

SBÍRKA
SPISŮ PRÁVNICKÝCH A NÁRODOHOSPODÁŘSKÝCH
VYDÁVají
ZA PODPORY MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ A NÁRODNÍ OSVĚTY
KAREL ENGLIŠ A FRANTIŠEK WEYR.
===== SVAZEK XXXI. =====

NÁRODNOSTNÍ PRÁVO ČESKOSLOVENSKÉ.

PODÁVÁ
DR. EMIL SOBOTA.

III bbb 10 a

837 - III.

BRNO 1927.

NAKLADATELSTVÍ BARVIČ & NOVOTNÝ,
KNIHKUPECTVÍ PRÁVNICKÉ FAKULTY MASARYKOVY UNIVERSITY.

864

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
PRÁVNICKÉ FAKULTY UJEP
STARÝ FOND

č. inv.:

017903

I. Rozsah národnostního práva.

Národnostní právo jest zde pojato jako soujem norem, které upravují vztahy vyplývající z existence národností ve státě.

1. Národnostní právo není tedy totožné se souhrnem norem s hlediska národně-politického důležitých. Faktické poměry mohou sdělit zvláštní národní politický význam normě, jejíž předmět patří a její účel směřuje ku zcela jinému oboru sociálních jevů, nežli jest národnost. Tak na př. zákonodárství o pozemkové reformě, o válečných půjčkách, některé zákony z oborů úřednického práva (na př. č. 269/20 *) o úřednících a zřízeních býv. státu uherského), zákon o náhradě škody obětem politické persekuce v letech 1914 až 1918 (č. 333/20), zákony legionářské; některá ona ustanovení ústavního zákona o nabývání a pozbývání státního občanství a domovského práva (č. 236/20), která neupravují výslovně národnostní styky a která proto zde nebudou uvedena; zákon č. 135/20 o poměru pražských universit; zákon o svátcích a památných dnech č. 65/25; sem patří též normy o složení některých veřej. orgánů či poradních sborů, které nevyhrazují sice zastoupení národnostem výslovně, ale tím, že je vyhrazují určitým činitelům (př. vysokým školám, živnostenským korporacím atd.), které jsou charakteru národnostního, jsou zároveň zárukou, zastoupení dotyčných národností (př. č. 634/19 o statist. radě státní, č. 59/20 živnostenská rada státní, 616/20 poradní sbor pro tělesnou výchovu atd.).

Těmto normám dodává národně-politického významu okolnosti rázu zcela druhotného, tak na př. fakt, že majitelé latifundií, postižení pozemkovou reformou, příznávali se jen

*) Roz. Sbirky zákonů a nařízení.

v malé míře k národnosti československé; nebo že válečné půjčky upisovali za války v míře mnohonásobně větší příslušníci národnosti německé a maďarské nežli jiní; že maďarští úředníci a zřízení po převratu odpírali s počátku skládati slib věrnosti novému státu; že v době světové války vlády obou polovin říše persekvovaly téměř veskrze jen příslušníky národa československého; že legionáři v poměru daleko větším, nežli odpovídá kvotě československého národa v republice, byli příslušníky tohoto národa; že obchodně a intelektuálně činné vrstvy na Slovensku a Podkarpatské Rusi, které byly hybnější nežli zemědělstí usedlíci, a kteří působili v těchto částech bývalého uherského státu, ač domovskou příslušnost měli jinde, byly obyčejně příslušníky národa maďarského.

Vyhledávati tyto momenty a vybirati na základě nich právní předpisy s hlediska národněpolitického důležité, jest věcí spisovatele-politika, není to však úkolem právníka.

2. Do oboru národnostního práva tu nebyly zahrnuty ony předpisy, které upravují sice také vztahy národnostního charakteru, ne však jako takové; které poskytují formy, jež mohou posloužiti národnostnímu rozložení obyvatelstva, ne však pouze jemu; které byly vydány pro celou širší kategorii vztahů, z nichž některé mohou míti národnostní charakter. Jsou to zejména normy, upravující volební právo pro orgány různých veřejnoprávních korporací na podkladě zásady poměrného zastoupení. Není o tom pochyby, že jednou z největších záruk národnostní ochrany jest u nás zásada poměrného zastoupení při volbách do Národního shromáždění (úst. listina, § 8 a § 13), poslanecké sněmovny (zákon č. 123/20) a senátu (zákon č. 124/20), do župních a okresních zastupitelstev (zákon č. 330/20), do obcí (č. 75/1919); nebo při volbách delegátů do valných hromad, představenstev a dozorčích výborů nemocenských pokladen (č. 689/20), resp. nemocenských pojišťoven (č. 221/24) a do výboru a představenstva Ústřední sociální pojišťovny (č. 221/24); do živnostenských společenstev (č. 217/23), do závodních výborů (§ 11 zák. č. 330/21), do církevních sborů některých církví atd. Předpisy tyto, zaručující poměrné zastoupení a vliv v těchto orgánech minoritám vůbec, zaručují jej také minoritám národnostním. S hlediska národněpolitického mají předpisy ty tedy jistě značný význam. Do souboru národnostního práva ve shora uvedeném smyslu však nepatří, poněvadž neupravují národnostní vztahy specificky.

3. Posléze do tohoto souhrnu nebyla zahrnuta řada ustanovení povahy ryze kasuistické, jichž význam jest k tomu ještě buď přechodný, nebo jinak nepatrný. Jsou to :

a) ona místa vyhlášek ministerstva financí (bankovního úřadu) o vydávání jednotlivých druhů platidel, která upravují text těchto platidel (č. 364/19, 396/19, 463/19, 508/19, 641/19, 48/20, 108/20, 600/20, 43/21, 48/22, 156/22, 269/22, 31/23, 167/23, 17/24, 56/24, 107/24, 169/25); sem ostatně patří též již příslušná ustanovení nařízení č. 86/1919 o okolkování starých bankovek, pokud se jimi upravuje text kolků; sem patří i příslušné ustanovení zákona ze dne 23. března 1923, č. 62 o ražbě československých dukátů;

b) některá ustanovení oněch norem, kterými se upravuje přechodné obhospodařování v prvých dobách republiky státními nebo zvlášt k tomu utvořenými orgány. Jsou to zejména ustanovení, jež poskytují zastoupení nebo vyhražují účast a vliv těm či oněm korporacím nebo skupinám národnostního charakteru (tak na př. § 1, nař. č. 91/19; § 3, nař. č. 160/19; čl. 3, nař. č. 59/18);

c) jazyková úprava jednotlivých tiskopisů a pod. (př. 243/19, 490/19, 178/21, 133/23, 113/25, 135/25), známek původu (př. nař. č. 472/19, 217/22), notářské pečeti (č. 657/20), text formulí služebního slibu (př. 154/19, 155/19, 169/19, 178/19, 179/19, 495/19, 103/20, 73/23, 6/26, § 8 a 10) atd.

Dále budiž připomenuto :

Do tohoto souhrnu národnostního práva budou zahrnuty netoliko příslušné partie vnitrostátního právního řádu, nýbrž také mezinárodní smlouvy, které republiku československou vízí a jejichž obsahem jest úprava vztahů, vyplývající z existence národností uvnitř státu. Při tomto výměru jest zřejmo, že zde čtenář nenalezne takových ustanovení mezinárodních smluv, která sice nepostrádají národnostního charakteru, netýkají se však vnitrostátních národnostních vztahů. Tak ona ustanovení mezinárodních smluv o právní pomoci, která určují jazyk dožádání (př. smlouvy s Německem č. 118/23, 230/23 a 130/24 Sb. z. a n., s královstvím S. H. S. č. 146/24, prohlášení mezi Československem a Francií č. 95/24, smlouva s Polskem č. 254/25, 5/26); tak ustanovení o jazyku autentického textu uzavřených smluv; o jazykové úpravě mezinárodně užívaných pomůcek (př. mezinárodní úmluva o úpravě letectví ze dne

13. října 1919, pod č. 35/24 Sb. z. a n., čl. 6); ustanovení o jednacím jazyku mezinárodních orgánů a komisí.

Konečně se dodává, že některá ustanovení z oboru národnostního práva, která se vyskytují při úpravě zcela jiné látky jako podružný detail, jsouce při tom toliko prostou aplikací jiných, zásadních norem národnostních, budou zde uvedena toliko poukazem pod čarou k příslušným paragrafům těchto pravidel poslednějších (tak na př. viz zde citaci k § 1, odstavci poslednímu zákona č. 122/1920). Pouhé instrukce administrativní povahy na příslušných místech budou citovány toliko, pokud jich vydání uvedené tu zákony, resp. nařízení přímo předpokládají.

II. Národnostní poměry v republice Československé.

Národnostní právo jest v každém státě do velké míry určováno faktickými poměry národnostními. Z celé řady momentů, vyznačujících tyto poměry, nejvýznamnější jsou: početnost, státní příslušnost a teritoriální rozložení jednotlivých národů.

Sčítáním z roku 1921 bylo zjištěno v československé republice státních občanů národností:

československé	8,760.937, t. j.	65·51 %,
ruské	461.849, t. j.	3·45 %,
německé	3,123.568, t. j.	23·36 %,
maďarské	745.431, t. j.	5·57 %,
židovské	180.855, t. j.	1·35 %,
polské	75.853, t. j.	0·57 %

z celkového počtu státních příslušníků.

Z cizích příslušníků státních bylo národností:

československé	58.726, t. j.	24·59 %,
ruské	15.581, t. j.	6·52 %,
německé	94.437, t. j.	39·55 %,
maďarské	16.392, t. j.	6·86 %,
židovské	10.001, t. j.	4·19 %,
polské	34.285, t. j.	14·36 %

z celkového počtu cizinců.

Pokud se týče teritoriálního rozložení národností ve státě sluší uvést, že ze 423 soudních okresů celého státu má národ

československý absolutní většinu	269
ruský	11
německý	122
maďarský	15
židovský	—
polský	1

V ostatních pěti okresích není většiny absolutní.

A. V Čechách, na Moravě a Opavsku :

a) na kompaktním území československém (t. j. na území soudních okresů s více než 80 % Čechoslováků) bylo obyvatelstva národnosti

československé	97·1 %,
německé	2·5 %

(z celkového počtu 5,646.299 obyvatelů);

b) na smíšeném území československém (t. j. na území soudních okresů s 50 až 80 % Čechoslováků) bylo obyvatelstva národnosti

československé	67·7 %,
německé	31·0 %

(z celkového počtu 909.963 obyvatelů);

c) na smíšeném území menšinovém (t. j. na území soudních okresů s 20 až 50 % Čechoslováků) bylo obyvatelstva národnosti

československé	36·6 %,
německé	62·9 %

(z celkového počtu 748.180 obyvatelů);

d) na kompaktním území menšinovém (t. j. na území soudních okresů s méně než 20 % Čechoslováků) bylo obyvatelstva národnosti

československé	6·23 %,
německé	93·55 %

(z celkového počtu 2,191.322 obyvatelů).

B. Na Slovensku bylo obyvatelstva národnosti

československé	2,025.003, t. j. 67·48 %,
ruské	88.970, t. j. 2·97 %,
německé	145.844, t. j. 4·85 %,
maďarské	650.547, t. j. 21·68 %,
židovské	73.628, t. j. 2·45 %,
polské	6059, t. j. 2·00 %

(z celkového počtu 3,000.870 obyvatelů).

C. Na Podkarpatské Rusi bylo obyvatelstva národnosti		
československé	19.945, t. j.	3·29 % ,
ruské	375.117, t. j.	61·84 % ,
německé	10.792, t. j.	1·78 % ,
maďarské	104.177, t. j.	17·18 % ,
židovské	81.529, t. j.	13·44 % ,
polské	558, t. j.	0·09 %

(z celkového počtu 606.568 obyvatelů).

D. Na Hlučínsku bylo obyvatelstva národnosti		
československé	39.400, t. j.	82·07 % ,
německé	8.035, t. j.	16·74 % ,
polské	502, t. j.	1·05 %

(z celkového počtu 48.005 obyvatelů).

E. Na Těšínsku bylo obyvatelstva národnosti		
československé	177.626, t. j.	65·07 % ,
německé	23.005, t. j.	8·43 % ,
polské	69.360, t. j.	25·41 % ,
židovské	2.715, t. j.	0·90 %

(z celkového počtu 272.972 státních příslušníků).

III. Historický vývoj národnostního práva na území naší republiky.

Jinak se vyvíjelo národnostní právo na území Čech, Moravy a Slezska, a jinak na území, které bylo součástí starého Uherska.

A. a) Historie národnostního práva na prvním z obou teritorií začíná se už v předbělohorském českém stavovském státě. Národnostní právo jeví se tu téměř veskrze v podobě práva jazykového, budujíc postavení českého jazyka tou měrou, jakou od konce XV. století pozbýval jazyk latinský povahy jazyka úředního. Čeština stala se v Čechách postupně jazykem zemských desek, zemského soudu, zemských sněmů, až do Habsburků i jazykem královským; rovněž na Moravě a Horním Slezsku měla ve sféře zemského práva čeština postavení výlučné. Tvrdí-li se na základě toho často, že předbělohorský stavovský stát český byl státem národním v moderním významu toho slova, jest toto tvrzení správné jen do té míry, do jaké lze srovnávatí právě oblast zemských práv s oblastí moderního právního řádu. Ve sféře práv zvláštních měla své místo i tehdy

němčina; němčina byla na příklad i úředním jazykem celé řady měst a venkovských obcí i vrchnostenských zřízení. Právo zemské neregulovalo tehdy veškeren život v zemi, jako dnes upravuje všechen život ve státě právo státní.

b) Pobělohorský režim staví na místo principu české jednojazyčnosti o oblasti zemských práv v Čechách a na Moravě princip českoněmecké dvojjazyčnosti. V Horním Slezsku a Těšínsku udržuje se převaha českého jazyka až do století XVIII. Pozdější opatření, vedená centralistickými tendencemi habsburského absolutismu, ovšem porušují i tuto rovnováhu obou jazyků v českých zemích v neprospěch češtiny. Což se děje nejprve na poli styků mezi domácími úřady zemskými na jedné a mezi úřady při osobě králově na druhé straně. Později ovšem známým způsobem svrchovanost zemských orgánů zaniká v centrálních orgánech správy a soudnictví zeměpanského a v nich se také utápí rovné postavení češtiny. Ve spojené české a rakouské dvorské kanceláři, ve dvorské komoře, v nejvyšším justičním městě, ve dvorské vojenské radě a ve dvorské a státní kanceláři němčina vládne i ve věcech, jež se týkají českých zemí. Ale pro zemské úřady, které zatím pozbyly charakteru nejvyšších instancí, staly se instancí druhou a byly také reorganisovány (gubernia pro věci administrativní, apelační soudy pro záležitosti justiční), rovnost obou zemských jazyků jest výslovně uznávána až do roku 1848.

c) Národnostní politika, rokem 1848 probuzená k organickému životu, jest založena na myšlence rovnosti jazykové. Co do politického principu navazuje se tedy na O. Z. Z., ne na řád předbělohorský a uplatňuje se bojem o jeho důsledné provedení proti nedůslednostem v praxi, ne bojem proti němu. Není tu místo líčiti jednotlivé programy politických směrů a vůdců, jak tuto myšlenku formulovaly. Zde můžeme se zmíniti toliko o tom, jak se národnostní princip uplatňoval při normativních úpravách za tehdejších kolísavých pokusů o ústavní uspořádání mocnářství, dříve nežli nabylo své dualistické formy. Spadá sem tedy v prvé řadě kabinetní list z 8. dubna 1848, o jehož normativní povahu byl dlouhý boj, který plenissimárním rozhodnutím správního soudního dvoru z 13. prosince 1898 byl rozhodnut ve prospěch zákonné povahy listu. Kabinetní list stanoví, že se „česká řeč staví plně na roven německé řeči ve všech odvětvích státní správy a veřejného vyučování“ a že „všechny veřejné úřady

a soudy budou obsazeny osobami, které ovládají oba zemské jazyky“. — Pillersdorffova oktrojovaná ústava (z datem 26. dubna 1848) řešila národnostní otázku mnohoznačnou formulí § 4: „Všem národním kmenům se zaručuje nedotknutelnost jejich národností a jazyka.“ — Ústava kroměřížská (§ 21 zákl. práv) měla ustanovení mnohem obsažnější a byla formulována závazněji, nestala se však zákonem. — Ústava březnová (4. března 1849, č. 150 ř. z.) se omezila opět jen na nezávazné rčení (§ 5): „Všechny národní kmeny jsou rovnoprávny a každý národní kmen má nezadatelné právo na ochranu a péči o svou národnost a jazyk.“ Současný císařský patent č. 151 ř. z. o základních právech občanských praví k § 4 přesněji: „O všeobecné vzdělání lidu má býti pečováno veřejnými ústavami, a to v územích, kde bydlí smíšené obyvatelstvo, tak, aby i ony národní kmeny, které jsou v menšině, obdržely žádoucí prostředky k péči o svůj jazyk a k vzdělání v něm.“ — Další současný císařský patent č. 153 ř. z. posléze pak stanoví vydávání říšského zákoníka „ve všech v zemích obvyklých jazycích“, při čemž texty „různých zemských jazyků jsou stejně autentické. K neněmeckým textům jest připojiti německý překlad.“ (§ 1.) — V každé korunní zemi „vydávati se budou zemské zákoníky a vládní listy v zemských jazycích s připojeným německým překladem“. Císařský patent z datem 7. srpna 1850, č. 325 ř. z., kterým byl zřízen nejvyšší soud, určuje, že nový tribunál má povinnost vydávati svá rozhodnutí nejen v německém, nýbrž zároveň v onom jazyku, v němž byla pře vedena v první instanci. — Zemské ústavy, vydané císařskými patenty ze dne 30. prosince 1849 (císařský zákon z roku 1850 č. 21 pro Čechy, č. 18 pro Moravu, č. 11 pro Slezsko) ustanovují v § 3 shodně s ústavou říšskou, že „národní kmeny bydlící v zemi jsou rovnoprávny a mají nezadatelné právo na ochranu a péči o svou národnost a jazyk“.

d) Tyto zásady národnostní rovnoprávnosti byly znenáhla prolamovány nezákonnou a méně tolerantní praxí, zejména vnitřními administrativními instrukcemi z let 1850/51. Císařským patentem z datem 31. prosince 1851 pak byla březnová ústava vůbec zrušena; kabinetní list z datem 31. prosince 1851, č. 4 ř. z. z roku 1852, obsahující „organické články zařízení pro korunní země rakouského císařství“, a který byl jakousi ústavou zrestaurovaného absolutismu, národnostně právních předpisů nemá.

e) Rokem 1860 počíná se nová ústavní éra habsburského mocnářství a od tohoto roku se datuje počátek vývoje, vyvrcholivšího po vyrovnání s Uhrami v prosincovou ústavu, ve které mocnářství sehrálo poslední roli a s níž i zaniklo. Politický princip tohoto systému byl hegemonie německá v Předlitavsku, maďarská v Uhrách. Tento politický princip uplatnil se i na poli národnostního práva, nejen vládní a administrativní praxe. V Předlitavsku sice bylo lze pozorovati jeho povolné odbourávání, ale i nejdemokratičtější vymoženost proti tomuto principu v rámci předlitavské poloviny, volební řád do poslanecké sněmovny říšské rady z roku 1907 nese jeho znak. — V Uhrách, jak uvidíme, vývoj šel směrem opačným.

Říjnový diplom (z datem 20. října 1860, č. 226 ř. z.) neobsahuje ještě, zejména pro Předlitavsko*), národně právních předpisů. Únorová ústava (z datem 26. února 1861, č. 20 ř. z.) ve své 1. příloze (základní zákon o říšském zastupitelstvu) nemá předpisu z oboru národnostního práva. Podobně i další přílohy (zřízení pro jednotlivé země), ač ovšem jejich ustanovení o censu, o rozdělení volebních okresů bylo jistě m. j. motivováno i ohledy národnostními a zřídilo německé národnosti v našich zemích i v oboru zemské autonomie převahu. Ústava prosincová se principiálně vyrovnala s národnostní otázkou svým článkem XIX. základního státního zákona o všeobecných právech státních občanů z datem 21. prosince 1867, č. 142 ř. z. Prakticky bezprostřední význam tohoto ustanovení byl často zneužíván, ale správní judikatura příznávala mu účinný normativní význam.

Další vývoj národnostního práva se v Předlitavsku dál již převážně jen v oboru práva jazykového. Tu dlužno uvést:

Jednací jazyk říšské rady. Jednací řady sněmoven neobsahovaly o tomto předmětu žádného ustanovení. Fakticky a zvykově vyvinula se taková převaha němčiny, že v poslanecké sněmovně se veškerá prohlášení předsednictva, vlády a státních orgánů konala německy, a řeči jednotlivých poslanců, pokud nebyly proneseny německy, nebyly protokolovány. Rovněž všechny návrhy a usnesení byly německé. Sliby poslanců však bylo lze skládati ve všech oněch řečech, v nichž vycházel říšský zákonník. Interpelace se přijímaly ve všech řečech,

*) Pro Zalitavsko restituuje „dřívější ústavy“ zemí uherské koruny a tím i postavení maďarské úřední řeči.

k protokolu však se připojoval jen jejich úřední překlad. Petice byly připojovány k protokolům v jazyce svého původního znění. V panské sněmovně měla němčina vůbec výlučné postavení. Jazykový styk delegace předlitavské s uherskou byl normativně upraven, byť toliko z části a kuse. Pro ústní jednání v delegacích nebylo sice předpisů, ale pro písemný styk obou delegací mezi sebou platil § 30 zákona ze dne 31. prosince 1867, č. 146, předpisující výslovně němčinu s povinným překladem maďarským a protokoly o plenárních schůzích obou delegací psány oběma jazyky.

Jednací jazyk zemských sněmů byl jenom v některých zemích předmětem výslovné úpravy. Z bývalých korunních zemí dnešního teritoria československé republiky upravil si tuto látku zemský sněm český usnesením ze dne 21. dubna 1899 na podkladě plné rovnoprávnosti; pro moravský sněm byla upravena § 44 zemského zřízení (zákon ze dne 27. listopadu 1905, č. 1 zemského zákona z roku 1906) na téže zásadě.

Jazyk říšského zákoníku upraven byl posléze zákonem ze dne 10. června 1869, č. 113 ř. z., podle něhož autentickým textem zákonů a nařízení jest text německý. Vedle toho však stanoveno vydávati oficiální překlady „ve všech v zemích obvyklých jazycích“. Které jazyky to jsou, nebylo výslovně ustanoveno.

Jazyky zemských zákoníků byly upravovány v oboru zemského zákonodárství. Viz v Čechách zemský zákon z 15. února 1867, č. 13, jenž zavedl rovnoprávnost. Na Moravě pak bylo ze shora citovaného § 44 zákona č. 1 ex 1906 také třeba souditi na rovnoprávnost a autentičnost obou textů. Ve Slezsku byl však výnosem ministerstva vnitra z roku 1851 stanoven autentický text německý a překlady český a polský; a ačkoliv cis. nařízení ze dne 17. února 1863, č. 19 ř. z., zavedlo publikaci ve všech zemských jazycích, aniž určilo zvláštní autentičnost textu německého, přece jen ve Slezsku zůstalo při staré praxi.

Jazyková otázka státní správy a soudů nebyla, až na výjimky (př. jazyk bankovek) vůbec zákonodárně řešena. Ba, nebylo ani nikde autoritativním předpisem vyjádřeno, zda tuto otázku sluší řešiti cestou zákona či nařízení, resp. v případě prvého, zda spadá do oboru zákonodárství říšského či zemského. Proto docházelo mezi vládami a soudy

ke konfliktům, kdyžtž vlády vydávaly o této věci nařízení, jež soudové neuznávali. Pro naše korunní země vydána byla nařízení Stremayerova z roku 1880, Pražákova 1886, Schönbornova 1890, Badeniho 1897, Gautschova 1898 a Claryho 1899. Nařízení Stremayerova týkala se Čech a Moravy, resortu vnitra a justice a upravila vnější jazykový styk úřední na podkladě rovnoprávnosti. (Pro Slezsko upravena vnější úřední řeč některých okresních soudů a opavského zemského soudu výnosem min. spravedlnosti z roku 1882 podle zásady tolerance — ne rovnoprávnosti! — češtiny a polštiny vedle němčiny.) Pražákova nařízení z roku 1886 nařídila pro obor soudnictví v Čechách a na Moravě, aby v těch případech, kde strany mají dostávatí rozhodnutí v jazyce českém, bylo toto rozhodnutí koncepováno hned referentem česky, a ne teprve překládáno z češtiny do němčiny. To tedy byl již jakýsi průlom do aféry vnitřní úřední řeči. — Schönbornovo nařízení provedlo organisaci vrchního zemského soudu podle národ. skupin (viz Prameny č. 3). — Badeniho nařízení z roku 1897 především rozšířilo zásady nařízení Stremayerova o vnější řeči úřední na další resorty (orby, financí, obchodu) a zavedlo pro vnitřní úřední jazyk zásadou, že jazyka prvního přednesu nebo podání má býti užito v dalším řízení při všech úředních aktech, sloužících k vyřízení či rozhodnutí věci. Rovněž v korespondenci s jinými nevojenskými úřady v zemi zachována zásada oboujazyčnosti. — Gautschova nařízení znamenají ústup od této vymoženosti českého jazyka a jsou pro Čechy formulována jinak, než pro Moravu. — Claryho nařízení zavádějí stav, jaký byl před Badeniovým. Od té doby rakouské vlády stály na stanovisku, že jazyková úprava administrativy a justice má býti předsevzata cestou zákonodárnou; bylo učiněno několik pokusů o sosnování takové zákonné předlohy, ale politické poměry zabránily, aby byla uskutečněna.

Pro některé speciální obory státní správy (armáda, pošty, železnice, celnictví atd.) byly vydány normy zvláštní, buďto ve formě nařízení nebo jen instrukcí.

Poznamenati ještě sluší, že na poli soudnictví byla jistou — zejména německou — částí právníckého světa rakouského hájena i za éry prosincové ústavy zásada, že § 13 josefinského řádu soudního, přiznávající rovnoprávnost jazykům obvyklým u soudu, nepozbyl platnosti článkem XIX. a ovšem ani oněmi hořejšími úpravami cestou nařizovací; a podobně také že po-držel platnost jazykový předpis (§ 4) patentu z 9. srpna 1854

o řízení mimosporném, podobného obsahu. — Jako pro justici, tak ani pro správní soudnictví (říšský a správní soud) nebylo výslovných předpisů; prakse se vyvinula v tom směru, že byl zaveden jednací jazyk německý, ač podání jinojazyčná se přijímala, vyřizovala však německy. Podobnou praksi měla ministerstva. V poslední době měnila se jazyková prakse, uchyluje se poněkud k neautentickým překladům vyřízení vedle německého autentického znění. Nejvyšší soud z cis. patentu z roku 1850, č. 325 ř. z. vyvodil si zásadu německého úřadování vnitřního i vnějšího, uchyluje se od toho jen potud, že přijímal také jinojazyčná podání.

Jazyková stránka vyučování byla upravena jednak odstavcem 3, článku XIX st. z. zákona o všeobecných právech občanů (v zemích, kde žije více národních kmenů, dlužno vyučovací ústavy zaříditi tak, aby každému z těchto národních kmenů se dostalo žádoucích prostředků ke vzdělání, aniž by byl nucen učit se druhému zemskému jazyku); jednak (pro školy obecné, měšťanské a učitelské ústavy) zákonem ze dne 14. května 1869, č. 62 ř. z. O gymnasiích a vysokých školách nebylo v tom směru vydáno zákona (gymnasia a university spadaly do oboru říšského zákonodárství). O reálkách jsou zákony zemské (př. z. z. č. 1874/56, z. z. mor. 1906/40, z. z. sl. 1914/34). Zřizování škol a podíl jednotlivých národů na nich byl ponechán volnému uvážení příslušných úřadů. Toliko pro školy obecné stanovil svrehu uvedený zákon podmínky, za nichž škola musela se zříditi. V důsledku soustavné prakse správního soudu byla tato zásada užita analogicky také pro případy, kdy šlo o obecné školy druhé národnosti (t. zv. školy minoritní).

Jazyková stránka samosprávného úřadování v Čechách nebyla upravena zákonem. Zemský výbor upravil si ji autonomně. Na Moravě byla upravena zákonem ze dne 27. listopadu 1905, č. 3 z. z. z roku 1906, ve Slezsku usnesením sněmovním ze dne 7. října 1907, č. 10 z roku 1908 z. z. Usnesení to bylo publikováno, nestalo se však zákonem. Orgány samosprávy odborné upravovaly si otázku jazykovou autonomně.

Kromě všech těchto předpisů povahy ryze jazykové, nacházíme v právu předpřevratového Předlitavska několik prvků t. zv. národnostní autonomie. Ovšem jen prvky porůzné, nesystematické. Patřily vesměs zákonodárství zemskému. V Čechách zemský zákon ze dne 24. února 1873, č. 17 z. z. ustanovil národnostní rozdělení místních (§ 7) a okresních

(§ 21, resp. 28) školních rad. Zemský zákon ze dne 24. února 1890, č. 46 z. z. pak zavedl národnostní sekce zemské rady školní, při čemž ovšem národnost volených, resp. obesílaných členů musí odpovídati národnosti příslušné sekce. Moravský zemský zákon ze dne 27. listopadu 1905, č. 4 z. z. z roku 1906 rozdělil podle národnosti místní, okresní i zemskou školní radu. Ustanovení § 20 tohoto zákona (t. zv. Lex Perek) nechová v sobě prvku autonomie, nýbrž ochrany národnosti. Moravský zákon ze dne 29. ledna 1905, č. 27 pak již před tím rozdělil podle národnosti učitelský disciplinární senát při zemské radě školní. Český zemský zákon ze dne 20. března 1891, č. 20 z. z. zřídil národnostně sekciovanou zemědělskou radu zemskou, podobně moravský zemský zákon ze dne 19. května 1897, č. 40 z. z. Ve všech těchto sborech osoby, které byly členy jejich na základě mandátu, po případě i členové další, zejména odborníci, musili býti téže národnosti, pro kterou dotyčný sbor byl zřízen. Ovšem pro zkoumání národnosti těchto členů nebylo žádného podkladu. Posléze dlužno uvést, že v Čechách a na Moravě také organisace lékařských komor byly již za panství rakouského právního řádu národnostně sekciovány.

Do oboru vlastního národnostního práva, jak jsme si jeho pojem byli svrchu vytyčili, nenáleží ony předpisy, z nichž rezultovaly jistá pravidla pro zastoupení jednotlivých národností na říšské radě nebo zemských sněmech, pokud tyto předpisy nestanoví bezprostředně o národnosti. Tak na př. nelze přihlížeti k volebnímu řádu pro poslanceckou sněmovnu z roku 1907, jenž rozdělením volebních krajů a přidělením mandátů petrifikoval určitý podíl jednotlivých národů na mandátové državě. Nutno však zde uvést moravský volební řád (z. z. ze dne 27. listopadu 1905, č. 2 z roku 1906), jenž zavádí výslovně národnostní kurie voličské a novelu k zemskému zřízení moravskému (zák. ze dne 27. listopadu 1905, č. 1 z roku 1906), jež zavedla národnostní kurie na zemském sněmu.

B. Historie národnostního práva na území, které bylo součástí starého Uherska, jest méně složitá.

a) Latina byla úředním jazykem uherského státu mnohem déle nežli starého stavovského státu českého. Národnostní pestrost obyvatelstva a pohnuté osudy uherského státu způsobily, že se maďarština nemohla až do konce 18. století domoci postavení přednostního. Pod příklonem jednotné státní řeči

latinské uplatňovaly se ve svých teritoriálních oblastech jednotlivé jazyky národní. Teprve, když Josef II. nařídil roku 1784 úřadování německé, dochází k reakci v moderní národnostně uvědomělé šlechtě, která projevuje se dvěma zákonnými články, jež přijal sněm o právech mateřštiny (čl. 16 z roku 1791 a čl. 7 z roku 1792), zejména z oboru vyučování. Od této chvíle datuje se vývoj uherského právního řádu, směřující k jednostrannému prospěchu jazyka maďarského. Zákonný čl. 4 z roku 1805 stanoví pro styk země s panovníkem a pro styk jurisdikci s místodržitelenskou radou tekst latinsko-maďarský, resp. maďarský. Roku 1830 maďarštině přiznáno v nejvyšších instancích zemských i v soudnictví místo téměř výhradné, a veřejné úřady vyhrazeny jen osobám, znalým maďarského jazyka. Zákonným čl. 3 z roku 1836 ustanovena autentičnost maďarských zákonných textů a upraveno maďarské vedení matrik. Zákonným čl. 6 z roku 1840 maďarština úplně ovládla obor styků s panovníkem, úřadování královských místodržitelství a korespondenci církevních úřadů se světskými, vedení matrik i v oblasti nemaďarské. Vývoj ten byl pak završen roku 1844 zák. článkem 2, podle něhož maďarština se stala výlučným státním jazykem; jediným jazykem krále, zákonů, sněmu, nejvyšších úřadů (uvnitř země); dále všeobecně povinným předmětem vyučovacím. Posléze v prosinci 1847 maďarština prohlášena za výhradný jazyk i komitátních shromáždění. Tím dosahuje předbřeznový stavovský stát uherský vrcholu na své cestě za ideálem národního maďarského státu.

b) V následujících letech, po pádu maďarské revoluce, Uhry sdílejí po více než desetiletí osud ostatních zemí habsburského mocnářství. I je postihuje germanisační a centralisační snaha vídeňské vlády. Říjnová ústava z roku 1860 obnovuje však už postavení maďarské řeči jako jazyka státních úřadů a soudů, ačkoli samospráva podržela právo, stanoviti si sama svůj úřední jazyk.

c) Pak došlo k vyrovnání a dualismu. Maďaři, vyrovnavše se s Vídní, započali novou, druhou, etapu úsilí o národní stát. Zahájeno bylo zákonným článkem 44 z roku 1868. Maďarština opět obdržela postavení jazyka státního, kdežto nemaďarské jazyky byly připuštěny v samosprávě župní a místní. Školství bylo de facto již tímto zákonem pomaďarštěno, vyjma škol národních.

Pozdějšími zákony byl však duch tohoto zákona daleko předstížen, nehledě k administrativní praxi, která zejména nerespektovala ani ony posice nemaďarského jazyka v samosprávě a národním školství. Tu by bylo uvést řadu zákonných článků, které povětšinou nespádají sice přímo do oblasti národnostního práva, jak byla vymezena v kapitole II., ale které měly z velké části nepřímé — byť velmi mocné — reflexy na národnostní poměry v zemi. Na př. zák. čl. 42 z roku 1870 o municipiích, zák. čl. 18 z roku 1874 o obecných školách, z roku 1883 o středních školách, zák. čl. 15 z roku 1891 o opatrovních, zákony církevně politické z roku 1894, zák. čl. 4 z roku 1898 a zák. čl. 26, resp. 27 z roku 1907, jimiž zcela zmaďarisováno i národní školství.

IV. Československé národnostní právo.

Republikánské národnostní právo československé bylo založeno — jako právní řád československý vůbec — zákonem o zřízení státu československého č. 11/1918 (viz č. 1 Pramenů). Bylo tedy národnostní právo československé založeno recepcí národnostního práva rakouského, resp. uherského — pokud ovšem již ze zákona samotného nevyplývají změny. Tak na př. označení státu za „československý“, jakož i zdůraznění význačného postavení československého národa (viz slova: „Národní výbor jménem československého národa jako vykonavatel státní svrchovanosti nařizuje“ atd.), v tomto zákoně působí jistě bezprostředně potud, že v oněch dosavadních zemských a říšských zákonech, kde se stanovily přednosti pro kterýkoli národ či jeho jazyk, dlužno napříště tyto přednosti přiznati národu, resp. jazyku československému.

Československé národnostní právo lze podle látky, kterou se jednotlivé předpisy obírají, rozvrhnouti v tyto kategorie:

- A. Vymezení pojmu národnosti.
- B. Ochrana národnostní příslušnosti.
- C. Postavení a ochrana národa jako kolektiva.
- D. Právo jazykové.
- E. Školské a kulturní právo národnostní.
- F. Národnostní autonomie personální.
- G. Národní autonomie teritoriální.

H. Ustanovení o národnostním zastoupení ve veřejných úřadech a orgánech.

CH. Ustanovení o rozpočtovém podílu podle národnosti.

I. Rozdělení agendy uvnitř veřejných orgánů podle národnosti.

Podávajíc zde rozbor československého národnostního práva, budeme mít za podklad tyto kategorie.

A. Vymezení pojmu národnosti v československém právu.

Náš československý právní řád zabývá se vymezením pojmu národnosti, jakožto příslušnosti k určitému kolektivu, národu, toliko v několika málo případech, a to vždy k speciálnímu účelu a dospívá na různých místech k různému vymezení.

Smlouvy s republikou rakouskou (viz č. 26) a s říší německou (viz č. 38) o státním občanství, zabývají se mimo jiné stanovením vhodného výkladu slov, jichž použily příslušné mírové smlouvy, saint-germainská a versailleská, ve svých článcích 80, resp. 85, chtějíc naznačit pojem „národnosti“. Zmíněná smlouva s Rakouskem v čl. 9 praví: „Oba smluvní státy se shodují v tom, že budou vykládati slova „par la race et la langue“ v ten smysl, že v praxi bude se povšechně hleděti hlavně k jazyku, jakožto k nejdůležitějšímu znaku národnosti.“ Smlouva s Německem pak praví (čl. 2), že „za hlavní znak bude se pokládati, zda ta která osoba od dětství mluvila jazykem československým, jakožto jazykem mateřským. Za Čechoslováka, příslušníka německého, nebude pokládán, kdo pochází od otce německé rasy a německého jazyka, leda, že otec již zemřel, nebo žije odloučeně od své rodiny“.

K těmto pokusům o vymezení pojmu národnosti v oblasti našeho práva lze přihlížeti ovšem jen potud, pokud lze vůbec mezinárodní smlouvy pokládati za součást právního řádu. V oblasti vnitrostátních právních pravidel setkáváme se s pokusem o vymezení pojmu národnosti, jednak v ústavní listině, jednak v nařízení č. 601/20, provádějícím ústavní zákon o státním občanství, jednak v normách, upravujících sčítání lidu. Ústavní listina (§ 130, viz Prameny č. 9) praví, že jsou „státní občané, nehledíc k národnosti, jazyku, náboženství a rase sobě rovni“. Čímž jest pojem národnosti vymezen aspoň do té míry, že jazyk, náboženství a rasa, t. j. pokrevensství, nejsou zde totožny s národností a tedy nevyčerpávají jejího obsahu. (Po-

dobně v § 14 zákona č. 50/23 na ochranu republiky.) Vládní nařízení č. 601/20 (viz Prameny č. 22) v čl. 3, č. 4 *d*) rovněž přináší pro vymezení pojmu národnosti určité znaky, stanovíc pro to, že někdo jest jazykem a rasou Čechoslovákem, jako předpoklad, „na příklad docházku do škol československých, přihlášku k řeči české nebo slovenské při sčítání lidu a pod.“ — tedy vesměs jistá objektivní fakta. Zákon o sčítání lidu ani vládní nařízení k němu vydané (viz Prameny č. 21) pojmu národnosti nevymezují. § 20 tohoto nařízení užívá pojmu národnosti jako hotového, zabývá se toliko formální stránkou konkrétního zjištění příslušnosti k určité národnosti. Toliko „Návod“ k vyplňování sčítacích archů pro strany a „Instrukce“ pro sčítací orgány, jež však ve Sbírce zákonů a nařízení nebyly jako podstatná součást zmíněného nařízení publikovány, konstatují, že „národností jest rozuměti kmenovou příslušnost, jejímž hlavním vnějším znakem jest zejména mateřský jazyk“ a dál se podotýká, že národnost nesmí býti směšována s příslušností k určitému území a že neoznačuje tedy národnost výraz na př. Hanák, Slezan atd. Konečně zde budiž poukázáno na to, že t. zv. Perkův zákon moravský (č. 4 z roku 1906 z. z. m. II., § 20) stanoví „znalost vyučovací řeči“ za objektivní znak národnosti dítěte, navštěvujícího národní školu.

K nějaké přesné definici národnosti, která by měla zásadně všeobecnou platnost, náš právní řád — jak patrně — posud nedospěl. Za zásadně všeobecně platný — ač. jak jsme viděli, ne vyčerpavý a přesný — dlužno pokládati zřejmě výměr § 130 úst. list. Pomocí něho pak měli bychom vykládati výraz „národnost“ všude jinde, kde není jeho obsah vymezen jinak.

Poukázati by bylo ještě na to, kterak na vybudování pojmu národnosti pracuje judikatura nejvyššího správního soudu; na př. ve svých nálezech k zákonu t. zv. Perkovu a při výkladu vládního nařízení č. 592/20 (viz Prameny č. 21) o sčítání lidu.

Není-li pojem národnosti v našem právním řádu jednotně vymezen, není také jednotně upravena formální stránka národnostní příslušnosti. Jsou případy, kde tato příslušnost jest určována objektivními znaky, vytčenými ovšem jen příkladmo, které dlužno dokazovati. Tak jsme viděli na př. ve shora citovaném ustanovení vládního nařízení č. 601/20 o opci, že nestačilo subjektivní přiznání optujících, nýbrž bylo potřebí ještě dokladů o objektivních skutečnostech, které uznány za znaky

určité národnostní příslušnosti. Tak podle předpisů o sčítání lidu, i když zásadně jest pro určení národnostní sounáležitosti rozhodné dobrovolné přiznání, ponechává se přece jen administrativnímu přezkoumání, aby v konkrétních případech určilo národnost stran v subjektivním smyslu.

V oboru práva jazykového (viz zde „Úvod“ IV. D.) vymezuje se pojem příslušnosti jazykové, a to jednak příslušnosti jazyka československého, jednak příslušnosti jazyka menšin. (Definici jazykové menšiny podává čl. 14 vlád. nařízení, č. 17/1926, viz Prameny č. 47.) Příslušnost tato pokládá se za objektivně stávající fakt; dobrovolné přiznání k jazykové příslušnosti jest pouze jedním z mnohých vnějších známek tohoto faktu, a soudy, úřady, orgány atd. mohou podle jiných znaků rozhodnouti o ní v opak dobrovolného přiznání, a přiznání nepravdivé může býti stíháno pořádkovou pokutou.

Pouze podle osobního prohlášení posuzuje se příslušnost národnostní v případech § 6 jednacích řádů Národního shromáždění (č. 325 a 326/20 Sb. z. a n., zde „Prameny“ č. 19), § 8 jednacího řádu župních zastupitelstev, po př. okresních výborů (vlád. nař. č. 26/24 Sb. z. a n., zde „Prameny“ č. 41) a § 23 novelovaného volebního řádu do poslanecké sněmovny (zákon č. 205/25, zde „Prameny“ č. 46).

B. Ochrana národnostní příslušnosti.

Sem patří :

a) Trestní ochrana § 14, odst. 4., zákona č. 50/1923 na ochranu republiky (viz Prameny č. 39), proti veřejnému popuzování k násilnostem nebo k jiným nepřátelským činům, proti jednotlivci pro jeho národnost, jazyk, rasu nebo náboženství.

b) Ochrana proti násilnému odnárodnění § 134 úst. listiny (viz Prameny č. 9). Případy uvedené dále pod lit. c) a d) jsou vlastně částečným provedením tohoto ústavního předpisu.

c) Trestní ochrana národnostní příslušnosti proti útisku § 1, odst. 2, zákona č. 309/21 (viz Prameny č. 28).

d) Civilní ochrana proti propuštění z práce, které nastalo následkem národnostní příslušnosti zaměstnancovy, zákonem č. 330/21 § 3 o závodních výborech (viz Prameny č. 30).

e) Ochrana proti odnárodnění prostřednictvím národních škol, recipovaným moravským zemským zákonem č. 4/1906, II., § 20 (viz dodatek k Pramenům).

f) Ochrana proti nežádoucímu státnímu občanství s ohledem na národnostní příslušnost. Sem patří ustanovení o opci, obsažená jednak v mezinárodních smlouvách (čl. 85 mírové smlouvy s Německem, viz Prameny č. 27; čl. 80 mírové smlouvy s Rakouskem, viz Prameny č. 32; čl. 64 mírové smlouvy s Maďarskem, viz Prameny č. 35; čl. 9 smlouvy o státním občanství na ochranu menšin s Rakouskem, viz Prameny č. 26; čl. 2 smlouvy o státním občanství s Německem, viz Prameny č. 38; čl. 35 Saint Germainské smlouvy se spojenci o ochraně menšin, viz Prameny č. 33; čl. III. rozhodnutí konference velvyslanců o Těšínsku, Oravě a Spiši, viz Prameny č. 44, jednak norem vnitrostátních, § 4, č. 3 a 4 ústavního zákona č. 236/20 o nabývání a pozbývání státního občanství, viz Prameny č. 13, jakož i prováděcí vládní nařízení č. 601/22, viz Prameny č. 22).

g) Ochrana národnosti cizích státních příslušníků proti nerovnosti, a to jednak čl. II. Saint Germainské smlouvy se Spojenci o ochraně menšin, viz Prameny č. 33, jednak ustanovením § 106, odst. 2 úst. l. (viz Prameny č. 9). Ustanovení tato nemluví výslovně o národnosti, ale jejich slovům, „jazyka a rasy“ dlužno jistě rozuměti nejinak, nežli jako v oněch smlouvách, zmíněných zde ad f).

h) Ochrana národnosti domácích státních příslušníků proti nerovnosti, a to čl. VII. a VIII. Saint Germainské smlouvy o ochraně menšin (viz Prameny č. 33), resp. ustanovením § 128, odst. 1, 2, 4, úst. listiny (viz Prameny č. 9); ostatní ustanovení hlavy VI. jsou uvedena na jiných místech). Také tento § 128 nemluví výslovně o „národnosti“, ale vzhledem k nadpisu hlavy VI. (ochrana menšin národních, náboženských a rasových) nelze pochybovati o tom, že v jeho slovech, zaručujících rovnost státním občanům bez ohledu na „rasu, jazyk nebo náboženství“, pod výrazem „jazyk“ dlužno rozuměti „národnost“.

C. Postavení a ochrana národa jako kolektiva.

Sem patří :

a) Ustanovení, vyznačující zvláštní postavení národa československého v republice, a to : slova odstavce prvního zákona č. 11/1918 o zřízení samostatného státu československého (viz Prameny č. 1), jimiž národ československý jest označen jako národ stát vytvářející (slova „jménem československého národa“). Lze to srovnati se slovy úvodní formule k ústavní

listině („My, národ československý atd.“, Prameny č. 9), jimiž národ československý jest vyznačen jako národ, dávající ústavu. O normativním významu těchto míst lze míti pochybnosti; zůstávají však při nejmenším explikační pomůckou, zajisté velmi účinnou.

b) Ustanovení postihující příkoří, spáchané na národě československém za války, a to: § 9 zákona č. 215/19 o zabránění velkého majetku pozemkového, jímž se slibuje ve zvláštním zákoně uplatniti zásadu beznáhradného převzetí velkého pozemkového majetku osob, které se hrubě provinily proti československému národu ve světové válce. Tento zákon vydán nebyl a náhradový zákon (č. 329/1920) této zásady neprovedl. — Dále § 4, odst. 2, zákona č. 194/1920 (Prameny č. 12), jímž se odepírá nárok na odbytné či zaopatření, přiznaný v jiných případech nepřevzatým vojenským gážistům, vojenským osobám z povolání, jímž se do jednoho roku po návratu ruských legií do vlasti po provedeném šetření dokázalo, že za války buď československý národ neb jeho příslušníky poškodily jednáním, svědčícím o jejich zášti proti československému národu, nebo že se snažily pronásledováním československého národa nebo jeho příslušníků nabyti zvláštních osobních výhod a prospěchů.

c) Ustanovení vyplývající ze zvláštního ohledu na smýšlení národa československého. Sem patří: § 7 zákona č. 266/1920 o názvech měst, obcí, osad a ulic (Prameny č. 14), v němž se zakazují dosavadní pojmenování ulic a veřejných míst, jež nelze uvést v soulad s historií a vnějšími vztahy národa československého, zejména taková, jež připomínají osoby, které projevíly nepřátelské smýšlení proti tomuto národu nebo národům s ním sdruženým (za světové války?). — Dále § 1 zákona č. 267/1920 (viz Prameny č. 15) o odstranění nevhodných názvů, jímž se zakazuje veřejně označovat sbory, právnické osoby, společnosti, veřejně přístupné místnosti, závody, ústavy, výrobky a podobně názvy, jež připomínají osoby, které jakýmkoli způsobem projevíly nepřátelské smýšlení proti československému národu nebo národům s ním sdruženým, a názvy, kterými se zneužívá označení „československý“ nebo jmen o československý národ nebo s ním sdružené státy zasloužilých.

d) Trestní ochrana § 14, odst. 2 a 3 zákona č. 50/1923 na ochranu republiky (viz Prameny č. 39) proti veřejnému popuzování k násilnostem, resp. k zášti proti jednotlivým skupinám obyvatelů pro jejich národnost, jazyk, rasu nebo náboženství

nebo proto, že jsou bez vyznání; a odst. 5 téhož paragrafu proti veřejnému hanobení vedle republiky, též národa nebo národnosti menšiny tak, že to může snížit vážnost republiky nebo ohrozit obecný mír v republice nebo její mezinárodní vztahy.

e) Ochrana národů proti zkrácení mandátovému při volbách do Národního shromáždění podle § 53 zákona č. 205/1925 (novela k řádu volení do poslanecké sněmovny, viz Prameny č. 46).

D. Jazykové právo československé.

I. Mezinárodní závazky československé republiky z této oblasti právní látky nalzáme v Saint Germainské smlouvě o ochraně menšin (Prameny č. 33), a to v člancích 7 (odst. 3 a 4), čl. 8 a 9 (odst. 1), resp. pokud jde o jazykové právo Podkarpatské Rusi — článku 11. Uvedené odstavce článků 7 podobně jako odst. 1 článku 9 jsou speciálními ustanoveními (o jazykovém styku soukromém, obchodním, společenském a úředním, resp. o jazyku vyučování) a meze, v jakých se tu vytyčuje právo minorit, předcházejí tedy všeobecné zásadě rovnosti, o níž stanoví čl. 8. K článku posléze uvedenému sluší připomenouti, že zavazuje k zásadě rovnosti „po právu i ve skutečnosti“, má na mysli patrně uplatňování tohoto principu netoliko v zákonodárství, nýbrž i v administrativě. Pro Podkarpatskou Rus obsahuje smlouva (čl. 11) toliko formální předpis o zákonodárné příslušnosti autonomního sněmu ve věcech jazykových.

Dále dlužno zde uvésti článek 17 (odst. 3) smlouvy mezi republikou československou a Rakouskem o ochraně menšin (Prameny č. 26).

II. Vnitrostátní normy z oboru jazykového práva:

Zákon č. 11/1918 o zřízení státu československého recipoval právní řád předlitavský, resp. uherský, jež ovšem (viz odst. 1 oddílu IV. tohoto „úvodu“) dlužno vykládati tak, že přednosti přiznané v jeho ustanoveních některému jazyku, dlužno napříště přiznati jazyku československému. Platil tedy v zemích dříve předlitavských zejména článek XIX zákona ze dne 21. prosince 1867, č. 142 ř. z., a v zemích dříve zalitavských jazykové ustanovení uherského zákonného článku XLIV z roku 1868 o národnostní rovnoprávnosti. Jiného názoru o zdrojích jazykového práva v době mezi zákonem č. 11/1918 a jazykovém zákonem č. 122/1920 je však nejvyšší správní soud, o čemž viz

jeho plenisimární rozhodnutí ze dne 19. března 1919, č. 73/1918. (Boh. č. V, zde Prameny, č. 10, poznámka pod čarou). Na území dříve uherském však tento právní stav byl záhy upraven novou normou, zákonem č. 64/18 o mimořádných přechodných ustanoveních na Slovensku, § 3 (viz Prameny č. 2) : zákon tento platil od 16. prosince 1918, a to nejen na Slovensku, nýbrž — až do organizace Podkarpatské Rusi — „na celém onom území bývalého království uherského, které vládá československé republiky do své správy vezme“ (§ 13). Zákon stanovil úřední jazyk slovenský, a ustanoviti o právu užívati jiných, na Slovensku domácích řečí vyhradil cestě nařizovací. Tím stvořen pak i jakýsi formální předpoklad, aby generální statut Podkarpatské Rusi (č. 26.536/19 min. rady, viz Prameny č. 9, pozn. k § 3 ústav. list. pod čarou) stanovil, že lidový jazyk bude ve školách na Podkarpatské Rusi „jazykem vyučovacím, jakož oficiálním jazykem vůbec“ (jinak — pokud jde o Podkarpatskou Rus — nejv. správ. soud).

Takový byl právní stav v době, kdy nabyla účinnosti ústavní listina (Prameny č. 9) a jazykový zákon č. 122/20 (Prameny č. 10), který tvoří podle § 129 úst. list. její součást. Jazykový zákon nabyl účinnosti dnem 6. března 1920 a svým § 9 zrušil výslovně všechny předpisy jazykové, jež byly v platnosti před 28. říjnem 1918. Mlčky ovšem zrušil i pozdější jazykové předpisy právní (z doby od 28. října 1918 do 6. března 1920), pokud se týkají jeho látky a odporují mu ; tedy ovšem i onen zákon č. 64/18 jest jazykovým zákonem pozměněn, resp. doplněn.

III. Ústavní listina v § 128, odst. 3 přiznává státním občanům republiky československé v mezích všeobecných zákonů možnost volně užívati jakéhokoli jazyka ve stycích soukromých a obchodních, ve věcech, týkajících se náboženství, v tisku a jakýchkoli publikacích nebo veřejných shromážděních lidu ; čímž ovšem nejsou dotčena práva, jež státním orgánům v těchto směrech přísluší podle platných neb budoucně vydaných zákonů z důvodů veřejného pořádku a bezpečnosti státní i účinného dozoru. Tuto oblast nepovažuje ústavodárce zřejmě za oblast „jazykového práva“ ve smyslu § 129 úst. list., podobně jako oblast vnitřní správy institucí, naznačených v § 130 úst. list. Jazykový zákon č. 122/20, který jest v § 129 úst. list. napověděn, nelze tedy pokládati za normu, která chtěla

upraviti všechny jazykové styky ve státě, a nutno při jejím výkladu postupovati opatrně.

IV. Jazykový zákon č. 122/20 (viz Prameny č. 10) jest — jako součást ústavní listiny — zákonem ústavním podle § 33 úst. list. Jsa tedy zákonem formálně rovnocenným a obsahově speciálním, mohl pro nařizovací moc stanoviti meze jinak, nežli § 55 úst. list., a také je vskutku volněji ustanovil. Jazykový zákon a řada dalších norem, které jej doplňují, resp. provádějí, zejména ovšem — pro obor některých resortů — vládní nařízení č. 17/1926 (Prameny č. 47), zavedly u nás následující platný právní řád:

a) Jazyk československý.

Pojem jazyka československého není filologický a zákon nechce jim vnutit právní závaznost nějaké jazykové teorii, anebo vytvářet nějaký jednotný jazyk, nadřazený idiomu českému a slovenskému (viz dův. zprávu k § 1, odst. 1 j. z.). Výrazem „jazyk československý“ má býti toliko vyslovena úplná rovnost a vzájemnost obou těchto jazykových větví v celé republice. V tom směru ovšem § 4 jazyk. zákona obsahuje jisté omezení stanově určitou teritoriální oblast pro každý z obou idiomů, byť ne s absolutní závazností, byť toliko se závazností pro úřady a ne i pro strany. Úřady, užívající státního oficiálního jazyka, budou v onom území, jež před 28. říjnem 1918 patřilo k Předlitavsku či Prusku, úřadovati zpravidla po česku, na Slovensku pak zpravidla po slovensku. Naproti tomu strany v těch případech, kde mají užití jazyka státního, oficiálního, mohou kdekoli v republice užití češtiny, jako slovenštiny. Vzájemnost obou odvětví jest vyslovena také v odst. 2, § 4: slovenština v úředním vyřízení pokládá se za jazyk podání, i když toto podání bylo české a naopak. — Sluší poznamenati, že „úřady“ v § 4, odst. 1 mají se rozuměti úřady v nejširším smyslu slova, tedy také soudy, ústavy, podniky, orgány státní, jakož i úřady samosprávné, zastupitelské sbory a veškeré veřejné korporace ve státě — což vyplývá z postavení § 4 jako jakési dodatečné interpretace zákonodárcevy a §§ 1 až 3 o obsahu pojmu jazyka československého.

Postavení jazyka československého jest vybudováno takto:

Jazyk československý jest státním oficiálním jazykem republiky (§ 1, odst. 1, věta 1 j. z.). Co dlužno rozuměti „stát-

ním, oficiálním“ jazykem, není v zákoně jazykovém, ani v hlavním prováděcím nařízení č. 17/26 přesně vytčeno. Odst. 2 zákona slovy „jest tedy zejména jazykem“ atd., podává sice výpočet jistých funkcí státního, oficiálního jazyka, ale výpočet ten není vyčerpavý, jak ukazuje slůvko „zejména“. Poukaz na čl. 7 saint-germainské smlouvy se spojenci nepodává rovněž žádného výkladu, a jeho smysl jest patrně pouze ten, aby v zákoně samostatně bylo najisto postaveno, že jest ve shodě se závazky, které naše republika převzala onou smlouvou. Důvodová zpráva sice velmi určitě vyjádřila svou představu o postavení státního, oficiálního jazyka, naznačujíc (viz citát důvodové zprávy k nadpisu zákona v Pramenech), že jím rozumí jazyk, obdařený sice přednostmi, ne však přednostmi tak daleko jdoucími a míru skutečné potřeby přesahujícími, jakých požíval fakticky jazyk německý v Rakousku a právně jazyk maďarský v Uhrách. Ovšem, i když uznáme, že pro výklad výrazu, jehož obsah není vyložen v zákoně samém, ani se nepodává z běžné mluvy, jest možno a záhodno sáhnouti do zákonných materiálů — nemůžeme dopustiti, že by z tohoto srovnání s bývalým jazykovým stavem v obou polovinách někdejší monarchie plynulo pro stav, který zavádí nový zákon, více, nežli všeobecná direktiva.

1. Jazyku československému dlužno tedy především přiznati ono plus, které z věty 1, § 1 jazyk. zákona vyplývá nad obsah odstavců následujících, uvedených slůvkem „zejména“, a které si vyložíme nejspřávněji tak, když z tohoto ustanovení budeme vyvozovat pro stát a jeho orgány vůči jazyku československému takovou povinnost, jakou vůči téměř jazyku má soukromý občan československé národnosti. Tak na příklad povinnost, aby tyto orgány v těch případech, kde nastupují před úřady, soudy, ústavy, podniky a jinými orgány republiky jako strany, činily tak v jazyku československém (to vyslovuje vládní nařízení č. 17/26 v čl. 49). Rovněž všeobecná formule první věty tohoto paragrafu nepochybně vyslovuje povšechnou domněnku ve prospěch československého jazyka v případě pochybnosti. Vládní nařízení č. 17/26 patrně z této první věty § 1 jazyk. zákona vyvodilo svůj čl. 99 (viz Prameny č. 47), což však jest dedukce nesprávná vzhledem k tomu, že z § 128 úst. list. dlužno souditi, že jazykový zákon nehodlal upravit postavení československého jazyka v oblasti soukromých hospodářských styků. Rovněž pro korespondenci

s cizími úřady (čl. 51) nařízení předpisuje užití československého jazyka.

2. Jazyk československý jest dále jazykem, v němž děje se úřadování všech soudů, úřadů, ústavů, podniků a orgánů republiky. Podobně jako výraz „státního, oficiálního“ jazyka vůbec, jest zde i výraz „úřadování“ postaven bez autentického výkladu a nemá toto slovo jednoznačné tradice zákonodárné, ani vědecké — není termínem, jehož obrys by byl nepochybně vypracován; ani důvodová zpráva nepodává bezpečného vodítka. Nejlépe jest vyložiti výraz úřadování v tom smyslu, v jakém se ho užívá v obecné mluvě. Ta pak rozumí úřadováním soujem všech aktů státních orgánů (v nejširším smyslu), jimiž se uplatňuje určitá nadřízenost, ať už nadřízenost vyplývající z vrchnostenského postavení státu a jeho orgánů na venek vůči veřejnosti, ať už uvnitř organisace státní administrativy z důvodu služební nad- a podřízenosti. „Úřadováním“ dlužno tu rozuměti jednak t. zv. vnitřní úřadování a jazyku československému tedy se tu dostává postavení „služební řeči“. Jednak úřadování vnější, to je soujem aků t. zv. „imperia“. Tak vykládá si pojem ten také vládní nařízení č. 17/26 v hlavě I., podávajíc — ovšem příkladmo — výpočet aktů, které vesměs jsou takové povahy.

Slovy „soudů, úřadů, ústavů, podniků a orgánů republiky“ zákon zamýšlel zřejmě obsáhnouti všechny státní orgány v nejširším smyslu. Při tom ovšem „úřadováním“ nelze v případě jedné každé z těchto kategorií rozuměti vždy totéž, t. j. oba ze shora uvedených případů uplatňování státní moci. U „úřadů“ dlužno „úřadováním“ rozuměti případ obojí. „Úřadováním“ soudů jest jistě i jejich výkon moci soudcovské, nikoliv úkony soudní správy, jak vyplývá z toho, že „soudy“ jsou uvedeny zvláště vedle „úřadů“. Státní podniky a ústavy, vykonávají-li „imperium“ (na př. ředitelství státních drah dozor nad soukromými železnicemi), jsou podle § 1 j. z. „úřady“, a nikoli podniky, resp. ústavy. Podniky a ústavy ve sféře své činnosti podnikové, resp. plní-li účel, pro něž byly jako ústavy založeny, nevykonávají „imperia“ a jejich „úřadováním“ dlužno tedy rozuměti toliko akty vnitřního služebního styku. Viz čl. 12 vládního nařízení č. 17/26 (Prameny č. 47). Co se má rozuměti „orgány“, vykládá toto nařízení ve čl. 2, odst. 3.

Některé speciální normy, provádějící tato ustanovení jazykového zákona, jsou:

a) zákon č. 266/20, resp. vládní nařízení č. 324/21 (viz Prameny č. 14 a 29) o názvech měst, obcí, osad a ulic, jakož i o označování obcí místními tabulkami a číslování domů. Těmito normami zavádí se pro každé město, obec a osadu úřední jméno, které si vytvořil jazyk československý (výjimky ve prospěch jazykových menšin viz dále); názvu musí býti užíváno všemi státními a veřejnými úřady (v nejširším smyslu) vůbec, jakož i ve styku s nimi. O pojmenování ulic a veřejných míst v obcích usnáší se obecní zastupitelstvo; usneslo-li se však na pojmenování v jazyce jiném než československém, jest v jazyce státním vedle toho a na prvním místě vždy označiti ulice a veřejná místa v obcích, v nichž obývá dle posledního sčítání aspoň 20% státních příslušníků jazyka československého, v obcích, jež jsou sídlem soudů a úřadů politické správy, jejichž působnost vztahuje se na soudní okres, v němž dle posledního sčítání obývá alespoň 20% státních občanů jazyka československého a v místech lázeňských. Nápis na místních tabulkách, označujících města, obce a osady, dějí se v jazyce státním. Výjimku ve prospěch jazyka jiného viz dále;

b) vládní nařízení č. 54/21 o zřízení a stanovách československé rady železniční a ředitelských rad železničních, obsahuje v oddílu I, § 6 a v oddílu II, § 6 ustanovení, že jazyk státní jest jednacím řečí těchto sborů (výjimky ve prospěch jazykových menšin vyhrazeny jednacímu řádu, jež stanoví ministr železnic);

c) vládní nařízení č. 3/1922 o stanovách poradního sboru pro otázky hospodářské, obsahuje v § 10 ustanovení, že předsedající při výkonu své funkce musí užívati jazyka státního;

d) vládní nařízení č. 198/22 o evidenci soudních provinileců a sbírání dat pro účely kriminální statistiky, obsahuje v § 2, odst. 2 ustanovení, že trestní listy a sčítací trestní listy nutno vyhotovovati v jazyku státním;

e) jednacím řád ústavního soudu č. 255/22 obsahuje v čl. 64 ustanovení, že jednacím jazykem ústavního soudu, uvnitř i na venek, jest jazyk československý;

f) zákon č. 347/20 o akciové bance cedulové (Prameny č. 20), § 8 stanoví, že vnitřním úředním jazykem banky jest jazyk československý. Jazyk tento jest jednacím jazykem ve valných hromadách a všech schůzích bankovních;

g) vládní nařízení č. 17/26 (Prameny č. 47) ustanovuje o „úřadování“ orgánů republiky vedle zmíněných již míst také v hlavě VII. (četnictvo) a ve čl. 43, 54, 55, 58, 59:

h) viz předpisy, citované v kap. I. tohoto úvodu : Kap. I., Národnostní právo, č. 2 c).

3. Jazyk československý jest jazykem, v němž se konají vyhlášky a zevní označení všech soudů, úřadů, ústavů, podniků a orgánů republiky.

Některé speciální normy, provádějící toto ustanovení, jsou :

a) zákon č. 500/21 o Sbirce zákonů a nařízení (Prameny č. 31), jehož § 3 — s výslovným odvoláním na § 1 jazykového zákona — stanoví autentičnost československého textu Sbirky zákonů a nařízení ;

b) vládní vyhlášky o zavedení úředních listů, a to č. 58/19 (Pražské Noviny), č. 603/19 (Úřední list Podkarpatské Rusi) a č. 4/20 (norma všeobecná: „Úřední list československé republiky“ (Amtsblatt der Czechoslovakischen Republik), „Úředné Noviny“, Úřední list civilní správy Podkarpatské Rusi ;

c) zákon č. 252/20, jehož § 8 stanoví český text slov „Československá republika“ na malé a velké státní pečeti a vládní nařízení č. 512/20, jehož § 6 stanoví český text velké pečeti presidenta republiky a § 7 praví, že o jazyku, v němž má býti uvedeno označení úřadu, jenž malé státní pečeti užívá, budou obsahovati bližší předpisy prováděcí nařízení, vydaná k jazykovému zákonu ;

d) zákon č. 347/20 (viz Prameny č. 20), § 8, pokud stanoví, že československým jazykem uveřejňuje akc. banka cedulová předepsané vyhlášky, výkazy (výjimku ve prospěch minoritních jazyků viz dále). Stejná zásada platí pro nápisy na budovách a uvnitř úřadoven banky. Firma banky jest stanovena v § 53 zákona (novelován č. 102/25, Prameny č. 45) v jazyku českém, slovenském, ruském (maloruském), německém a maďarském (před novelací i polském) ;

e) vládní nařízení č. 17/26 má ustanovení ve čl. 1, lit. *k—m*, ve čl. čl. 50 atd. (Prameny č. 47).

4. Jazyk československý jest jazykem, v němž jest upraven hlavní text státovek a bankovek.

Některé speciální normy k tomuto ustanovení :

a) zákon o bance cedulové č. 347/20 (viz Prameny č. 20), novelovaný zákonem č. 102/25 (viz Prameny č. 45), v § 18 stanoví text bankovek v jazyku státním, oficiálním a vedle toho hodnota má býti uvedena také v jazyku ruském (maloruském), německém a maďarském. Před novelací hlavní text

byl český, a vedlejšími slovenský, ruský, německý, polský a maďarský;

b) řada vyhlášek o vydání jednotlivých platidel, která stanoví i jejich text. Jsou uvedeny zde v kap. I. tohoto úvodu (Národnostní právo, č. 2 a);

c) vládní nařízení č. 17/26 má k tomu čl. 13 (Prameny č. 47).

5. Jazyk československý jest jazykem, jehož používá branná moc při velení a jako jazyka služebního (pro styk s mužstvem, neznalým jazyka státního, oficiálního, lze užiti také jeho jazyka mateřského).

6. Jazyk československý jest jazykem, v němž všechny „samosprávné úřady“, zastupitelské sbory a veškeré veřejné korporace ve státě jsou povinny přijímati ústní i písemná podání, učiněná v jazyku československém a je vyřizovati. Ve schůzích a poradách jejich jest vždy možno tohoto jazyka užívati. Návrhy a podněty v tomto jazyku učiněné musí se státi předmětem jednání.

Tato praeponderance jest stanovena pro jazyk československý jako takový, tedy bez ohledu na jeho povahu jazyka státního, oficiálního, o níž stanoví § 1.

Podotknouti sluší, že — vzhledem k § 9 jazyk. zákona — pozbyly platnosti všechny předpisy, platící před 28. říjnem 1918, tedy zejména i moravský zemský zákon č. 3 z roku 1906, upravující užívání zemských jazyků u autonomních úřadů, jakož i usnesení zemského sněmu slezského č. 10 slezský zákon zemský z roku 1908 a pod.

Některé normy, provádějící toto ustanovení jazyk. zákona:

a) vládní nařízení č. 26/24 (jednací řády pro župní zastupitelstva, župní výbory a okresní výbory — viz Prameny č. 41) a vládní nařízení č. 27/24 (kterým sa upravuje užívanie jazykov pre župné zastupiteľstvá, župné výbory a okresné výbory — viz Prameny č. 42). Prvé stanoví (v § 8) povinnosť členů sboru přihlásiti se k určité národnosti za účelem složení slibu a užívání jazyka; druhé jest celé věnováno jazykovým pravidlům. Pro župní zastupitelstva a výbory platí články 1 až 5 nařízení. Župan a jiné osoby, předsedající v župním zastupitelstvu, výborech a komisích, zpravodajové, zapisovatelé, verifikátoři zápisů a úředníci župního úřadu či úřadů v župě, užívají při jednání jazyka státního. Členové župního zastupitelstva rovněž (výjimky ve prospěch menšinových jazyků viz dále). Župan zprostředkuje styk župního zastupitelstva na venek podle zásad

jazykového zákona (čl. 5). Analogické ustanovení pro okresní výbory mají články 6 až 11 nařízení;

b) zákon č. 185/20, resp. vládní nařízení č. 654/20 o inženýrské komoře (viz Prameny č. 11, resp. 25);

c) vládní nařízení č. 17/26 (Prameny č. 47) provedlo ustanovení paragrafu jazykového zákona — pokud jde o jazyk československý, především v oblasti samosprávy místní — takto:

a) V oboru jednacích jazyka.

Jednacím jazykem dlužno rozuměti v oblasti samosprávy totéž, co v oboru státní správy rozumíme jazykem státním, oficiálním. Tedy jazyk, jímž samosprávný orgán zásadně — pokud výjimky nepraví nic jiného — úřaduje; ovšem, že obec (okres) může mítí více jednacích jazyků. Tento jednacím jazyk stanoví si obecní (resp. okresní) zastupitelstvo vlastním usnesením. V obcích a okresích však, v jejich obvodu žádná národní menšina nedosahuje ani 20 % obyvatelstva (státních příslušníků), musí býti jednacím jazykem jazyk československý. Tento jazyk stává se vždy také jednacím jazykem obce či okresu, obývá-li příslušníků československého jazyka v obvodu obce (či okresu) více než příslušníků některého jazyka menšinového.

β) Co do přijímání podání a vyřizování.

Podání přijímáti v československém jazyku jest povinností všech samosprávných orgánů (jako v jazyk. zákoně). Vyřizovati je má obec (okres) právo ve svém jazyku jednacím. Ale je-li v obci ustanoven obecní notář, je-li v jejím (či okresním) zastupitelstvu členem příslušník československého jazyka, či obývá-li její (či jeho) obvod aspoň 20 % státních příslušníků československého jazyka, jsou obce (okresy) povinny vyřizovati podání československá v tomto jazyku. Rovněž obce, čítající nejméně 3000 obyvatelů, mají-li úřední sílu, znalou jazyka státního, musí vyřizovati československé podání v československé řeči. Tyto obce musejí podle nařízení do 3 roků opatřiti se dostatečným počtem úředních sil, československého jazyka znalých.

Jestliže příslušník československého jazyka učinil podání v tomto jazyku k samosprávnému orgánu, jestliže mu je tento orgán vyřídil v jazyku jiném nežli československém, ač byl k tomu povinen, může strana žádati do 3 dnů vyřízení v jazyku

státním. Když však samosprávný orgán k vyřízení ve státním jazyku povinen nebyl, může příslušník československého jazyka žádati nejbližší úřad státní správy, aby mu opatřil překlad do jazyka československého

γ) Co do jednání ve sborech zastupitelských.

V zásadě jedná se jednacím jazykem obce (okresu). Jazyka československého jest však vždy možno užití a návrhy a podněty v něm učiněné musí se vždy státi předmětem jednání (jako v jazyk. zákoně). Není-li jazyk československý jednacím jazykem obce (okresu) — buďtež tyto návrhy přeloženy do jednacího jazyka, jakož i návrhy, učiněné v jazyku jednacím buďtež přeloženy do jazyka československého, požádá-li o to býti jediný člen sboru. Je-li v obvodu samosprávného tělesa aspoň 20 % příslušníků československého jazyka, děje se tak i bez požádání.

Rízení schůzí zastupitelských sborů děje se v jazyku jednacím. Protokoly se rovněž spisují v jednacím jazyku. Je-li v obvodu zastup. tělesa aspoň 20 % příslušníků československého jazyka, protokolují se — i když jednacím jazyk není československý — návrhy a prohlášení v něm učiněné na žádost v původním znění. Je-li procento menší, musí se protokolovati československy učiněné návrhy a prohlášení v původním znění na žádost navrhovatelovu toliko, je-li v zastupitelském sboru příslušník československého národa, či jde-li o obec s 3000 obyvateli, nebo které mají obecního či obvodního notáře.

δ) Co do vyhlášek a zevních označení.

Vyhlášky konají se jednacím jazykem. V obcích (okresích), jež mají 20 % příslušníků československého jazyka, či v obcích, jež mají aspoň 3000 obyvatelů, buďž vyhláška vždy také československá. Při vyhláškách větší důležitosti a všeobecnějšího řádu může státní správa naříditi i v každém jiném případě, aby bylo připojeno znění v jazyku československém, musí však sama překlad obstarati.

O zevním označení obecních (okresních) budov platí totéž, co o vyhláškách. Budovu, v níž se nalézá obecní (okresní) úřad, jest vždy označiti (též) jazykem československým. Obecní (okresní) pečeť v obcích (okresích), v jichž obvodu bydlí aspoň 20 % příslušníků československého jazyka, nesmí býti bez vý-

plně (stejných rozměrů) též v jazyce tomto. V ostatních obcích musí býti opatřena takovou výplní pečeť, které se užije na listinách, spisech či vyhláškách, které obec (okres) vydává v jazyku československém.

Kdežto v oboru státní správy mohou příslušníci československého jazyka vystupovati před soudy, úřady a orgány jen v jazyku svém, nemají této povinnosti v oborů styků s orgány samosprávy. Zde se jim garantuje k tomu jen právo.

V oblasti veřejných korporací jest podle vládního nařízení č. 17/26 tomu takto :

Veřejné korporace tyto jsou příkladmo uvedeny ve čl. 91. Postavení československého jazyka upravuje se ve styku s nimi tak, že sice korporace ty upravují si jazykovou praxi vlastním usnesením, toto usnesení však má odpovídati předpisům a duchu zákona jazykového a tohoto nařízení a zejména dbáti jest toho, že korporace jsou povinny přijímati podání v jazyku státním a je v témž jazyku vyřizovati. Usnesení korporací těch, kterým se jazyková praxe upravuje, podléhá schválení nadřízeného ministra. Korespondence se státními úřady děje se jazykem státním, a to i tehdy, je-li jednacím jazykem korporace jazyk menšinový. Ve schůzích a poradách je vždy možno užití jazyka státního a návrhy a podněty v něm učiněné musí se státi předmětem jednání. Zevní označení musí býti též v jazyce státním, který musí býti na prvním místě; vyhlášky v úřední jich činnosti musí býti v jazyce státním (výjimky ve prospěch jazykových menšin viz dále).

7. Jazyk československý jest jazykem jednání Národního shromáždění. Ač v zákoně jazykovém není to výslovně řečeno, přece úmysl zákonodárcův nesl se nepochybně k tomu, aby Národní shromáždění nebylo zahrnuto do ustanovení § 1 jazykového zákona o úřadování státních orgánů. Tak praví důvodová zpráva (viz v Pramenech Poukaz prvý k § 3 jazykového zákona). Tomu nasvědčuje i to, že téměř současně s jazykovým zákonem usneslo ústavodárné Národní shromáždění jednacím řády pro poslaneckou sněmovnu a senát, č. 325 a 326/1920 (viz Prameny č. 19), které obsahují samostatné — byť v duchu jazykového zákona se nesoucí — zásady jazykové. Zásady ty obsaženy jsou v §§ 6 a 49 jedn. řádů.

8. O postavení československého jazyka jakožto vyučovací řeči a jakožto učebního předmětu, viz v této kapitole v oddílu E.

β) Jazyk Podkarpatských Rusinů.

Autonomní postavení národa Podkarpatské Rusi v rámci jejích teritoriá (viz odstavec G. tohoto úvodu: Národní autonomie teritoriální) vyžaduje i zvláštního postavení jazyka tohoto národa, neboť nelze jej pokládati za jazyk menšinový, jako nelze národ Podkarpatských Rusinů pokládati za národnostní menšinu. Pokud jest tento jazyk chráněn mezinárodními závazky, bylo řečeno zde ad D I. Úprava jazykových poměrů Podkarpatské Rusi generálním statutem z roku 1919 (Prameny č. 9) byla zmíněna zde ad D II. Ústavní listina v § 3, odst. 4 svého uvoz. zákona obsahuje formální předpis o příslušnosti autonomního sněmu usnášeti se m. j. o zákonech ve věcech jazykových pro Podkarpatskou Rus. Otázku, zda do oboru autonomie náleží úprava jazykových věcí vůbec, nebo jen v oblasti oněch předmětů, které jsou jinak „autonomní“ (roz. věci vyučovací, náboženské, místní správy, jakož i obory přenesené), dlužno zodpovědět ve smyslu prvnějším, protože věci „jazykové“ jsou v § 3 uvoz. zákona uvedeny paralelně s ostatními. Dlužno tedy pokládati autonomní zákonodárství za příslušné pro jazykové právo vůbec, tedy na příklad i v oboru politické správy, justice, státních podniků atd.

Jazykový zákon v § 6 opakuje tuto formální zásadu, připojuje pro její materiální náplň příkaz, aby úprava jazykové otázky autonomním zákonodárstvím dála se „způsobem slučitelným s jednotností státu československého (§ 10 smlouvy Saint Germainské). Pokud tato úprava nebude provedena, budiž užito tohoto zákona, avšak s ohledem na zvláštní jazykové poměry v zemi“. Není jasno, jaké důsledky ze „zvláštních jazykových poměrů“ zákon tu má na mysli. Znamená to snad, že v oboru autonomních věcí lidový jazyk Podkarpatských Rusinů má míti prvenství jazyka státního, oficiálního, a nastupovat na místo jazyka československého? Ale neplyne ze zásady „jednotnosti státu“ požadavek, aby jazyk československý byl jazykem státním, oficiálním i na Podkarpatské Rusi? Nejlépe bude vyvozovati z těchto všech předpisů, že v celé územní oblasti Podkarpatské Rusi jest parita jazyka československého s jazykem lidovým ve funkci řeči státní, oficiální, a to ve všech (autonomních i neautonomních) záležitostech. V tomto smyslu ustanovuje také vládní nařízení č. 17/26 (Prameny č. 47) ve svém čl. 100, ale vlastně jen pro obor vnějšího úřadování (styk se stranami).

Jako speciální předpisy o jazyku Podkarpatské Rusi dlužno uvésti :

1. Zákon č. 325, resp. 326/20 jedn. řádu poslanecké sněmovny a senátu Národního shromáždění (Prameny č. 19) obsahuje předpis o přiznávání národnosti a o jazyku slibu členů sněmoven, který dlužno nepochybně vykládati i ve prospěch národnosti a jazyka Podkarpatské Rusi (viz též § 49, odst. 6).

2. § 49 těchže zákonů obsahuje pravidla o jednacím řeči Národního shromáždění. Poslanci národnosti ruské (maloruské) mohou projevy činiti v jazyku své národnosti, nechtějí-li užití jazyka československého. Rovněž pro návrhy, interpelace, odpovědi, petice, protokoly a pro zprávy presidenta republiky (§ 49, odd. 3 až 11) připouští se do jisté míry jazyk ruský (maloruský).

3. Zákon č. 347/20 (Prameny č. 20) v § 8 obsahuje ustanovení o vyhláškách a nápisech v jiném jazyku nežli československém, jež dlužno vztáhnouti jistě i na jazyk Podkarpatských Rusinů. — § 18 téhož zákona, jakož i § 53 (novelovaný zákonem č. 102/25, Prameny č. 45) stanoví pro označení hodnoty na bankovkách a pro vedlejší firmu cedulové banky (vedle jiných) také jazyk ruský (maloruský). Zde viz též řadu vyhlášek o vydání jednotlivých druhů platidel, jež jsou uvedeny zde v kap. I. tohoto úvodu (Národnostní právo č. 2 a).

4. Čl. 67 jednacího řádu ústavního soudu (č. 255/22 Sb. z. a n.) v ods. 2 praví, že podán-li návrh na ústavní soud sněmem Podkarpatské Rusi po rozumu § 7, písm. a) zákona č. 162/20 o úst. soudu, mohou v návrhu jakož i v jiných podáních na soud a při ústním líčení zástupci navrhovatelovi užívati jazyka, jenž bude jednacím řádem sněmu.

5. Zákon č. 500/21 o sbírce zákonů a nařízení (Prameny č. 31) v § 3, odst. 3 stanoví, že sbírka tato vychází také pokud možno současně s původním zněním, v úředním překladu do onoho jazyka, který ustanoví sněm Podkarpatské Rusi podle § 6 jazykového zákona.

6. O postavení jazyka Podkarpatských Rusinů jakožto vyučovací řeči a jakožto učebního předmětu, viz v této kapitole, v oddílu E.

Jak patrně, znění jazyka autonomie Podkarpatské Rusi není určeno, a pokud je na příslušných místech označováno, není to označení jednotné: jazyk lidový, ruský (maloruský), pouze „ruský“, jazyk „sněmu“ atd.

γ) Jazyk národnostních menšin.

Do jaké míry mezinárodní smlouvy obsahují závazky ve prospěch jazyků národnostních menšin, bylo uvedeno zde ad D I. — Jaké bylo postavení minoritních jazyků před ústavou a souvislým s ní zákonem jazykovým, bylo uvedeno zde ad D II.

Ústavní listina stanoví o jazykovém právu především pro oblast styků soukromých a obchodních, tiskových a publikačních, náboženských a veřejných shromáždění (§ 128, odst. 3, Prameny č. 9), kde se vyslovuje zásadně rovnost všech jazyků: tedy státní, oficiální jazyk jest tu postaven na roveň s kterýmkoli jiným, i s jazyky minorit ve státě. — § 129 ú. l. vyhrazuje úpravu „jazykového práva“ zvláštnímu zákonu — zajisté jen pro oblast, pro kterou ji nepředsevzala ústavní listina sama. — § 130 vyslovuje volnost státních občanů, nehledíc k národnosti, jazyku, náboženství a rase, používati volně svého jazyka v lidumilných, náboženských, sociálních a výchovných ústavech, které si sami zřídí.

Jazykový zákon stanoví o jazycích minorit v §§ 2, 3, 5, 8, odst. 2 a 3.

Podle § 2 jest jazykem minority jazyk jiný než československý, jehož příslušníci tvoří v některém soudním okrese podle posledního sčítání alespoň 20% občanů (roz. státních). Teritoriálním podkladem užívání minoritního jazyka jest tedy souhrn takových kvalifikovaných okresů. Legitimováni k užívání tohoto jazyka jsou „příslušníci jazyka této menšiny“, roz. konnacionálové — a contr. příslušníků státních. Užívati ho lze přede všemi soudy, úřady a orgány republiky, jichž působnost vztahuje se na takový kvalifikovaný okres soudní a ve všech věcech, jichž vyřízení náleží těmto soudům, úřadům a orgánům na základě toho, že se jejich působnost vztahuje na tento okres.

Z toho patrně, že území republiky československé skládá se z oblastí jednak jednojazyčné československé, jednak z oblastí kvalifikované jako „menšinová“. Aby k užívání minoritního jazyka mohlo dojít, musí tu býti k „menšinovému území“ vztah jednak abstraktní (v důsledku obecné místní příslušnosti dotyčného orgánu, která se prostírá i nad tímto územím), jednak konkrétní (v důsledku souvislosti projednávané věci s tímto územím). Musí tu býti i jistý vztah osobní, strana musí býti příslušníkem téhož jazyka, t. j. národnosti, pro kterou jest území ono kvalifikováno jako menšinové.

Rozsah užívání menšinového jazyka za těchto předpokladů jest dán nárokem příslušníků minorit, aby jejich podání byla přijímána v tomto jazyku a vyřizována i v něm, po případě pouze v něm (§ 2, odst. 2). Soudy, úřady a orgány republiky, jednáje z oficiálního podnětu, mají v tomto rozsahu užití také, či výhradně jen jazyka menšiny podle týchž zásad (§ 2, odst. 5). Též pro podání trestní obžaloby veřejným žalobcem obsahuje zákon (§ 2, odst. 3) předpis, vyplývající z téže zásady. Na „menšinovém území“ (t. j. v okresech s národní menšinou kvalifikovanou podle § 2) použito jest při vyhláškách státních soudů, úřadů a orgánů a při jich zevních označeních také jazyka národní menšiny.

Při tom dlužno míti na mysli, že rozsah užívání jazyka menšin v § 2 jest určen výjimkou ze zásady „úřadování“ jazykem československým, vyslovené v § 1. Pokud akty styku s příslušníky národnostních menšin nespadají do pojmu úřadování (na příklad obchodní činnost státních podniků), nelze je subsumovati ani pod § 2 jazykového zákona a dlužno se poohlédnouti, zda po případě o nich není jiného předpisu. Ne-li, tedy musíme pro takové případy najíti vodítka ve všeobecné formulí věty 1, § 1 jaz. zák., o čemž viz zde ad D. a) 1. (tak i čl. 12 vládního nařízení č. 17/26, Prameny č. 47).

Vedle takto vytčené výjimky z „úřadování“ uvedených státních orgánů jest vyhrazen ohled k jazykům národních minorit také v § 1, odst. 2, č. 2 a 3, v tom směru, že československé znění textu státovek a bankovek předepsáno jenom pro text hlavní, kdežto text vedlejší jest možný též v jazyce jiném, zejména v jazyku minorit. — Dále ve prospěch jazyka národních menšin platí výjimka z jazyka branné moci, podle níž ve styku s mužstvem státního jazyka neznalým lze užití také jeho jazyka mateřského.

Samosprávné úřady, zastupitelské sbory a veškery veřejné korporace ve státě jsou povinny přijímati podání v jiném než československém jazyku a vyřizovati je, jakož i připustiti jazyk takový ve svých schůzích a poradách za těchže podmínek jako státní soudy, úřady a orgány. Jazyk veřejných vyhlášek a zevních označení samosprávných úřadů stanoví státní moc výkonná.

Veřejné (a contr. soukromých, o nichž platí § 130 ú. 1.) školy a kulturní instituce národních menšin spravují se jejich jazykem (§ 5 j. z.).

Pokud úřady a veřejné orgány mají působnost, vztahující

se na menší obvod nežli je soudní okres, anebo nemají-li vůbec svého zvláštního obvodu, mají povinnost respektovati jazyky menšin teprve podle nařízení státní moci výkonné, která mají býti vedena „v duchu jazykového zákona“. Rovněž nařizovací moc má vyhrazeny předpisy o tom, co opatřiti k usnadnění úředního styku se stranami neznalými jazyka, v němž se při tom kterém soudu, úřadu neb orgánu po rozumu tohoto zákona úřaduje, jakož i k ochraně stran před škodami právními, které by jim z neznalosti jazyka mohly vzejíti (§ 8 j. z.). Tento předpis nezakládá právní nárok strany na větší respektování minoritního jazyka se strany státních orgánů, nežli je předepsáno v paragrafech předchozích; zakládá však pro vládu a výkonnou moc možnost vyjiti vstříc minoritám i nad tuto míru (o tom viz na konci tohoto oddílu o jazykovém právu).

Normy, provádějící tyto zásady, jsou :

1. Zákon č. 266/20, resp. vládní nařízení č. 324/21 (viz Prameny č. 14 a 29) stanoví (§ 2 nařízení), že pro města, obce a osady, v nichž dle posledního sčítání lidu obývá aspoň 20 % státních občanů téhož, avšak jiného jazyka než československého, a pro sídla soudů a úřadů republiky, jichž působnost vztahuje se na soudní okres, v němž dle posledního sčítání lidu obývá 20 % ní národní menšina, jakož i u měst, obcí a osad, pro něž jazyk československý nevytvořil si zvláštního názvu, může ministr vnitra ustanoviti za úřední název také onen, který vytvořil jazyk menšiny, lze-li takový původní historicky ověřený název zjistiti a nejsou-li na překážku důležité důvody. Za historicky původní název v jazyce menšiny zpravidla nelze považovati pouhé přizpůsobení československých místních názvů pravopisem nebo koncovkami jazyku národní menšiny, či pozdější překlady neb novotvary. Takových názvů v jazyce menšinovém jsou soudy, státní a veřejné úřady, orgány, ústavy a podniky, jakož i strany ve styku s nimi povinny užití tenkrát, je-li v tomto jazyce sepsán rovněž ostatní text. Pojmenování ulic a veřejných míst děje se usnesením obecního zastupitelstva; jazyková úprava musí však respektovati výhradu pro jazyk československý, uvedenou v čl. 5 nařízení č. 324/21, která zde uvedena ad 1 a). — Názvy na místních tabulkách, označující města, obce a osady, budou — usnese-li se na tom obecní zastupitelstvo — uvedeny též v jazyce jiném než státním, ale pod nápisem v jazyce státním.

2. Vládní nařízení č. 54/21. Výjimky ze zásady jednacího jazyka státního při československé radě železniční a ředitelských radách železničních stanoví ministerstvo železnic v jednacím řádu těchto sborů.

3. Zákon č. 347/20 o akciové bance cedulové (Prameny č. 20), novelovaný zákonem č. 102/25 (viz Prameny č. 45) v § 8 stanoví, že v městech, kde více než (a contr. „alespoň“ v jazykovém zákoně a v nařízení č. 324/21) 20% obyvatelstva jest jiné národnosti než československé, připojí se k vývěskám této banky také překlad v příslušném jazyku (menšinovém), což platí i pro nápisy na budovách a uvnitř úřadoven banky.

4. Týž zákon v § 18, odst. 2 praví, že označení hodnoty na bankovkách má býti uvedeno vedle textu hlavního a vedle označení v jazyku ruském (maloruském), také v jazyku německém a maďarském. Rovněž firma banky jest stanovena v § 53 netoliko v českém, slovenském a ruském (maloruském), nýbrž i v německém a maďarském znění. Zde jsou tedy „menšinové jazyky“ uvedeny taxativně. Sem patří i řada vyhlášek o vydání jednotlivých druhů platidel a jich text, a které jsou uvedeny zde v kap. I. tohoto úvodu (Národnostní právo, č. 2a).

5. Zákon č. 500/21 o sbírce zákonů a nařízení (viz Prameny č. 31) v § 3, odst. 3 praví, že sbírka vychází vedle autentického znění v jazyku státním, oficiálním a vedle překladu v jazyce Podkarpatské Rusi také, pokud možno současně s původním zněním, v úředním překladu německém, polském a maďarském.

6. Vládní nařízení může stanoviti vedlejší text malé státní pečeti (viz § 7 vlád. nařízení č. 512/20) v jazyku jiném než státním.

7. Vládní nařízení č. 26/24 (viz Prameny č. 41). Podle § 8 jedn. řádů pro župní zastupitelstva a okr. výbory, musí se členové těchto sborů přiznati k určité národnosti za účelem užívání jiného nežli československého jazyka při jednání sboru. Podle § 43 poslednějšiho z obou jednacích řádů usnesení o užívání jiného jazyka nežli československého v okresních výborech vyžaduje vyššího schválení.

8. Vládní nařízení č. 27/24 (ktorým sa upravuje užívanie jazykov pre župné zastupiteľstvá, župné výbory a okresné výbory, viz Prameny č. 42) stanoví v čl. 2 meze, ve kterých mohou členové župních zastupitelstev, kteří jsou příslušníky národní menšiny ve smyslu § 2 jazykového zákona, činiti projevy ve svém jazyku. Podání vnějších stran na župní zastupitelstvo lze

činit v tomže jazyku, v jakém na župní úřad (tedy 1., resp. 2. paragraf jazykového zákona). Článek 7 nařízení obsahuje obdobné ustanovení pro okresní výbory při oněch okresních úřadech, v jichž obvodech přebývá aspoň 20% státních občanů téhož, ale jiného jazyka nežli československého. — Článek 8 obsahuje pak ustanovení, kterým se přichází menšinovým jazykům ještě dále vstříc při jednáních okresních výborů při okresních úřadech, v jichž obvodech přebývá více než 50%, resp. 80% státních občanů téhož, ale jiného jazyka nežli československého.

9. Vládní nařízení č. 654/20 o inženýrské komoře (viz Prameny č. 25) v § 6, odst. 3 a další (užívání jiných řečí v plenu a sekcích komory) a v § 25 (o jazyku úředních pečeti autorisovaných techniků) upravuje postavení menšinových jazyků v této sféře v duchu jazykového zákona.

10. Vládní nařízení č. 17/26 (Prameny č. 47) provádí zásady jazykového zákona pro ta odvětví veřejné správy, pro něž bylo vydáno, takto :

A. Jazyky menšinové ve styku se státní mocí republiky.

Nařízení ve čl. 14 definuje — ve shodě s jazykovém zákonem — pojem jazykové menšiny. Ochrana jazyková podle dalších ustanovení a za dalších blíže určených podmínek náleží pak příslušníkům jazyka této menšiny, nikoli jenom příslušníkům menšiny samotné (výjimkou je čl. 17 nařízení, patrně z nedopatření); to znamená, že také cizí příslušníci, kteří jsou konnacionální s některou jazykovou menšinou domácích státních příslušníků, mohou užívatí této jazykové ochrany. Nařízení přiklonilo se zde tedy k judikatuře nejvyššího správního soudu, která v několika nálezech vyložila jazykový zákon tímto způsobem již dříve.

Za příslušníky jazyka národní menšiny pokládají se i osoby právnické (zde rozhoduje jednacím jazyk podle stanov; při konkurenci více jazyků jazyk státní), samosprávné jednotky, veřejné a jiné korporace. Příslušnost k menšině určuje se přihlášením strany (podáním, mlčky nebo výslovně). Učiní-li strana udání nepravdivé, lze jí uložití pořádkovou pokutu do 1000 Kč.

Pro příslušníky jazyka menšiny platí, obrací-li se na státní mocí republiky ve svém jazyku (mohou tak učinit i v jazyku státním), trojí stupeň ochrany :

a) Především jazyková ochrana v těch věcech, v nichž se příslušníci menšinového jazyka obracejí na soudy, úřady a orgány republiky, jimž vyřízení věci těch přísluší na základě toho, že se jejich působnost vztahuje na soudní okresy s menšinou nedosahující ani 20%. Na území těchto okresů bydlí mezi asi 7 miliony příslušníků jazyka československého asi 134.000 příslušníků menšiny německé, 51.000 maďarské a 12.000 polské. V takových věcech soudy, úřady a orgány úřadují jen československy. Toliko při osobních dotazech stran, žádostech o informace a o urychlení úředního řízení budiž stranám jazyka toho neznalým styk se soudem nebo úřadem usnadněn, pokud jest to soudu neb úřadu možno. Učiní-li strana u těchto soudů, úřadů neb orgánů podání v jiném nežli státním jazyku, podání se neodmítne, nýbrž se zachováním lhůty vrátí straně, aby pořídila znění v jazyku státním. Podání, jež strana činí ve státním zájmu (vyjma však fase poplatníků), smí býti přijato i v jiném jazyku nežli státním. Listiny a spisy, sloužící jako přílohy k podáním ve státním jazyku, mohou býti připojeny dle ověřeného překladu i ve znění jiném, jestliže jazykem, ve kterém jsou vyhotoveny, mluví některá národní menšina ve státě, a jestliže se listiny ty předkládají v obvodu sborového soudu druhé stolice, ve kterém je aspoň jeden okres s dotyčnou národní menšinou. Tato výhoda je omezena jen na listiny a spisy, zřízené do 6. března 1925.

Jednání se stranami a jinými účastníky děje se ovšem ve státním jazyku. Jsou-li však svědci (znalci, znalečtí svědci, přízvědné osoby, důvěrníci nebo pamětníci), jakož i strany vyslychané k důkazu nebo obvinění příslušníky jazyka některé menšiny v obvodu téhož sborového soudu, a přesvědčí-li se soud neb úřad je vyslychající, anebo je-li to známo, že vyslychaný není tak mocen státního jazyka, aby mohl v něm věcně správně vypovídati, mohou tyto osoby bez tlumočnicka býti vyslechnuty ve svém jazyku. Nezná-li soudce neb úředník jejich jazyka, přibere se tlumočnick. Výpověď se sepíše sice v jazyku státním, ale vyslychanému se přetlumočí. Dokonce i se stranou samotnou může se tak jednati, není-li zastoupena plnomocníkem.

b) Jazyková ochrana ve věcech, v nichž se příslušníci menšinového jazyka obracejí na soudy, úřady a orgány republiky, jimž vyřízení věci těch přísluší na základě toho, že se jejich působnost vztahuje na soudní okresy s menšinou aspoň

20% n. i. Na území těchto okresů bydlí 753.220 příslušníků menšiny německé, 252.254 maďarské a 44.926 polské.

V takových věcech soudy, úřady a orgány jsou povinny a oprávněny přijímatí od příslušníků dotčeného menšinového jazyka podání také v jejich — ale ne v jiném — jazyku menšinovém a vydati jim vyřízení nejen ve státním, nýbrž též v jazyku podání. Podobně se jedná a vyřizuje i v těch případech úředního řízení, k nimž dochází bez podání strany. Spisy vnitroúředního významu, do nichž strany nemají práva nahlédnouti, vedou se jen v jazyku státním. Zápisy do veřejných knih vedou se v jazyku státním a v jazyku žádosti. Zevní označení soudů, úřadů a úředních místností řídí se místem, kde budova je. Je-li v okresech, kvalifikovaných jako menšinové, označí se vedle jazyka státního též jazykem menšiny. Podobně je to s vyhláškami. V oněch případech, kde jest jazyka menšiny užití vedle jazyka státního, stojí tento na prvním místě. Je-li mezi textem v jazyku státním a menšinovém nesouhlas, jest autentickým znění textu v jazyku státním.

Jestliže se (čl. 36) působnost soudů, úřadů a orgánů vztahuje na více okresů, z nichž některý jest kvalifikován jako menšinový, jsou povinny přijmouti od příslušníků jazyka této menšiny podání v jejich jazyku jenom tehdy, vztahuje-li se na věc, pro kterou jsou příslušny pro její vztah k okresu, takto kvalifikovanému.

c) Jazyková ochrana ve věcech, v nichž se příslušníci menšinového jazyka obracejí na soudy a úřady republiky na základě toho, že se jejich působnost vztahuje na soudní okres s menšinou a spoň dvou třetinovou, jestliže se působnost jich vztahuje pouze na jediný soudní okres; tato výhrada platí i pro soudy a úřady těmto zmíněným bezprostředně nadřizené.

V takových věcech a u takových soudů a okresů pozůstává kromě a nad účinky zmíněné v odstavci b) ochrana příslušníků jazyka menšiny v tom, že vyřízení (kromě zápisů do veřejných knih) a nálezy, projednávání, jednací zápisy nebo záznamy ve spisech dějí se jen v jazyku menšiny.

Na území těchto okresů bydlí 2,243.644 příslušníků menšiny německé, 435.426 maďarské a 18.950 polské.

Posice jazyků menšinových ve styku se státní správou jest — vedle tohoto podílu na „úřadování“ — dále ještě určena tím, že jich státní podniky a ústavy při odborném provozu mohou volně užívati (čl. 12); že se za podmínek menšinové ochrany

těž jimi pečeti (čl. 50): že hodnota papírových platidel bude na rubu opatřena též v jazycích, jimiž mluví menšiny (čl. 13); že četnictvo ve služebním ústním styku s obyvatelstvem může užívati jazyka, ve kterém se může dorozuměti (čl. 48), a cestovní pasy za podmínek jazykové ochrany menšin že mají text také v dotyčném jazyku menšinovém (čl. 58).

Pro úřady atd., jichž působnost vztahuje se na menší obvod nežli soudní okres, po případě, které obvodu vůbec nemají (§ 8 jazyk. zákona) má ustanovení čl. 41 nařízení.

B. Jazyky menšinové ve styku s úřady a zastupitelskými sbory místní samosprávy.

Posice jazyků nár. menšin v oboru místní samosprávy je tato:

1. Co do jednacího jazyka: Svoboda obce (okresu atd.) určovati si jednací jazyk, vztahuje se ovšem i na jazyky nár. menšin, a naopak zase jest i ve prospěch jazyka nár. menšin omezena na tolik, že, je-li příslušníků tohoto jazyka v obci (okresu atd.) aspoň 50%, jest tento jazyk také vždy jednacím jazykem samosprávného tělesa.

2. Co do přijímání podání a vyřizování: Bydlí-li v obci (okresu) alespoň 20% státních občanů téhož, ale jiného jazyka než jednacího, jest obec povinna od příslušníků jazyka této menšiny přijímatí podání v tomto jazyku učiněná a je vyříditi. Vyřízení děje se však v jednacím jazyku obce (okresu). Při ústním jednání není sice povinnosti jednati s příslušníkem jazyka menšiny v jiné řeči nežli jednací, ale dle možnosti má se vždy u obecního (okresního) úřadu straně, neznající jednacího jazyka obce, styk úřední usnadniti (čl. 77).

3. Co do jednání ve sborech zastupitelských: Odehlykou od zásady, že se jedná v těchto sborech jazykem jednacím, platí, že v obcích (okresích), v nichž podle posledního soupisu lidu obývá aspoň 20% státních příslušníků jazyka jiného než československého, který není zároveň jednacím jazykem obce, jsou příslušníci onoho jazyka oprávněni, užívati ho ve schůzích a poradách obecních (okresních) zastupitelských sborů. Návrhy a podněty v něm učiněné, musejí se státi předmětem jednání.

Návrhy, učiněné v jazyku jiném než jednacím, o nichž se má hlasovati, musejí býti přeloženy do jazyka jednacího, a návrhy, učiněné v jazyku jednacím naopak do jazyka jiného,

když v obci (okresu) jest podle posledního sčítání lidu aspoň 20% státních příslušníků dotyčného jiného jazyka. Protokoly sepisují se jazykem jednacím, ale v takto kvalifikovaných obcích (okresích) nutno návrhy a prohlášení, učiněná v jazyku menšiny, zapsati na požádání v jazyku, jímž se staly. Vyhlášky buďtež v takto kvalifikovaných obcích (okresích) činěny vedle jednacího jazyka také v řeči menšiny.

C. Jazyky menšinové ve styku s veřejnými korporacemi.

Ve styku veřejných korporací jest — analogicky jako u soudů a úřadů republiky — směrodatno, vztahuje-li se působnost jejich v určitém případě na okres s menšinou či bez menšiny. V prvním případě jest volnost, se kterou se jednak korporace usnáší o zásadách své jazykové praxe, omezena též ohledy na to, aby ochrana jazykových menšin držela stejný krok s ochranou, jakou těmto menšinám skýtají orgány republiky (čl. 91).

x

11. Jednací řády sněmoven Národního shromáždění (zákony č. 325 a 326/20, viz Prameny č. 19) obsahují v §§ 6 a 49 výhrady pro menšinové jazyky, které v paragrafu poslednějším jsou však taxativně vypočteny: jazyk německý, maďarský a polský, vedle jazyka ruského (maloruského), o němž byla řeč ad β). Výhrady ty týkají se skládání slibu, návrhů, interpelací, odpovědí, peticí, protokolů a zpráv presidenta republiky.

12. O postavení menšinových jazyků, jakožto vyučovací řeči a jakožto učebního předmětu, viz v této kapitole dále, v oddílu E.

K doličení jazykového práva československého dlužno ještě připomenouti toto:

1. § 1, odst. poslední jazykového zákona zmocnil vládu, aby nařizovací cestou vydala podrobnější předpisy o povinnosti úředníků a zřízců státních, jakož i úředníků a zřízců státních podniků, aby uměli československy. Nařízení č. 17/26 (Prameny č. 47) v tomto ohledu má pro resorty, na něž se vztahuje, obšírné pravidlo, ale jest i řada jiných předpisů, dílem povahy interních instrukcí (na př. výnos ministerstva národní obrany, věstník 1922/458, resp. 1923/24), dílem povahy zákona či speciálního vládního nařízení. (Seznam těchto norem viz v Pramenech č. 10, „poukazy“ k § 1, odst. posledního jazykového zákona.)

Zmíněné vládní nařízení č. 17/26 má ustanovení, sem spadající, ve své hlavě XII. a XIII. Pro ustanovení a připuštění k jakékoli službě u soudů, úřadů, ústavů, podléhajícím ministrům, na něž se nařízení vztahuje, vyžaduje se napříště „úplná znalost státního jazyka tak, že uchazeč jest s to, aby samostatně a i ve věci správně úřad nebo službu konal a se stranami jednal“. Také odborným soudcem-laikem a přísedícím soudu může „zpravidla“ býti jmenován jen, kdo vyhovuje této podmínce. Z této zásady jest výjimka pro zvláště kvalifikované a potřebné síly, které znají státní jazyk alespoň částečně, a mohou s povolením ministra zatímně býti přijaty, zavázali-li se písemně, že do roka prokáží znalost úplnou. Znalost prokazuje se vysvědčením veřejného učiliště i vyučovacím jazykem státním; vysvědčením o praktické zkoušce odborné vzhledem ke službě, o níž se uchází, a vykonané v jazyku tom; či posléze vysvědčením o zvláštní jazykové zkoušce, o níž nařízení (č. 63) má podrobnější předpisy. Soudcové, úředníci a čekatelé již ustanovení musejí prokázati stejnou znalost státního jazyka do 6 měsíců ode dne platnosti nařízení, pokud ji již neprokážali.

Znalost jazyků menšinových pojištěna jest v nařízení článkem 68 a odstavcem 2, resp. 3, článku 69.

2. § 7 jazykového zákona odkázal spory o užití jazyka při soudech, úřadech, ústavech, podnicích a orgánech státních, jakož i při úřadech samosprávných a korporacích veřejných, státním orgánům dohlédacím, jež je vyřizují jako věci státní správy, odděleně od věci, ze které vzešly.

Vládní nařízení č. 17/26 provádí toto ustanovení zákona v hlavě XVII. Dohlédací úřady dozírají na zachovávání jazykového zákona, jednak na podkladě stížností postižené strany (čl. 96), jednak ex offio (čl. 97). Nařízení zavádí lhůtu 15 denní k podání stížnosti strany, jež má za to, že její jazykové právo bylo porušeno; konstatuje, že příznivé rozhodnutí příslušného dohlédacího úřadu má účinek zrušovací, a ukládá, aby v rozhodnutí tohoto úřadu bylo vždy obsaženo poučení o dalších právních prostředcích.

Kromě toho ustanovuje nařízení, že proti soudcům, úředníkům, zaměstnancům a orgánům, kteří porušují proti předpisům zákona a tohoto nařízení jazykové právo, bude bez újmy ustanovení § 25 zákona č. 50/23 na cehranu republiky (ohrožování veřejné správy orgánem moci výkonné), postupováno kárným řízením.

3. Jazykový zákon v § 8, odst. 2 uložil nař. moci posléze vydati předpisy o tom, co opatřiti je k usnadnění úředního styku se stranami, neznalými jazyka, v němž se projednává a k ochraně stran před škodami právními, jež by jim z neznalosti jazyka vznikly.

Vedle toho, co zde bylo řečeno, nahoře v odstavci o postavení jazyka menšinových v okresích, kde menšiny nedosahují ani 20 % celkového počtu státních občanů, splnilo přítomné nařízení tento příkaz ve svém čl. 95, v němž se praví zejména, že soudy, úřady a orgány jsou povinny dáti stranám poučení, aby byly uchráněny právních újem, jež by jim mohly vzejíti z neznalosti jazyka. Strany, jimž se dostalo vyřízení v jazyku, jehož neznají, mohou žádati příslušný soud, úřad nebo orgán, anebo úřad, soud či orgán toho druhu místně nejbližší (po př. obecního či obvodního notáře) za vysvětlení nebo ústní překlad vyřízení. Soud, úřad nebo orgán (resp. notář), jest povinen takové žádosti vyhověti, pokud jeho jazykové znalosti k tomu stačí. Kde by pak věc pro neznalost státního jazyka u stran a účastníků působila soudu, úřadu neb orgánu zvláštní obtíže, jest možná i delegace z této příčiny na jiný soud, úřad či orgán, který může spíše tyto obtíže překonat, po př. přímo jednati jazykem strany či účastníků.

E. Školské a kulturní právo národnostní.

Zde dlužno rozeznávati předpisy:

1. ustanovující o národnosti škol a kulturních institucí (o vyučovacím, resp. jejich vnitřním jazyku),
2. ustanovující o jazyku škol jako učebním předmětu,
3. ustanovující o národnosti dítek školu navštěvujících,
4. o vlivu národnosti na zřizování škol a kulturních institucí.
5. o vlivu národnosti na administrativu škol a kulturních institucí pro ně zřízených.

Především viz. co zde bylo řečeno ad III. A. e) pod heslem „jazyková stránka vyučování“ o úpravě tohoto předmětu v rakouském právním řádu a ad III. B. v právním řádu uherském. Tento stav byl republikánským právním řádem recipován. Během dalšího vývoje nastaly tyto změny:

Ad 1. Sem patří:

- a) čl. 8 a 9 a čl. 11 (Podkarpatská Rus) Saint Germainské

smlouvy o ochraně menšin (Prameny č. 33) a čl. 17 a sl. brněnské smlouvy s Rakouskem (Prameny č. 26);

b) §§ 130 (pokud jde o soukromé instituce kulturní) a 131 (pokud jde o vyučování veřejné) ústavní listiny (viz Prameny č. 9);

c) ustanovení § 5 jazykového zákona (Prameny č. 16) a hlava VI. vládního nařízení č. 17/1926 (viz Prameny č. 47);

d) § 1 a 2 zákona č. 189/19 o obecných a občanských školách menšinových (viz Prameny č. 5);

e) odst. III 2. generálního statutu Podkarpatské Rusi (viz Prameny č. 9, poukaz k § 3);

f) zákon č. 276/20 (Prameny č. 16): znalost vyučovacího jazyka školy při zkoumání učitelské způsobilosti pro školy obecné a měšťanské na Slovensku;

g) ustanovení o vyučovacím jazyku jednotlivých vysokých škol normou o jejich zřízení (př. vysoká škola zvěrolékařská v Brně, zákon č. 76/19, § 1; druhá česká universita v Brně, zákon č. 50/19; československá Husova evangelická fakulta bohoslovecká v Praze, zákon č. 197/19; čs. státní universita v Bratislavě, zákon č. 375/19; katolická fakulta bohoslovecká v Bratislavě, zákon č. 441/19; vysoká škola zemědělská v Brně, zákon č. 460/19; vysoká škola obchodní v Praze, zákon č. 461/19; změna vyučovacího jazyka vysoké školy báňské v Příbrami, vládní nařízení č. 475/19; státní konservatoř hudby v Praze, vládní nařízení č. 648/19; státní hudební a dramatická konservatoř v Brně, zákon č. 183/20);

h) ustanovení o jazyku zkoušek na vysokých školách (př. vládní nařízení č. 122/19, č. 353/19, a vládní nařízení č. 214/21).

Ad 2. Sem patří:

a) Saint-Germainská smlouva o ochraně menšin (Prameny č. 33), čl. 9, odst. 1, věta poslední, vyhrazující vládě československé možnost zavést povinné vyučování české řeči;

b) § 131 ú. l., obsahující podobnou výhradu pro řeč československou (Prameny č. 9);

c) zákon č. 73/22, jímž se upravuje vyučování v moderních jazycích (vedle vyučování v naukách obchodních, v krasopise, v těsnopise a psaní na stroji), zvl. hlava II.;

d) zákon č. 226/22 o školách obecných a měšťanských, § 1 a 2 (viz Prameny č. 36);

e) zákon č. 137/23 o vyučování jazyku státnímu i jazyku

národních menšin na školách středních a ústavech vyučovacích (viz Prameny č. 46);

f) zákon č. 75/20 o hospodářských školách lidových, § 2, resp. 12 atd.

Ad 3. Sem patří recipovaný moravský zemský zákon „Perkův“ (viz zde v úvodu IV. B. e) a dodatek k Pramenům).

Ad 4. Sem patří :

a) jednak normy zajišťující volnost jednotlivým národnostem zřizování škol a kulturních ústavů soukromých :

β) jednak normy budující nárok na zřizování takových institucí veřejných.

Ad α) :

a) čl. 8 saint-germainské smlouvy se spojenci o menšinách a čl. 17, odst. 1 a 2 brněnské smlouvy s Rakouskem (viz Prameny č. 33 a 26) ;

b) § 130 ústavní listiny (viz Prameny č. 9) ;

c) § 189/19 o školách národních a soukromých ústavech vyučovacích, §§ 10 až 13 (Prameny č. 5).

Ad β) :

a) čl. 9, odst. 1 smlouvy saint-germainské o ochraně menšin a čl. 20 brněnské smlouvy s Rakouskem (Prameny č. 33 a 26) ;

b) všeobecná zásada úst. listiny § 131 (viz Prameny č. 9) ;

c) zákon č. 189/19 o školách národních a soukromých ústavech vyučovacích (§ 1 a 2, Prameny č. 5) ;

d) zákon č. 430/19 (§ 2) o veřejných knihovnách obecních a prováděcí nařízení č. 607/19 (čl. 4 až 8, Prameny č. 7 a 8).

Ad 5. Sem patří :

a) čl. 17, odst. 3 brněnské smlouvy s Rakouskem (Prameny č. 26) ;

b) § 5 jazykového zákona č. 122/20 (Prameny č. 10) ;

c) zákon č. 292/20 a provádějící jej nařízení č. 605/20, č. 608/20 (Prameny č. 17, 23 a 24), pokud chovají ustanovení o zastoupení národností při nové organizaci školské správy (viz též zde H. c) ;

d) normy budující t. zv. kulturní autonomii národnostní (o tom viz zde v oddíle IV. F.).

P o z n á m k a : Posléze zde dlužno vzpomenouti některých ustanovení ústav jednotlivých církví, která mají národnostní dosah. (Tak na př. pro českobratrskou církev evangelickou č. 625/19, § 1 až 3, resp. č. 64/1922, § 1 až 3, evangelickou

církev augsburského vyznání na Slovensku č. 61/23, augsburskou církev evangelickou ve východním Slezsku č. 165/23, německou církev evangelickou č. 79/23, resp. č. 209/24.)

F. Národnostní autonomie personální.

Prvky národnostní autonomie obsažené ve starém předlitavském právním řádu — o nichž se stala zmínka zde ad III. A. e) — byly přeneseny zákonem č. 11/1918 do právního řádu československého. Národnostní autonomie zachována zvláště:

a) pokud se jeví v národnostním sekciování a samosprávě v oboru správy národního školství, t. j. místních, okresních i zemských rad školních v Čechách a na Moravě (český zemský zákon č. 17/1873 a č. 46/1890 a moravský zemský zákon č. 4/1906);

b) pokud se jeví v národnostním sekciování a samosprávě zemědělské rady zemské v Čechách a na Moravě (č. 20/1891 čes. z. z. a č. 40/1897 mor. z. z.).

Další vývoj československého právního řádu nezachoval v otázce národnostní autonomie jednotné linie. Lze v něm pozorovati jednak snahu zabrzdit, po případě odstranit ony prvky autonomie národnostní, které byl uskutečnil již starý právní řád z doby monarchie; zároveň však se uplatnila také snaha opačná, směřující k jejich dalšímu rozmnožení.

A. Ve směru prvním dlužno tu uvést ustanovení zákona č. 189/19, jímž se zřizují zvláštní kategorie t. zv. menšinových škol národních, které jsou vyňaty ze správy národnostně sekciovovaných odborů zemských školních rad v Čechách a na Moravě (viz Prameny č. 5, § 4). Dále ustanovení zákona č. 292/20 (§§ 3, 4, 6 a 7, viz Prameny č. 17), kterým se zřizují národnostně smíšené župní rady školní a přidělují se jim m. j. i agenda národnostně sekciovovaných zemských a okresních školních rad, které se ruší. Účinnost těchto ustanovení však (viz § 37 zákona) vyhrazena vládnímu nařízení, které — pokud jde o zemské školní rady — posud nevyšlo; pokud jde o okresní školní rady, byly (vládní nařízení č. 608/20, viz Prameny č. 24) sice zrušeny, jejich působnost přešla však na prozatímní okresní školní výbory až do plné reorganizace podle zákona č. 292/20. Místní školní rady byly reorganizovány vládním nařízením č. 605/20 (Prameny č. 23), podle něhož národnostní sekciování (§ 5) jest fakultativní a jest o něm rozhodnutí od případu k případu. V důsledku těchto změn nahoře uvedených zemských zákonů, pokud ustano-

vovaly o národnostně sekciovovaných školských úřadech, pozůstávají toliko ona místa, která stanoví o působnosti zemských školních rad.

B. Ve směru opačném k rozmnožení prvků národní autonomie působí

a) především zákon č. 430/19 o veřejných knihovnách obecních (viz Prameny č. 7) a prováděcí vládní nařízení č. 607/19 (Prameny č. 8).

Podle zákona toho (§ 2) v politických obcích s národnostními menšinami (zde dlužno roz. menšina v obci, tedy na příklad i menšina československá v obci německé či maďarské) má se zříditi i pro menšinu zvláštní knihovna nebo zvláštní oddělení knihovny všeobecné, když tyto menšiny vykazují aspoň 400 osob podle posledního sčítání lidu, pokud se týče když je v obci té veřejná menšinová škola. Pro menšinovou knihovnu jest zříditi zvláštní radu knihovní (§ 7), a to i je-li pouhým oddělením knihovny všeobecné; všichni členové této rady musejí býti příslušníky národnostní menšiny, pro niž se knihovna zřizuje. Citované vládní nařízení provedlo tato ustanovení podrobněji.

b) Jádro národnostní autonomie obsahují rovněž tyto předpisy: § 8 zákona č. 79/19 (Prameny č. 4) o služebním poměru učitelů vysokoškolských, jenž stanoví, že vysoké školy německého vyučovacího jazyka volí si zvláštní vrchní disciplinární komisi pro členy svých sborů, při jejíž volbě předsedá rektor německé university v Praze. — Dál § 1 vládního nařízení č. 353/19, kterým byla národnostně sekciovována zkušební komise pro státní zkoušky judičielní a státovědecké.

G. Národní autonomie teritoriální.

Autonomie Podkarpatské Rusi jest autonomií národní. Jest to autonomie národa Podkarpatských Rusínů. Tomu nasvědčuje jednak stylisace příslušných článků II. hlavy saint-germainské smlouvy se spojenci (viz Prameny č. 33) — viz slova: „území Rusínů jihokarpatských“ v čl. 10 a 11 smlouvy; jednak odvolání se na tuto smlouvu v § 3 ústavní listiny: jednak posléze generální statut Podkarpatské Rusi (jeho odd. II. a) — vytyčení demarkační čáry mezi Slováky a Rusíny — Prameny č. 9, poznámka k § 3 úst. listiny).

Autonomie Podkarpatské Rusi vztahuje se na záležitosti jazykové, vyučovací, náboženské, záležitosti místní správy a

záležitosti, které by ústřední zákony přenesly na autonomii zákonodárství. Jest zákonodárná (viz odst. 3), ale i správní (viz odst. 6 a 7 § 3 úst. listiny).

Posavadní prováděcí normy jsou „generální statut pro organizaci a administraci Podkarpatské Rusi, č. 26.536/19 min. rady“, resp. vládní nařízení č. 356/20. Jazykové normy, které byly vydány pro Podkarpatskou Rus, viz v odst. IV. D. tohoto úvodu.

H. Ustanovení o národnostním zastoupení ve veřejných úřadech a orgánech.

Sem patří :

a) Ustanovení § 3 stanov poradního sboru pro otázky hospodářské (vládní nařízení č. 3/1922, Prameny č. 34), jímž se nařizuje, aby při jmenování členů tohoto sboru z kruhů zaměstnaneckých a zaměstnavatelských bylo dbáno „přiměřeného“ zastoupení jednotlivých území a jazykových menšin. Zvláštní ustanovení o národnostním zastoupení má vládní nařízení č. 45/1923 (§ 3), jímž se zřizuje poradní sbor pro ústavy léčebné a humanitní.

b) Ustanovení § 69, odst. 3, zákona č. 221/1924 o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří (Prameny č. 43), kterým se nařizuje, aby ústřední sociální pojišťovna dbala, aby mezi jejími úředníky poměr národnostní příslušnosti byl přibližně shodný s národnostní příslušností pojištěncův.

c) Ustanovení § 6, resp. 7 zákona č. 292/20, resp. vládní nařízení č. 605/10 a 608/10 (Prameny č. 23 a 24), jimiž se upravuje správa školství (Prameny č. 17) o národnostním zastoupení v župních školních radách žup národnostně smíšených, resp. v místních radách školních, resp. v okresních školních výborech.

d) Ustanovení § 13 vládního nařízení č. 654/1920, jímž se provádí zákon č. 185/1920 o zřízení inženýrské komory: obsahuje zásady národnostního zastoupení v této komoře.

e) Ustanovení uvedená v kapitole I. tohoto „úvodu“ (kap. I., č. 2 b).

Ch. Ustanovení o rozpočtovém podílu podle národností.

Sem náleží ustanovení § 132 ústavní listiny (viz Prameny č. 9), kterým se zabezpečuje náboženským, národním a jazykovým menšinám státních občanů, jsou-li usedlé ve městech a

okresích v značném zlomku, v mezích všeobecných předpisů pro veřejnou správu platných přiměřený podíl na požitku a používání částek, které mají býti vynaloženy na výchovu, náboženství nebo lidumilnost z veřejných fondů podle rozpočtu státního, rozpočtů obecních neb jiných veřejných. — Toto ustanovení ústavní listiny jest převzato z čl. 9, odst. 2 saint-germainské smlouvy o ochraně menšin (viz Prameny č. 33), v níž se však mluví toliko o podílu „slušném“ (une part équitable).

Budiž tu připojeno, že v § 5 zákona č. 430/19 o veřejných knihovnách obecních (Prameny č. 7) se ukládá obcím povinnost, že náklad na veřejné knihovny jest určován počtem obyvatelstva (příslušníků národnostní menšiny), čímž jest zaručena poměrnost příspěvku obce k tomuto účelu podle početního poměru národnostního.

J. Rozdělení agendy uvnitř veřejných orgánů podle národností.

Sem patří :

a) Ustanovení § 2 nařízení ministerstva spravedlnosti č. 56/19 (Prameny č. 3), kterým se zrušily zvláštní, na jazykovém podkladě ustavené senáty a personální komise vrchního zemského soudu v Praze, které byly zřízeny nařízením ministerstva spravedlnosti ze dne 3. února 1890, č. 1874.

b) Ustanovení § 18, odst. 5 vládního nařízení č. 290/22 o jednacím řádě pro župní a okresní úřady (Prameny č. 37), kterým se stanoví, že konceptní práce, nespádající v působnost odborných úředníků, mohou býti u těchto úřadů v jazykově smíšených okresích přidělovány (ovšem jen na základě rozvrhu agendy podle stejnorodosti) také podle principu teritoriálního nebo podle jiných hledisek a se zřetěním k jazykovým znalostem přiděleného personálu. — § 25 téhož vládního nařízení pak pro práci úředníků odborných připouští z ohledu na jazykové poměry nebo teritoriální rozsah okresu jako výjimečnou možnost, aby pro týž odbor bylo ustanoveno více referentů s agendou oddělenou.

P r a m e n y.

1918.

Čís. 11.

Zákon ze dne 28. října 1918 o zřízení samostatného státu 1. **československého.**

(Veřejně vyhlášen dne 28. října 1918.)

Samostatný stát československý vstoupil v život. Aby zachována byla souvislost dosavadního právního řádu se stavem novým, aby nenastaly zmatky a upraven byl nerušený přechod k novému státnímu životu, nařizuje Národní výbor jménem československého národa jako vykonavatel státní svrchovanosti toto :

Čl. 2. Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.

Čís. 64.

Zákon ze dne 10. prosince 1918 o mimořádných přechodních 2. **ustanoveních na Slovensku.**

§ 3.

Na Slovensku se úřaduje slovenským jazykem. O právu užívati jiných, na Slovensku domácích řečí, vydá se zvláštní nařízení.

K zákonu č. 11/1918.

Zákon nabyl účinnosti dnem vyhlášení, t. j. 28. října 1918.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

-- Viz pleniss. rozhodnutí ze dne 19. března 1919, č. 73/18, Boh. č. V, při šu 1 jazyk. zákona č. 122/1920, Prameny č. 10.

K zákonu č. 64/1918.

Zákon nabyl účinnosti dnem vyhlášení, t. j. 16. prosince 1918. Jeho § 3 byl nahrazen jazyk. zákonem č. 122/1920.

1919.

Čís. 56.

- 3. Nařízení ministerstva spravedlnosti ze dne 30. ledna 1919 o obsazování míst radů a projednávání osobních a disciplinárních záležitostí u vrchního zemského soudu v Praze a obsazování míst u soudů a státních zastupitelstev.**

§ 1.

Nařízení ministerstva spravedlnosti ze dne 3. února 1890, č. 1874 (Věstník ministerstva spravedlnosti č. 7), se zrušuje.

§ 2.

Zrušují se zvláštní na jazykovém podkladě sestavené senáty a personální komise vrchního zemského soudu v Praze dle nařízení tohoto zřízení.

U vrchního zemského soudu v Praze zříditi jest (§ 32 a 42 zákona o organisaci soudní ze dne 27. listopadu 1896 z. ř., č. 217) toliko jediný senát personální a po jednom disciplinárním senátu pro úředníky soudcovské (§ 9 zákona z 21. května 1868 z. ř., č. 46) a pro úředníky nesoudcovské (§ 42, odst. 2 zákona o organisaci soudní ze dne 27. listopadu 1896 z. ř., č. 217), jejichž pravomoc vztahuje se na celý obvod soudu tohoto.

§ 3.

Při obsazování uprázdněných míst soudců, úředníků státních zastupitelstev, úředníků soudních kanceláří i sluhů a vypisování soutěže na ně, pak při přijímání praktikantů do přípravné služby soudcovské dbáti jest toho, aby uchazeči znali byli jazyka českého (slovenského).

Úlevy poskytovati jest oprávněn ministr spravedlnosti.

§ 4.

Nařízení toto nabývá platnosti dnem vyhlášení.

Čís. 79.

- 4. Zákon ze dne 13. února 1919 o služebním poměru učitelů vysokoškolských.**

Oddělení druhé.

Řád disciplinární.

§ 8.

Vysoké školy německého vyučovacího jazyka volí si, je-li

jich více než jedna, týmž způsobem zvláštní vrchní komisi disciplinární.

Oddělení čtvrté.

Ustanovení závěrečné.

§ 22.

Ustanovení nabývají účinnosti počátkem prvního studijního roku následujícího po vyhlášení.

Čís. 189.

Zákon ze dne 3. dubna 1919 o školách národních a soukromých 5. ústavech vyučovacích a vychovávacích.

Na základě usnesení Národního shromáždění se nařizuje :

§ 1.

Veřejná obecná škola národní může býti zřízena v každé obci, ve které podle tříletého průměru jest nejméně 40 dětí školou povinných, když ve školní obci není veřejné školy s jazykem vyučovacím, který jest řečí mateřskou těchto dětí.

Vyučovací jazyk takové národní školy musí býti totožný s mateřským jazykem dětí, o něž jde.

§ 2.

Při každé veřejné škole obecné, která bude anebo před platností tohoto zákona byla zřízena ve školní obci za poměrů v § 1 uvedených a do které chodí aspoň 400 dětí ze školní obce, může býti zřízena veřejná škola občanská (měšťanská) a to buď pro žáky, nebo pro žákyně, nebo podle pohlaví smíšená.

Z zákona č. 79/1919.

Viz nařízení ze dne 12. ledna 1920, č. 35 Sb. z. a n., § 19: Pokud jde o volbu vrchní disciplinární komise vysokými školami německého vyučovacího jazyka (§ 8, odst. 7 zákona), je pověřen řízením volby rektor německé university v Praze.

K zákonu č. 189/1919.

— Tento zákon jest základní normou pro organizaci t. zv. menšinových škol (roz. národnostní menšiny v obci, ne menšiny ve státě podle § 128 a násl. ústavní listiny. Menšinou, která jest chráněna tímto zákonem, mohou býti také příslušníci československého národa, kteří jsou v obvodu školní obce v menšině). Vzhledem k tomuto významu stáží zde zákon v plném znění.

Měla-li měšťanská škola smíšená po tři školní roky za sebou jdoucí aspoň 300 žáků a žákyň, budiž rozdělena ve dvě samostatné školy měšťanské, chlapeckou a dívčí.

§ 3.

Ani žactvu z míst vzdálenějších 4 km od budovy školní nesmí přijetí do školy občanské býti odepřeno, jestliže a pokud místo v učebnách stačí a počet 80 žáků v jedné třídě není překročen.

Z okruhu o poloměru 4 km od budovy školní počítaných nesmí býti přijetí žactvu ze škol obecných do školy občanské

— Zákon byl novelisován zákonem č. 295/20 (viz Prameny č. 18) a rovněž některá ustanovení zákona č. 292/20 se ho týkají (§ 2, odst. 1, č. 3, odst. 2 a odst. 3), § 32, § 34, odst. posl. a § 35, odst. 2, věta posl.) (viz zde Prameny č. 17).

Důvodová zpráva školského výboru N. S. (tisk. č. 718/1919) praví:

Po vyhlášení republiky československé domáhají se rodičové v místech, kde nebylo náležitě postaráno o školství národní, rázně nápravy. Ano někde neváhali užiti i svépomoci při odstraňování nedostatků školských, nečekajíce na rozhodnutí a dispoicce úřadů. Zemské školní rady, majíce rozhodovati podle posavadní praxe a podle posavadních zákonů, narážejí na formální obtíže, plynoucí z ustanovení zákona, že každé povolení školy má předcházeti řízení komisionelní, jednak na průtahy, které vznikají studiem spisů úředních pro tuto komisi, anebo, správněji řečeno, radu komisí. Řízení přes ustanovení zákona, že se školy mají zřizovati bez průtahu, trvalo několik let, ba i desítky let.

Příčiny průtahu tkví v pravomoci místních a okresních školních rad, plynoucí z konkurenční povinnosti nésti část nákladů školních i v předpisech o formálním postupu při zřizování škol a hlavně i v tradici, jaká se ustálila praxí úřadů rakouských při výkladě zákonů školských a jejich novel. Zákony školské i jejich doplňky a výklady vytvořily ve školství takový složitý stav, že se jeví naléhavá potřeba podrobiti zákonodárství školské důkladné revisi a od základů je přepracovati, jak toho vyžadují změněné poměry.

Avšak, má-li se napravit, co bylo zanedbáno, zejména ve školství v území smíšeném, nelze čekati, až toto velké reformní dílo školské bude moci býti podniknuto a ukončeno.

Proto školský výbor pokládá za velmi oprávněnou snahu navrhovatelů zákona v úsilí vlády a ministerstva školství, aby závady a překážky při zřizování škol nastalé byly odstraněny zvláštním zákonem, který by posavadní zákonodárství doplňoval a jen v nejnaléhavějších případech korigoval, než bude moci býti vydán definitivní zákon školský. — — —

K §u 3.

Poukaz: První věta změněna zákonem č. 295/20 (viz Prameny č. 18).

(měšťanské) vůbec odepřeno, prokáže-li se vzděláním obecně-školským, aspoň pro prvních pět školních roků předepsaným. Překročí-li počet žáků některé třídy 80, budiž zřízena pobočka. Vyučovací jazyk školy občanské (měšťanské) jest totožný s mateřským jazykem žactva.

§ 4.

O zřízení a organizaci těchto škol (§ 1 a 2) rozhoduje s konečnou platností předseda zemské školní rady, nebo jím ustanovený zástupce, jenž před svým rozhodnutím vyslechne zemský výbor (zemský správní výbor). Předseda zemské školní rady také určí, kdo bude na školu tuto povolán dozíratí, a kdo bude na ní vyučovati.

Svrchu jmenovaný funkcionář sebere potřebný materiál, uzná-li toho potřebu i na místě samém, za kterýmžto účelem může ustanoviti a tam vyslati svého zmocněnce. Komisionelního jednání ve smyslu zákonů o zřizování škol není třeba.

§ 5.

Z důvodů závažných může ministerstvo školství a národní osvěty výjimečně stanoviti, aby obecné školy veřejné podle § 1 tohoto zákona a občanské (měšťanské) školy veřejné podle § 2 tohoto zákona byly zřízeny a otevřeny i pro menší počet žactva, než jest stanoveno v uvedených paragrafech. Ministerstvo určí, kdo na školy takové bude vykonávati dozor. Jmenovati učitelstvo přísluší funkcionáři zemské školní rady v § 4 jmenovanému.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

Předpis prvé věty tohoto paragrafu ve znění zákona č. 295/1920 o přijímání žactva z míst vzdálenějších 4 km platí jak o školách menšinových (§ 2 zákona č. 292 Sb.), tak o školách obecných a měšťanských, zřízených podle starších zákonů o zřizování škol (nález ze dne 28. dubna 1921, č. 10.576/23, Boh. č. 3528).

K §u 4.

P o u k a z: Zákon ze dne 9. dubna 1920, č. 295 Sb. z. a n. přisunul další odstavec (viz Prameny č. 18).

K §u 4 a 5.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

— Ministerstvo školství a nár. osvěty nemůže právo svoje ke zřízení obecné školy veřejné podle tohoto paragrafu pro menší počet žactva než 40 ani povšechně ani pro jednotlivý případ přenéstí na funkcionáře jmenovaného v §u 4. t. zákona. (Nález ze dne 26. října 1921, č. 13.546, Boh. č. 993.)

§ 6.

Veškeren náklad osobní i věcný na školy, zřízené podle § 1 a 2 tohoto zákona, ponese země. Náklady na školy, zřízené podle § 5, ponese země, souhlasí-li zemský výbor (zemský správní výbor), jinak stát. Školy tyto nepodléhají ani místním, ani okresním školním radám. Ani obce, ani okresy, ani místní, ani okresní školní rady nejsou jakýmikoli interesenty ve příčině zřízení těchto škol (§ 1, 2, 5).

§ 7.

Aby se zabezpečilo umístění těchto škol veřejných a bydlení jejich správců, resp. ředitelů a učitelů, má stát i země

K §u 7.

Poukaz: Odstavec poslední §u 7 změněn zákonem ze dne 9. dubna 1920. č. 295 Sb. z. a n. (viz tento zákon, Prameny č. 18).

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

— Vyvlastnění pro školu menšinovou je posuzováno podle §u 7 t. z. a ne podle zákona o stavebním ruchu. (Nález ze dne 12. ledna 1924, č. 22.389/23, Boh. č. 3101. Viz též Boh. 4621.)

— Předpisem § 20 č. 50 zák. č. 225/1922. (O mimořádných opatřeních bytové péče) není dotčen předpis tohoto paragrafu. (Nález ze dne 3. března 1924, č. 3489, Boh. č. 3312.)

K odstavci 1. a 2.

Účel nuceného nájmu:

— Otázka, je-li ve smyslu tohoto paragrafu třeba zabezpečiti umístění menšinové školy nebo zabezpečiti bydlení jejich správců, ředitelů nebo učitelů, a kterých místností je k tomu třeba, jest otázkou skutkovou. (Nález ze dne 26. ledna 1922, č. 1014, Boh. č. 1140 a nález ze dne 17. března 1923, č. 4081, Boh. č. 2101.)

— Nucený nájem bytu pro správce neb učitele školy menšinové podle tohoto paragrafu je přípustný nejen, když osoba učitelská vůbec bytu nemá, nýbrž i tehdy, je-li její byt nevhodný. (Nález ze dne 9. ledna 1924, č. 63, Boh. č. 3078, viz též Boh. 4464.)

— Právo záboru pro ubytování učitele menšinové školy podle tohoto paragrafu lze použiti nejen při původním zřízení školy, nýbrž i při škole již zřízené, kdykoli se později naskytne nutnost opatřiti byt pro takového učitele. (Nález ze dne 9. února 1921, č. 1282, Boh. č. 702 a ze dne 3. března 1924, č. 3489, Boh. č. 3312.)

Objekt vnučeného nájmu:

— Volba pozemku a posouzení jeho vhodnosti jest v případě takového vyvlastnění dána do úvahy úřadu. (Nález ze dne 17. března 1923, č. 4079, Boh. č. 2099 a ze dne 12. ledna 1924, č. 22.389/23, Boh. č. 3078.)

— Objektem vnučeného záboru podle §u 7 mohou býti jakékoli budovy a místnosti, ať slouží účelům veřejným či soukromým (na př.

právo získati místnosti pro školu i pro bydlení za přiměřenou náhradu nájemní. Každý vlastník reality jest povinen místnosti

místnosti mateřské školky) s výhradou, že nesmí býti ohroženo vlastní bydlení a živnost (tedy na př. existence řečené školky). (Nález ze dne 8. června 1922, č. 7975, Boh. č. 1405.)

— I místnosti sloužící účelům veřejným mohou býti podrobeny nucenému nájmu, avšak jen tehdy, není-li jich třeba k účelům, kterým jsou věnovány. (Nález ze dne 17. března 1923, č. 4079, Boh. č. 2099.)

— Předpis šu 6 zák. č. 189/19 nevádí tomu, aby také místnosti patřící obci byly zabrány nuceným nájmem (dtto).

— I místnosti patřící jedné škole mohou po případě býti zabrány nuceným nájmem pro školu jinou (menštinovou), není-li ztrátou těchto místností ohrožen provoz školy první; zda tomu tak není, jest otázka skutková. (Nález ze dne 17. března 1923, č. 4080, Boh. 2100.)

— Nucený nájem podle tohoto paragrafu v příčině místností, v nichž se schválením školských úřadů jest provozována soukromá škola, je přípustný — mimo případ zániku oné soukromé školy — jen tehdy, jestliže škola místností oněch nepotřebuje nebo může se souhlasem vydržovatele školy a příslušných úřadů školských býti umístěna jinde. (Nález ze dne 14. května 1924, č. 8762, Boh. č. 3631.)

— Předmětem záboru podle tohoto paragrafu mohou býti nejen jednotlivé místnosti domu, nýbrž i všechny jeho prostory, tedy dům celý. (Nález ze dne 9. března 1921, č. 1282, Boh. č. 702.)

— Ustanovení čl. 267 mir. smlouvy saint-germainské není na závalu, aby byla zabrána podle tohoto paragrafu budova, patřící rakouskému spolku. (Nález ze dne 13. května 1921, č. 5380, Boh. 840.)

Pasivní subjekt vnučeného nájmu :

— Tento paragraf ukládá povinnost propůjčiti místnosti své k účelům školním všeobecně každému vlastníku reality, nehledě k účelu, jakému budova dosud slouží. (Nález ze dne 19. listopadu 1921, č. 15.513, Boh. č. 1023.)

— Pasivním subjektem záboru dle tohoto paragrafu jest nejen vlastník reality zabírané, nýbrž i každý, komu k zabíraným místnostem přísluší právo jich užívati nebo s nimi nakládati. (Nález ze dne 9. března 1921, č. 1282, Boh. č. 702.)

Obmezení záborového práva podle 2. věty odstavce 1 :

— Je-li nuceným nájmem ohrožena živnost vlastníka místnosti, jest otázka skutková. (Nález ze dne 17. března 1923, č. 4081, Boh. č. 2101.)

— Nuceným nájmem pokoje podle tohoto paragrafu je ohroženo bydlení člena domácnosti, v tomto pokoji bydlícího, třebas mu úřad dá možnost bydlet jinde, avšak mimo okruh rodiny a domácnosti, jejímž členem je. (Nález ze dne 23. května 1923, č. 7666, Boh. č. 2389.)

— Nuceným nájmem bytu podle tohoto paragrafu jest ohroženo vlastní bydlení osoby, jež byt ten v době řízení měla najatý, třebas v něm tehdy ještě nebydlela, a jež dosavadní byt svůj musela vykliditi. (Nález ze dne 23. května 1923, č. 8820, Boh. č. 2393.)

své pro tyto účely propůjčiti, není-li tím ohroženo jeho vlastní bydlení, nebo jeho vlastní živnost.

— Bydlení správce veřejné školy obecné požívajícího naturálního bytu může býti podle okolností ohroženo ve smyslu tohoto paragrafu nuceným nájmem části bytu, třeba i po záboru zbude minimální výměna, na kterou podle zákonů zemských o právních svazcích učitelstva má nárok. (Nález ze dne 2. června 1923, č. 9675, Boh. č. 2425.)

— I po vyvlastnění „staveniště“ pro budoucí budovu školy menšinové a po vyvlastnění postavené již budovy k umístění školy neb ubytování správce školy menšinové podle tohoto paragrafu platí podmínka téhož paragrafu, že nesmí býti ohroženo vlastní bydlení nebo vlastní živnost. (Nález ze dne 12. ledna 1924, č. 63, Boh. č. 3078.)

— Vlastní bydlení či živnost jest ve smyslu tohoto paragrafu dostatek chráněno, když dosavadnímu bydliteli (provozovateli živnosti) ponecháno z místností jiných tolik, kolik jest japotřebí, by ohrožení vlastního bydlení (provozu) bylo vyloučeno. Otázka dostačitelnosti ponechaných nebo v náhradu daných místností jest otázkou skutkovou, ale po rozhodnutí o dostačitelnosti místností k bydlení určených jsou směrodatny i zásady zákona o zabírání bytů potud, že nelze za nutné pokládati místnosti, které dle tohoto zákona by byly přespočetnými. (Nález ze dne 9. března 1921, č. 1282, Boh. č. 702. Viz též Boh. 4583, 4621.)

— Obmezení práva záborového, vyslovené ve druhé větě tohoto paragrafu, jimž jest chráněno vlastní bydlení a živnost, dáno jest nejen ve prospěch majitele reality samo, nýbrž ve prospěch všech osob, jimž ať z jakéhokoli právního titulu právo k užívání zabraných místností náleží. Lhostejno jest, zda osoby ony místností oněch skutečně již v době záboru užívají (dtto).

K odstavci 3.

Řízení.

— Pro řízení vyvlastňovací podle tohoto paragrafu lze obdobně užití toliko §§ 22 a násl. zákona ze dne 18. února 1878, č. 30 ř. z., nikoli též §§ 1 až 21. (Nález ze dne 11. října 1922, č. 14.248, Boh. č. 1563.)

— Není vadou řízení, jestliže při zabírání místností pro školy podle tohoto zákona nebylo provedeno řízení dle expropriačního zákona ze dne 18. února 1878, č. 30 ř. z.; ani, jestliže jménem duchovního úřadu nebo kongregace byl příbrán k jednání místní představený (ne provinciál). (Nález ze dne 19. listopadu 1921, č. 15.513, Boh. č. 1023.)

— Není třeba formálního návrhu finanční prokuratury jménem státu, aby ministerstvo školství mohlo vysloviti nucený nájem podle zákona č. 189/19. (Nález ze dne 17. března 1923, č. 4079, Boh. č. 2099.)

— Okolnost, že připravované úkony nebo šetření o nároku na zabránění místností pro školu dle tohoto paragrafu byly předsevzaty bez předchozího rozkazu příslušného orgánu školního okresní správou politickou, nezakládá podstatné vady, když kompetentní orgán o záboru rozhodující použitím výsledků tohoto šetření ony přípravné úkony dodatečně schválil. (Nález ze dne 9. února 1921, č. 1282, Boh. č. 702.)

Stát i země mají právo získati vyvlastněním staveniště pro budoucí budovu školní, nebo vyvlastniti již postavenou budovu, aby v ní byla umístěna škola i byt správce školy.

— V řízení o zábor místností dle tohoto paragrafu vystupují jako právní strany nejen vlastník reality, nýbrž i všechny osoby, v jejichž právo bydliti v místnosti nebo nakládati jí jest zasahováno. Osoby, jež mají právo bydleti v dotyčných místnostech, jsou v tomto jednání k vlastníku reality v poměru „*litis consortes*“. Nárok na přibrání osob těch k jednání mají nejen ony samy, každá pro sebe, nýbrž i vlastník reality ohledně jich všech. Nevyhovění tomuto nároku vlastníkem uplatňovanému zakládá podstatnou vadu řízení (dtto).

— V řízení zavedeném o žádosti za zábor místností dle tohoto paragrafu není předepsáno formální jednání komisionelní. Stačí, byly-li rozhodné okolnosti plně u zachování práva stran vyšetřeny (dtto).

— Úřad (funkcionář) rozhodující o nuceném nájmu místností pro školu zřízenou podle tohoto zákona musí si již před vydáním svého rozhodnutí zjednatí dostatečný podklad pro zodpovězení otázky, nebude-li zábohem ohroženo vlastní bydlení neb živnost strany v úvahu přicházející. Není tudíž přípustno vysloviti nucený nájem pod podmínkou, že jiný podřízený úřad zjistí tento podklad. (Nález ze dne 22. prosince 1920, č. 12.182, Boh. č. 634.)

— I v řízení podle tohoto paragrafu musí býti zachována zásada slyšení stran (dtto).

— Při vnučeném nájmu podle tohoto paragrafu v domě patřícím manželům jako spoluvlastníkům jest doručení do rukou manžela účinné i vůči jeho manželce. (Nález ze dne 20. září 1923, č. 261, Boh. č. 2665.)

— Vlastník reality není oprávněn k námitce, že místnosti, vnučeným nájmem podle tohoto paragrafu zabírané, jsou již pronajaty jiné osobě (dtto).

— Úřad rozhodující o vyvlastnění není povinen přihlížeti k tomu, aby se vyvlastnění dělo podle pořadí daného relativními poměry jednotlivých vlastníků. (Nález ze dne 11. října 1922, č. 14.248, Boh. č. 1563.)

— Nepřibrání státního památkového úřadu k řízení vyvlastňovacímu není vadou. (Nález ze dne 12. ledna 1924, č. 22.389/23, Boh. č. 3078.)

— Jest podstatnou vadou řízení, nechal-li úřad v řízení o nucený nájem nepovšimnutou námitku vlastníka zabíraných místností toho obsahu, že nuceného nájmu není třeba, poněvadž by potřebných místností získal jinde dohodou. (Nález ze dne 17. března 1923, č. 4081, Boh. č. 2101.)

— Není vadou řízení, nebyly-li podmínky nuceného nájmu podle tohoto paragrafu stanoveny při místním šetření ve věci konaném. (Nález ze dne 26. května 1923, č. 9149, Boh. č. 2414.)

— Nájemce bytu není legitimován k námitce, že vlastník domu nebyl k řízení přibrán (dtto).

— V záležitosti opatření místností pro školu národní podle tohoto zákona jest orgánem školu zastupujícím onen subjekt, jemuž je uloženo nésti náklady zřízení školy té. Subjekt ten je stranou v řízení před nejv. správ. soudem. (Usn. ze dne 17. listopadu 1920, č. 7221, Boh. XLVII.)

Právo rozhodovati o žádaném vyvlastnění, pokud se týče nájmu, přísluší ve příčině škol. zemskou školní radou povolených, zemské školní

— V řízení o zrušení třídy na škole zřízené podle zemských zákonů o zřizování škol nejsou obec ani místní šk. rada legitimovány k námitkám týkajícím se zřízení školy menšinové v obci. (Nález ze dne 9. března 1923, č. 20.300/22, Boh. 2064.)

— Bylo-li žádáno za povolení soukromé školy obecné v určitých místnostech, nelze — byla-li žádost podána v době předcházející výrok o nuceném nájmu — místností ty zabrati podle tohoto paragrafu, pokud o žádosti oné nebylo rozhodnuto. (Nález ze dne 2. června 1923, č. 9674, Boh. č. 2444.) — Viz též Boh. 3740.

Usnesení :

— Správní úřad. vyslovuje vnučený nájem podle tohoto paragrafu, může též vysloviti, jakou dobu má vnučený nájem trvati, nebo kdy a za jakých podmínek od něho ustoupí. (Nález ze dne 26. ledna 1922, č. 1014, Boh. č. 1140.)

— Správní úřad. vyslovující vnučený nájem podle tohoto paragrafu. může též učiniti výrok o nutných adaptacích (dtto).

— Rozhodnutí ministerstva školství nemusí býti opatřeno poučením o opravných prostředcích. třeba bylo straně intimováno okresní politickou správou. (Nález ze dne 26. května 1923, č. 9149, Boh. č. 2414.)

— Není nezákonné, vysloví-li ministerstvo školství nucený nájem místností podle tohoto paragrafu „na tak dlouho, dokud toho je třeba, prozatím na 5 roků“. (Nález ze dne 26. května 1923, č. 9148, Boh. č. 2413.)

— Nezákonný je výrok min. šk. a n. osv. v rozhodnutí o nuceném nájmu podle uvedeného paragrafu pro ubytování učitele menšinové školy toho povšechného znění, že „v případě, že by učitel, pro něhož se byt zabírá, byl jinam přeložen, zemřel nebo z jiné příčiny bytu nepotřeboval, jest oprávněno ministerstvo škol. a n. osv. ubytovati v něm jinou osobu učitelskou, ustanovenou na školách v tomže místě.“ (Nález ze dne 3. března 1924, č. 3489, Boh. č. 3312.)

Opravný prostředek.

Pořad instanční není vyčerpán rozhodnutím, vydaným dle §u 7 zemskou škol. radou ve shodě s politickým úřadem zemským, ježto možno se z rozhodnutí toho odvolati k ministerstvu vyučování, které rozhoduje ve shodě s ministerstvem vnitra. (Usn. ze dne 19. března 1920, č. 2129, Boh. XXXIII.)

— Skoly zřízené podle zákona č. 189 z r. 1919 nepatří v obor „národního školství“ podle §u 44. odst. posl. zák. ze dne 24. června 1890, č. 46 z. z. Jest proto třeba stížnosti řízené proti rozhodnutím předsedy zemské šk. rady vneseným dle § 7 podati přímo u zemské šk. rady. (Nález ze dne 9. února 1921, č. 1282, Boh. č. 702.)

— Stížnosti proti rozhodnutím předsedy zem. šk. rady vneseným podle tohoto paragrafu sluší podati do 14 dnů přímo u zem. šk. rady. (Nález ze dne 22. března 1922, č. 3953, Boh. č. 1244.) — Viz Boh. 3951.

radě ve shodě s politickým úřadem zemským, ve příčině škol, ministerstvem školství a národní osvěty povolených, tomuto ministerstvu ve shodě s ministerstvem vnitra. Pro řízení vyvlastňovací platí obdoba zákona ze dne 18. února 1878, z. ř. č. 30, a to §§ 22 a následující.

§ 8.

Povinnosti, které mají obce, okresy a země k národním školám obecným i občanským (měšťanským), posavade zřízeným nebo aspoň zemskou školní radou povoleným, zůstávají i nadále v platnosti.

§ 9.

Funkcionář zemské školní rady, v § 4 jmenovaný, má právo zrušiti obecnou školu národní, ať byla zřízena podle

Řízení před nejvyšším správním soudem.

— Vlastník nebo uživatel budovy nebo místnosti, postížený nuceným nájmem podle tohoto paragrafu, není oprávněn k námitce před n. s. sem., že škola, o kterou jde, byla zřízena nezákonným způsobem. (Nález ze dne 1. prosince 1923, č. 20.344, Boh. č. 2936.)

— Školní výbor živn. školy pokračovací není legitimován ke stížnosti na n. s. s. do rozhodnutí ministerstva školství, kterým podle tohoto paragrafu byl vysloven nucený nájem místností, jež leží v budově školy obecné a slouží účelům živnost. školy pokračovací. — Ve stížnosti na nejv. s. s. do takového rozhodnutí podané není místní školní rada oprávněna k námitce, že nuceným nájmem je ohrožena živnost. škola pokračovací. (Nález ze dne 14. června 1924, č. 19.740/23, Boh. č. 3740.)

— Ke stížnosti k n. s. s. do výroku o nuceném nájmu podle tohoto paragrafu není legitimována osoba, která — byť v řízení vlastníkem byla — v době vydání zabíracího nálezu vlastníkem již není. (Nález ze dne 27. prosince 1924, č. 22.897, Boh. č. 4267.) — Viz Boh. 4621.

K §u 9.

Poukaz: K paragrafu tomuto připojil další dva odstavce zákon č. 295/20. (Viz Prameny č. 18.)

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

— Vykonáváje právo zrušovací dle §u 9, odst. 2 tohoto zákona předseda zemské školní rady může: a) pomůcky, které pokládá za potřebné, opatřiti dle své volby, nejsa vázán řízením předepsaným staršími zákony pro zřizování školy; b) zrušiti třídy i na školách, které byly zřízeny jako povinné obecné školy národní, nikoliv pouze na školách t. zv. menšinových; c) při čemž není vázán jiným předpisem, než že smí na jednu třídu připadnouti nejvýš 80 žáků; d) může zrušiti některou třídu také jen podmíněčně; e) zrušení některých tříd není překážkou, aby navrženo bylo u úřadů školských dle §u 51 def. řádu školního příslušné zřízení poboček, pokud toho dle nového, zrušením některé třídy přivedeného, uspořádání té které školy udá zákonná potřeba. (Nález ze dne

tohoto zákona či podle zákonů starších, není-li ani 40 dětí, jež do této školy chodí jsou povinny. Rovněž má tento funkcionář právo zmenšiti počet tříd nebo poboček při některé národní

9. dubna 1921, č. 4063, Boh. 805 a náleze ze dne 20. června 1923, č. 10.907, Boh. 2522.)

— Podmínky zmenšení počtu tříd či poboček nelze posuzovati podle podmínek šu 1 nebo šu 3 o zřizování. (Nález ze dne 13. května 1921, č. 5379, Boh. 839.)

— Rozhodnutí, vydaná předsedou zemské školní rady, podle tohoto paragrafu nejsou konečná, a není tedy proti nim stížností k nejv. s. s. (Usnesení ze dne 21. února 1920, č. 1396, Boh. XXXI.)

— Není právního nároku obce nebo místní školní rady, aby mohly svým nákladem dále udržovati školní třídu na veřejné škole národní, která byla zrušena. (Nález ze dne 27. května 1922, č. 7085, Boh. 1379.)

— Rodiče dětí školu navštěvujících nejsou legitimovány k rekursu proti rozhodnutí předsedy zemské školní rady, kterým určitá místa podle tohoto paragrafu byla zrušena. (Nález ze dne 2. listopadu 1922, č. 15.673, Boh. 1612 a náleze ze dne 7. prosince 1922, č. 18.802, Boh. č. 1732.)

— Předseda zemské školní rady může podle paragrafu tohoto zrušiti též školní exposituru, ale zrušení to nelze odůvodniti tím, že tu není ani 40 dětí, jež do této expositury chodí jsou povinny, a není tedy přípustno pouze „pro nepatrný počet takových dětí“. (Nález ze dne 3. listopadu 1922, č. 15.671, Boh. 1615.)

— Vykonává právo zrušovací podle šu 9, věty 2 ř. zák. předseda zemské školní rady může zrušiti třídy na jakýchkoli školách národních, nejen t. zv. menšinových školách, při čemž není vázán jiným předpisem, než že smí na jednu třídu připadnouti nejvýš 80 žáků. Ohledy pedagogické a zdravotní mohou přijíti v úvahu teprve při nové organizaci školy, která je snad po provedené redakci nutná. (Nález ze dne 5 ledna 1922, č. 38, Boh. 1100.)

— Sloučení dvou samostatných škol obecných ve školu jednu znamená zrušení aspoň jedné z nich, a je proto podle tohoto paragrafu přípustné jen tehdy, není-li při jedné z obou škol ani 40 dětí k její návštěvě povinných. (Nález ze dne 20. června 1923, č. 10.907, Boh. č. 2522.)

— Tento paragraf (o zrušování tříd nebo školy celé) vztahuje se i na školy nemenšinové. (Nález ze dne 5. dubna 1923, č. 5714, Boh. č. 2189.)

— Pro opravné prostředky proti rozhodnutím předsedy zemské školní rady, učiněným podle tohoto paragrafu, platí všeobecné předpisy zákona o dozoru ke školám a oprav. prostředcích proti rozhodnutím zem. školní rady. (Nález ze dne 26. září 1924, č. 16.072, Boh. č. 3951.)

— V kompetenci předsedy zem. školní rady rušiti třídy na veřejných školách národních podle tohoto paragrafu nastala změna šem 2 a 3 zákona č. 292/20, pokud jde o školy menšinové. Předpis šu 2. č. 2 posléz dotčeného zákona není však podle šu 38 posud v platnosti. (Nález ze dne 6. října 1924, č. 17.058, Boh. č. 3988.)

škole zřízených a sloučiti školy občanské (měšťanské) chlapecké a dívčí v občanskou (měšťanskou) školu smíšenou.

Týž funkcionář má právo zrušiti školu občanskou (měšťanskou), nemá-li ani 90 dětí.

§ 10.

Vyučovací a vychovávací ústavy soukromé uvedených kategorií jsou pod dohledem státní správy. Představení a vydržovatelé jejich jsou státu odpovědni za náležitý stav ústavu a za šetření zákonů a nařízení orgánů státních.

§ 11.

Soukromé školy národní, státem po vydání tohoto zákona povolené a státnímu dozoru podléhající, mají právo vydávati vysvědčení s touže platností, jako národní školy veřejné.

Soukromým školám, před vydáním tohoto zákona zřízeným, budiž uděleno právo veřejnosti, není-li po prohlídce okresním školním inspektorem, do měsíce vykonané, shledáno žádné podstatné závady.

Ministerstvo školství a národní osvěty může škole soukromé, vyžaduje-li toho zájem veřejný, nebo jiné závažné důvody, toto právo veřejnosti odníti, anebo i školu úplně zrušiti. Škola, které bylo odňato právo veřejnosti, může práva toho opět dosíci od ministerstva, prokáže-li mu její vydržovatel, že závady, které způsobily odnětí práva veřejnosti, byly odstraněny.

§ 12.

Učitelé, kteří na soukromých školách (§§ 10 a 11) působí nebo působili, mohou u zemské školní rady žádati za výrok, že k době, prožité na školách soukromých, třeba před vydáním tohoto zákona neměly práva veřejnosti, sluší přihlížeti tak, jako by byla ztrávena na školách soukromých s právem veřejnosti. Zemská školní rada nemůže výroku toho odepřiti, není-li proti tomu závady veřejné.

§ 13.

Soukromým školám obecným nebo občanským (měšťanským) lze z důvodů závažných z pokladny státní nebo zemské povolovati příspěvek na uhrazení nákladů osobních i věcných.

§ 14.

Tímto zákonem doplňují se všechna příslušná zákonná ustanovení a nařízení nebo se i mění a ruší, jsou-li s ním v odporu.

§ 15.

Zákon tento nabude působnosti v Čechách, na Moravě a ve Slezsku dnem vyhlášení. Nařízením bude stanoveno, od kdy má tento zákon platiti na Slovensku.

§ 16.

Výkon tohoto zákona ukládá se ministerstvu školství a národní osvěty společně se zúčastněnými ministerstvy.

Čís. 215.

6. Zákon ze dne 16. dubna 1919 o zabrání velkého majetku pozemkového.

§ 9.

... Zvláštním zákonem provede se zásada, že bez náhrady bude převzat majetek osob, které se hrubě provinily proti československému národu ve světové válce.

Čís. 430.

7. Zákon ze dne 22. července 1919 o veřejných knihovnách obecních.

§ 2.

V politických obcích s národnostními menšinami budiž zřízena i pro menšinu knihovna zvláštní nebo zvláštní oddělení

K §u 15. Zákon byl vyhlášen dne 15. dubna 1919.

K zákonu č. 215/1919.

Tímto zvláštním zákonem jest zákon ze dne 8. dubna 1920, č. 329 Sb. z. a n., o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový (zákon náhradový). Tento zákon však ve své části III. a) provedl zásadu beznáhradného převzetí toliko pro majetek příslušníků nepřátelských států a bývalé panovnické rodiny Habsbursko-Lotrinské (pokud tomu neodporují mírové smlouvy) a pro majetek nadací, spočívajících na právech ze zrušeného šlechtictví. — Zásada beznáhradného převzetí majetku osob, provinivších se hrubě proti čs. národu ve světové válce, nebyla tu tedy provedena.

K zákonu č. 430/20.

Poukaz: Zákon proveden nařízením č. 607/19 Sb. z. a n. (toto viz zde pod č. 8) a č. 212/21 (není zde obsaženo, nemajíc předpisů z oboru národnost. práva).

knihovny všeobecné, když tyto menšiny vykazují aspoň 400 osob podle posledního sčítání lidu, pokud se týče, když v obcích těch je veřejná menšinová škola. Pro menšiny, nevyhovující těmto podmínkám, ale dosahující aspoň 10 % všeho obyvatelstva, budiž zřízena vždy pro několik obcí knihovna společná, s poměrným příspěvkem každé zúčastněné obce. Blíží určí prováděcí nařízení. Nezřídí-li obec menšinovou knihovnu podle ustanovení tohoto zákona a prováděcího nařízení, jež k němu bude vydáno, může takovou knihovnu zříditi ministerstvo školství a národní osvěty samo na útraty obce.

§ 5.

Náklad na zřízení a udržování veřejné knihovny hradí politická obec jako řádné vydání obecní. Roční částka, jakou obec má věnovati tomuto účelu, bude určena nařízením. Při tom však jest zachovati zásadu, že náklad jest určován počtem obyvatelstva (příslušníků národnostní menšiny) a to ročně 30 hal. až 1 Kč za každého obyvatele (příslušníka národnostní menšiny).

§ 7.

... Pro knihovnu menšinovou (i je-li pouhým oddělením knihovny všeobecné), jest zříditi zvláštní radu knihovní, jejíž všichni členové musí býti příslušníky národnostní menšiny, pro niž knihovna se zřizuje.

§ 9.

Agendou knihovny pověří se zvláštní knihovník, který má v knihovní radě hlas poradní.

§ 10.

Několik obcí může zříditi společnou knihovnu rázu speciálního v místě, o němž se dohodly. To však je nezbavuje závazků vůči knihovnám místním.

Čís. 607.

Nařízení vlády republiky Československé ze dne 5. listopadu 1919, jímž se provádí zákon o veřejných knihovnách obecních ze dne 22. července 1919, č. 430 Sb. z. a n.

II. Menšinová knihovna.

(K § 2.)

Článek 4.

Politická obec, kde národnostní menšina čítá aspoň 400 osob nebo kde působí veřejná škola menšinová, jest po-

vinna zříditi menšině zvláštní veřejnou knihovnu jazyka této menšiny národnostní. Počet menšiny se určuje posledním úředním sčítáním lidu; pokud nebylo úřední sčítání to vykonáno orgány republiky československé, jest vzítí za základ národnostní klíč, vyplývající z posledních voleb obecních.

Článek 5.

Obec je povinna menšinové knihovně poskytnouti samostatnou místnost, je-li v obci škola menšinová. Kde není menšinové školy, ale aspoň 400 příslušníků národnostní menšiny, zřídí se v jednotné veřejné knihovně oddělení, poskytující přiměřenou četbu v jazyku menšiny národnostní a spravované příslušníky této národnosti. Veřejné knihovny neb oddělení národnostních skupin v téže politické obci půjčují však četbu každému příslušníku obce bez rozdílu národnosti.

Článek 6.

Kde národnostní menšina nevyhovuje podmínkám, stanoveným v čl. 4, ale čítá aspoň 10% obyvatelstva politické obce, knihovní rada menšiny :

a) buď přenese funkci veřejné knihovny na místní spolkovou knihovnu jazyka národnostní menšiny a poskytuje jí podle čl. 26 povinnou kvotu z obecní položky knihovnické :

b) nebo za stejných podmínek přenese ji na veřejnou knihovnu jazyka národnostní menšiny v sousední obci, pokud není vzdálena více než 4 km ;

c) nebo užije povinné kvoty z obecní položky knihovnické na vypůjčování přenosných knihoven jazyka menšiny.

Článek 7.

Okresní osvětový sbor menšinový může do obcí, vyznačených v čl. 6, půjčovati přenosné knihovny. Každá obec, kde aspoň 50 obyvatelů národnostní menšiny se hlásí o knihovnu přenosnou, jest povinna podle čl. 6 c) platiti na ni okresnímu sboru osvětovému příslušnou kvotu ze své položky knihovnické.

Článek 8.

Neopatří-li obec knihovny veřejné, jak zákon jí ukládá, zřídí ministerstvo školství a národní osvěty knihovnu na útraty obecní.

VIII. Náklad na veřejnou knihovnu.

(K § 5.)

Článek 27.

V obcích, kde národnostní menšina čítá aspoň 10% obyvatelstva, nebo zahrnuje aspoň 400 osob, anebo kde působí škola menšinová, jest z celkového rozpočtu knihovního přidělení na četbu jazyka národnostní menšiny částku, odpovídající počtu příslušníků národnostní menšiny, zjištěných posledním úředním sčítáním lidu. Pokud nebylo ještě v republice československé provedeno úřední sčítání, zjistí se početní síla národnostní menšiny v obci způsobem naznačeným v čl. 4.

X. Knihovní rada.

(K § 7 a 8.)

Článek 38.

Menšinovou knihovnu nebo menšinové oddělení knihovni spravuje zvláštní knihovní rada, složená z příslušníků národnostní menšiny. V knihovní radě národnostní menšiny zasedají nejméně 4 členové, při národnostní menšině více než 2000 příslušníků 6 členů, při menšině více než 10.000 příslušníků 8 členů. Složení menšinové rady knihovni schvaluje se příslušným okresním sborem osvětovým. Každý příslušník národnostní menšiny v obci má právo stěžovati si okresnímu sboru osvětovému do složení knihovni rady, t. j. do kvalifikace a národnostního příslušenství jejich členů.

XI. Knihovník.

(K § 9.)

Článek 49.

... V obcích s národnostními menšinami vytvoří se při knihovnickém sboru podle potřeby národnostní sekce, které konají společné schůze o věcech společných všem knihovnám v obci.

XII. Ústřední knihovna.

(K § 10.)

Článek 52.

... Členové ústředního výboru knihovního pro národnostní menšinu musí náležitosti národnosti této menšiny...

XV. Platnost nařízení.

(K § 12.)

Článek 61.

Nařízení toto nabývá platnosti dnem vyhlášení; provádění ukládá se ministerstvu školství a národní osvěty ve spojení s ostatními ministerstvy.

1920.

9. Ústava republiky Československé.

My, národ Československý, chtějice upevniti dokonalou jednotu národa, zavésti spravedlivé řády v republice, zajistiti pokojný rozvoj domoviny československé, prospěti obecnému blahu všech občanů tohoto státu a zabezpečiti požehnání svobody příštím pokolením, přijali jsme ve svém Národním shromáždění dne 29. února 1920 ústavu pro Československou republiku, jejíž znění následuje.

Při tom my, národ Československý, prohlašujeme, že chceme usilovati, aby tato ústava i všechny zákony naší země prováděny byly v duchu našich dějin, stejně jako v duchu moderních zásad, obsažených v hesle sebeurčení; neboť chceme se přičleniti do společnosti národů jako člen vzdělaný, mírumilovný, demokratický a pokrokový.

Čís. 121.

Zákon ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky.

Článek VIII.

(¹) Připojená ústavní listina nabývá účinnosti dnem svého vyhlášení.

Článek IX.

V den ustanovený v odst. 1, čl. 8, pozbývají platnosti všechna ustanovení, která odporují této ústavní listině a republikánské formě státu, dále všechny dřívější ústavní zákony, i když by jednotlivá jejich ustanovení nebyla v přímém rozporu s ústavními zákony Československé republiky.

Ústavní listina Československé republiky.

Hlava první.

Všeobecná ustanovení.

§ 3.

(²) Nedílnou součástí tohoto celku jest, a to na základě dobrovolného připojení podle smlouvy mezi hlavními a přidruže-

nými mocnostmi a československou republikou v Saint Germain en Laye ze dne 10. září 1919, samosprávné území Podkarpatské Rusi, které bude vypraveno nejširší autonomií, slučitelnou s jednotností republiky Československé.

K zákonu č. 121/1920.

K §u 3.

Poukazy :

- viz smlouvu saint-germainskou ze dne 10. října 1919, hlava II,
- viz Prameny č. 33,
- viz Generální statut pro organizaci a administraci Podkarpatské Rusi, přiřčené pařížskou konferencí republiky československé, č. 26.536/19 min. rady, jenž stanoví ve člancích :

II.

Teritoriální komise mírové konference v Paříži stanovila hranice tímto způsobem :

a)

Demarkační linie mezi Slováky a Rusíny jde přímo od města Čopu k severní části města Užhorodu tak, že železnice zůstává u Slovenska a Užhorod u Rusínska a odtud podle řeky Uže ke Karpatům ; veškeré území na východ od této linie budiž považováno za autonomní rusínské území.

b)

Jižní hranice autonomního území... (jest hranicí státní, nikoli hranicí teritoriální národnostní autonomie Podk. Rusi — pozn. vydavatelova).

c)

Protože část rusínského lidu tvoří na slovenském území, určeném mírovou konferencí, minoritu, vláda čs. doporučila představitelům obou národů, aby se o event. přiřčení části souvisícího rusínského území k autonomnímu rusínskému území dohodli.

III.

2.

Ve školách lidový jazyk bude jazykem vyučovacím, jakož oficiálním jazykem vůbec.

Buďtež co nejdříve organisovány nutné rusínské školy. Rusínský jazyk jest vyučovacím jazykem v prvých třídách a postupně ve třídách vyšších všech škol. Pro přechodnou dobu na národních školách maďarský jazyk se ponechává ve vyšších třídách ; rusínskému jazyku se však učí obligátně.

Školy minority maďarské jsou chráněny jako všechny minority v republice minoritním ustanovením mírové konference a zákony a nařízeními republiky. —

Pozn. vydavatelova : VI. nař. č. 356/1920 nepřineslo změn, pokud jde o zde uvedená ustanovení gener. statutu.

(³) Podkarpatská Rus má vlastní sněm, který si volí před-
sednictvo.

(⁴) Sněm Podkarpatské Rusi jest příslušný usnášeti se o zá-
konech ve věcech jazykových, vyučovacích, náboženských,
místní správě, jakož i v jiných věcech, které by naň přenesly
zákony Československé republiky. Zákony usnesené sněmem
Podkarpatské Rusi, projeví-li president republiky s nimi sou-
hlas svým podpisem, vyhlášují se ve zvláštní sbírce a pode-
pisuje je také guvernér.

(⁵) Podkarpatská Rus budiž v Národním shromáždění
Československé republiky zastoupena přiměřeným počtem po-
slanců (senátorů) podle příslušných volebních řádů česko-
slovenských.

(⁶) V čele Podkarpatské Rusi je guvernér jmenovaný presi-

Důvodová zpráva k řu 3. (Tisk N. S. řs. 1920, ř. 2421.)

ř 3. Ústavní listina v řu 3 prohlašuje jednotnost a nedílnost veř-
kerého území naší republiky a upravuje ve shodě s řl. 10 až 13 smlouvy
saint-germainské ze dne 10. září 1919 ústavní poměry Podkarpatské
Rusi, jejíž lid odtrhl se od bývalé říše rakousko-uherské a z vlastní
vůle připojil se k naší republice.

Státprávní poměr je tento: Podle úvodu k smlouvě ze dne 10. září
1919 národové řech, Moravy a řásti Slezska jakož i národ na Slo-
vensku rozhodl se z vlastní vůle spojití se a skutečně se spojili trvalým
sjednocením, aby vytvořili stát jednotný, svrchovaný a samostatný. Ru-
sínský národ na jihu od Karpat k tomuto sjednocení se připojil a vě-
domě spolu s námi vytvořil stát jediný, tedy nikoli federativní nebo
spolkový.

Národní shromáždění, plníc závazek, jeřž stát náš oproti hlavním
mocnostem spojeným a přidruženým v řl. 10 cit. smlouvy na sebe vzal,
upravuje ze své svrchované moci — a to pro důležitost věci formou
ústavního zákona — území Podkarpatské Rusi jako jednotku samo-
správnou, již vybavuje samosprávným sněmem a jemuž vymezuje zá-
roveň jeho působnost.

Nález nejv. správ. soudu k řu 3.

— Podle řu 3 ú. l. území řs. republiky tvoří jednotný a nedílný
celek. Byl i v odstavci 2 téhoř paragrafu bylo vysloveno, že samo-
správné území Podk. Rusi bude vypraveno nejřirři autonomií, sluřitelnou
s jednotností republiky řs., prohlašuje týř paragraf území to za nedílnou
souřást celku a stanoví směrnicе pro onu autonomii, kterémuřto usta-
novení ú. l. dostalo se pak podrobněřšího provedení nařizením vlády
ze dne 26. dubna 1920, ř. 356 Sb. z. a n. Pro rozsah autonomie P. R.
jsou tudíž až do jiné úpravy tyto předpisy směřodatny. (Důvody ná-
lezu N. S. S. ze dne 2. listopadu 1921, ř. 13.031, Boh. 996.)

dentem Československé republiky k návrhu vlády a odpovědný také sněmu Podkarpatské Rusi.

(⁷) Funkcionáři Podkarpatské Rusi budou podle možnosti vybírání z jejího obyvatelstva.

(⁸) Podrobnosti, zvláště o právu voliti a volitelnosti do sněmu, upravují zvláštní ustanovení.

(⁹) Zákon Národního shromáždění, který určí hranice Podkarpatské Rusi, tvoří součást ústavní listiny.

H l a v a p á t á .

Právo, svobody, jakož i povinnosti občanské.

Rovnost.

§ 106.

(²) Všichni obyvatelé republiky Československé požívají v stejných mezích jako státní občané této republiky na jejím území plné a naprosté ochrany svého života i své svobody nehledíc k tomu, jakého jsou původu, státní příslušnosti, jazyka, rasy nebo náboženství. Úchytky od této zásady jsou přípustny jen, pokud právo mezinárodní dovoluje.

H l a v a š e s t á .

Ochrana menšin národních, náboženských a rasových.

§ 128.

(¹) Všichni státní občané republiky Československé jsou si před zákonem plně rovni a požívají stejných práv občanských a politických nehledíc k tomu, jaké jsou rasy, jazyka nebo náboženství.

K §u 106.

Důvodová zpráva praví: Odst. 2 recipuje čl. 2, odst. 1 smlouvy saint-germainské mezi spojenci a námi uzavřené.

K hlavě šesté.

Poukaz y: viz smlouvu saint-germainskou ze dne 10. září 1919, zde pod č. 33.

Důvodová zpráva (Tisk N. S. čs. z r. 1920, č. 2421) praví:

O ochraně menšin.

§§ 128 až 132 upraveny jsou podle smlouvy saint-germainské, uzavřené mezi mocnostmi, spojenými s naší republikou. § 128 připíná se k odst. 1 až 3 a § 129 k odst. 4, článku 7; § 130 k čl. 8; §§ 131 a 132 k čl. 9 citov. smlouvy.

(²) Rozdíl v náboženství, víře, vyznání a jazyku není žádnému státnímu občanu republiky Československé v mezích všeobecných zákonů na závalu, zejména pokud jde o přístup do veřejné služby, k úřadům a hodnostem, aneb pokud jde o vykonávání jakékoli živnosti nebo povolání.

(³) Státní občané republiky Československé mohou v mezích všeobecných zákonů volně užívatí jakéhokoli jazyka ve stycích soukromých a obchodních, ve věcech týkajících se náboženství,

Nadpis šesté hlavy ústavní listiny užívá vědomě slov „menšin národních“ a nikoli národnostních. Naši bratři na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, stejně jako ostatní národové dřívějšího Uherska, pocítovali velmi trpce, že upírána jim byla kvalita národů a že stlačování byli na pouhé národnosti. Této křivdy ústavní výbor se uvaroval.

§ 128 vyslovuje úplnou rovnost před zákonem všech státních občanů i pokud nenáleží k československému národu a zabezpečuje jim požívání stejných práv občanských a politických. Je to důsledek zásad, vyslovených v §§ 106 a 124.

Ústavní listina nevypočítává národních menšin, neboť bývalo by jí pak řešiti otázky i vědecky sporné. Vždyť sám pojem národa není dosud přesně definován. Sporna je na př. otázka, jsou-li Židé národem. Ústavní listina, přijímajíc obrat „bez ohledu na rasu, jazyk nebo náboženství“ (race, language ou religion), ponechává každému, aby se rozhodl, v čem znak národnosti spatřuje a podle toho svobodně se rozhodl. Pokládá-li tudíž někdo Židy za zvláštní národ, je oprávněn prohlásiti se národnostně za Žida, třebaš by na příklad nábožensky byl bez vyznání a mateřského jazyka českého, německého atd. Židé nejsou tedy nuceni přiznávat se při sčítání lidu, volbách atd. k jiné etnické národnosti menšině nežli židovské.

Odst. 2 § 128 spočívá na zásadě 2. odst. čl. 7 cit. saint-germainské smlouvy, ale vsunutím slov „v mezích všeobecných zákonů“ chrání suverenitu státu, který určuje — arci pro všechny státní občany stejně — podmínky pro vstup do veřejné služby, provozování živnosti a pod.

Podobně dochází — pro všechny státní občany — omezení odst. 3., připojeným odst. 4.

V soukromém a obchodním životě a při náboženských úkonech užívání jazyků ovšem je úplně volné, jde-li však o tisk a veřejná shromáždění, státní správa odpovědná jsouc za pořádek ve státě a jeho bezpečnost, může vydati účelná nařízení, aby nutný dozor byl jí umožněn. Rozumí se, že kdyby v určitém případě zakázáno bylo užívání nějakého jazyka, nebude ho nikdo smět užívatí.

O § 130 platí totéž, co o § 120 — stát nesmí pustiti školství ze svých rukou.

Ustanovení §§ 128 až 132 dána jsou na ochranu menšin, § 134 je ochranou národů všech. Základní zásadou našeho národa bylo neodnárodňovati jiných, náš národ má dosti síly, aby zamezil odnárodňování svých příslušníků vlastních.

v tisku a jakýchkoli publikacích nebo ve veřejných shromážděních lidu.

(4) Tím však nejsou dotčena práva, jež státním orgánům v těchto směrech přísluší podle platných nebo budoucně vydaných zákonů z důvodů veřejného pořádku a bezpečnosti státní i účinného dozoru.

§ 129.

Zásady jazykového práva v republice Československé určuje zvláštní zákon, tvořící součást této ústavní listiny.

Zásady §§ 131 a 132 byly pojaty do ústavní listiny, ač citovaná smlouva saint-germainská nám toho neukládá. Ústavní výbor čině tak chtěl ochranu v celku postavit pod ochranu ústavní listiny.

V §§ 128 až 132 obsažena je nejmenší výměra toho, co podle citované smlouvy saint-germainské národům, které jsou v našem státu v menšině, dáno býti musí. Palacký ve své řeči, pronesené dne 2. února 1871, pravil: „Varujme se křivdy, abychom zůstali na vrchu morálním, ne tak jako jiní, kteří právo udělujíce, jsou přece jen sobikové.“

Národ náš rozhoduje právě nyní o osudu svého státu. Pevný bude náš stát jen když mu položíme pevné základy, a nejpevnějším základem je spravedlnost. Veliká idea spravedlnosti musí pronikat zákony, jimiž prováděny budou zásady § 128 a násl. Jda za touto ideou Masaryk dobyl nám naši samostatnosti, jen když za ní půjdeme stále, udržíme si ji. —

Havličkovo hluboké „já pán, ty pán“ ať zvítězí, ať není v našem státě národa panujícího a národů ovládaných.

Zpravodaj nemá vroucnějšího přání, nežli aby k výroku, který Masaryk učinil ve svém slavném prvním poselství: „V našich zemích nesmí býti žádného znásilňování!“ — každý Čechoslovák s plnou oprávněností mohl dodati: „a není ho!“

K §u 128.

Poukazy: — k odst. 3 viz vl. nař. č. 477/1920, § 2, o stanovách Svazu čs. spořitelén; — vl. nař. č. 170/22, §§ 17 a 34, o vystěhovalectví; — zákon č. 64/24 o smlouvě čs. státu a čs. plavební společnosti oderské, čl. 6; — vl. nař. č. 17/1926, čl. 99, Prameny č. 47.

Nález nejv. správ. soudu:

— Předpis odst. 3 tohoto paragrafu o používání jazyka ve stycích soukromých a obchodních atd. netýče se styku stran s úřady (nález ze dne 31. května 1924. č. 9867, Boh. č. 3683).

K §u 129.

Nález nejv. správ. soudu:

— Proto subj. právo na užití menštinového jazyka může v republice čs. býti dovozováno jen z jazykového zákona, ne přímo z ustanovení smlouvy saint-germainské (nález ze dne 29. března 1921, č. 13.297 r. 1920, Boh. č. 786. — Viz též Boh. č. 4297).

§ 130.

Pokud státním občanům přísluší podle všeobecných zákonů právo zakládati, řídit a spravovati vlastním nákladem ústavy lidumilné, náboženské a sociální, školy a jiné ústavy výchovné, jsou státní občané, nehledíc k národnosti, jazyku, náboženství a rase, sobě rovni a mohou v těchto ústavech volně používatí svého jazyka a vykonávatí svoje náboženství.

§ 131.

Ve městech a okresích, v nichž jest usedlý značný zlomek státních občanů československých jiného jazyka než československého, zaručuje se dětem těchto československých občanů ve veřejném vyučování v mezích všeobecné úpravy vyučovací přiměřená příležitost, by se jim dostalo vyučování v jejich vlastní řeči, při čemž vyučování československé řeči může býti stanoveno povinným.

§ 132.

Pokud ve městech a okresích, v nichž jest usedlý značný zlomek státních občanů československých, náležejících k menšinám náboženským, národním a jazykovým, mají býti určité částky vynaloženy na výchovu, náboženství neb lidumilnost z veřejných fondů podle rozpočtu státního, rozpočtů obecních neb jiných veřejných, zabezpečuje se těmto menšinám v mezích všeobecných předpisů pro veřejnou správu platných přiměřený podíl na požitku a používání.

§ 133.

Provedení zásad §§ 131 a 132 a zvláště vymezení pojmu „značného zlomku“ vyhrazuje se zvláštním zákonem.

§ 134.

Jakýkoli způsob násilného odnárodňování je nedovolený. Nešetření této zásady může zákon prohlásiti za jednání trestné.

K §u 130.

Poukaz: Viz zákon č. 189/19, §§ 10 až 13, zde Prameny č. 5, č. 86/1920, resp. vl. nařízení č. 119/1920, čl. 16, o Masarykově akademii práce.

**Zákon ze dne 29. února 1920 podle § 129 ústavní listiny, jímž 10.
se stanoví zásady jazykového práva v republice Československé.**

§ 1.

Jazyk československý jest státním, oficiálním jazykem republiky (čl. 7 smlouvy mezi čelnými mocnostmi spojenými a při-

K zákonu č. 122/1920.

Právní stav před jazykovým zákonem.

Zákon jazykový nabyl účinnosti dnem vyhlášení, t. j. 6. března 1920. Stav, který byl předtím, lze charakterisovati takto:

Pro území bývalého Slovenska platil zákon č. 64/1918 (viz Prameny č. 2), jinak předrevoluční právní řád, s tím rozdílem ovšem, že praeponderance, jež před zákonem č. 11/1918 (viz č. 1) příslušely jazyku jinému (německému či maďarskému), v důsledku zákona toho připadly jazyku českému či slovenskému. Pro jednotlivé obory ovšem stanoveny jazykové zásady normativně republikánským zákonodárstvím před jazykovým zákonem. (Tak na př. č. 1/1918, resp. 139/19 — text Sbirky zákonů a nařízení; č. 212/19, úřední jazyk zemské správní komise pro Slezsko; text státovek upraven jednotlivými vyhláškami bankovního úřadu ministerstva financí na podkladě §u 9 zák. č. 187/19.)

Nejvyšší správní soud ve svém plenissimárním rozhodnutí ze dne 19. března 1919, č. 73/18 (Boh. č. V) vybudoval tuto koncepci jazykového práva v československé republice před jazykovým zákonem:

„Z povahy státu československého jako státu národního, založeného na všeobecné zásadě sebeurčení národa československého, kteráž byla vyslovena v zákoně z 28. října 1918, č. 11 Sb. z. a n., plyne jako logický právní důsledek, že řeč česká (slovenská) jest jazykem, v němž stát i jeho orgánové vůli svoji projevují a právo vykonávají.

Důsledek ten vyjádřen též v §u 1 zákona ze dne 2. listopadu 1918, č. 1 Sb. z. a n., v §u 3 zákona ze dne 10. prosince 1918, č. 64 Sb. z. a n., a v §u 3 nařízení min. spravedlnosti z 30. ledna, č. 56 Sb. z. a n.

Příslušníci jiných národních kmenů, do území státu tohoto pojatých, nemohou vůči státu tomuto co do svých práv národních činiti více nároků, než aby jim byla poskytnuta možnost žítí svým vlastním národním životem a užívati svého vlastního jazyka, pokud práva tato může stát národní poskytnouti, aniž by pozbyl svého národního rázu.

Nárok tento, jenž tvoří podstatný obsah „práva menšinu“ a jenž má svůj zákonný základ v čl. 19 základního zákona státního z 21. prosince 1867, č. 142 ř. z., který v československém národním státě článkem 2 zákona z 28. října 1918, č. 11 Sb. z. a n., v tomto rozsahu a obsahu, ale jen v tomto rozsahu v platnosti byl zachován, nemůže po stránce negativní nikdy nésti se až k tomu, že by jazyk český z jakékoli emanace státu byl vyloučen, po stránce pozitivní nemůže se vztahovati dále než k tomu, aby příslušníkům těchto cizích národních kmenů, pokud jsou uznanou menšinou národní, poskytnuta

druženými a mezi Československem, podepsané v Saint Germain en Laye dne 10. září 1919).

Jest tedy zejména jazykem,

1. v němž s výhradou toho, co ustanovuje se v §§ 2 a 5 a s výjimkou toho, co bude podle § 6 ustanoveno pro Pod-

byla v onom okrsku územním, v němž jako menšina státní mohou přicházeti v úvahu, tedy i u všech úřadů a instancí pro tento okrsek zřízených a příslušných, možnost ve svém jazyku hledati a nalézati práva.

Pro rozhodnutí otázky, z kterého okrsku územního má se při tom vycházeti, bylo uváženo, že jazyková úprava, pokud se týče úřadů státních vůbec, diti se má dle všeobecného právního přesvědčení, které došlo výrazu zejména v různých nařízeních jazykových, svého času platných i zamýšlených, na podkladě soudního okresu jako základní jednotky.

Jest tudíž za onen územní okrsek prohlásiti okres soudní.

Poněvadž pak povahu státní menšiny lze přiznati národnímu kmenu jen tehdy, když v tomto rozhodném územním obvodu je trvale v tak velkém počtu usídlen, že tomuto okrsku vtiskuje svůj ráz národní, možno, dokud zákony jiné snad jinak neustanoví, příslušníkům cizích kmenů národních přiznati menšinovou ochranu jejich práv jazykových při úřadech a soudech jen v oněch okresích, kde tato menšinová národnost reprezentuje nejméně polovici obyvatelstva, nikoli však v soudních okresech, kde jest usazena v množství menším nebo kde žije docela jen v nepatrném počtu a porůznu.

Ochrana tato jest dána státním jinojazyčným menšinám jako příslušníkům tohoto státu (čl. 19 zák. stát.). Nemohou tedy též nárok vznášeti i osoby, jež jsou příslušníky státu cizího. Musí tudíž ten, kdo pro sebe reklamuje jazyková práva menšin, v případě sporu svoji československou státní příslušnost dokázati. Není-li sporu, stačí na místě důkazu příslušnosti průkaz neb osvědčení o tom, že osoba ona má v tomto státě své trvalé bydliště.

K n a d p i s u z á k o n a :

— § 129 ústavní listiny, viz (Prameny č. 9). Jazykový zákon, tvořící součást ústavní listiny, jest tedy pod ochranou šu 33 ú. l. (Viz článek I, odst. 2 uvoz. zákona k ústavní listině.)

— Celková koncepce jazykového zákona vyjádřena jest v důvodové zprávě ústavního výboru k předloze tohoto zákona (Tisk č. 2442, zasedání N. S. čs. z r. 1920) slovy: „Hledaje správnou střední cestu mezi potřebami občanů státních a mezi zájmem státu, obmezil se ústavní výbor na to, čeho vyžaduje skutečná nezbytná potřeba státu; výsledek toho pak byl, že státní jazyk nevybavil tak daleko jdoucími a míru skutečné potřeby přesahujícími přednostmi, jakých požíval fakticky jazyk německý v Rakousku a právně jazyk maďarský v Uhrách.“

K š u 1, odst. 1.

P o u k a z y : — viz vl. nař. jazykové, č. 17/1926, čl. 49 (Prameny č. 47); — saint-germainskou smlouvu, viz Prameny pod č. 33.

karpatskou Rus, děje se úřadování všech soudů, úřadů, ústavů, podniků a orgánů republiky, konají se jich vyhlášky a zevní označení,

2. v němž upraven jest hlavní text státovek a bankovek,

Důvodová zpráva ústavního výboru (Tisk č. 2442 N. S. čs. z r. 1920):

„Ustanovení oficiálního (státního) jazyka v republice československé jest jen požadavkem nezbytné státní potřeby a jest v plném souhlasu se smlouvou, uzavřenou mezi republikou československou a spojenci, kdež v článku 7, odst. 4, se výslovně praví: *Nonobstant l'établissement par le Gouvernement tchécoslovaque d'un langage officielle...*“ Že oficiálním jazykem jest jazyk československý, rozumí se z celé historie a světové situace politické; ovšem i číselný poměr obyvatelstva československého k ostatním obyvatelům státu podpirá ustanovení toto nadmíru silným důvodem praktickým. Vysvětliti dlužno zvláště označení oficiálního jazyka republiky názvem „československý“. Ústavní výbor výslovně prohlašuje, že užitím názvu toho nikterak nechtěl zaujmouti stanovisko ke sporu literárnímu a filologickému, zdali čeština a slovenština jsou samostatnými jazyky, či zdali jsou dvěma různými nářečímí jednoho a téhož jazyka. Ústavní výbor prostě přidržuje se skutečnosti, že máme mezinárodně uznaný „československý“ stát, že označení národ „československý“ stalo se ve stylu mezinárodním veřejným zájmem, že všechny státní instituce nazývány jsou „československými“ a že dokonce i v kruzích literárních mluví se o literatuře československé; ústavní výbor považoval tudíž za účelné, aby jazyk, jímž mluví státotvorný národ naší republiky, označen byl pro obor právní názvem společným, třebaže jsou tu skutečně dvě formy projevu jazyka tohoto, české a slovenské; označením „československý“ chtěl právě ústavní výbor docíliti plné parity pro češtinu a slovenštinu v životě státním tou měrou, že projev vůle státní musí se státi se stejným účinkem jednou v češtině, po druhé ve slovenštině a že vždy jest to projev, učiněný oficiálním jazykem státním. To zvláště posíleno jest ustanovením §u 4... Při tom samozřejmě nechce se nikterak způsobiti přesun mezi národními oblastmi češtiny i slovenštiny, jak se historicky vyvinula. K tomu hledí též zvláštní ustanovení, č. 13.297/20. Boh. č. 786.)

Nález nejvyššího správního soudu:

— Subjektivní právo na používání menšinového jazyka může v republice československé dovozováno býti jen z jazykového zákona, nikoli přímo z ustanovení saint-germainské smlouvy. (Ze dne 29. března 1921, č. 13.297/20.)

K §u 1, odst. 2.

Důvodová zpráva:

Důvodová zpráva praví: „Další část §u 1 obsahuje příklady (demonstrativní), výpočet jednotlivých důsledků toho, že jazyk československý jest oficiálním jazykem státu. Pod č. 1 stanoven je první

3. jehož používá branná moc při velení a jako jazyka služebního; ve styku s mužstvem jazyka toho neznalým užití lze také jeho jazyka mateřského.

Podrobnější předpisy o povinnosti úředníků a zřízenčí

samozřejmý důsledek. že děje se v něm všechno úřadování státních orgánů, pokud zákon nestanoví výjimek (§ 1). K č. 2. Že má býti jazykem československým upraven hlavní text státovek a bankovek, jest již dokumentováno nynější úpravou papírových peněz republiky. K č. 3. Ustanovení odstavce toho vychází z dvojího požadavku: Předně, aby hájen byl služební zájem branné moci, za druhé aby vzhledem k všeobecné branné povinnosti a k demokratickému založení státu přihlíženo bylo k jazykovým potřebám mužstva. Při tom nechce býti tento ohled na jazykovou potřebu mužstva stěsnáván v úzký pojem jazyka „plukovního“ ve smyslu rakouském, když dosah jeho ve služebním řádě pro vojsko byl vymezen slovy: „znalost jazyka vojenského oddilu jest podstatným požadavkem pro poučování mužstva a pro využitkování národních jeho vlastností“.

Poukazy:

ad § 1, odst. 2. č. 1: Pokud jde o úřadování: viz vl. nař. č. 406/19 o amortisaci cenných papírů, § 3; zákon č. 266/1920 o názvech měst, obcí, osad a ulic, resp. nař. č. 324/1921 (Prameny č. 14. resp. 29); — vl. nař. č. 54/21 o zřízení „Československé ústřední rady železniční a ředitelských rad železničních“, §§ 6, resp. 8; — vl. nař. č. 3/22, § 3, o stanovách poradního sboru pro otázky hospodářské; — vl. nař. č. 198/22 o evidenci soudních provinilců a sbírání dat pro účely kriminální statistiky; — jednací řád úst. soudu, č. 255/22, čl. 67; — vl. nař. č. 290/22, kterým se vydává jednací řád pro župní a okresní úřady, §§ 18 a 25; — vl. nař. jazykové č. 17/26. hlava I. V, VII, X, čl. 54, 55, 57, 58, 59, viz Prameny 47.

Nejvyšší soud provedl zásady jazykového zákona pro svou činnost plenárním usnesením ze dne 20. května 1920, č. pres. 465/20.

Pokud jde o vyhlášky: — viz zákon o Sbírce zákonů a nařízení č. 1/18, resp. č. 139/19, resp. 500/21 (viz Prameny č. 31) a vládní vyhlášky o zavedení úředních listů, č. 58/19, resp. 4/20, 603/19 (tato pro Podk. Rus); — vl. nař. jazykové č. 17/26, čl. 1. k) viz Prameny 47.

Pokud jde o z e v n í v y z n a č e n í, viz též vl. nař. č. 512/20 k provádění zákona č. 252/20 o státní vlajce, státních znacích a státní pečeti, §§ 6 a 7; — vl. nař. č. 244/23, kterým se upravují některé úřední tituly státních úředníků; — vl. nař. jazykové č. 17/26, hlava I, čl. 1 l. m., hlava IX. viz Prameny 47.

ad § 1, odst. 2. č. 2: — viz předpisy o státovkách (uvedeny v úvodu) a zákon o akciové bance cedulové (Prameny č. 20 a 44); — vl. nař. jazykové č. 17/26. čl. 13, viz Prameny č. 47.

K §u 1, odstavci poslednímu.

Poukazy:

Viz: Min. nařízení č. 56/19 o obsazování míst u soudu a stát.

státních, jakož i úředníků a zřízenců státních ústavů a státních podniků, aby uměli československy, upraveny budou nařízením.

§ 2.

O národních a jazykových menšinách (hlava 1. smlouvy saint-germainské) platí tato ustanovení:

Soudy, úřady a orgány republiky, jichž působnost vztahuje se na okres soudní, v němž podle posledního soupisu lidu obývá alespoň 20 % občanů téhož, však jiného jazyka než československého, jsou ve všech věcech, jichž vyřízení náleží jim na základě

zastupitelstev, § 3; — zákon č. 299/20 o četnictvu, §§ 17 a 22; — vl. nař. č. 361/20 k provedení zákona č. 210/20 o prozatimní úpravě politické správy na Slovensku, § 4; — vl. nař. č. 383/20 k provedení zákona č. 211/20 o obecních a obvodních notářích na Slovensku, § 4; — zákon č. 276/20 o platnosti ustanovení a zkouškách učitelské způsobilosti na Slovensku; — vl. nař. č. 428/20 k provedení zákona č. 269/20, kterým se upravují poměry úředníků a zřízenců u státních úřadů a ústavů býv. státu uherského, § 5; — vl. nař. č. 476/20 o prozatimní úpravě správy politické v území Podk. Rusi, § 4; — vl. nař. č. 290/22, kterým se vydává jednací řád pro župní a okresní úřady; — vl. nař. č. 295/22 k provedení zákona č. 230/22 o sborech stráže bezpečnosti, § 14; — vl. nař. jazykové č. 17/26, hlava XII a XIII, viz Prameny 47.

Vzpomenuti jest také vl. nař. č. 154/19 o přejímání státních úředníků a zřízenců, jakož i úředníků a zřízenců státních podniků a fondů, jehož § 2 dovolil, aby slib věrnosti, jenž podle zákona č. 74/19 byl podmínkou převzetí, byl složen podle německého textu, nejsou-li zaměstnanci, jichž se týče, schopni jazyka českého. Ustanovení ovšem v době jazykového zákona nemělo už významu praktického, protože lhůta, do níž slib bylo složit, uplynula dnem 30. dubna 1919.

K §u 2.

Důvodová zpráva:

„Pokud jde o práva jazyková ostatních národností, zavazuje nás smlouva se spojení, abychom poskytli občanům republiky jazyka jiného než českého ‚des facilités appropriées pour usage de leur langue soit oralement, soit par écrit devant les tribunaux‘ (přiměřená možnost, aby před soudy používali svého jazyka jak ústně, tak i písemně). Především sluší si povšimnouti, že státy spojené a sdružené uložily nám smlouvou zmíněnou jen povinnost, postarati se o to, aby příslušníci národních menšin našli ve svém styku právo před soudy (tribunaux). V odstavci navržené osnovy poskytuje se jim daleko více. Vláda, věrna jsouc vytčené svrchu zásadě — přihlížeti k skutečným potřebám občanů státních —, navrhuje tu, aby menšinám za předpokladů tuto vyslovených dána byla možnost dojíti ve svém jazyku sluchu i vyřízení u všech úřadů státních, tedy nejen v oboru spravedlnosti, nýbrž i v ostatních

toho, že působnost jich vztahuje se na tento okres, povinny přijímatí od příslušníků jazyka této menšiny podání v témž jazyku a vydati vyřízení těchto podání nejen v jazyku československém, nýbrž i v jazyku podání. Pokud v území jedné obce je zřízeno několik okresních soudů, pokládá se celá obec za jediný soudní okres.

oborech státní správy. Smlouva se spojenci žádá dále, aby se poskytla příslušníkům ostatních národností 'facilités appropriées' (přiměřená možnost) naléztí právo ve svém jazyku. Slova ta znamenají, že nejedná se o naprostou možnost, tedy všude a za všech okolností, ježto by to vedlo k mnohojazyčnosti všech úřadů v obvodu celé republiky, nýbrž o možnost ve slušných a rozumných mezích. Možnosti takové bývaly v posavadních jednáních o úpravě otázky jazykové vyjádřeny číselnou formulkou, zpravidla jistým procentem. Tak pracovalo se s 20 a 25 procenty (v ojedinělých případech také 35 %), v době poslední nalezla také závažného zastávce formule 50 %, t. j. práva na uplatnění se po stránce jazykové nabývati mají příslušníci národní menšiny ve státě jen v těch okresích, kde jest jich 50 %. Navržená osnova přidržuje se 20 %, t. j. jedné pětiny obyvatelstva. Sluší tu opět poukázati k tomu, že předloha z různých variant, jichž výběr poskytuje posavadní historie otázky jazykové, přidržela se varianty menšinám nejpriznivější a rozhodla se pro nejnižší procento, jaké kdy v celém průběhu mnohaletých oficiálních jednání bylo bráno za základ pro uznání jazykového práva menšin. Vychází se tu z předpokladu, že jedna pětina obyvatelstva v okrese představuje takový zlomek obyvatelstva, který dodává okresu smíšený ráz a odůvodňuje, aby úřady pro okres zřízené přizpůsobily se po stránce jazykové smíšenému složení obyvatelstva. Českoslovenština, jakožto oficiální jazyk státní a úřední jazyk všech státních úřadů, bude míti platnost ve všech okresích, v jazycích ostatních bude lze žádati a obdržeti vyřízení tam, kde bude aspoň 20 % státních příslušníků toho kterého jazyka v okrese. Podle toho budou úřady buďto jednojazyčné (české, resp. slovenské) nebo dvojjazyčné (v některých případech i vícejazyčné). Jazyková kvalifikace úřadů pro širší obvody zřízených bude dána pak jazykovou povahou okresů k nim přidělených. I když tedy na příklad jediný okres s předepsanou menšinou náležití bude k župě, budou i u župního úřadu věci, podané jazykem menšiny, při nichž důvod místní příslušnosti vzešel v tomto okrese, vyřízeny tímto jazykem. Konečně dlužno upozorniti na to, že podle osnovy navržené vychází se z okresu soudního, jehož obvod nebude se však zpravidla lišiti od obvodu správního okresu dle zřízení župního. Pokud se týče srovnání toho, co poskytuje § 2 národním menšinám, s tím, čeho požívali příslušníci jazyka českého před 28. říjnem 1918, dlužno uvéstí, že sice zásadně měli Češi v Čechách a na Moravě možnost hledati a naléztí právo ve svém jazyku u všech soudních a politických úřadů bez ohledu na procentuální poměr obyvatelstva v okrese, že však v okresích německých bylo jim právo toto rozhodnutí soudními a

Nařízením bude ustanoveno, pokud a při kterých soudech a úřadech, jichž působnost obmezena jest na jediný okres, a sice okres s takovou národní menšinou, jakož i soudech a úřadech jim instančně bezprostředně nadřizených, lze obměziti se na vydání vyřízení pouze v jazyku strany.

namnoze i u úřadů politických odpíráno; ve Slezsku měli právo toto jen u jistých okresů, pokud jde o nalézání práva, byla věc závislou na jazykové kvalifikaci úřednictva. V jiných zemích korunních práva toho vůbec neměli. Na Slovensku měli Slováci, Němci atd. právo obracet se ke státní vládě ve svém jazyku; poněvadž ale správa veřejná vykonávána byla autonomními municipiemi, a k těmto bylo možno se obracet jenom v jazyku státním, nebo v jiném protokolárním jazyku toho kterého municipia, závisela možnost užití svého jazyka ve věcech správy veřejné na tom, zdali tento jazyk byl také protokolárním jazykem toho kterého municipia. Naproti tomu poskytuje předloha naše příslušníkům státních menšin všude, dosahují-li zákonného procenta, možnost tu bez ohledu na tu kterou zemi. Dále neměli Češi právo dovolávat se vyřízení úřadů ústředních ve svém jazyku; podle předlohy přiznává se to národním menšinám bezvýhradně.

Poukazy:

Viz zákon č. 299/20 o četnictvu § 15; — vl. nař. č. 512/20, § 7; — vl. nař. č. 244/23, kterým se upravují některé úřední tituly státních úředníků, § 3; — vl. nař. jazykové č. 17/26, hlava II., III., IV., čl. 47, 48, 53, 54, 55, 57, 58, viz Prameny 47.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu k § u 2 ad: soudy, úřady a orgány republiky:

Pro ústavy a podniky státní platí toliko zásadní předpis § 1, podle něhož jich „úřadování“ děje se výhradně v jazyku státním, a nikoli výjimečný předpis § 2, a nemohou příslušníci jazyků menšinových svých práv jazykových, která jsou jim garantována v § 2 pro jich styk se soudy, úřady a orgány republiky, uplatňovati při styku svém se státními ústavy a podniky. Pod § 2 jmenovaného zákona spadají však takové vyhlášky nebo návěští na železnicích, kterými stát mocí svého imperia občanům železnice používajícím něco přikazuje nebo zakazuje. (Nález ze dne 16. října 1924, Boh. č. 3903.) — Viz též Boh. 2009, 4803, 5015, 5225.

ad: jichž působnost vztahuje se na okres soudní:

Soudním okresem po rozumu § 2 zákona ze dne 29. února 1920, č. 122 Sb. z. a n., rozuměti jest obvod okresního soudu, nikoli obvod sborového soudu, před nímž spor v I. instanci se projednává, a jest lhotejnó, zda obvod tohoto sborového soudu tvoří také okresy s kvalifikovanou národnostní menšinou. (Nález ze dne 27. dubna 1924, č. 5179, Boh. č. 1320.)

Pro posouzení přípustnosti podání, učiněného u ministerstva vnitra v menšinovém jazyku, jest rozhodným jazykové složení

Za stejných podmínek jest veřejný žalobce povinen trestní žalobu proti obviněnému jiného jazyka i v tomto jazyku, po případě jen v tomto jazyku vznésti.

Moc výkonná ustanoví, kterým jazykem v těchto případech bude projednáváno.

obyvatelstva soudního okresu, třebas by i první rozhodnutí vyšlo od úřadu, jehož působnost se vztahuje na menší obvod, než je soudní okres (př. magistrát). (Nález ze dne 5. listopadu 1924, č. 19.079, Boh. č. 4086.)

Při posuzování menšinového práva jazykového jest rozhodnou vždy jen jazyková kvalifikace soudního okresu, v němž spor jazykový vzešel, nikoli jazyková kvalifikace nějakého obvodu širšího, na př. celé země. (Nález ze dne 29. prosince 1924, č. 5179, Boh. č. 4272.)

Pro jazykovou úpravu podání podle § 2 jazykového zákona k úřadu, jenž zahrnuje více okresů, nerozhoduje složení obyvatelstva v celém obvodu působnosti, nýbrž vždy jen složení obyvatelstva v soudním okresu, v němž vzešel důvod pro příslušnost úřadu (soudu) dovolaného. (Boh. č. 1330, 4287, 5014.)

ad: občani téhož, avšak jiného jazyka než česko-slovenského:

Jazyková kvalifikace okresu dle § 2 jazykového zákona řídí se dle výsledku sčítání lidu, jímž se zjišťuje národnost. (Nález ze dne 7. ledna 1925, č. 109, Boh. č. 4297.)

ad: jsou povinny přijímati:

— Úřad nemá však povinnost podání vrateti k opravě, není-li řádně jazykově vybaveno. — Úřad, k němuž učiněno podání v jazyce nepřipustném, nemá povinnost vyzvati stranu, aby je opravila nebo podala v jazyku dle jazykového zákona přípustném. (Nález ze dne 8. října 1924, č. 17.427, Boh. č. 4000 a nález ze dne 20. dubna 1924, č. 9810, Boh. č. 3773.)

— Odmitnouti opravný prostředek, po stránce jazykové nevyhovující, je příslušným úřad odvolací. (Nález ze dne 20. února 1924, č. 9810, Boh. č. 3773.)

ad: ve všech věcech:

— Také ve sporech, jež náležejí podle zákona č. 4/1918 (spory z nároků proti státu a jeho jednotlivým částem) do kompetence zemského soudu civilního v Praze, má příslušník jazyka menšiny práva podle § 2 jmenovaného zákona. (Nález ze dne 2. března 1924, č. 4150, Boh. č. 3348.)

— Byly-li námítky proti volbě obecního zastupitelstva podány nejen v jazyce státním, nýbrž též v jazyce menšinovém, zákonně přípustném, nutno při vyřizování námitek dbáti obsahu obou těchto podání. (Nález ze dne 1. prosince 1924, č. 246, Boh. č. 4174.)

Nepředchází-li podání strany, budiž jí, jsou-li tu ostatní podmínky odst. 2, dodáno podle týchž zásad vyřízení i v jejím, po případě jen v jejím jazyku, pokud jest tento znám, jinak na její žádost.

ad: od příslušníků jazyka menšiny:

— Právo na užití menšinového jazyka dle § 2 zákona č. 122/1920 Sb. z. a n. je ryze osobním oprávněním příslušníka tohoto jazyka. Advokát, činí-li jako právní zástupce neb obhájce za něj podání, jedná jenom jeho právem, a dlužno tedy otázku přípustnosti použití jazyka menšinového podporovati i tu dle osoby zastoupeného. (Nález ze dne 29. března 1921, č. 13.297/20, Boh. č. 786. Viz dále Boh. 787, 1416, 1877, Zás. rozh., Boh. č. XXIX.)

— Dle § 2 jazykového zákona jsou i cizí státní příslušníci účastni menšinového práva jazykového, jsou-li příslušníky přípustného menšinového jazyka. (Nález ze dne 5. X. 1921, č. 12.285, Boh. 966. Viz i Boh. 1968, 4908. Naopak: Plen. usn. nejv. soudu ze dne 20. května 1920, č. 465/20.)

— Pro příslušníky státního jazyka neplatí výjimka § 2 jazykového zákona. (Nález ze dne 22. ledna 1923, č. 14.769/22.)

— Právo na ochranu menšinovou v ohledu jazykovém mají též osoby právnické, tedy též okresní školní rada, pokud vystupuje jako strana. (Zás. usn. Boh. č. XII. Viz i Boh. č. 4907, 5230, 5897.)

ad: podání:

— Předpís, pokud jde o podání, vztahuje se i na přílohy podání. Naproti tomu tehdy, když strany nemají nároku na přijetí podání v jazyku menšinovém, není úřad povinen přijímat ani přílohy pořízené v jazyce jiném než státním. (Nález ze dne 21. ledna 1924, č. 874, Boh. č. 3144, a ze dne 3. dubna 1924, č. 9897, Boh. č. 3683.) Viz též Boh. č. 5827.

— Strany jsou povinny při svých knihovních žádostech, podaných u zemského civilního soudu v Praze a majících za předmět nemovitost ležící v okrese soudním, v němž neobývá aspoň 20% minorita německá, užívati výlučně jazyka státního, a to bez rozdílu, zda jde o podání samo či o jeho přílohy. (Nález ze dne 21. ledna 1924, č. 875, Boh. č. 3145.)

— Účet, jež předkládá strana soudu podle §§ 203 a 219 nesp. pat. jest podáním ve sm. jaz. zákona. (Nález ze dne 21. ledna 1924, č. 876, Boh. č. 3146.) — Viz též Boh. č. 5130, 5176.

ad: vydati vyřízení:

— Vyřízením dlužno rozuměti expedici straně: Není porušením §u 2 jaz. zákona, jestliže finanční prokuratura zastupující stát v soukromoprávním sporu s příslušníkem jazyka minoritního činí podání na soud toliko v jazyku státním. Takové podání finanční prokuratury není „vyřízením“, nejsou řízeno na stranu. Prokuratura finanční byla podle §u 1, odst. 1 b) povinna podání učinit jazykem státním. (Nález ze dne 23. února 1923, č. 3187, Boh. 2009.)

V okresích s národní menšinou podle odst. 2 použití jest při vyhláškách státních soudů, úřadů a orgánů a při jich zevních označeních také jazyka národní menšiny.

§ 3.

Samosprávné úřady, zastupitelské sbory a veškeré veřejné korporace ve státě jsou povinny přijímati ústní i písemná podání učiněná v jazyku československém a je vyřizovati.

Ve schůzích a poradách jejich jest vždy možno tohoto jazyka užívati; návrhy a podněty v tomto jazyku učiněné musí se státi předmětem jednání.

— Předpisu šu 2 jaz. zákona vyhovuje písemné vyřízení úřadu jen tehdy, je-li i z vyhotovení v jazyku menšinovém zřejmý celý obsah vyřízení, čítaje v to i označení úřadu, který vyřízení vydává. (Nález ze dne 10. května 1924, č. 13.054/23, Boh. č. 3587.)

— V případech podle šu 2 jaz. zákona má strana nárok, aby českoslov. text úředního vyřízení a text v jazyku menšinovém se kryly. Je podstatnou vadou, různili-li se v takovém případě oba texty tak, že tím je straně ztížena obrana. (Nález ze dne 2. května 1924, č. 7842, Boh. č. 3549.)

K šu 3.

Důvodová zpráva :

„Ponechati samosprávným úřadům a jiným veřejným korporacím úplně volné sebeurčování co do otázky jazykové po zkušenostech, jakých se nabylo v Rakousku, není možno... Jest tudíž nutno pojmouti do zákona ustanovení, jimiž má se zabezpečiti, aby sebeurčovací právo po stránce jazykové nebylo v praxi vykládáno způsobem, jenž není srovnatelným s požadavkem spořádané veřejné správy.“

Poukazy :

Zastupitelským sborem nemá se rozumět Národní shromáždění. Důvodová zpráva praví, že „předmětem navrženého zákona není úprava jazykové otázky ve sboru zákonodárném“. Zákon sám však výhradu pro zákonodárný sbor neučinil. Jazyková otázka v Národním shromáždění rozřešena byla §§ 6 a 49 zákona, č. 325/20 (posl. sněmovna) a č. 326/20 (senát), resp. zákonem č. 327/20 (stálý výbor). Viz zde pod č. 19 Pramenů.

Pro místní samosprávu viz zákon č. 266/20, resp. vl. nař. č. 324/21 (Prameny č. 14 a 29), zákon č. 243/22 o prozatýmnej úpravě zriadenia obcí na Slovensku, § 3 (ale pro Podk. Rus viz nařízení č. 62/25, § 1, č. 4). Dále viz vl. nař. jazykové č. 17/26, hlava XIV, Prameny 47.

Pro župní a okresní zastupitelstva rozřešena jazyková otázka vl. nař. č. 26/24 a č. 27/24. (Viz Prameny pod č. 41 a 42.)

Zákon č. 212/19, jímž se zřizuje zemská správní komise pro Slezsko, má v šu 3, odst. 1, ustanovení : „Dokud nebudou vydána jiná ustanovení

Jazyk veřejných vyhlášek a zevních označení úřadů samosprávných stanoví státní moc výkonná.

Povinnost přijímati podání v jiném než československém jazyku a vyřizovati je, jakož i připustiti jazyk jiný ve schůzích a poradách mají samosprávné úřady, zastupitelské sbory a veřejné korporace za podmínek § 2.

§ 4.

Užívající jazyka státního, oficielního, úřady v onom území republiky, jež před 28. říjnem 1918 náleželo ke královstvím a zemím na říšské radě zastoupeným nebo ke království Pruskému, úřadují zpravidla po česku, na Slovensku zpravidla po slovensku.

Slovenské úřední vyřízení k podání českému nebo úřední vyřízení české k podání slovenskému pokládá se za vyřízení, jež stalo se v jazyku podání.

§ 5.

Vyučování ve všech školách, zřízených pro příslušníky národních menšin, děje se jejich jazykem, rovněž kulturní instituce pro ně zřízené spravují se tímto jazykem (čl. 9 smlouvy Saint.-Germainské).

§ 6.

Sněmu, jenž zřízen bude pro Podkarpatskou Rus, vyhra-

všeobecná, upraví si jazykovou otázku svého úřadování zemská správní komise sama.“ (Ve Slezsku byla pro autonomní správu jazyková otázka upravena vyhláškou zemského výboru slezského ze dne 7. ledna 1907, č. 22. 497, č. 10 zem. zák.) Posléze však viz vl. nař. jazykové č. 17/26, čl. 88, Prameny 47.

Samospráva odborná spadá zajisté také pod ustanovení §u 3 jazykového zákona, kde dlužno uvéstí zejména zákon č. 185/20, resp. provádějící jej vl. nař. č. 654/20, o inženýrské komoře (viz č. 11, resp. č. 25). Posléze vl. nař. jazykové č. 17/26, hlava XV, Prameny 47.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

Předpisy toho času platné nedávají zemskému správnímu výboru právo, aby dozorčím rozkazem předpisoval jazykovou kvalifikaci pro žadatele za místo okresních úředníků. (Nález n. s. s. ze dne 28. února 1922, č. 961, Boh. č. 1193.) Viz dále Boh. č. 5559, 5826, 5971.

K §u 5.

Poukaz:

Viz vl. nař. jazykové č. 17/26, hlava VI, 7, Prameny č. 47.

K §u 6.

Poukaz:

Prozatímní částečná úprava jazykové otázky pro Podkarpatskou

zeno jest, aby upravil otázku jazykovou pro toto území způsobem slučitelným s jednotností státu československého (čl. 10 smlouvy Saint.-Germainské).

Pokud tato úprava nebude provedena, budiž užito tohoto zákona, avšak s ohledem na zvláštní jazykové poměry v území.

§ 7.

Spory o užití jazyka při soudech, úřadech, ústavech, podnikách a orgánech státních, jakož i při úřadech samosprávných

Rus, viz odstavec III generálního statutu, vydaného pod č. j. 26.536 m. r./1919. (Viz zde v poznámce k Šu 3 úst. listiny, Prameny č. 9.)

— Posléze viz vl. nař. jazykové č. 17/26, hlava XIX, Prameny č. 47.

K Šu 7.

Poukaz :

Viz vl. nařízení jazykové č. 17/26, hlava XVII, Prameny č. 47.

Důvodová zpráva :

Ustanovení paragrafu tohoto opírá se o zkušenost, že spojováním otázky jazykové s vlastním předmětem věci, kterou jest úřadu vyřídit, způsobovány byly časté zmatky právní a stranám nemalé škody. Mohl na příklad podle dřívější praxe soudce, rozhodující ve věcech nepatrných, rozhodnouti zároveň o jazykovém, tedy ústavním právu strany, aniž z toho bylo odvolání; mohl i v jiných případech i vyšší instance, krajský soud rovněž neodvolatelně rozhodnouti o otázce jazykové. To jistě smyslu zákona neodpovídalo a bylo by zjednálo náporu, kdyby otázka jazyková, odloučena byvši od vlastního předmětu sporu, byla bývala považována za takovou, o níž rozhodovati jest nikoli soudním instancím, nikoli judikatuře, nýbrž instancí správy soudní, tedy správě. Toto však za starého režimu nebylo lze docílit a jest právě účelem tohoto článku osnovy, aby na příště, a sice nejen v správě soudní, nýbrž i ve všech jiných oborech správy otázka jazyková oddělena byla od vlastního předmětu soudního nebo administrativního projednávání a vyřízena samostatně instancemi dohlédacími. Bude to za jisté ku prospěchu nejen správy veřejné, nýbrž i obceastva a zamezí to případy odpírání práva, jež se tak často z nicotných příčin jazykových vyskytovalo.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu :

Zemskému správnímu výboru nepřísluší ani jako řádné instance ani jako dohlédacímu orgánu nad podřízenými autonomními úřady právo rozhodovati o stížnostech podaných do porušení práv jazykových, spatřovaného v postupu okresní správní komise. K rozhodnutí těchto sporů jsou podle Šu 7 zákona ze dne 29. února 1920, č. 122 Sb. z. a n., povolány politické úřady jako úřady dohlédací. (Boh. č. 2748.) Viz i Boh. č. 1490.

a korporacích veřejných, vyřizují příslušné státní orgány dohlédací jako věci státní správy odděleně od věci, ve které vzešly.

Po vyčerpání instančního postupu před státními orgány dohlédacími nastupuje případná stížnost na nejv. správní soud. Pokud jde o řízení před tímto soudem ve věcech jazykových, sluší upozorniti na tato jeho rozhodnutí :

O jazyku stížností :

Při použití jazyka v stížnosti jazykové na nejvyšší správní soud rozhoduje jazyková kvalifikace obyvatelstva soudního okresu, ve kterém spor jazyk. vzešel. (Zás. usn. ze dne 5. dubna 1922, č. 4574, Boh. č. G II.)

Odmítne-li disciplinární soud advok. komory vydati rozsudek v jazyku národnostní minority a jest-li spor o použití jazyka v takovém případě jediným předmětem rozhodování nejv. správ. soudu, dlužno stížnost na nejv. správ. soud vnésti v jazyku státním, není-li v soudním okrese sídla advok. komory kvalifikované menšiny národnostní. (Usnesení ze dne 27. března 1925, č. 22.412/24.)

Odmítne-li ministerstvo vnitra meritorně vyříditi podání strany proto, že není sepsáno v jazyce státním, československém, jest pro jazykovou stránku stížnosti, podané na toto rozhodnutí k nejvyššímu správ. soudu pro porušení jazykového práva, rozhodnou jazykové kvalifikace soudního okresu sídla žalovaného ministerstva, i když věc, již se podání týkalo, vzešla v soudním okrese kvalifikovanou menšinou jazykovou, jejíž příslušníkem stěžovatel jest. (Nález ze dne 29. prosince 1924, č. 5063.)

Byla-li stížnost podána v jazyku českém nebo slovenském a vedle toho v jazyku menšinovém (německém), není důvodu, aby byla vrácena k opravě. To platí zvláště, když předmětem sporu jest okolnost, je-li okres — ve kterém důvod příslušnosti v I. stolici vzešel — okresem menšinovým dle §u 2 jaz. zákona. Dlužno zahájití přípravné řízení o českém znění stížnosti. (Usnesení ze dne 29. května 1922, č. 7675, Boh. CX.)

Stížnost na nejvyšší správní soud ve věci, ve které důvod příslušnosti I. stolice nevzešel v soudním okrese menšinovém, lze podati jediň v jazyku československém (buď česky nebo slovensky). Byla-li stížnost taková podána v jazyku jiném, zakládá to formální vadu, pro kterou stížnost může býti vrácena k opravě. (Zásadní usnesení ze dne 26. března 1920, č. 1991, Boh. XXXIV.)

O legitímaci :

Obec, která nařiká stížností na nejv. správ. soud, podanou na porušení svého práva jazykového, vystupuje tu vždy ve vlastnosti strany. (Usnesení ze dne 29. prosince 1924, č. 5063.)

O konečnosti nařikáného rozhodnutí :

Výrok státního pozemkového úřadu o právu jazykovém stranou uplatňovaném není konečným rozhodnutím podle §u 5 zákona o správ-

§ 8.

Zevrubnější provedení tohoto zákona, stane se nařízením státní moci výkonné, jež upraví v duchu tohoto zákona také užívání jazyků pro úřady samosprávné, zastupitelské sbory a veřejné korporace (§ 3), jakož i pro ony úřady a veřejné orgány, jichž působnost vztahuje se na menší obvody než jest soudní okres, anebo jež nemají svého zvláštního obvodu.

V nařízení budtež obsaženy také předpisy o tom, co opatřiti jest k usnadnění úředního styku se stranami neznalými jazyka, v němž při tom kterém soudu, úřadu nebo orgánu po rozumu tohoto zákona se úřaduje, jakož i k ochraně stran před škodami právními, jež by jim z neznalosti jazyka vzejíti mohly.

Nařízením mohou také pro dobu prvních pěti let ode dne,

ním soudu; takovým byl by teprve výrok ministerské rady. (Nález ze dne 6. února 1924, č. 2284, č. 2284, Boh. č. 3219, a ze dne 29. ledna 1925, č. 23.213.)

Presidium nejv. soudu v Brně není poslední instancí správní ve věcech jazykových u nejv. soudu vzešlých. (Zás. usnesení ze dne 11. září 1922, č. 10.845, Boh. CXVIII.)

Nařiká-li se rozhodnutí odvolací komise pro zárodkovou daň III. třídy jen pro porušení práv jazykových, není rozhodnutí v tomto směru konečným, nýbrž hledati jest odpomoc poté u ministerstva financí. (Zás. usn. ze dne 11. května 1922, č. 6717, Boh. CVII.)

V jazykových sporech na území slovenském není rozhodnutí župního úřadu rozhodnutí konečné. (Nález ze dne 13. června 1924, č. 11.030, Boh. č. 3737.)

K §u 8.

Poukazy: Viz „poukazy“ při §u 1, odst. 2 a); při §u 1, odst. posled.: při §u 2; při § 3; dále § 124 vl. nariadenia č. 99/24, kterým se vydává nový jednací poriadok pre okresné sudy, sborové sudy prvej stolice a súdne tabule na Slovensku a Podk. Rusi; dále viz vl. nařízení jazykové č. 17/26. Zde Prameny 47, zejména čl. 3, 4, 5, 7, 8, 9, 12, čl. 41 a čl. 95; viz posléze Úvodní partie této knihy, kapitolu I. (Národnostní právo) č. 4 c.)

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

— Okolnost, že nebylo ještě vydáno prov. nařízení, nevadí účinnosti jaz. zákona. (Nález nejv. s. s. ze dne 11. března 1924, č. 4150, Boh. č. 3348.) — Viz též Boh. č. 4297. —

— Z ustanovení §u 8, odst. 2, jazyk. zákona nemůže strana dovozovati právní nárok, aby úřad přes to, že nejsou dány podmínky §u 2, odst. 2, přijímal a vyřizoval podání v jazyku jiném než státním. (Nález nejv. správ. soudu ze dne 28. prosince 1923, č. 21.570.)

kdy zákon tento nabude účinnosti, připuštěny býti výjimky z jeho ustanovení potřebné v zájmu nerušené správy.

Konečně obsahuj nařízení také předpisy potřebné k tomu konci, aby se zabezpečilo úspěšné jeho provádění.

§ 9.

Zákon tento nabývá účinnosti dnem vyhlášení. Jím zrušují se všechny předpisy jazykové, jež byly v platnosti před 28. říjnem 1918.

Výkonem tohoto zákona pověřují se všichni ministři.

Čís. 185.

Zákon ze dne 18. března 1920, jímž se zřizuje inženýrská komora 11. pro Československou republiku.

§ 1.

(²) Úřední řečí komory jest jazyk československý. Užívání jiných řečí při jednání komory upraví se nařízením ve shodě se zásadami jazykového zákona republiky československé.

Čís. 194.

Zákon ze dne 19. března 1920, jímž se upravuje přejímání vojenských gážístů bývalé rakousko-uherské, rakouské a uherské branné moci do branné moci republiky Československé a jímž se upravují zaopatřovací nároky bývalých vojenských gážístů, kteří se na československém národě provinili. 12.

§ 4.

(²) Rovněž pozbývají tohoto nároku vojenské osoby z povolání, uvedené v § 2, jímž bude do jednoho roku po návratu

K §u 9.

— Zajisté se jím zrušují i předpisy z doby po 28. říjnu 1919, pokud mu jsou na odpor. Tak na př. takové předpisy zákona č. 64/1918 (viz Prameny č. 2).

K zákonu č. 185/1920.

Poukaz: Viz § 3 jazyk. zákona.

— Zákon proveden nař. č. 654/20, viz Prameny č. 25.

K zákonu ze dne 19. března 1920.

K §u 4.

— Rozuměj nároku na odbytné či zaopatření podle § 2, resp. 3 zákona.

ruských legií do vlasti (viz § 3) po provedeném šetření prokázáno, že za války buď československý národ nebo jeho příslušníky poškodily jednáním, svědčícím o jejich zášti proti československému národu, nebo že se snažily pronásledováním československého národa nebo jeho příslušníků nabytí zvláštních osobních výhod a prospěchů.

Byly-li osoby takové, uvedené pak v předešlých odstavcích tohoto paragrafu, již přijaty do vojenských služeb československé republiky, budou propuštěny bez jakýchkoli nároků na zaopatření; výjimkou mohou jim býti zaopatřovací požitky neb odbytné poskytnuty jenom potud, pokud svoji vinu smyly neobyčejnými zásluhami v boji Československé republiky prokazanými.

Čís. 236.

13. Ústavní zákon ze dne 9. dubna 1920, kterým se doplňují a mění dosavadní ustanovení o nabývání a pozbývání státního občanství a práva domovského v republice Československé.

§ 4.

Jiné státní občanství, než jim podle ustanovení odst. I. tohoto zákona přísluší, mohou si zvoliti (optovati): — — —

— Formální stránka zjišťování upravena vl. nařízením č. 514/20.

— Za den návratu ruských legií do vlasti stanoven vl. nařízením č. 8/1921 den 30. listopadu 1920.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

— Průkaz o jednání uvedeném v tomto paragrafu za účelem rozhodnutí o nároku na odbytné či zaopatření podle §u 2 zákona proveden jest teprve tehdy, bylo-li rozhodnutí ministra N. O. dodáno obviněnému písemně i s důvody. Po uplynutí lhůty stanovené v §u 3 cit. zákona není již ministr N. O. kompetentním uvedené rozhodnutí obviněnému doručovati. (Nález ze dne 2. března 1923, č. 3295, Boh. č. 2033.)

K zákonu č. 236/1920.

Poukaz:

Viz vl. nařízení č. 601/20, Prameny č. 22, a nař. č. 160/21, Sb. z. a n.

K §u 4.

Poukaz:

— V dalším následují předpisy o opci.

3. Státní občané, kteří nejsou jazykem a rasou Českoslováky.

4. Cizozemci, kteří jsou jazykem a rasou Českoslováky a nabyli jen proto, že příslušeli domovským právem do některé obce někdejšího mocnářství Rakousko-Uherského, ležící mimo území Československé republiky, státního občanství v Itálii, Polsku, Rakousku, Rumunsku, státu Srbsko-Hrvatsko-Slovin-ském nebo v Uhersku.

Optovati možno v propadné lhůtě 6 měsícův, a to v případě č. 3 ve prospěch Itálie, Polska, Rakouska, Rumunska, státu Srbsko-Hrvatsko-Slovin-ského neb Uherska, jestliže v dotčeném státě většina obyvatelstva mluví jazykem optujícího neb náleží jeho rase, v případě č. 4 ve prospěch Československé republiky.

... 6. Němečtí státní občané československé národnosti, kteří mají své řádné bydliště v Německu; mají-li své řádné bydliště mimo říši Německou a mimo Československou republiku, přísluší jim právo opce jen tehdy, jestliže neodporuje to zákonům státu, v němž žijí, a jestliže v něm nenabyli dosud státního občanství.

Optovati možno v propadné lhůtě 2 let, a to v případě č. 5 pro státní občanství německé, v případě č. 6 ve prospěch Československé republiky.

— Viz díl prvý brněnské smlouvy ze dne 7. června 1920 mezi RČS. a Rakouskem (zde, Prameny č. 26).

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

— Význam slova „cizozemec“: Dnem 28. října 1918 vzniklo státní občanství československé pro všechny, kdo v té době byli příslušní do některé obce na čs. území státním, a stali se tak od té doby cizinci všichni, kdo byli příslušní do obcí mimo státní území čs., třeba na území bývalého mocnářství rak.-uh. (Nález ze dne 15. prosince 1921, č. 16.748, Boh. 1065.)

— Osobní poměry optantovy manželky a jeho dětí do 18 let, k nimž se má opce po zákonu též vztahovati, nejsou rozhodny pro uznání opce československého státního občanství podle § 4, č. 4 ústavního zákona č. 236 z roku 1920. (Nález ze dne 5. října 1922, č. 13.774, Boh. 1538.)

14. Zákon ze dne 14. dubna 1920 o názvech měst, obcí, osad a ulic, jakož i označování obcí místními tabulkami a číslování domů.

Oddíl I.

O názvech měst, obcí a osad.

§ 1.

Pro každé město, obec a osadu (část osady) ustanoví se úřední jméno.

Toto jméno jakož i pozdější změny jeho ustanovuje ministr vnitra, vyslechnuv odborný poradní sbor a přihlédaje k zájmům veřejným.

K zákonu č. 266/20.

Důvodová zpráva (tisk N. S. čs. 1920, č. 2792) praví:

„Podrobněji bylo by k jednotlivým složkám podotknouti toto:

I. Obnovením samostatnosti našeho státu nastala potřeba provéstí též revisi názvosloví měst, obcí a osad, jehož čistota byla tak často hrubě porušena.

V Rakousku nebylo a není dosud zákonné normy, která by upravovala stanovení úředních názvů, nebo povolování pozdějších změn, a která by stanovila povinnost užívati ve veřejném životě výlučně názvů stanovených úředně. Vše spočívalo jen na úřední praxi; ani kompetence ministerstva vnitra nebyla vyslovena nějakým pozitivním ustanovením.

Toliko v Uhrách existuje zákonný čl. IV z roku 1898 o názvech obcí a jiných míst, který však pro svou příkrost, maje za účel maďarizaci slovenského názvosloví, nemůže býti vzorem.

U nás hned po převratu stały se v tom směru již některé pokusy, tak na př. zaváděna byla nepřeložitelnost některých názvů (zemský zákoník), opravována byla razítka a pod. Usnesením rady ministerské ze dne 7. listopadu 1919 zřízena byla dále při ministerstvu vnitra „Stálá komise pro stanovení úředních názvů v republice československé“, jejíž hlavním účelem bylo provéstí revisi názvosloví měst, obcí a osad a kodifikovati pak elaborát konečný.

Pokud se týká znění a způsobu psaní místních jmen, pokládán dosud za pramen autentický „Zevrubný popis rozdělení zemi na kraje a okresy“, jenž při úpravě politické a soudní organizace korunních zemí publikován byl nařízením ministrů vnitra, práv a financí, a to v Čechách: z 9. října 1854, č. 274 ř. z., a č. 277 z. vl. v., odd. I, na Moravě: z 21. dubna 1854, č. 103 ř. z., a č. 89 z. vl. v., odd. I, a ve Slezsku: z 21. dubna 1854, č. 104 ř. z., a č. 90 z. vl. v., odd. I. Změnu jmen, obsažených v zevrubném popise, povoloval ministr vnitra v dohodě s ministry práv a financí; vyskytly se však též případy, že změnu povolovalo místodržitelství v dohodě se zemským výborem.

Oddíl II.

O pojmenování ulic a veřejných míst.

§ 7.

Dosavadní pojmenování ulic a veřejných míst, jež nelze uvést v soulad s historií a vnějšími vztahy národa česko-

Každá taková změna publikována byla v Čechách v zemském zákoníku a v Pražských Novinách, na Moravě a ve Slezsku však takové publicity nebylo, což vedlo k tomu, že se dobrá česká jména později vytrácela (srov. Krnov — Jägerndorf, Benešov — Bennisch a j.).

Časem však vyvinula se praxe, že činěn rozdíl mezi změnou jména a t. zv. úředním zjištěním správného jména, což přenecháváno politickým úřadům. V Čechách byly případy ty ojedinělými (Hajda — Bor), avšak na Moravě a ve Slezsku byl tento způsob zjišťování běžným. Často bylo i přípravných prací pro sčítání lidu užito jako vhodné příležitosti ku provedení těchto „korektur“. (Srov. na př. výnos mor. místodrž. ze dne 2. března 1911, č. 17.331.)

Pěči místodržitelství v Čechách byla sice vydána každé desetiletí (posl. 1913) místní repertoria, ale i tato nebyla dosti autentická, jak dokazuje nález správního soudu ze dne 27. března 1908, č. 3039 ex 1908.

Účelem osnovy jest tudíž především zákonem zabezpečiti kompetenci ministerstva vnitra za spolupůsobení odborného poradního sboru, zajistiti dále přesnou evidenci úředních názvů vedením zvláštní matriky a stanoviti povinnost užívati názvů úředních. Současně je nutno vhodným ustanovením umožniti revisi dosavadního názvosloví.

II. Pokud se týče pojmenování ulic, je nutno předem odstraniti názvy nevhodné a budící nemilé vzpomínky, dále pak vyhraditi státní správě vliv na pojmenování ulic v budoucnu.

III. Pokud se týče označení obcí a osad místními tabulkami a číslování domů, bylo by připomenuti:

Ministerstvo vnitra předkládá též osnovu zákona o sčítání lidu. Podle § 7 této osnovy zrušuje se dnem, kdy tento zákon nabyde účinnosti, zákon ze dne 29. března 1869, č. 67 ř. z. Tím zrušují se zároveň i ustanovení, připojená k tomuto zákonu, nemající však za předmět právě sčítání lidu.

Ustanovení ta dělila se na dvě části.

Prvá, označená *A*, pojednává o přípravách ke sčítání lidu (o číslování domův a tabulkách místních), druhá, označená *B*, o řízení při sčítání. Podrobná ustanovení, obsažená v této druhé části, budou nyní vydána nařízením, kterým bude proveden nový zákon o sčítání lidu.

Pokud se týká pravidel, obsažených v §§ 1 až 10 (část *A*), shora uvedeného říšského zákona o sčítání lidu, bylo s mnoha stran, a to právem, poukazováno na to, že vlastně nesouvisí se sčítáním lidu a že by tudíž neměla býti pojata do nového zákona sčítacího.

Poněvadž však §em 7 již zmíněné osnovy zrušuje, se říšský zákon o sčítání lidu z roku 1869 a s ním zároveň i ustanovení o přípravách

slovenského, zejména taková, jež připomínají osoby, které projevíly nepřátelské smýšlení proti československému národu nebo národům sdruženým, nebo připomínají události rázu protistátního, nejsou dovolena.

§ 10.

Pokud jde o pojmenování ulic v budoucnosti, usnáší se o něm zastupitelstvo obecní. Toto usnesení jest do osmi dnů

k němu (A), nutno ustanovení tato znovu vydati. V tomto případě zůstává ovšem v principu věc táž, jako byla dříve, toliko postavena bude nyní na jednotný zákonný podklad.

Pokud se týká osnovy samé, není důvodů, aby se na dřívějších rakouských ustanoveních o číslování domů a místních tabulkách něčeho měnilo, takže příslušná část osnovy se jen omezuje na pouhý překlad, přizpůsobený změněným poměrům.

K §u 7.

Rozhodnutí nejv. správ. soudu:

— Otázka, zda pojmenování „Bismarckova ulice“ lze uvést v soulad s historií a vnějšími vztahy národu československého, jest otázkou skutkovou a nikoli právní. (Nález ze dne 30. března 1921, č. 3676, Boh. č. 788.)

— Úřad mohl právem v názvu „Kaiserbad“ spatřovati připomínku na státoprávní poměry země čs. republiky před 28. říjnem 1918. — Příslušníci někdejšího panovnického rodu habsburského náleží k oněm osobám, jejichž jméno k veřejným označováním po rozumu tohoto zákona užíváno býti nesmí. (Nález ze dne 3. ledna 1923, č. 20.421/22, Boh. č. 1812.)

— Zákonu vyhovuje jenom takové označení ulic a veř. míst, které obsahuje slovní jejich pojmenování. Označení číslicemi zákonu neodpovídá. (Nález ze dne 17. dubna 1923, č. 6428, Boh. č. 2230.)

— Zákon č. 266/1920 a nařízení č. 324/1921 vztahují se nejen na nová pojmenování ulic a veř. míst, nýbrž i na názvy, pocházející z doby před účinností jich. (Nález ze dne 23. října 1923, č. 17.479, Boh. č. 2790.)

— Statutární pojmenování spolku „Pressburger Liedertafel“ jest nepřipustné. (Nález ze dne 14. dubna 1923, č. 2573, Boh. č. 2222.)

— Pojmenování ulice po některém bývalém rakouském panovníku lze označiti jako závadné podle tohoto paragrafu. (Nález ze dne 16. září 1924, č. 15.756, Boh. č. 3904.)

K §u 10.

Rozhodnutí nejv. správ. soudu:

Časové omezení inibičního práva politického úřadu dle § 10, odst. 2, platí jenom tehdy, usneslo-li se obecní zastupitelstvo o nezákonném pojmenování ulic, nikoli také tehdy, usneslo-li se o jinakém jejich

předložiti nadřízenému úřadu politickému, který jest povinen zakázat, aby se usnesení neprovádělo, odporuje-li ustanovením § 7. Nedojde-li do osmi týdnů zákaz, lze usnesení provésti.

Zastupitelstvo obecní je povinno do osmi týdnů ode dne, kdy zákaz se stane pravoplatným, usnésti se na novém pojmenování (§ 9).

Oddíl III.

O označování měst, obcí a osad místními tabulkami a číslování domů.

§ 11.

Při vchodech do obce (osady) a při východech z nich jest obec povinna, na svůj náklad umístiti na přiměřeném místě tabulku (místní) a pečovat o to, aby byla stále čitelná.

Tato tabulka obsahujž úřední jméno obce (osady), příslušného politického okresu a župy, a při místech, ležících v pohraničním celním okresu, i jméno tohoto okresu.

O vnější úpravě těchto tabulek vydáno bude nařízení, jehož ustanovením dlužno přizpůsobiti též dosavadní tabulky.

Oddíl IV.

Závěrečné ustanovení.

§ 22.

Užívání jazyků při provádění tohoto zákona upraví se nařízením.

označení, jež zákonu odporuje (na př. číslicemi). (Nález ze dne 17. dubna 1923, č. 6428, Boh. č. 2230.)

K §u 22.

Poukazy:

— Nařízení č. 324/21, viz zde pod č. 29 Pramenů.

— § 24 tohoto zákona zrušil mimo jiné uherský zákonný článek IV z r. 1898.

— Zákon nabyl účinnosti zároveň se zákonem o sčítání lidu (27. dubna 1920).

Rozhodnutí nejv. správ. soudu:

— Železniční podnik má povinnost užívati úředních názvů místních v jazyce československém jen, pokud jde o názvy měst, obcí a osad, nikoli pokud jde o názvy ulic. Ukládati splnění této povinnosti železničnímu podniku přísluší dozorčím úřadům železničním. (Nález ze dne 23. října 1923, č. 17.477, Boh. č. 2788.)

15. Zákon ze dne 14. dubna 1920 o odstranění nevhodných názvů.**§ 1.**

Označovati veřejně (pro veřejnost) jakékoliv sbory, právnické osoby, společnosti, veřejně přístupné místnosti, závody, ústavy, výrobky a pod. názvy, jež upomínají na státoprávní poměry země Československé republiky před 28. říjnem 1918, neb odporují směru a duchu zahraničních vztahů republiky Československé, nebo připomínají osoby, které jakýmkoli způsobem projevíly nepřátelské smýšlení proti československému národu nebo národům sdruženým nebo připomínají události rázu protistátního, není dovoleno; rovněž nejsou dovoleny názvy, kterými se zneužívá označení „československý“ nebo jmen osob, o československý národ neb o sdružené státy zasloužilých, nevhodným anebo s účelem jejich se nesrovnávajícím pojmenováním osob a předmětů shora naznačených.

K zákonu č. 267/1920.**Poukazy:**

— Srovn. nařízení ze dne 19. ledna 1853. č. 10 ř. z.

— Zákon vstoupil v platnost dnem vyhlášení.

Důvodová zpráva (Tisk N. S. z r. 1920, č. 2802) praví:

Z doby před 28. říjnem 1918 zbyla územím československé republiky řada názvů a označení, určených pro veřejnost, které jsou s to, aby se dotkly citů většiny obyvatelstva. Náleží jim sem povšechně nejen veškeré upomínky na dynastii Habsburskou a státní svazek rakouský, nýbrž i všechny jinaké názvy souvisící se zahraniční politikou bývalé říše rakousko-uherské, zejména projevy sympatie k národům, dohodě nepřátelským.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

Nápis na pamětní desce, v němž se uvádí, že stavba byla provedena za panování císaře Františka Josefa I., není „názvem“ ve smyslu §u 1 tohoto zákona. (Nález ze dne 27. června 1922, č. 9115, Boh. č. 1452.)

Odstanění nápisu na městské vodárně „Jubilejní vodárna císaře Františka Josefa“ může býti nařízeno podle zákona č. 267/20. (Nález ze dne 10. června 1924, č. 10.478, č. 3714.) — Starosta obce, kterému bylo uloženo odstraniti tento nápis v budově náležející obci, jest legitimován ke stížnosti ve vlastním jméně. (dtto.)

Nepříčí se zákonu, jestliže ministerstvo obchodu nařídilo podle §u 21. lit. d), a §u 3, č. 4, zákona o ochraně známek ze dne 6. ledna 1890, č. 19 ř. z., výmaz známky, zapsané dříve u některé obchodní komory rakouské, z důvodu, že známka, obsahující říšský znak rakouský, příčí se veřejnému pořádku. (Nález ze dne 14. prosince 1922, č. 19/25, Boh. č. 1751.)

Viz rozhodnutí, Boh. č. 1812, při zákonu č. 266/20.

Čís. 276.

Zákon ze dne 14. dubna 1920 o platnosti ustanovení o zkouškách učitelské způsobilosti na Slovensku. 16.

§ 2.

Má-li kdo definitivně být ustanoven učitelem na školách obecných anebo měšťanských na Slovensku, vykaž se vysvědčením o zkoušce způsobilosti pro školy obecné nebo měšťanské ve vyučovacím jazyce příslušné školy.

Učitelé se zkouškou způsobilosti pro školy obecné nebo měšťanské jiného jazyka vyučovacího, podrobí se příslušné jazykové zkoušce speciální.

§ 3.

Učitelé, kteří nabyli diplomu na maďarských ústavech učitelských (preparandiích) nebo na maďarském pedagogiu nejpozději do dne 31. prosince 1918, byli přijati do učitelské služby v republice Československé a působí na Slovensku na lidových nebo měšťanských školách, jsou povinni podrobiti se nejpozději do 31. prosince 1923 zvláštní zkoušce způsobilosti z jazyka vyučovacího se zvláštním zřetelem na vlastivědu republiky Československé. Působí-li na školách s neslovenským jazykem vyučovacím, vztahuje se u nich tato zkouška pouze na základy jazyka státního, oficiálního, a na vlastivědu republiky československé.

Ten, kdo by chtěl nově vstoupiti do učitelské služby na lidových anebo měšťanských školách na Slovensku v době po 31. prosinci 1923 a vykazuje předběžné vzdělání, jak jest uvedeno v odst. 1 tohoto paragrafu, je povinen prokázati také, že složil k tomu ještě takovouto zvláštní zkoušku způsobilosti. Jestliže by se tento vstup do služby stal v době od vydání tohoto zákona až nejpozději do 31. prosince 1923, není mu tohoto průkazu potřebí hned, ale musí si jej opatřiti nejpozději do tohoto dne.

§ 4.

Veškerá ustanovení uherského zákonodárství, která odporují tomuto zákonu, se zrušují.

§ 5.

Zákon tento nabývá účinnosti dnem vyhlášení.

17. Zákon ze dne 9. dubna 1920, jímž se upravuje správa školství.

§ 1.

Státu přísluší nejvyšší správa veškerého vychovávání a vyučování a dozor k němu. Správu tu vykonává stát ministerstvem školství a národní osvěty, pokud se týče ministerstvem zemědělství.

§ 2.

Ministerstvo školství a národní osvěty přejímá k dosavadnímu oboru své působnosti :

1. působnost, kterou měly ve věcech vysokého, středního a odborného školství dosud zemské rady školní a zemské správy politické ;

2. právo rozhodovací, vyhrazené zákonem ve věcech národního (obecného a občanského) školství předsedům zemských školních rad :

3. působnost ve věci menšinových škol národních a mateřských, zejména škol podle zákona ze dne 3. dubna 1919, č. 189 Sb. z. a n.

Menšinové školy ve smyslu předcházejícího odstavce jsou jednak školy, zřízené podle zákona ze dne 3. dubna 1919, č. 189 Sb. z. a n., jednak školy národní a mateřské, zřízené pro národnostní menšiny před účinností právě uvedeného zákona podle dosavadních předpisů, a to zejména v Čechách, na

K zákonu č. 292/1920.

P o z n á m k a :

Význam tohoto zákona pro oblast národnostního práva jest především ten, že obsahuje některá ustanovení o „menšinových“ školách (o těch viz zde zákony č. 189/19, 295/20, Prameny 5 a 18), a to § 2, odst. 1., č. 3, odst. 2, odst. 3 ; § 32 ; § 34, odst. poslední ; § 35, odst. 2, věta posl. Ustanovení ta vesměs vešla v platnost dnem 1. ledna 1921.

Vedle toho má zákon význam pro tuto oblast potud, pokud se novou organizací školských úřadů — kterou zákon zavádí — ruší (§ 37 zákona) starší předpisy zemského zákona pro Čechy (č. 46/1890 z. z. č.) a zemského zákona pro Moravu (č. 4/1906 z. z. m.) o tak zv. národnostní autonomii školské.

Posléze patří do oblasti národnostního práva ona místa tohoto zákona, kterými se ustanovují pravidla o národnostním zastoupení v nových orgánech, jež zákon vytváří.

Moravě a ve Slezsku podle čl. 19. bývalého zákona ze dne 21. prosince 1867, č. 142 ř. z.

Školy menšinové nepodléhají ani místním ani župním radám školním ani jejich orgánům a spravují se vesměs podle zákona ze dne 3. dubna 1919, č. 189 Sb. z. a n.

Dosavadní působnost zemských výborů ve věcech škol středních a odborných, menšinových a soukromých, kromě škol zemědělských, přechází na ministerstvo školství a národní osvěty, které převezme také správu zemských fondů školních. — — —

§ 3.

U každého župního úřadu zřizuje se župní rada školní.

§ 4.

Župní rada školní se skládá :

1. ze župana jako předsedy,
2. z předsedova náměstka,
3. ze zástupcův učitelstva,
4. ze zástupcův občanstva,
5. z referentů pro věci pedagogické, administrativní a právní.

§ 6.

Zástupcův učitelstva bude pět. Zástupci ti volí se na župních konferencích učitelstva škol obecných a občanských. V župách národně smíšených zvolí konference učitelstva ze škol národní menšiny, činí-li podle posledního soupisu lidu aspoň 20% všeho občanstva v župě, 1 zástupce, ostatní zástupce zvolí konference z učitelstva škol národní většiny; nejméně jeden z nich budiž vzat z učitelstva škol občanských. — — —

§ 7.

Zástupcův občanstva je vždy dvakrát tolik, jako zástupcův učitelstva. Zástupce ty zvolí župní zastupitelstvo podle zásady poměrného zastoupení. — — —

Důvodová zpráva k zákonu č. 292/20 praví (Tisk 2662/20 N. S.):

„Nové upravení vnitřní správy politické vyžaduje nutně nové úpravy správy školní a úřadů i orgánů správy této. Ministerstvu školství a národní osvěty ponechán posavadní obor jeho působnosti, obor ten však rozšířen, pokud jde o školy vysoké, střední a odborné, o působnost onu, kterou posud vykonávaly zemské školní rady a zemské správy

§ 10.

V obor působnosti župní rady školní náleží rozhodovati o všech věcech veřejné i soukromé výchovy a vyučování v župě, pokud není rozhodování to výslovně vyhrazeno ministerstvu školství a národní osvěty neb jemu podřízeným orgánům nebo ministerstvu zemědělství.

politické. Opatřením tím bude dosaženo větší jednotnosti a bude urychleno vyřizování věcí naléhavých.

V každé župě bude zřízena župní školní rada. V obor působnosti župních školních rad náležitosti mají věci, jež posud spadaly v obor působnosti zemských školních rad a okresních školních rad, pokud jde o školství obecné. Místní školní rady zůstanou téměř s nezměněným oborem působnosti také nadále v platnosti.

O zastoupení občanstva i učitelstva v těchto úřadech jest postaráno. Účelem osnovy jest dosíci toho, aby, jakmile nové úřady politické zahájí svou činnost, také novým úřadům školním bylo možno v povinnosti své se uvázati.“

Zpráva kulturního výboru (Tisk 2770/20 N. S.) praví :

Výbor želi toho, že nebyl předložen zákon základní, který by organizaci školství a jeho správu upravoval nezávisle na zákonech z doby před 28. říjnem 1918. ale přiznává, že práci tu nebylo lze vykonati, pokud nebylo rozhodnuto o ústavním zřízení. Nezbude, než zůstaviti ji příštímú Národnímu shromáždění. Jest však alespoň správu školství přizpůsobiti změněným poměrům.

Výbor věnoval velkou pozornost otázce instancí ve školské administrativě, složení školních úřadů a jejich kompetenci, vzájemnému poměru navrhovaných úřadů školských k jiným ministerstvům, zejména k ministerstvu vnitř, otázce menšin národnostních a nákladu na školství. — — — — —

Při úvahách o školství národnostních menšin (rozuměj menšin v obci, nikoliv menšin ve státě ve smyslu §u 128 a násl. úst. listiny. — Pozn. vydavatelova) uznal výbor, že je třeba zákonem postarati se o to, aby o menšiny bylo s naprostou nestranností pečováno jednotně bez ohledu na to, o kterou národnost jde, a proto se rozhodl, aby školství to vyňato bylo z kompetence žup, a aby tato kompetence byla přenesena na ministerstvo školství, čímž bude vyproštěno z jednostranného vlivu většiny jiných národností.

Ve 2. odst. §u 2 návrhu zákona vypočítává se, které školy jest míti za menšinové školy.

Velmi významný čin znamená též přenesení veškerého nákladu osobního na stát. Věcný náklad na školy ponechává se — s vyloučením nákladu na učebné pomůcky a knihovny — hraditi obcím ; přenesení nákladu toho na župy vyhrazuje se příští zákonitě úpravě. Však i tu osvědčuje se zvláštní péče o školství menšin tím, že návrh sňal s obcí břímě věcného nákladu na menšinové školy před 28. říjnem 1918 zřízené a přenáší je tolikéž na stát.

Přechází tedy na župní radu školní zejména obor působnosti zemských rad školních ve věcech škol obecných a občanských a ostatních ústavů výchovných, pokud náležejí do oboru národního školství, dále obor působnosti dosavadních obecních rad školních, obor působnosti zemských i okresních správ politických ve věcech pokračovacího školství živnostenského, obor působnosti zemských výborů ve věcech školství národního a pokračovacího živnostenského, jakož i na Slovensku obdobný obor působnosti župních úřadů, komitátů, jejich orgánů, správních výborů, pokud se týče inspektorátů.

§ 18.

Místní rada školní se skládá :

1. z předsedy,
2. ze zástupců školy,
3. ze zástupců obce školní.

§ 20.

Zástupce školy volí konference učitelstva, ustanoveného při veřejných školách obecných a občanských téhož jazyka vyučovacího ve školní obci, po případě v újezdě...

Ve školních obcích (v újezdě), v nichž zastoupeny jsou různé kategorie škol a učitelů téhož jazyka, zvolí po jednom členu odděleně tyto skupiny učitelstva:...

...Správcové veřejných škol a výchovných ústavů ve školní obci a učitelky ženských ručních prací, nejsou-li členy podle odst. 2 nebo 3, mohou se účastniti schůzi místní školní rady téhož jazyka s hlasem poradním.

§ 21.

Zástupců školní obce (újezdu) je vždy dvakrát tolik, jako zástupců školy. Volby zástupců vykonávají obecní zastupitelstva přiškolených obcí podle ustanovení § 63, po případě § 64 volebního řádu ze dne 31. ledna 1919, č. 75 Sb. z. a n....

K §u 18.

P o u k a z :

Tento paragraf a následující provedeny vl. nař. č. 605/20 (viz Prameny č. 23).

§ 32.

Pro školy menšinové (§ 2) může se zřídití místní výbor školní. Složení a působnost místních výborů školních určí vláda nařízením.

§ 34.

...Ministr školství a národní osvěty ustanoví, jakým způsobem se bude vykonávati dozor pedagogický a správa hospodářská škol menšinových.

§ 35.

...Školy menšinové (§ 2) vydržují se nákladem státu...

§ 37.

Veškeré ustanovení starších zákonův a nařízení, pokud odporují tomuto zákonu, pozbývají platnosti.

§ 38.

Ustanovení tohoto zákona o školách menšinových (veřejných i soukromých) vstoupí v platnost dnem 1. ledna 1921.

Nařízením vlády bude určena doba, kdy ostatní ustanovení tohoto zákona budou zcela nebo zčásti provedena, a tímže způsobem budou učiněna jinaká nutná opatření k provedení zákona. Rovněž nařízením vlády bude určeno, kdy provedeno bude zrušení zemských a okresních rad školních a tímže způsobem lze na dobu přechodní zřídit orgán, jenž by funkce zrušených úřadů zatímně vykonával.

Nařízením vlády budou na Slovensku zřízeny orgány, které budou pověřeny vykonáváním oborů působnosti, jež tento zákon přikazuje úřadům a orgánům školním. Týmž způsobem bude určen den, kterým ustanovení tohoto zákona nabudou zčásti nebo zcela účinnosti na Slovensku.

K §u 32.

Poukaz:

Viz pozn. při čl. III vl. nař. č. 605/20 Sb. z. a n.

K §u 38.

Poukaz:

Viz vl. nař. č. 605/20 Sb. z. a n. (Prameny č. 23) a č. 608/20 Sb. z. a n. (Prameny č. 24).

Čís. 295.

**Zákon ze dne 9. dubna 1920 o školách národních a soukromých 18.
ústavech vyučovacích a vychovávacích.**

Zákon ze dne 3. dubna 1919, č. 189 Sb. z. a n. mění a doplňuje se v těchto bodech :

Článek I.

§ 3, odst. 1 : První věta v posavadním znění se zrušuje a bude zníti takto :

„Ani žactvu z míst vzdálenějších 4 km od budovy školní nesmí býti přijeti do školy obecné neb občanské odepřeno, jestliže a pokud místo v učebnách stačí a počet 80 žáků v jedné třídě není překročen.“

Na konec § 4 jako další odstavec se vsune :

„Aby tyto školy uvedeny byly v život a udržovány v činnosti, má předseda zemské školní rady nebo jím ustanovený zástupce právo přikázati kterémukoliv učiteli neb učitelce a to i těm, kteří zastávají místo definitivní, aby převzali úřad a vyučování na kterékoli škole podle tohoto zákona zřízené. Náklady na stěhování budou učitelům takovým nahrazeny a služební příjmy jejich nesmějí býti menší, než v posavadním působišti. Ministr školství a národní osvěty může v případech, hodných pozoru, povoliti učitelům těmto odměny mimořádné nebo diety.

O učitelích, službou takto jinam přikázaných, platí ustanovení § 3 zákona ze dne 29. října 1919, č. 605 Sb. z. a n.

Učitel musí se takovému příkazu podrobiti. Neuposlechnutí stiháno bude disciplinárně.“

§ 7, odstavec poslední : Dosavadní znění se zrušuje a bude odstavec tento zníti takto :

„Právo rozhodovací o vyvlastnění, pokud se týče o nájmu, přísluší při školách, povolených předsedou zemské školní rady nebo jeho zástupcem, v § 4 jmenovaným, tomuto funkcionáři zemské školní rady, nebo zástupci jím ustanovenému, ve shodě s politickým úřadem zemským, při školách ministerstvem škol-

K zákonu č. 295/20.

Poukaz :

Viz zákon č. 189/90 a § 2 zákona č. 292/20, Prameny č. 5 a 17.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu :

Viz při zákonu č. 189/19 (Prameny č. 5).

ství a národní osvěty povolených, ministru školství nebo zástupci, jím ustanovenému, ve shodě s ministerstvem vnitra. Opatření stran nutných úprav stavebních v místnostech, získaných nájmem podle tohoto paragrafu, činí po slyšení vlastníka reality, nebo jeho zástupce funkcionář v § 4 tohoto zákona zmíněný, a to i při školách, zřízených podle § 5 tohoto zákona. Případné úkony stavebního úřadu přísluší tu okresní správě politické.

Pro řízení vyvlastňovací platí obdoba zákona ze dne 18. února 1878, č. 30 ř. z., a to § 22 a násl.“

K § 9 buďtež připojeny tyto odstavce :

„Funkcionář zemské školní rady, v § 4 jmenovaný, má dále právo měniti hranice obcí školních i stanoviti obvody jednotlivým školám, ať jsou zřízeny podle tohoto zákona či podle zákonů starších.

Stížnosti proti opatřením podle tohoto paragrafu učiněným nemají odkládacího účinku.“

Článek II.

19. Zákon tento nabude působnosti dnem svého vyhlášení.

Čís. 325.

Zákon ze dne 15. dubna 1920 o jednacím řádu poslanecké sněmovny Národního shromáždění.

Část I.

Poslanci.

§ 6.

Slib poslanců.

(¹) Poslanci vykonají v první schůzi před volbou předsednictva do rukou předsedy vlády slib podle § 22 úst. list. tímto způsobem: Dříve, než poslanec vstoupí do jednací síně, pro-

K čl. II.

Zákon č. 295/20 byl vyhlášen dne 8. května 1920.

K zákonu č. 325/1920.

Poukazy:

Zákon č. 326 Sb. z. a n. z r. 1920 o jednacím řádu senátu Národního shromáždění jest mutatis mutandis doslovně totožný. Také jeho §§ 6 a 49 odpovídají doslovně paragrafům téhož čísla zákona č. 325/20.

hlásí ve sněmovní kanceláři, ke které národnosti se hlásí, podpíše tam prohlášení obsahující tento slib, což mu kancelář sněmovní na certifikátu potvrdí a tím je mu zjednan přístup do schůze; ve schůzi pak předseda vlády dá přečísti formuli slibu a poslanci na jeho vyzvání jednotlivě podáním ruky a slovem „Slibuji“ slib složí (§ 49, odst. 6).

Část VII.

Plná schůze.

§ 49.

Jednací řeč.

(¹) Vláda a představitelé funkci sněmovních, jmenovitě předseda a místopředsedové sněmovny, výborů a komisí, zapisovatelé, zpravodajové, pořadatelé a kancelář sněmovní, užívají v sněmovním jednání řeči československé.

(²) Projevy poslanců dějí se v řeči československé. Poslanci národnosti německé, ruské (maloruské), maďarské nebo polské, mohou projevy činiti v jazyku své národnosti, nechtějí-li užití jazyka československého.

(³) K samostatným návrhům, dotazům a interpelacím podaným v jiné řeči než československé, má podavatel právo připojití sám písemně překlad do řeči československé a překlad ten jest pak podkladem jednání. Neopatří-li poslanec takového překladu, opatří překlad co nejdříve kancelář sněmovní a překlad ten jest pak podkladem jednání.

(⁴) K návrhům formálním, pak věcným návrhům vedlejším, pozměňovacím a doplňovacím, o nichž sněmovna neb výbor má jednati nebo hlasovati, pokud nejsou podány v řeči československé, budiž navrhovatelem připojen překlad do českoslovenštiny, jinak se k nim nepřihlíží; tento překlad jest podkladem jednání. Jsou-li však návrhy takové krátké a jednoduché a nezdržuje-li se tím jednání, může předseda podle

Zákon č. 327 Sb. z. a n. z r. 1920 o jednacím řádě stálého výboru podle šu ústavní listiny pravi ve svém šu 3 :

„Pokud § 54 ústavní listiny a tento zákon nestanoví odchytek, platí pro porady tohoto výboru obdobně ustanovení jednacího řádu sněmovny poslanecké o výborech, a pro jeho usnášení se a práva předsedova obdobně ustanovení jednacího řádu sněmovny poslanecké o usnášení se plné schůze a o právech předsedy sněmovny.“ — V tomto rozsahu jest tedy pro jednání stálého výboru směrodatný též § 49 zákona č. 325/20.

svého uvážení dáti je přítomným tlumočnickem hned do českoslovenštiny přeložiti, překlad ústně dáti prohlásiti a do jednání neb hlasování je pojmouti.

(⁵) Podá-li se samostatný návrh (dotaz, interpelace) tak obsáhlý, aneb sejde-li se současně jich tolik v řeči německé, ruské (maloruské), maďarské nebo polské, že nelze sněmovní kanceláři překladu opatřiti ani do týdne, může předsednictvo návrhy (dotazy, interpelace) podavatelům vrátiti, aby připojili sami do týdne překlad do řeči československé; nestalo-li se tak, má se za to, že návrh (dotaz, interpelace) podán nebyl.

(⁶) Formule o slibu poslanců (§ 6) přečte se poslancům národnosti německé, ruské (maloruské), maďarské a polské též v jejich řeči a poslanci tito mohou ve své řeči slibovati. Rovněž při jmenovitém hlasování mohou tito poslanci užívatí své řeči. Ustanovení první věty tohoto odstavce platí i o slibu předsedy a místopředsedů (§ 7), jsou-li některé z jmenovaných národností.

(⁷) V těsnopiseckých zprávách, případně v zápisech o schůzích sněmovny, uveřejní se projevy pronesené německy, ruský (malorusky), maďarsky nebo polsky v československém překladu, který, nepřipojil-li poslanec sám do 48 hodin překladu, opatří kancelář sněmovní; v těsnopiseckých zprávách uveřejní se tyto projevy jako příloha též v jazyku, jimž byly předneseny.

(⁸) Předsednictvo sněmovny jest oprávněno překlad, který podle odst. 3, 4, 5 a 7 tohoto paragrafu připojil poslanec sám, dáti přezkoumati a podle potřeby opravití tlumočnickem a v takovém případě jest opravený překlad podkladem jednání a tisku.

(⁹) K písemné odpovědi představitelů vlády neb sněmovních funkcí na dotaz neb interpelaci podanou v řeči německé, ruské (maloruské), maďarské nebo polské připojí se též (a při interpelacích i vytiskne) překlad do řeči tazatelovy.

(¹⁰) Žádost (petici) lze podati i v řeči německé, ruské (maloruské), maďarské nebo polské. Pro předsednictvo, případně pro výbor a sněmovnu opatří sněmovní kancelář o žádostech zprávu se stručným výtahem v řeči československé. Usnese-li se předsednictvo (výbor, sněmovna) na odpovědi, připojí k ní — pokud žádost nebyla podána v řeči československé — sněmovní kancelář překlad do řeči žadatelovy.

(¹¹) Zprávy presidenta republika sněmovně (§ 64, č. 6 úst. listiny) vydají se tiskem též v překladu německém, ruském

(maloruském), maďarském a polském, které obstarává sněmovní kancelář.

(12) Tlumočníky pro sněmovnu a kancelář ustanoví předsednictvo sněmovny; předseda výboru může funkci tou pověřiti též poslance.

Čís. 347.

Zákon ze dne 14. dubna 1920 o akciové bance cedulové. 20.

A. Ustanovení měnová.

I. Výsada a bankovky (§§ 1 až 38).

§ 8.

Vnitřní úřední jazyk banky jest československý. Jazyk tento jest jednacím jazykem ve valných hromadách a všech schůzích bankovních, a jazykem, kterým banka uveřejňuje předepsané vyhlášky a výkazy. V městech, kde více než 20% obyvatelstva jest jiné národnosti než československé, připojí se k vývěškám také překlad v příslušném jazyku. Stejná zásada platí pro nápisy na budovách a uvnitř úřadoven banky.

§ 18.

Text bankovek jest český a obsahuje prohlášení, že Národní banka československá zaplatí za předloženou bankovku hodnotu, na kterou zní, v kovu měnovým zákonem ustanoveném.

Vedle toho buďtež opatřeny bankovky datem vydání, které smí býti pro zvolený typ stejné, dokud pro tu kterou hodnotu tento typ se nezmění, dále buďtež opatřeny plným podpisem banky, který může býti pořízen tiskem. Na bankovce budiž vytištěna trestní klausule.

Dále budiž označení hodnoty na bankovkách uvedeno v těchto jazycích: ve slovenském, ruském, německém, polském a maďarském.

K zákonu č. 347/20.

Poukazy:

- viz též přílohy k řu 60 zákona tohoto.
- §§ 18 a 53, jakož i vzory k řu 60 změněny zákonem č. 102/25 řb. z. a n.; viz Prameny č. 45.
- viz vl. nař. jazykové č. 17/26, čl. 13. Prameny č. 47.

B. Stanovy.

I. Základní ustanovení a zvláštní práva banky.

(§§ 52 až 70.)

§ 53.

Firma této banky jest: „Národní banka československá“, slovensky: „Národná banka československá“, v překladu ruském: „Народный банкъ чехословацкій“, německém: „Čechoslovakische Nationalbank“, polském: „Bank narodowy Czeskoslowacki“, maďarském: „Csehszlovák nemzeti bank“.

Čís. 592.

21. Nařízení vlády republiky Československé ze dne 30. října 1920, jímž se provádí zákon o sčítání lidu ze dne 8. dubna 1920, č. 256 Sb. z. a n.

I. Všeobecná ustanovení.

§ 3.

Při tomto sčítání lidu bude zjišťováno zejména: pohlaví, rodinný stav, stáří, domovská příslušnost, národnost, náboženství a povolání.

K nařízení č. 592/20.

Poukaz:

— viz zákon č. 256 z r. 1920 o sčítání lidu, kterým se stanoví první všeobecné sčítání lidu na den, jež mezi 1. listopadem 1920 a 31. březnem 1921 vláda určí nařízením (určeno na den 15. února 1921), jímž se stanoví další pravidelná sčítání lidu vždy v pětiletých obdobích, stanoví povinnost obcí napomáhati při sčítání a trestnost vědomě nesprávných údajů. Zákon neustanovil, které okolnosti (zejména tedy národnost) má sčítání zjišťovati.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

O řízení:

Není nesprávným posouzením věci, když úřad soukromé sčítání, provedené orgány obecními před sčítáním úředním, posuzuje jako čin způsobilý ohroziti sčítání lidu. (Nález ze dne 23. března 1922, č. 3615, Boh. č. 1247.)

— Jestliže při sčítacím řízení správní spisy neobsahovaly kromě vlastního doznání stěžovatelů jiného skutkového zjištění, není podstatnou vadou řízení, odepřel-li jim úřad do spisů nahlédnouti. (dtto.)

— Zákon a nařízení o sčítání lidu svěřují vyšetření dat při sčítání důležitých výhradně úředním orgánům, čímž má býti vyloučen jakýkoli vliv jiných činitelů na úkony sečítací. — Provádění soukromé akce

III. Práce sčítacích komisařů.

§ 20.

Údaje o národnosti musí býti zjištěny se zvláštní svědomitostí a přesně podle pravdy.

Při vyplňování sčítacích archů jest přednosta domácnosti u osob, které nejsou členy jeho rodiny, povinen zapsati tu národnost, pro kterou se osoby ty samy prohlásí. Má-li sčítací komisař v příčině té pochybnosti, vyslechne tyto osoby, a byla-li národnost nesprávně zapsána, podá trestní oznámení.

Do popisných archů smí sčítací komisař zapsati jen tu národnost, kterou mu přednosta domácnosti udá za sebe a nedospělé členy své rodiny a osoby nepřičetné. Osoby dospělé mají

sčítací v době sčítání lidu může tvořiti skutkovou povahu přestupku podle §u 12 tohoto nařízení. (Nález ze dne 17. září 1923, č. 1020, Boh. č. 2652.)

— Tak zvané „Poučení a návod, jak se má vyplňovati sčítací arch“, není všeobecně závaznou normou prováděcí k zákonu o sčítání lidu. (Nález ze dne 10. února 1923, č. 10.967/22, Boh. č. 1952.)

— Pouhá skutečnost, že sčítací archy byly vyplněny osobou jinou než majitelem bytu, nezakládá ještě porušení správnosti sčítání lidu. (Nález ze dne 14. ledna 1922, č. 218, Boh. č. 1114.) — Viz též Boh. 4297.

O „národnosti“ při sčítání lidu.

— Národnost jest kmenová příslušnost, jejímž hlavním zevním znakem je zpravidla jazyk mateřský. — Původ není jediným objektivním znakem národnosti: v pochybnosti je národnost zjišťovati různými objektivními znaky, jakými je výchova, jazyk dorozumivací, kmenová příslušnost a obcovací jazyk jiných příslušníků rodiny a pod. (Nález ze dne 1. prosince 1924, č. 21.982/23, Boh. č. 4173.)

— Udá-li osoba svéprávná při sčítání lidu jinou národnost, než podle názoru sčítacího komisaře je správná, a dovolává-li se při tom určitých skutečností na odůvodnění svého udání, nelze již proto mluviti o vědomě nesprávném udání. (Nález ze dne 30. dubna 1923, č. 12.566/22, Boh. č. 2281.)

— Přestupkem porušení správnosti výsledku sčítání lidu jest nátlak na dceru, žijící v domácnosti matčině, aby učinila stran své národnosti údaje odchylné od údaje matčina o její národnosti (Nález ze dne 14. ledna 1922, č. 218, Boh. č. 1114.)

— Není správným názor, že, pokud jde o zápis v rubrice „národnost“, rozhoduje jenom vlastní rozhodnutí sčítané osoby o tom, jakou národnost chce udati, a jest naopak povinností strany přiznati se k té národnosti, ke které podle objektivních znaků pro posouzení národnosti rozhodných náleží. (Nález ze dne 10. února 1923, č. 10.967/22, Boh. č. 1952.)

sčítacímu komisaři udati samy svoji národnost. Udává-li sčítaná osoba národnosti dvě nebo nepřiznává-li se k národnosti žádné, dlužno ji nejprve řádně poučiti; není-li odpověď ani po tomto poučení uspokojivá, určí sčítací komisař národnost takovýchto osob podle jejich mateřského jazyka. Těch, kteří nenáleží k rodině přednosty domácnosti (služebných, podnájemníků, noclehářů, hostů a pod.), má se sčítací komisař otázati na národnost přímo. Ve sčítacích arších smí komisař měniti údaj o národnosti jen tehdy, když jde o zřejmou nesprávnost. V tomto případě provede změnu se souhlasem osoby, o níž jde; ta pak potvrdí souhlas svým podpisem. Nesouhlasí-li strana, předloží sčítací komisař věc k rozhodnutí nadřízenému úřadu politickému, který vyslechne dotčenou osobu (po případě prostřednictvím orgánu, jež sám určí) a rozhodne do 14 dní. Odvolání proti tomuto rozhodnutí nemá odkladného účinku.

§ 35.

Nařízení toto nabývá účinnosti dnem vyhlášení. Provede je ministr vnitra.

Čís. 601.

22. Nařízení vlády republiky Československé ze dne 30. října 1920 ku provedení ústavního zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 236 Sb. z. a n., o nabývání a pozbývání státního občanství.

II. Nabývání československého státního občanství opci podle § 4, č. 2, 4 a 6 zákona.

Článek 3.

(⁴) Opční prohlášení obsahujíž :

d) v případech § 4, č. 4 zákona doklad o tom, že optant má právo domovské v území tamže uvedeném a že jest jazykem a rasou Čechoslovákem (na příklad o docházce do škol československých, o přihlášce k řeči české nebo slovenské při sčítání lidu a pod.);

e) v případech § 4, č. 6 zákona doklad o tom, že optant jest německým státním občanem a že jest československé národnosti (způsobem uvedeným pod písmenem d).

K vl. nař. č. 601/20.

P o u k a z :

— viz zákon č. 236/20, Prameny č. 13.

Čís. 605.

Nařízení vlády republiky Československé ze dne 6. listopadu 1920 o místních radách školních a o místních výborech školních (pro školy menšinové). **23.**

Dle § 38 zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n., jímž se upravuje správa školství, se nařizuje :

Článek I.

§ 1.

§§ 17 až 32 zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n., nabývají účinnosti dnem, kdy vyhlášeno bude toto nařízení.

§ 2.

Místní rady školní zřízené v jednotlivých školních obcích v Čechách, na Moravě a ve Slezsku dle zákonů zemských o dozoru ke školám se rozpouštějí dnem 31. prosince 1920. Na jejich místě vstoupí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku v činnost místní rady školní, pokud se týče místní výbory školní, zřízené podle zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n., a podle tohoto nařízení.

Článek II.

O místních radách školních.

§ 5.

K §§ 17 až 22 zákona.

V každé obci školní (újezdě) zřídí se zpravidla jediná místní rada školní. Pro školy menšinové dle § 2 zákona ze dne

K vládnímu nařízení č. 605/20.

Poukaz :

— Zákon č. 292/20, viz Prameny č. 17.

K §u 1.

— Týmž dnem, t. j. 13. listopadem 1920, pozbyly platnosti zem. zákony o dozoru ke školám (zř. z. z. č. 17/1873, z. z. mor. č. 4/1906), pokud ustanovovaly o organisaci místních školních rad.

K §u 5.

— „národnostní menšinou“ rozuměj tu opět menšinu v obci, ne ve státě.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu :

— O opravných prostředcích proti volbám zástupců škol. obce do místní školní rady rozhodují dozorečí úřady školní. Těmto úřadům

9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n., se zvláštní místní školní rada nezřídí.

Pokud v některých školních obcích zřízeny jsou školy jiného vyučovacího jazyka než jest jazyk národnostní většiny a nejsou-li tyto školy školami menšinovými ve smyslu § 2 uvedeného zákona, rozhodne úřad v § 22 zákona, pokud se týče funkcionář v § 12 tohoto nařízení jmenovaný obdobně podle § 22 zákona, má-li se pro tyto školy zřídit zvláštní místní rada (rady) školní.

§ 10.

K § 25 zákona.

.. Působnost místní rady školní týká se veřejných škol obecných a občanských, kursů a výchovných ústavů, které náležejí do oboru školy obecné, jakož i veřejných škol mateřských ve školní obci (újezdě), vyjímajíc školy menšinové ve smyslu § 2 zákona...

Článek III.

O místních výborech školních (pro školy menšinové).

§ 13.

K § 32 zákona.

V obci, v níž jest škola menšinová ve smyslu § 2 zákona nebo několik takových škol téhož jazyka vyučovacího, zřídí se

nepřisluší právo z § 53 zákona č. 75/19 Sb. z. a n. (Nález nejv. spr. soudu ze dne 25. dubna 1922, č. 5682, Boh. č. 1326.)

— Samosprávné úřady nejsou povolány rozhodovati o opravných prostředcích proti volbám zástupců obce v místní školní radě ani proti návrhu obecního zastupitelstva na jmenování zástupců občanstva v měst. škol. výboru. (Nález ze dne 17. ledna 1922, č. 16.014/21, Boh. č. 1122.)

K čl. III.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

Místní školní výbor, zřízený pro školu menšinovou podle tohoto článku, není legitimován stěžovati si k nejvyššímu správnímu soudu proti rozhodnutí ministerstva školství a národní osvěty, kterým bylo odepřeno zřídit při škole menšinové další třídu. (Usnesení nejv. spr. soudu ze dne 3. dubna 1922, č. 4030, Boh. Cl.)

místní výbor školní (pro školy menšinové). O školních obcích se značnějším počtem škol menšinových platí obdobně ustanovení § 22 zákona; svolení rozdělit školní obec v několik obvodů menšinových škol přísluší však ministru školství a národní osvěty, nikoli župní radě školní.

§ 14.

Místní výbor školní (pro školu menšinovou) skládá se ze zástupců školy a ze zástupců rodičů. Funkce členů místního výboru školního jsou čestné.

§ 15.

Zástupce školy zvolí učitelstvo ustanovené při školách, o něž podle § 13 jde, a to obdobně podle ustanovení § 20 zákona, pokud se týče § 6 tohoto nařízení s tou obměnou, že se protokol o volbě uloží ve spisech místního výboru školního (pro školu menšinovou) a že se výsledek voleb ohlásí státnímu inspektoru školnímu, jemuž jsou menšinové školy v obci přikázány. Inspektor tento je také povolán, aby rozhodoval v pochybných a sporných případech volby se týkajících.

§ 16.

Zástupců rodičů je vždy dvakrát tolik jako zástupců školy. Je-li místnímu výboru školnímu (pro školy menšinové) přikázáno několik škol, přidělí se z úhrnného počtu zástupců rodičů každé škole poměrný díl připadající na ni podle úhrnného počtu dětí do školy chodících.

Úhrnný počet zástupců rodičů a rozdělení jeho podle škol určuje státní inspektor školní, jemuž jsou menšinové školy v obci přikázány.

Volba zástupců provede se na valném shromáždění rodičů podle škol; toto shromáždění koná se některou neděli odpoledne. Právo voliti a volenu býti přísluší rodičům dítěte do školy chodícího anebo jejich zákonnému zástupci. Správce každé menšinové školy pozve osm dní napřed písemně, a to po případě prostřednictvím školních dětí, rodiče dítek do školy chodících, případně povolané zástupce rodičů (poručník, pěstoun atd.) na schůzi uváděje dobu, místo a účel schůze. Pozvánky označené úřední pečeti napíší si, pokud lze, a doručí děti samy a vrátí je rodiči neb jejich zástupci podepsané správci školy. S pozvánkou doručí děti rodičům neb jich zástupcům též jednoduché legitimace s otiskem pečeti školní, které opravňují k účastenství na schůzi.

Správce školy zahájí schůzi a dá zvoliti předsednictvo (předsedu, jeho náměstka a zapisovatele), načež se provede volba členů místního výboru školního (pro školu menšinovou), a to lístky. Za zvolené pokládají se ti, kdož obdrželi nejvyšší počet hlasů; při rovnosti hlasů rozhodne los. Výsledek volby ohlásí předseda schůze nebo jeho zmocněnec správci menšinové školy místní, a je-li jich několik, službou nejstaršímu správci menšinové školy nejvyšší kategorie, který oznámí jej státnímu inspektoru školnímu.

§ 17.

Ustavující schůzi místního výboru školního (pro školu menšinovou) svolá správce menšinové školy v obci, pověřený státním inspektorem, do osmi dnů po vykonané volbě. Schůzi tu řídí věkem nejstarší člen místního výboru školního (pro školu menšinovou) a dá provésti volbu předsedy, jeho náměstka a jednatele obdobně podle ustanovení § 61 řádu volení v obcích ze dne 31. ledna 1919, č. 75 Sb. z. a n.

Předseda, náměstek, jednatel a ostatní členové místního výboru školního (pro školu menšinovou) jsou povinni slíbiti do rukou státního inspektora školního věrnost republice, jakož i že budou zachovávatí zákony a platná nařízení a dbáti zájmu a prospěchu školy.

§ 18.

Funkční období členů místního výboru školního (pro školu menšinovou) začíná se 1. ledna a trvá čtyři léta. Místní výbor obnovuje se však z poloviny vždy po dvou letech. Po uplynutí prvých dvou let vylosuje se polovina nebo nejbližší nižší počet zástupců školy a zástupců rodičů a provede se volba doplňovací. V dalších obdobích dvouletých vystoupí vždy ti členové, kteří zasedali ve výboru po čtyři léta.

Při doplňovacích volbách provede se také dodatečná volba členů, kteří snad z různých příčin mezi časem z výboru vystoupili.

§ 19.

Úkolem místního výboru školního (pro školu menšinovou) jest :

1. aby byl pomocen při opatřování hospodářských potřeb školy (stavba a udržování školní budovy a místností, topení, osvětlování a čištění, opatření a udržování školního nábytku a nářadí, obstarávání potřeb a prací při obdělávání školních za-

hrad a pozemků, opatrování pomůcek učebních pro chudé žactvo a jiné) podle zvláštních předpisů, které vydá ministr školství a národní osvěty v dohodě s ministrem financí;

2. aby dohlédal ke školní docházce a spolupůsobil, když zanedbání školy se tresce, všeobecně podle předpisů platných pro místní rady školní; za tím účelem má právo nahlížeti i do obecní matriky školní a činiti z ní výpisy u místní rady školní (§ 25, odst. 6 zákona);

3. aby podporoval učitelstvo v jeho povolání, zvláště pak při vykonávání kázně, aby bděl nad tím, jak se mládež mimo školu chová, a nade vším, co má vliv na vychovávání mládeže mimo školu.

Mimo to přísluší místnímu výboru školnímu (pro školu menšinovou) povinnosti a práva, jež mu přikází jiná nařízení vlády a vyšších úřadů školních.

Členové místního výboru školního (pro školu menšinovou) mají právo navštěvovati školy místnímu výboru školnímu (pro školu menšinovou) přikázané a býti přítomni při vyučování. Nemají však práva jakkoliv zasahovati do vyučování a práce školní.

K výkonu práv těchto může místní výbor školní (pro školu menšinovou) ustanoviti trvale nebo na přechodnou dobu některého ze svých členů.

§ 20.

O způsobu úřadování místních výborů školních (pro školy menšinové) platí budou obdobně ustanovení §§ 24, 26 až 28 a 31 zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n., s tím rozdílem, že si předseda vyžaduje rozhodnutí o zastaveném usnesení od příslušného státního inspektora školního.

Ukáže-li se toho potřeba, může ministr školství a národní osvěty vydati jednací řád pro místní školní výbor (pro školu menšinovou).

Ministr školství a národní osvěty může v případě, že by činnost místního výboru školního (pro školu menšinovou) poškozovala zájem státu nebo činnost školy, místní výbor školní (pro školu menšinovou) rozpustiti a přenést jeho působnost na orgán jiný, který uzná vhodným.

Článek IV.

§ 21.

Nařízení toto nabývá účinnosti dnem vyhlášení; na Slovensko se nevztahuje.

Čís. 608.

24. Nařízení vlády republiky Československé ze dne 6. listopadu 1920 o zrušení okresních rad školních a zřízení okresních výborů školních.

Dle § 38 zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n., jímž upravuje se správa školství, se nařizuje:

§ 1.

Okresní rady školní v Čechách, na Moravě a ve Slezsku se zrušují.

§ 2.

Na místo okresních rad školních zřizuje se v Čechách, na Moravě a ve Slezsku na dobu přechodnou, než dojde ke zřízení župních rad školních (§§ 3 až 16 uvedeného zákona), v každém okrese školním okresní výbor školní.

§ 6.

.. Vztahuje-li se působnost okresního výboru školního na školy různého jazyka vyučovacího, jest povolati zástupce uči-

K čl. IV.

Nařízení vyhlášeno dne 13. listopadu 1920.

K nařízení č. 608/1920.

K §u 1.

Poukaz:

Viz přísl. ustanovení zem. zákonů (vl. z. z. pro Čechy č. 17/1873 a mor. z. z. č. 4/1906), pokud ustanovují o okresních školních radách.

K §u 2.

Poukaz:

Viz pozn. k §u 21 zákona č. 292/20. (Prameny č. 17.)

K §u 6.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

Předseda zemské školní rady, když jmenuje podle tohoto paragrafu zástupce učitelstva v okresním výboru školním, není vázán na mínění organizací učitelských, jež tyto projeví, byvše přednostou okr. politické správy slyšeny. Tyto organizace učitelské nejsou legitimovány k oprav-

telstva dle poměru celkového počtu učitelstva z různých jazykových skupin škol v okrese školním.

§ 7.

.. Zástupce občanstva jmenuje předseda zemské školní rady ; přednosta okresního úřadu politického podává návrhy, slyšev organisace politických stran v okrese a přihlížejje k zásadě poměrného zastoupení dle výsledku posledních voleb do poslanecké sněmovny Národního shromáždění v okreseu správním.

§ 14.

V městech tvořících zvláštní okres školní zřídí se na místě dosavadních okresních rad školních městské výbory školní.

§ 16.

Pro městský výbor školní platí obdobně předpisy §§ 4 až 13 tohoto nařízení.

němu prostředku proti jmenování uvedených zástupců, provedenému předsedou zemské školní rady odchýlně od jejich projevu. (Nález nejv. spr. soudu ze dne 30. května 1922, č. 7670, č. 1386 Boh.)

K §u 7.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu :

— Ani z nařízení tohoto ani z jiného předpisu právního neplyne subjektivní právo politických organisací v okreseu na to, aby se jmenování uvedených zástupců stalo podle návrhu organisací a aby jednotlivým organisacím přidělen byl určitý počet zástupců. — Předseda zem. školní rady jmenuje podle toho paragrafu zástupce v okr. školním výboru, není vázán na projev učiněný politickými organisacemi v okreseu při jejich slyšení přednostou okr. politické správy. (Nález ze dne 3. března 1924, č. 3723, Boh. č. 3314.)

K § 14.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu :

— I v městech, tvořících zvláštní okres školní, jsou organisace politických stran legitimovány k rozkladu proti jmenování zástupců občanstva v městském výboru školním (§§ 10 a 16 tohoto nařízení), které provedl předseda zemské školní rady. (Nález ze dne 20. června 1922, č. 767, Boh. č. 1479.)

K §u 16.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu :

Podle §§ 10 a 16 tohoto nařízení přísluší — i při zřizování okr. školních výborů národnostně dělených — právo rozkladu organisacím politických stran v okreseu bez ohledu na národnostní příslušnost těchto organisací. (Nález ze dne 29. října 1923. č. 18.052, Boh. č. 2809.)

§ 19.

Nařízení toto nabude účinnosti dnem vyhlášení.

Čís. 654.

25. Nařízení vlády republiky Československé ze dne 22. prosince 1920 k provedení zákona ze dne 18. března 1920, č. 185 Sb. z. a n., jímž se zřizuje inženýrská komora pro Československou republiku.

§ 5.

V ý k a z členů inženýrské komory.

Představenstvo inženýrské komory sestavuje, občasně doplňuje a koncem kalendářního roku vydává soupis všech členů komory, v němž zaznamená jak sídla jednotlivců v oblasti té které pracovní sekce představenstva komory, tak jejich národnost i příslušnost ke kategoriím civilních techniků.

§ 6.

Úřední řeč komory a sekcí. Užívání jiných řečí při jednáních jejich.

Úřední řečí komory, jakož i pracovních sekcí představenstva komory jest jazyk československý.

Této řeči užívá se při jednáních představenstev a valné hromady komory, jakož i ve styku se všemi soudy, jakož i úřady, ústavy, podniky a orgány státními neb samosprávnými.

Ohledně užívání jiných řečí při jednáních těchto ustanovuje se toto :

Návrhy a dotazy jednotlivých členů představenstva a účastníků valné hromady inženýrské komory, pokud tito náležejí jedné a téže, však jiné národnosti než československé, mohou býti podány písemně v jazyku mateřském, navrhovatel musí však je opatřiti překladem v řeči československé.

K §u 19.

— Nařízení bylo vyhlášeno dne 18. listopadu 1920.

K vládnímu nařízení č. 654/1920.

Viz zákon č. 185/20, Prameny č. 11; viz dále vl. nař. jazykové č. 17/26, čl. 94, Prameny č. 47.

Táž ustanovení platí pro jednání jednotlivých pracovních sekcí.

Představenstvo inženýrské komory, jakož i jednotlivé pracovní sekce jsou, pokud v členstvu inženýrské komory vždy podle stavu koncem uplynulého roku jest alespoň 20% členů téhož, avšak jiného jazyka než československého, povinny přijímatí od příslušníků jazyka této menšiny podání v témž jazyku a vydávati vyřízení těchto podání nejen v jazyku československém, nýbrž na požádání i v jazyku podání.

§ 13.

Zastoupení národností.

Příslušníci menšinových národností mají právo na své poměrné zastoupení v představenstvu komory, činí-li jejich počet nejméně pětinu, čili 20% celkového počtu všech členů komory.

Poměrné zastoupení národnostních menšin v představenstvu komory určí se poměrem procenta členů-Čechoslováků ku procentu příslušníků dotyčné menšinové národnosti v celkovém počtu členů inženýrské komory. Takto stanovený počet zástupců menšinových národností v představenstvu komory rozdělí se pak na jednotlivé oblasti pracovních sekcí představenstva komory tím způsobem, že se počet členů představenstva, voleného za určitou oblast, rozvrhne v poměru počtu Čechoslováků ku počtu členů dotyčné menšinové národnosti v této oblasti, při čemž počet příslušníků menšinových národností ve všech oblastech musí se rovnati počtu, vypadajícímu na onu menšinovou národnost v představenstvu komory.

Při tomto propočítání zaokrouhlí se zlomky na celé číslo vyšší neb nižší dle toho, jde-li o zbytek větší neb menší jedné poloviny. Vypadne-li součet příslušníků menšinových národností, rozdělených na oblasti, menší než celkový počet příslušníků těchto v představenstvu komory, přičte se rozdíl onoho celkového počtu zástupců v představenstvu a součtu zástupců v oblastech k dobru oné oblasti, v níž jsou příslušníci dotyčné menšinové národnosti nejpočetněji (absolutní číslo) zastoupeny. V opačném případě, kdy po zaokrouhlení zlomku při počtu příslušníků menšinové národnosti, vypadajících na jednotlivé oblasti, vyjde součet tohoto počtu vyšší než celkový počet, možno přihlížeti pouze ke zlomkům, přicházejícím u oblastí s nejpočetnějším zastoupením dotyčné menšinové národnosti.

§ 15.

Volba představenstva.

Při volbě členů představenstva a jejich náhradníků buď postupováno tímto způsobem:

Nejprve se zjistí počet kandidátů, připadajících na oblasti jednotlivých sekcí dle § 9 zákona, a tím zároveň počet členů představenstva komory. Dále se zjistí počet kandidátů, připadajících dle § 12 tohoto nařízení*) na menšinové národnosti, kterýžto počet rozvrhne se poměrně na pracovní sekce.

S ohledem na zastoupení kategorií civilních techniků v pracovních sekcích představenstva komory rozvrhne se počet kandidátů, připadajících na oblast sekce (§ 11 zák.) takto:...

Rozdělení to provede se tak, aby menšinové národnosti dostaly v každé sekci na ně připadající počet kandidátů.

Obdobně se rozvrhnou kandidáti, připadající na náhradníky a revisory účtů.

Rozdělení kandidátů na jednotlivé pracovní sekce, kategorie a národnosti provede dle předchozích zásad, dle stavu členstva (§ 5 tohoto nařízení) na konci uplynulého roku představenstvo komory, při první volbě ministerstvo veřejných prací.

Na základě takto stanoveného rozvrhu kandidátů předloží v každé pracovní sekci (oblasti) jednotlivé kategorie i národnosti nejpozději 30 dní před valnou hromadou kandidátní listiny.

Z těchto kandidátních listin sestaví pracovní sekce představenstva komory, resp. představenstvo komory samo — při první volbě ministerstvo veřejných prací — volební listinu tak, aby byla z ní patrna příslušnost každého kandidáta, jak v oblasti (§ 2 tohoto nařízení), tak ke kategorii civilního technika (§ 14 tohoto nařízení) i k národnosti (§ 12 tohoto nařízení).

Volební listiny, opatřené úředním razítkem, rozešle představenstvo komory — při první volbě ministerstvo veřejných prací — všem členům současně, nejpozději tři týdny před

*) § 12 jedná o volebním období a náhradě výloh členům představenstev. Zde myšlen zajisté § 13.

volbami. Po této době nutno si ihned vyžádati nedoručené volební listiny.

Voličovi jest volno škrtnouti kandidáty ve volební listině a vepsati místo nich jiné kandidáty.

Ke kandidátu do volební listiny takto vepsanému bude se však přihlížeti při zjišťování volebního výsledku jen tenkrát, když bude přináležeti k téže národnosti a kategorii civilních techniků, i do téže oblasti, jako kandidát škrtnutý. Odevzdané hlasy se sečtou a jsou zvoleni ti kandidáti, kteří obdrželi nadpoloviční většinu hlasů.

Nejsou-li hned při první volbě obsazena všechna místa, provede valná hromada na prázdné místo ihned volbu druhou dle týchž zásad, při čemž jako kandidáti přijdou v úvahu všichni při první volbě nezvolení kandidáti dotyčné kategorie, národnosti i oblasti. Zvolenými jsou pak v pořadí ti kandidáti, kteří obdrželi nejvíce hlasů. Z hlasů, zaslaných poštou, počítají se při druhé volbě všechny hlasy, pokud se týkají kandidátů, navržených pro druhou volbu.

§ 25.

Úřední pečeti civilních techniků.

Členové inženýrské komory pro Československou republiku mají právo užívati malého státního znaku v pečeti a na tiskopisech úředních (§ 26 zákona).

Slovní výplň budiž vždy v úřední řeči komory.

Vztahuje-li se působnost autorisovaného technika na okres, ve kterém podle posledního soupisu obývá alespoň 20 % státních občanů téhož jazyka, ale jiného než československého, anebo má-li své sídlo v takovém okrese, může býti vedle textu československého uvedena slovní výplň v jazyku této menšiny.

K nařízení č. 654/1920.

Bližší ustanovení obsahuje jednací řád, jež v rámci zákona a nařízení usnází valná hromada komory a jež schvaluje ministerstvo veřejných prací (§ 8, lit. a) zákona č. 185/20. Prameny č. 11).

1921.

Čís. 107.

26. Smlouva mezi republikou Československou a republikou Rakouskou o státním občanství a ochraně menšin, podepsaná v Brně dne 7. června 1920.

Díl první.

Státní občanství.

Článek 9.

Oba smluvní státy shodují se v tom, že provádějící ustanovení článku 80 smlouvy s Rakouskem (čl. 3, odst. 2, smlouvy s republikou Československou) ve vzájemném poměru budou postupovati liberálně a zejména vykládati slova „par la race et la langue“ v ten smysl, že v praxi bude se povšechně hleděti hlavně k jazyku jakožto k nejdůležitějšímu znaku národnosti.

Díl druhý.

Ochrana menšin.

Článek 17.

(¹) Oba státy uznávají ve věcech školských, že právo, jež přísluší menšině podle čl. 67 smlouvy s Rakouskem a čl. 8 smlouvy s Československou republikou, aby zřizovala, udržovala a spravovala soukromé školy a ústavy výchovné, nezbavuje této menšiny povinnosti, aby šetřila všeobecných předpisů ve státě platných, a že zvláště dozorčím právem menšině přiznaným nezkracuje se nikterak právo státního dozoru na školství.

(²) Za správce soukromých škol a ústavů výchovných připouštějí se pouze státní občané onoho státu, v němž je sídlo soukromého ústavu vzdělávacího.

(³) Právo, dané jazykovým menšinám v člancích dříve uvedených, aby podle své libosti užívaly vlastního jazyka v těchto školách a ústavech výchovných, týká se toliko vyučovacího jazyka a vnitřního užívání jazyka ve škole, nikoli však styku s úřady, který se řídí všeobecnými předpisy o užívání jazyků, mimo styk správce školy a učitelů s orgány všeobecného dozoru školního první stolice v budově školní ve věcech služebních.

Článek 18.

Obě smluvní strany uznávají, že se má ve školském zákonodárství i ve školské správě stejně nakládati se soukromými školami a ústavy výchovnými jak většiny, tak menšiny. Slovy „écoles et autres établissements d'éducation“ podle čl. 67 smlouvy s Rakouskem a čl. 8 smlouvy s Československou republikou rozuměti jest všechny soukromé školy a ústavy výchovné, které mohou býti zřizovány ve státě podle platných zákonů jako ústavy soukromé. Při tom se konstatuje, že v době, kdy se tato smlouva uzavírá, jest zákonodárství obou smluvních stran ve zmíněné otázce shodné. Tento stav zákonodárství prohlašuje se pro dobu platnosti této smlouvy ve vzájemném poměru obou smluvních států za rozhodující.

Článek 19.

(¹) Ježto v Československé republice podle zákona z 3. dubna 1919, č. 189 Sb. z. a n., přísluší soukromým školám obecným zřízeným po dni účinnosti tohoto zákona právo veřejnosti, zavazuje se rakouská vláda, že udělí soukromým školám obecným československé menšiny, jež budou zřízeny po té, kdy tato smlouva nabude působnosti, právo veřejnosti zároveň s povolením k jejich zřízení, předpokládajíc, že vyhoví zákonným požadavkům.

(²) Každá z obou smluvních stran může takové soukromé škole obecné, vyžaduje-li toho zájem veřejný nebo jiné závažné důvody, právo veřejnosti odníti neb i školu úplně zavřítí. Škola, které bylo odňato právo veřejnosti, může práva toho opět dosíci, prokáže-li její vydržovatel, že byly odstraněny závady, které způsobily odnětí práva veřejnosti.

(³) Ustanovení obou předchozích odstavců užívati jest obdobně také při soukromých školách obecných již zřízených.

(⁴) Pokud se týče ostatních soukromých škol a ústavů výchovných, vyhrazují si obě strany své právní stanovisko o výkladu čl. 67 smlouvy s Rakouskem a čl. 8 smlouvy s Československou republikou.

(⁵) V Československé republice nebude vyučovací jazyk německý, v rakouské republice vyučovací jazyk československý důvodem, aby bylo odepráno právo veřejnosti.

Článek 20.

(¹) Oba státy si vyhrazují, že uzavrou později úmluvu o výkladu a provádění čl. 68 smlouvy s Rakouskem a čl. 9 smlouvy s Československou republikou, zvláště pak o slovech: „proportion considérable“, „villes et districts“ a „facilités appropriées“; až do té doby mají v těchto věcech volnou ruku.

(²) Nezávisle na otázkách právě zmíněných a nepředbíhající nikterak jejich konečné úpravě, sjednávají oba smluvní státy zatím toto:

(³) Rakouský stát se zavazuje zaříditi, aby počátkem školního roku 1920/21 zřízeny byly ve Vídni pro děti rakouských státních občanů československého jazyka podle jejich přihlášek veřejné školy obecné s československou řečí vyučovací ve vhodných místnostech s učiteli jazykově i jinak dokonale kvalifikovanými, a to v té míře, aby na třídu připadlo povšechně průměrem tolik žactva, jako na německých školách obecných, při čemž se za nejnižší průměr bere 42 žáků. Přihlášky musí býti provedeny včas tak, aby otevření škol bylo počátkem školního roku 1920/21 zabezpečeno; aby byla zjištěna znalost československé řeči u dětí, které se přihlásí do škol, uvořiti jest komise, do nichž povoláni budetež za členy také důvěrníci československých rodičů.

(⁴) Ježto v republice Československé dětem cizích příslušníků státních německého jazyka docházka do veřejných i soukromých škol německých republiky československé bez výjimky jest již povolena, a ježto se československá vláda zavazuje, že toto povolení nebude zrušeno, slibuje také vláda rakouská navzájem, že dětem československých příslušníků státních československého jazyka povolena bude v Rakousku docházka do československých škol veřejných i soukromých. Tyto děti nečítají se však při veřejných školách obecných, ani při stanovení počtu tříd a škol, jež se mají zříditi, ani při výpočtu průměru žáků ve třídě.

Závěreční protokol.

2. Vláda československá konstatuje, že podle stavu jejího zákonodárství jest přípustno dovolávati se nejvyššího správního soudu též ve věcech volného uvážení. Proto jest dle jejího názoru soudní ochrana menšinám v republice československé v širším rozsahu poskytnuta, nežli v republice rakouské, kdež

podle stavu zákonodárství jest vyloučeno dovolávati se správního soudu ve věcech volného uvážení a možno jest v takových případech dovolávati se pouze soudu ústavního, pokud jde o porušení politických práv státních občanů.

4. K čl. 17, odst. 2. sjednává se, že v otázce, zdali a pokud jest přípustno ustanovovati cizí státní příslušníky za učitele na soukromých školách a ústavěch výchovných, kterých tato smlouva se týká, rozhoduje v každém státě jeho zákonodárství nyní platné.

5. Otázka zřizování veřejných škol občanských s československou řečí vyučovací v republice rakouské nemohla býti toho času vyřízena, ježto nestala se dohoda o výkladu čl. 68 smlouvy s Rakouskem a čl. 9 smlouvy s republikou Československou.

Čís. 217.

Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Německem a protokol, podepsané ve Versailles dne 27. června 1919.

Oddíl VII.

Stát československý.

Článek 85.

Do dvou let od doby, kdy tato smlouva nabude působnosti, budou příslušníci němečtí, kterým je víc než 18 let a kteří jsou usazeni na některém z území uznaných za součást československého státu, míti volnost optovati pro státní občanství německé. Čechoslováci, příslušníci němečtí, usazení v Německu, budou míti rovněž volnost optovati pro státní občanství československé...

V téže lhůtě Čechoslováci příslušníci němečtí, prodlévající v cizině, budou míti — neodporuje-li tomu cizí zákon a ne-nabyli-li cizího státního občanství — právo nabytí státního občanství československého, ztrácejíce občanství německé, jestliže splní podmínky předpisů, vydaných státem československým.

Článek 86.

Stát československý tím, že svoluje k jejich zařazení do smlouvy s čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými, přijímá

ustanovení, která tyto mocnosti budou pokládati za nutná k ochraně zájmů těch obyvatelů v Československu, kteří se od většiny obyvatelstva liší rasou, jazykem neb náboženstvím.

Čís. 309.

28. Zákon ze dne 12. srpna 1921 proti útisku a na ochranu svobody ve shromážděních.

§ 1.

(²) Stávkou nebo výlukou nelze považovati za újmu ve smyslu odstavce prvního, leč by byly namířeny proti jednotlivým zaměstnancům, z pohnutek národnostních, náboženských anebo politických.

Čís. 324.

29. Nařízení vlády republiky Československé ze dne 25. srpna 1921, jímž provádí se zákon ze dne 14. dubna 1920, č. 266 Sb. z. a n., o názvech měst, obcí, osad a ulic, jakož i označování obcí místními tabulkami a číslování domů.

Na základě zákona ze dne 14. dubna 1920, č. 266 Sb. z. a n., nařizuje se toto :

Oddíl I.

O názvech měst, obcí a osad.

Článek 1.

Pro každé město, obec a osadu (část osady) ustanoví ministr vnitra úřední jméno, které si vytvořil jazyk československý.

K zákonu č. 309 1921.

P o u k a z :

Podle odstavce prvního, §u 1, jest zlé nakládání nebo „újma“ na těle, svobody, cti, majetku nebo výtěžku podstatným článkem skutkové podstaty útisku.

-- Zákon nabyl účinnosti dnem vyhlášení, t. j. dne 6. září 1921.

D ů v o d o v á z p r á v a (Tisk č. 2832 posl. sněmovny N. S. 1921) pravi :

„Na soudce bude co do útisku, aby posoudil správně pohnutky, které útisk vyvolaly, bez ohledu, o jakou příslušnost se jedná u toho, kdo se ochrany soudní dovolává (§ 1, odst. 2 návrhu).“

Článek 2.

Pro města, obce a osady, v nichž dle posledního sčítání lidu obývá alespoň 20% státních občanů téhož, avšak jiného jazyka než československého, a pro sídla soudů a úřadů republiky, jichž působnost vztahuje se na soudní okres, v němž dle posledního sčítání lidu obývá takováto (alespoň 20% ni) národní menšina, jakož i u měst, obcí a osad, pro něž jazyk československý nevytvořil si zvláštního názvu, může ministr vnitra ustanovití za úřední název také onen, který vytvořil jazyk národní menšiny, jestliže lze zjistiti takový původní historicky ověřený název v jazyce národní menšiny a jestliže důvody administrativní neb jiné důležité důvody nejsou tomu na překážku.

Za historicky původní názvy v jazyce menšiny zpravidla nelze považovati pouhé přizpůsobení československých místních názvů pravopisem nebo koncevkami jazyku národní menšiny, ani také umělé pozdější překlady a novotvary.

Článek 3.

Úředních názvů musí býti užíváno všemi soudy, státními a veřejnými úřady, orgány, ústavy a podniky, jakož i ve styku s nimi (§ 4 zákona).

Byl-li změněn dosavadní úřední název města neb obce, provede soud nebo příslušný úřad tuto změnu z úřední povinnosti ve veřejných knihách a záznamech.

Je-li pro některé město, obec nebo osadu (nebo část osady) ustanoven za úřední název též název, který vytvořil jazyk národní menšiny, jsou soudy, státní a veřejné úřady, orgány, ústavy a podniky, jakož i strany ve styku s nimi povinny užití úředního názvu v tom jazyku, v němž sepsán jest ostatní text.

Jestliže soudy, státní a veřejné úřady, orgány, ústavy a podniky činí nějaké sdělení pro cizinu jiným jazykem než stát-

K nařízení čl. 324/1921.

Poukaz:

Viz zákon č. 266/20, Prameny č. 14.

K čl. 1.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

— Obec nemá právního nároku stíhatelného před nejv. spr. soudem na určitý název po rozumu zákona č. 266/20, ani na to, aby názvu příslušným úřadem uznaného nebylo užíváno. (Nález ze dne 4. května 1923, č. 7482, Boh. 2311.)

ním, povinny jsou označiti obce a osady v Československé republice ležící úředním názvem československým. Činí-li sdělení v jazyce národní menšiny a je-li pro obec ustanoven úřední název v jazyce této menšiny, užítež vedle československého úředního názvu úředního názvu menšiny.

Článek 4.

Jestliže strana v podání užije jiného názvu, než kterého byla dle předchozích ustanovení povinna užítí, buď jí podání vráceno k opravě této formální vady, na přiměřenou dobu, a to bez prodlení. Bude-li pak v určené lhůtě opět podáno se správnými názvy, zachovají se účinky prvního podání, jako by bylo řádně učiněno.

To platí též o návrzích v knihovních věcech. Zde musí opravené podání býti učiněno ve třech dnech po doručení k opravě; do této lhůty nepočítá se doprava na poště. Pokud jde o označení vložek, platí dále předpis § 85 knih. zákona.

Nezachová-li se lhůta určená dle odst. 1 nebo lhůta třídní dle odst. 2, nebude k prvnímu podání hleděno, nýbrž bude jako nepřijatelné odmítnuto.

Ustanovení odst. 1 tohoto článku neplatí při podáních učiněných jedině ve veřejném zájmu.

Oddíl II.

O pojmenování ulic a veřejných míst.

Článek 5.

O tom, v jakém jazyce mají býti pojmenovány ulice a veřejná místa, usnáší se s výhradou toho, co jest ustanoveno v odstavci následujícím, obecní zastupitelstvo.

Usnese-li se obecní zastupitelstvo na pojmenování v jazyce jiném než československém, jest vedle toho v jazyce státním,

K čl. 5, odst. 2.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

— Předpis o označení jmen ulic, a to na prvním místě v jazyce státním, platí nejen pro budoucí, nýbrž i pro posavadní označení ulic. (Nález nejv. spr. soudu ze dne 30. května 1923, č. 9314, Boh. č. 2435.)

— Politický úřad může označení ulic jazykem státním v místě lázeňském, neplní-li obec sama povinnost jí v tom směru uloženou, provést, aniž je třeba, aby se obecní zastupitelstvo na názvech ulic v jazyce státním usneslo. (Nález ze dne 30. října 1923, č. 18.111, Boh. č. 2816.)

a to na prvním místě vždy označiti ulice a veřejná místa v obcích, v nichž dle posledního sčítání lidu obývá alespoň 20 % státních příslušníků jazyka československého, jakož i v obcích, jež jsou sídlem soudů a úřadů politické správy, jejichž působnost vztahuje se na soudní okres, v němž dle posledního sčítání lidu obývá alespoň 20 % státních občanů jazyka československého, a v místech lázeňských.

Učiní-li obecní zastupitelstvo usnesení přičítící se předpisům tohoto článku, má dohlédací úřad správy státní právo i povinnost výkon usnesení takového zastaviti, a jestliže by obec opominula učiniti opatření jí náležející, má tento úřad zjednatí pomoc na náklad obce.

Oddíl III.

O označení měst, obcí a osad místními tabulkami.

Článek 6.

Nápisy na místních tabulkách buďtež v jazyce státním, a usnese-li se na tom obecní zastupitelstvo, také v jazyce jiném.

Článek 7.

...Při tabulkách dvoj- a vícejazyčných nalézají se nápisy jinojazyčné pod nápisy československými, jak vidno z přiloženého vzoru...

Článek 9.

Obce mají povinnost opatřiti vlastním nákladem místní tabule těmto předpisům vyhovující a na příslušných místech je upevniti.

Článek 10.

Nadřízené úřady politické dohlížejí na přesné zachovávání těchto ustanovení, a je-li třeba, zjednají odpomoc na náklad a nebezpečí obcí.

— Obec, spadající pod ustanovení čl. 5/2 tohoto nařízení, je povinna vyhověti předpisu tohoto ustanovení ohledně jazykové úpravy pojmenování a označení ulic i tenkrát, když byly její tabulky uliční, dřív existovavší, sňatky jeeště před vydáním zákona č. 266/20. (Nález z. d. 10./XII. 1924, č. 5065, Boh. č. 4214) Viz i Boh. 3050, 3218, 4964, 5603.

K oddílu III.

Viz též vládní nařízení č. 17/26, čl. 81, odst. 6. Prameny č. 47.

Článek 11.

Nařízení toto nabývá účinnosti dnem vyhlášení; provedením jeho pověřuje se ministr vnitra.

Čís. 330.

30. Zákon ze dne 12. srpna 1921 o závodních výborech.

II.

Úkoly závodních výborů.

§ 3.

Shledá-li rozhodčí komise:

aa) že dělník nebo zřízenec byl očividně propuštěn pro příslušnost či nepříslušnost k některé politické nebo odborové, národní nebo náboženské organizaci, nebo pro politickou nebo odborovou, národní či náboženskou, s činností v závodě nesouvisející činnost dělníkovu neb zřízencovu a její právní důsledky, ...

nalezne rozhodčí komise, že zaměstnavatel jest povinen: atd.

Čís. 500.

31. Zákon ze dne 20. prosince 1921, kterým se mění částečně § 3 zákona ze dne 13. března 1919, č. 139 Sb. z. a n., jímž se upravuje vyhlásování zákonů a nařízení.

Článek I.

Zákon ze dne 13. března 1919, č. 139 Sb. z. a n., mění se takto:

K čl 11.

— Nařízení bylo vyhlášeno dne 6. září 1921.

K zákonu č. 330/1921.

Zákon nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1922.

K zákonu č. 500/1921.

Poukaz:

Původní zákon o Sbirce zákonů a nařízení č. 1/1918 měl v §u 1 ustanovení: „Sbirka tato vydává se v jazyce českém. Vedle toho vychází sbírka tato i ve znění slovenském. Původní jest znění české“ -- Zákon ten byl zrušen a nahrazen zákonem č. 139/19, jehož § 3 zněl: „Vedle českého znění, které jest původní, vychází Sbirka zákonů a nařízení také v úředním překladu slovenském a německém.“ —

§ 3 zní :

Sbírka zákonů a nařízení vychází v jazyku státním, oficiálním, t. j. československém (§ 1 zákona ze dne 29. února 1920, č. 122 Sb. z. a n.).

Právní ustanovení vyhlášená ve Sbírce zákonů a nařízení ve znění českém uveřejňují se ve znění slovenském v Úředních Novinách; právní ustanovení vyhlášená ve Sbírce zákonů a nařízení ve znění slovenském uveřejňují se ve znění českém v Úředním listě Československé republiky. Avšak pouze znění české nebo slovenské uveřejněné ve Sbírce (odst. 1) jest původní.

Sbírka vychází také, pokud možno současně s původním zněním, v úředním překladu německém, polském, maďarském a v úředním překladu do onoho jazyka, který ustanoví sněm Podkarpatské Rusi podle § 6 zákona ze dne 29. února 1920, č. 122 Sb. z. a n.

Paragraf tento byl zrušen a zaměněn přítomným zákonem č. 500/21. — O úředních listech viz vládní vyhlášku 58/19, resp. 4/20, nař. 406/19, 603/19 (tato pro Podkarpatskou Rus). — Viz dále § 3, odst. 2 úst. listiny, o zvláštní sbírce zákonů sněmu Podkarpatské Rusi.

Důvodová zpráva (Tisk č. 1126 posl. sněm. N, S. 1921) praví :

„Původním (autentickým) zněním všech právních ustanovení, vyhlášených ve Sbírce zákonů a nařízení, jest podle § 3 zákona č. 139/19 Sb. z. a n., kterýžto zákon nahradil zákon č. 1/18 Sb. z. a n., pouze znění české. Avšak tak zvaný zákon jazykový č. 122/20 Sb. z. a n. ustanovil v §u 1. že jazyk československý jest státním oficiálním jazykem čs. republiky a staví tedy jazyk český a slovenský v životě státním na roveň. Bylo tedy zapotřebí odstraniti tento stav a uvéstí zákon, jimž se upravuje vyhlášení zákonů a nařízení v souhlas se zákonem jazykovým. Podle navrhovaného zákona budou se střídati ve Sbírce zákonů a nařízení původní texty české i slovenské, a sice podle toho, na jakém znění zákona usneslo se Národní shromáždění, nebo v jakém znění vyhlásí vláda státní smlouvy a ústřední státní, po případě zemské úřady svá nařízení. Tim odstraňuje se překlad slovenský z původního českého, a pouze v těch případech, ve kterých české znění ve Sbírce zákonů a nařízení bude původním, uveřejňuje se ve znění slovenském v Úředních Novinách, a naopak právní ustanovení, vyhlášená ve Sbírce zákonů a nařízení ve slovenském znění, uveřejňuje se v Úředním listě ve znění českém. Ve Sbírce zákonů a nařízení uveřejněna bude ta která norma vždy jen buď česky nebo slovensky, a znění toto bude původním. Vedle úředního překladu německého bude pokud možno současně, s původním zněním ve Sbírce vycházeti též úřední překlad polský a maďarský, a až se ustanoví sněm Podk. Rusi svůj jazyk, též úřední překlad v tomto jazyku.“

Sbírka vydává se v postupně číslovaných částkách, z nichž každá obsahuje v čele označení dne, kdy bylo rozesláno původní její znění; tento den platí za den vyhlášení.

Jednotlivé vyhlášky ve Sbírce se opatřují běžnými čísly, jejichž řada se uzavírá koncem každého kalendářního roku.

Článek II.

Zákon tento nabude účinnosti dnem vyhlášení; ustanovení § 3 o úředním překladu do jazyka polského a maďarského dnem 1. ledna 1922.

Provede jej ministr vnitra.

Čís. 507.

32. Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Rakouskem, podepsaná v Saint Germain en Laye dne 10. září 1919.

Oddíl III.

Stát československý.

Článek 57.

Stát československý tím, že svoluje k jejich zařazení do smlouvy s čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými, přijímá ustanovení, která tyto mocnosti budou pokládati za nutná k ochraně zájmů těch obyvatelů v Československu, kteří se od většiny obyvatelstva liší rasou, jazykem neb náboženstvím.

Oddíl VI.

Klausule o státním občanství.

Článek 80.

Osoby, které mají domovské právo na území tvořivším součástí bývalého mocnářství rakousko-uherského a které se v něm liší rasou a jazykem od většiny obyvatelstva, budou do šesti měsíců ode dne, kdy tato smlouva nabude působnosti, moci optovati pro Rakousko, Itálii, Polsko, Rumunsko, stát srbsko-chorvatsko-slovenský nebo stát československý, podle toho, zda se tam většina obyvatelstva bude skládati z osob mluvících týmž

jazykem a patřících k téže rase. Pro výkon práva uznaného tímto článkem budou platiti ustanovení článku 78 o výkonu práva opěního.

Čís. 508.

**Smlouva mezi čelnými mocnostmi spojenými i sdruženými a 33.
Československem, podepsaná v Saint Germain en Laye dne
10. září 1919.**

... hledíce k tomu, že se národy Čech, Moravy a části Slezska, jakož i národ Slovenska z vlastní vůle rozhodly se spojití a že se skutečně spojily trvalým spolkem za tím účelem, aby vytvořily jednotný, svrchovaný a samostatný stát s názvem Československá republika ;

že se národ jihokarpatských Rusinů připojil k tomuto spolku ; ...

dohodly se takto :

H l a v a I.

Článek 1.

Československo se zavazuje, že ustanovení obsažená v článcích 2 až 8 této hlavy budou uznána za základní zákony, že žádný zákon, žádné nařízení, ani žádný úkon úřední nebude v odporu nebo nesouhlase s těmito ustanoveními a že žádný zákon, žádné nařízení, ani žádný úkon úřední proti nim nebude míti moci.

Článek 2.

Československo se zavazuje, že poskytne všem obyvatelům úplnou a naprostou ochranu jejich života a jejich svobody bez ohledu na jejich původ, státní občanství, jazyk, rasu nebo náboženství.

Všichni obyvatelé Československa budou míti právo, aby volně vyznávali jak veřejně, tak soukromě jakékoli vyznání,

K smlouvě č. 508/1921.

Ve francouzském textu, který platí (čl. 21, odst. 2) za originál, slova „trvalý spolek“ (v záhlaví smlouvy) znějí „union permanente“, což — jak správně podotýká důvodová zpráva k řu 3 ústavní listiny (viz pod č. 9 Pramenů) — má význam „jednoty“ spíše nežli „spolku“.

K čl. 2.

Viz ústavní listina 106 (Prameny č. 9).

náboženství nebo víru, jejichž vykonávání nebude v neshodě s veřejným pořádkem a dobrými mravy.

Článek 3.

S výhradou zvláštních ustanovení smluv níže uvedených Československo uznává za československé příslušníky ipso facto a bez jakékoli formality příslušníky německé, rakouské a uherské, kteří v den, kdy nabude působnosti tato smlouva, mají, podle okolností, bydliště nebo právo domovské na území, jež jest nebo bude uznáno za část Československa podle mírových smluv s Německem, s Rakouskem a s Maďarskem, nebo podle jakýchkoli smluv uzavřených k uspořádání nynějších poměrů.

Osoby shora jmenované, kterým je víc než osmnáct let, mají však volnost, za podmínek, jež stanoví ony smlouvy, optovati pro jakékoli jiné státní občanství, jež jim bude přístupno. Opce manželova zahrnuje opci manželčinu a opce rodičů opci jejich dětí, kterým ještě není osmnáct let.

Osoby, které použijí tohoto práva opce, budou povinny ve dvanácti následujících měsících přenést své bydliště do státu, pro který optovaly. Bude jim volno podržeti si nemovité statky, které mají na území československém. Budou si moci odvéztí všeliký svůj majetek movitý. Nebude na ně uvalen z tohoto důvodu žádný vývozní poplatek.

Článek 4.

Československo uznává za příslušníky československé ipso facto a bez dalších formalit osoby, které jsou státními občany německými, rakouskými nebo uherskými a narodily se na území shora jmenovaném z rodičů majících tam, podle okolností, bydliště nebo právo domovské, i když ony osoby samy v den, kdy nabude působnosti tato smlouva, tam nemají bydliště, nebo, podle okolností, práva domovského.

Do dvou let ode dne, kdy nabude působnosti tato smlouva, mají však ony osoby volnost prohlásiti před oprávněnými československými úřady v zemi svého bydliště, že se vzdávají státního občanství československého a přestanou poté býti pokládány

K čl. 3 až 6.

Viz ústavní zákon č. 236/20 a vládní nařízení č. 601/20. (Prameny č. 13 a 22.)

za příslušníky československé. V tom ohledu bude se míti za to, že prohlášení manželovo platí pro manželku a prohlášení rodičů pro děti, kterým ještě není osmnáct let.

Článek 5.

Československo se zavazuje nečiniti žádných překážek vykonání práva opce stanoveného smlouvami, které byly nebo budou uzavřeny mocnostmi spojenými a sdruženými s Německem, s Rakouskem nebo s Maďarskem a které dovolují zájemníkům získati nebo nezískati státní občanství československé.

Článek 6.

Státního občanství československého nabude ipso facto pouhým zrozením na československém území každá osoba, která zrozením nenabývá státního občanství jiného.

Článek 7.

Všichni státní občané českoslovenští budou si rovni před zákonem a budou požívatí stejných práv občanských a politických bez ohledu na rasu, jazyk nebo náboženství.

Rozdíl v náboženství, víře nebo vyznání nemůže býti žádnému státnímu občanu československému na závadu, pokud jde o požívání práv občanských a politických a zejména pokud jde o přístup do veřejné služby, úradů a k hodnostem nebo o vykonávání jakékoli živnosti nebo povolání.

Státním občanům československým nebude ukládáno žádné omezení, pokud jde o volné užívání jakéhokoli jazyka ať ve stycích soukromých neb obchodních, či ve věcech, týkajících se náboženství, tisku neb veřejných projevů jakéhokoli druhu, ať ve veřejných shromážděních.

Jestliže by vláda československá zavedla nějaký oficiální jazyk, bude přes to poskytnuta příslušníkům československým jiného jazyka než českého přiměřená možnost, aby před soudy používali svého jazyka jak ústně, tak písemně.

K čl. 7 až 9.

Viz ústavní listina §§ 128 až 134 (Prameny č. 9) a zákon jazykový č. 122/20. (Prameny č. 10.)

Článek 8.

S příslušníky československými, náležejícími k menšinám ethnickým, náboženským neb jazykovým, bude po právu a ve skutečnosti za stejných záruk zacházeno stejně jako s ostatními příslušníky československými. Zvláště budou mítí stejné právo, aby vlastním nákladem zakládali, řídili a pod dozorem měli ústavy lidumilné, náboženské neb sociální, školy a jiné ústavy výchovné s právem používati tam volně svého jazyka a svobodně tam vykonávati své náboženství.

Článek 9.

Pokud jde o veřejné vyučování, poskytne vláda československá v městech a okresích, v nichž je usedlý značný zlomek československých příslušníků jiného jazyka než českého, přiměřené možnosti zajišťující, aby se dětem těchto československých příslušníků dostalo vyučování v jejich vlastní řeči. Toto ustanovení nebude však vládě československé brániti, aby učinila povinným vyučování řeči české.

V městech a okresích, v nichž je usedlý značný zlomek příslušníků československých, náležejících k menšinám ethnickým, náboženským neb jazykovým, zabezpečí se těmto menšinám slušný podíl v požitku a v použití částek, které mají býti vynaloženy na výchovu, náboženství neb lidumilnost z veřejných fondů podle rozpočtu státního, rozpočtů obecních neb jiných.

K čl. 8.

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

Nařízení býv. uherského ministerstva vnitra č. 1508 z roku 1875, stanovící, že národnostní spolky mohou se utvořiti pouze jako spolky literární a vzdělávací, jest na Slovensku závaznou právní normou při schvalování stanov spolkových. Předpisy jeho nebyly dotčeny ustanoveními smlouvy č. 508 Sb. z. a n. z roku 1921, opačné stanovisko nebylo by lze uznati správným, ani kdyby bylo vůbec možno v ustanoveních této smlouvy spatřovati nějaký obsah, který se týká otázek práva spolkového, a kdyby bylo lze mítí za to, že jednotlivci se mohou vůbec dovolávati mírových smluv jakožto bezprostředního zdroje svých subjektivních práv; neboť smlouvou tou převzala republika čs. závazek, že upraví pro své území určité obory vnitrostátního právního stavu, smlouva ta neobsahuje však sama ještě takovou úpravu. (Nález ze dne 25. září 1923, č. 15.507, Boh. č. 2695.)

H l a v a II.

Článek 10.

Československo se zavazuje, že zřídí území Rusínů jihokarpatských v hranicích, určených čelnými mocnostmi spojenými a sdruženými, v rámci státu československého jako samosprávnou jednotku, která bude vybavena nejširší samosprávou slučitelnou s jednotností státu československého.

Článek 11.

Území Rusínů jihokarpatských bude míti samosprávný sněm. Tento sněm bude míti zákonodárnou moc ve věcech jazykových, vyučovacích a náboženských, jakož i v otázkách místní správy a ve všech ostatních otázkách, které mu zákony státu československého přidělí. Guvernér území rusínského bude jmenován prezidentem republiky Československé a bude odpověden sněmu rusínskému.

Článek 14.

Československo souhlasí s tím, že předpisy hlav I a II, pokud se týkají příslušníků menšiny rasové, náboženské nebo jazykové, zakládají závazky zájmu mezinárodního a budou požívatí záruky Společnosti národů. Nesmějí býti měněny bez souhlasu většiny v Radě Společnosti národů. Spojené státy americké, říše britská, Francie, Itálie a Japonsko se zavazují, že neodeprou svého souhlasu takovým změnám řečených článků, které by v předepsané formě byla schválila většina Rady Společnosti národů.

Československo souhlasí s tím, že každý člen Rady Společnosti národů bude míti právo obrátiti pozornost Rady na každé již nastalé nebo hrozící porušení kteréhokoli z těchto závazků a že Rada bude moci zvoliti postup a vydati pokyny takové, jaké se jí za daných okolností budou zdáti vhodné a účinné.

Československo souhlasí dále s tím, aby každý rozpor mínění, který by o právních nebo skutkových otázkách souvisejících s oněmi články vznikl mezi vládou československou a kteroukoliv z čelných mocností spojených a sdružených neb kteroukoli jinou mocností, jež je členem Rady Společnosti národů, byl pokládán za spor rázu mezinárodního podle znění

K hlavě II.

Viz ústavní listinu § 3 (Prameny č. 9).

článku 14 úmluvy o Společnosti národů. Vláda československá souhlasí, aby každý takovýto spor, bude-li za to žádati druhá strana, byl vznesen na Stálý mezinárodní soudní dvůr, jehož rozhodnutí bude konečné a bude požívati téže moci a účinnosti jako rozhodnutí podle článku 13 oné úmluvy.

1922.

Čís. 3.

34. Nařízení vlády republiky Československé ze dne 29. prosince 1921, jímž se vydávají nové stanovy Poradního sboru pro otázky hospodářské.

Stanovy

Poradního sboru pro otázky hospodářské.

§ 3.

Poradni sbor pro otázky hospodářské skládá se ze 150 skutečných členů vládou takto jmenovaných :

Skupina a) 60 skutečných členů z kruhů zaměstnavatelských...

Skupina b) 60 skutečných členů z kruhů zaměstnanec-kých...

...budiž dbáno ve skupině a) i ve skupině b) přiměřeného zastoupení jednotlivých území a jazykových menšin.

§ 10.

Předsedající při výkonu své funkce musí užívatí jazyka státního.

K nařízení č. 3/1922.

Poukaz :

Nařízení vydáno na základě §u 90 úst. listiny. — Jím zrušeno vládní nařízení ze dne 5. listopadu 1919, č. 632 Sb. z. a n.

Podle §u 2 tohoto nařízení je úkolem Poradního sboru pro otázky hospodářské podávati k vyzvání kteréhokoliv ústředního orgánu státní správy nebo z vlastní iniciativy dobrá zdání nebo činiti návrhy o otázkách všeobecné hospodářské důležitosti, zejména takových, které s hlediska státních zájmů jsou zvláště významny.

K §u 10.

— Viz § 8 jazykového zákona.

Čís. 102.

Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Maďarskem. Protokol a deklarace. Dne 4. června 1920 (Trianon). **35.**

Oddíl VII.

Klausule o státním občanství.

Článek 64.

Osoby, které mají domovské právo na území, tvořivším součástí bývalého mocnářství rakousko-uherského a které se v něm liší rasou a jazykem od většiny obyvatelstva, budou do šesti měsíců ode dne, kdy tato smlouva nabude působnosti, moci optovati pro Rakousko, Maďarsko, Itálii, Polsko, Rumunsko, stát srbsko-chorvatsko-slovenský nebo stát československý, podle toho, zda se tam většina obyvatelstva bude skládati z osob mluvících týmž jazykem a patřících k téže rase. Pro výkon práva uznaného tímto článkem budou platiti ustanovení čl. 63 o výkonu práva opěniho.

Čís. 226.

Zákon ze dne 13. července 1922, jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských. **36.**

§ 1.

(¹) Povinné předměty učebné ve školách obecných (ludových) jsou: ... jazyk vyučovací...

(²) Rozhodnutím župní rady školní (v přechodné době zemské rady školní a na Slovensku ministerstva školství a národní

K zákonu č. 226/1922.

P o u k a z y :

— Viz čl. 9 saint-germainské smlouvy o ochraně menšin (Prameny č. 33) a § 131 úst. listiny (Prameny č. 9).

— Zrušena obdobná ustanovení říšského zákona o školách obecných (č. 62/1869 resp. č. 53/1883 ř. z.), zejména jeho § 17.

— Význam rozdílu mezi předměty povinnými a nepovinnými: viz vládní nařízení č. 64/1925 Sb. z. a n.

— Pro Slovensko o obč. školách viz vl. nař. č. 137/25.

Důvodová zpráva vládní návrhu (tisk č. 3478 posl. sněmovny N. S. 1922) praví v §u 1 a 2: „Privilegované postavení němčiny a maďarštiny na školách měšťanských se zrušuje a zato se na všech školách těchto zavádí jazyk československý.“

osvěty) a při školách, spravovaných přímo ministerstvem školství a národní osvěty podle § 2 zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n., rozhodnutím tohoto ministerstva může se na škole obecné (ludové) podle místní potřeby vyučovati jiným předmětům jako nepovinným, zvláště pak jazyku československému, není-li už vyučovacím jazykem té které školy. Vydržovatelům školy budiž předem dána příležitost, aby se o věci vyslovili.

(³) Rozhodnutím ministerstva školství a národní osvěty může vyučování jazyku československému ustanoveno býti pro tu kterou školu povinným.

§ 2.

(¹) Povinné učební předměty školy občanské jsou: ... jazyk vyučovací s naukou o písemnostech; ...

(²) Na školách občanských s vyučovacím jazykem jiným nežli československým budiž žactvu poskytnuta příležitost naučiti se jazyku československému. Rozhodnutím ministerstva školství a národní osvěty může vyučování jazyku československému ustanoveno býti pro tu kterou školu povinným.

(³) Rozhodnutím župní rady školní (v přechodné době zemské školní rady a na Slovensku ministerstva školství a národní osvěty) a při školách spravovaných přímo ministerstvem školství a národní osvěty podle § 2 zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 292 Sb. z. a n., rozhodnutím ministerstva školství a národní osvěty může se na škole občanské vyučovati též jiným předmětům učebním jako nepovinným, zvláště jiným jazykům, těsnopisu, psaní strojem a hudbě. Vydržovatelům školy budiž předem dána příležitost, aby se o věci vyslovili.

Čís. 290.

37. Nařízení vlády republiky Československé ze dne 21. září 1922, kterým se vydává jednací řád pro župní a okresní úřady.

Díl II.

Zvláštní ustanovení pro župní a okresní úřady.

§ 18.

Rozvrh prací.

(⁵) Konceptní práce, nespádající v působnost odborných úředníků, buďtež v první řadě přidělovány dle toho hlediska,

aby byly stejnorodé věci zpravidla spojovány v jeden referát. V jazykově smíšených okresích mohou však býti konceptní práce (ovšem jen na základě rozvrhu agendy) přidělovány i podle principu teritoriálního nebo podle jiných hledisek a se zřetelím k jazykovým znalostem přiděleného personálu.

§ 25.

Zvláštní ustanovení pro úředníky odborné.

a) Je-li pro jeden a týž odbor ustanoveno několik definitivních úředníků, funguje nejstarší v hodnosti z nich jako referent. kdežto ostatní jsou jeho konceptními pomocnými orgány.

Výjimka z tohoto pravidla nastává tenkrát, vyžadují-li jazykové poměry nebo teritoriální rozloha okresu nutně ustanovení dvou nebo více referentů pro týž odbor nebo připouští-li dotyčný odbor pojmově rozdělení a jsou-li takto vyznačené pododborny zastoupeny přidělenými definitivně ustanovenými úředníky (na příklad referentem pro vysoké stavby, pro stavby silnic, pro vodní neb strojní stavby).

Čís. 308.

Smlouva o státním občanství mezi republikou Československou **38.** a říší německou.

V y m e z e n í p o j m ů.

Článek 2.

Obě smluvní strany shodly se v tom, že za Čechoslováky příslušníky německé podle článku 85, odst. 1, věta 2 a odst. 5 mírové smlouvy pokládati jest říšskoněmecké příslušníky česko-

K vládnímu nařízení 290/22.

P o u k a z y :

— Viz zákon č. 126/20 o zřízení župních a okresních úřadů.

— Dle čl. IV tohoto nařízení nabývá nařízení účinnosti zároveň se zákonem č. 126/20 (k tomu viz vl. nař. ze dne 26. října 1922, č. 310 Sb. z. a n., aktivování župního zřízení na Slovensku).

— Viz vládní nařízení jazykové č. 17/26, hlava XII, Prameny č. 47). —

K smlouvě č. 308/22.

P o u k a z :

Viz mírovou smlouvu versailskou, čl. 85, zde pod č. 27.

slovenské rasy a československého jazyka. Za hlavní znak bude se tu pokládati, zda ta která osoba od dětství mluvila jazykem československým jakožto jazykem mateřským. Za Čechoslováka příslušníka říšskoněmeckého nebude pokládán, kdo pochází od otce německé rasy a německého jazyka, ledaže otec již zemřel nebo žije odloučeně od své rodiny.

1923.

Čís. 50.

39. Zákon ze dne 19. března 1923 na ochranu republiky.

Hlava III.

Ohrožování míru v republice a vojenské bezpečnosti její.

§ 14.

Rušení obecného míru.

2. Kdo veřejně popuzuje k násilnostem nebo jiným nepřátelským činům proti jednotlivým skupinám obyvatelů pro jejich národnost, jazyk, rasu nebo náboženství, nebo proto, že jsou bez vyznání, trestá se za přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku.

K zákonu č. 50/1923.

Poukaz:

Pojem „národnosti“ pod č. 2, 3, 4 shodný s pojetím §u 130 úst. list. Důvodová zpráva ústavně-právního výboru posl. sněmovny (tisk č. 4021 posl. N. S.) praví, že těmito ustanoveními „postihují se činy, jež již platné právo postihovalo (§ 302 tr. z. a § 172, odst. 2 uh. tr. z.), a činy, jež dosud trestnými nebyly. Na prvním místě třeba se zmíniti o popuzování k násilnostem nebo nepřátelským činům a k zášti proti jednotlivým skupinám obyvatelstva nebo proti jednotlivcům pro jejich příslušnost a národu, jazyku, rase nebo náboženství nebo proto, že jsou bez vyznání. Je samozřejmé, že činu může se dopustiti i příslušník téže národnosti, na př. Čech proti Slovákovi, Slovák proti Čechovi, nebo téhož náboženství. Nemůže býti sporu o tom, že náboženské a národnostní boje v době poválečné se nejen přiosměřily, nýbrž nabyly takového rázu, že ohrožují klidný politický a mnohdy i hospodářský život do té míry, že je tím ochromen zdárný vývoj státu. Návrh nezakrývá čiré skutečnosti, že boje takové byly a budou a nedají se ničím odstraniti. Chce pouze zameziti takové výstřelky boje,

3. Kdo veřejně popuzuje k zášti proti jednotlivým skupinám obyvatelů pro jejich národnost, jazyk, rasu nebo náboženství nebo proto, že jsou bez vyznání, trestá se za přečin vězením od čtrnácti dnů do šesti měsíců.

4. Kdo veřejně popuzuje k násilnostem nebo jiným nepřátelským činům proti jednotlivci pro jeho národnost, jazyk, rasu nebo náboženství nebo proto, že je bez vyznání, trestá se za přečin vězením od osmi dnů do tří měsíců.

5. Stejně se trestá, kdo veřejně způsobem surovým nebo štvavým hanobí republiku, národ nebo národní menšinu tak, že to může snížit vážnost republiky neb ohrozit obecný mír v republice nebo její mezinárodní vztahy.

Čís. 137.

Zákon ze dne 8. června 1923, kterým se upravuje vyučování jazyku státnímu jakož i jazykům národních menšin na školách středních a ústavěch učitelských. 40.

Národní shromáždění republiky československé usneslo se na tomto zákoně :

§ 1.

Jazyk státní jest na všech středních školách (gymnasiích, reálných gymnasiích, vyšších reálných gymnasiích, reformních

které se dotýkají již veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku jako nutných předpokladů zdravého života ve státě. P. roto postihuje pouze takovou činnost, která neobmezuje se na soukromí, nýbrž děje se veřejně ve smyslu šu 32, č. 2. Při tom přidržuje se ustanovení mírových smluv a ústavní listiny o ochraně menšin a po té stránce již provedením jejich. — Co do trestnosti rozlišuje zákon mezi popuzováním a násilnostem a nepřátelským činům proti jednotlivým skupinám obyvatel, popuzováním k zášti proti jednotlivým skupinám obyvatel a podněcováním k násilnostem a nepřátelským činům proti jednotlivcům. V dalším hrozí návrh trestem na hanobení republiky, národa nebo národní menšiny. Předpoklady trestnosti jsou, že se to děje veřejně, že to může snížit vážnost republiky nebo ohrozit obecný mír v republice nebo její mezinárodní vztahy a že se to děje způsobem surovým a štvavým.“

Rozhodnutí nejvyššího soudu.

Popuzováním pro národnost rozumí se popuzování pro příslušnost k určité národnosti, nikoli toliko pro národnostní smýšlení napadeného. (Rozh. ze dne 14. listopadu 1924. č. j. Z m. H. 397/24. Sb. č. 382.)

reálných gymnasiích a reálkách) a na ústavech učitelských bez rozdílu jazyka vyučovacího předmětem povinným.

§ 2.

Jazykům národních menšin lze na těchto školách vyučovati buď jako předmětu povinnému nebo nepovinnému, pokud některý z těchto jazyků není již jako jazyk vyučovací předmětem povinným.

§ 3.

Ministr školství a národní osvěty určí, na kterých školách bude vyučováno tomu kterému jazyku v § 2 naznačenému a jaký ráz ve smyslu téhož paragrafu bude míti dotčený předmět.

§ 4.

Při provádění tohoto zákona jest šetřiti zásady, že do vyšších tříd lze příslušný jazyk jakožto předmět povinný zaváděti toliko postupně.

§ 5.

Přestoupí-li žák ze závažných důvodů na ústav s týmž vyučovacím jazykem, na němž však jest vyučování jazykům v § 2 naznačeným zařízeno jinak než na ústavě, na kterém dříve studoval, může mu ministr školství a národní osvěty usnadniti přechod buď odkladem přijímací zkoušky z jazyka příslušné národní menšiny anebo v případech pozoruhodných osvobozením od účasti na povinném vyučování tomu jazyku, kterému se dosud neučil.

§ 6.

Zákonem tímto částečně se ruší a doplňují §§ 12 a 13 zemského zákona pro Čechy ze dne 13. září 1874, č. 56 z. z., § 8 zemského zákona pro Moravu ze dne 4. května 1906, č. 40 z. z., §§ 8 až 10 zemského zákona pro Slezsko ze dne 8. srpna 1914, č. 34 z. z., a §§ 29 a 30 zákona ze dne 2. května 1883, č. 53 ř. z.

§ 7.

Pokud neustanoví sněm Podkarpatské Rusi jinak, platí tento zákon i na území Podkarpatské Rusi.

§ 8.

Zákon tento nabude účinnosti počátkem školního roku 1923/24 a provede jej ministr školství a národní osvěty.

K zákonu č. 137/1923.

Poukaz:

Viz saint-germainskou smlouvu o ochraně menšin, čl. 9 (Prameny č. 33) a § 131 úst. list. (Prameny č. 9).

1924.

Čís. 26.

Vládní nařízení ze dne 31. ledna 1924, kterým se vydávají jednací řády pro župní zastupitelstva, župní výbory a okresní výbory. 41.

Jednací řád pro župní zastupitelstvo.

3. Členové župního zastupitelstva.

§ 8.

(¹) Každý člen župního zastupitelstva jest povinen dříve, než vstoupí do jednací síně, prohlásiti županovi neb úředníku župního úřadu jím pověřenému, ke které národnosti se hlásí, a toto prohlášení svým podpisem stvrditi.

Jednací řád pro okresní výbor.

3. Členové okresního výboru.

§ 8.

(¹) Každý člen okresního výboru jest povinen dříve, než vstoupí do jednací síně, prohlásiti okresnímu náčelníku neb úředníku okresního úřadu jím pověřenému, ke které národnosti se hlásí, a toto prohlášení svým podpisem stvrditi.

§ 43.

Vyššího schválení vyžadují tato usnesení:

9. usnesení o užívání jiného jazyka než československého v jednání okresního výboru a jeho komisi (čl. 8 vládního nařízení ze dne 31. ledna 1924, č. 27 Sb. z. a n., kterým se upravuje užívání jazyků pro župní zastupitelstva, župní výbory a okresní výbory, zřízené podle vládního nařízení ze dne 26. října 1922, č. 310 Sb. z. a n.).

Čís. 27.

Vládné nariadenie zo dňa 31. januára 1924, ktorým sa upravuje užívanie jazykov pre župné zastupiteľstvá, župné výbory a okresné výbory, sriadené podľa vládneho nariadenia zo dňa 26. októbra 1922, č. 310 Sb. z. a n. 42.

Vláda československej republiky nariaďuje podľa § 8 zákona zo dňa 29. februára 1920, č. 122 Sb. z. a n., ktorým sa

ustanovujú zásady jazykového práva v Československej republike :

Článok 1.

(¹) Župan ako predseda župného zastupiteľstva, župného výboru a komisií, ako aj osoby iné, poverené predsedníctvom v ňech schodzách, zpravodajovia, zapisovatelia, verifikátori zápisov, ďalej úradníci župného úradu alebo úradov v župe, ktorí sa schodzok zúčastnia, užívajú v pojednávaní jazyka štátneho.

(²) Prejavy členov župného zastupiteľstva (výboru, komisií) dejú sa v jazyku štátnom. Členovia, ktorí sú príslušníci jazyka národnej menšiny (§ 2 jazykového zákona), môžu činiť prejavy vo svojom jazyku podľa ustanovení nasledujúceho článku, nepoužívajú-li jazyka štátneho.

Článok 2.

(¹) V župnom zastupiteľstve (výbore), ktorého posobnosť sa vzťahuje na súdny okres, v ktorom podľa posledného súpisu ľudu býva aspoň 20 percentov štátnych občanov toho istého, avšak iného jazyka ako československého, môžu členovia župného zastupiteľstva (výboru, komisií), ktorí sú príslušníci jazyka tejto menšiny, v tých veciach, ktorých pojednávanie náleží župnému zastupiteľstvu (výboru) na základe toho, že jeho posobnosť vzťahuje sa na tento súdny okres, v pojednávaní župného zastupiteľstva, výboru a komisií činiť prejavy, podávať návrhy, dotazy a sťažnosti vo svojom jazyku a pri hlasovaní podľa mien v tomto jazyku hlasovať.

(²) Kde v župe podľa posledného súpisu ľudu býva aspoň 20 percentov štátnych občanov toho istého, avšak iného jazyka ako československého, môžu členovia župného zastupiteľstva (výboru, komisií), ktorí sú príslušníci jazyka tejto menšiny, v pojednávaní župného zastupiteľstva (výboru) a komisií činiť prejavy, podávať návrhy, dotazy a sťažnosti vo svojom jazyku a pri hlasovaní podľa mien v tomto jazyku hlasovať.

K vládnému nařízení č. 27/1924.

K nadpisu.

Poukaz :

— Vládní nařízení č. 310/22 aktivovalo župní a okresní výbory na Slovensku.

— Viz vládní nařízení č. 17/1926, čl. 90, Prameny č. 47.

(³) K návrhom, dotazom a sťažnostiam (odst. 1 a 2) má podávateľ právo pripojiť sám písomne preklad do štátneho jazyka; neurobí-li tak, obstará preklad župný úrad. Ak sú takéto návrhy, dotazy a sťažnosti krátke a jednoduché a nezdržuje-li sa tým pojednávanie, predseda podľa svojho uváženia buďto sám ich ihneď preloží, alebo dá ich preložiť. Podkladom pojednávania, poťažne odpovedi, sú tieto československé preklady.

(⁴) Formula o slube členov župného zastupiteľstva prečíta sa členom župného zastupiteľstva, ktorí sú príslušníci jazyka menšiny zmienenej v odstavci 1 a 2, tiež v ich jazyku a členovia títo môžu vo svojej reči slub skladat.

(⁵) V zápisoch zaznamenajú sa prejavy členov, ktorí sú príslušníci zmienenej menšiny, prednesené v jazyku tejto menšiny, pokiaľ sú predmetom zápisu, v československom preklade, ktorý obstará župný úrad, nepripojí-li člen sám do 24 hodín prekladu.

(⁶) Odpovedá-li župan písomne na dotaz alebo sťažnosť, podanú v jazyku zmienenej národnej menšiny, pripojí sa tiež preklad v reči dotazovateľa (sťažovateľa).

Článok 3.

Predsedovi župného zastupiteľstva (výboru) sa ponecháva, aby zariadil, ako majú byť obstarávané potrebné preklady. Predseda má právo dať preskúmať a podľa potreby opraviť preklad, ktorý pripojil člen sám.

Článok 4.

O tom, v akom jazyku lzä činiť podania na župné zastupiteľstvo (výbor) a v akom jazyku majú byť tieto podania vybavované, platia tie isté predpisy ako pre župný úrad.

Článok 5.

Župan sprostredkuje styk župného zastupiteľstva (výboru) na vonok podľa predpisov jazykového zákona a prevádzacieho nariadenia k nemu vydaného, platiciach pre župný úrad.

Článok 6.

(¹) Okresný náčelník ako predseda okresného výboru a okresných komisií a osoby poverené predsedníctvom v ich schodzoch, ďalej úradníci župného a okresného úradu, ktorí sa zúčastnia schodzok, užívajú v pojednávaní jazyka štátneho.

(²) Prejavy členov okresného výboru (komisií) dejú sa v jazyku štátnom. Členovia, ktorí sú príslušníci jazyka národnej

menšiny (§ 2 jazykového zákona), môžu činiť prejavy v svojom jazyku podľa ustanovení článku 7 a 8, nepoužijú-li jazyka štátneho.

Článok 7.

(¹) V okresnom výbore, ktorého posobnosť vzťahuje sa na súdny okres, v ktorom podľa posledného súpisu ľudu býva aspoň 20 percentov štátnych občanov toho istého, avšak iného jazyka ako československého, môžu členovia okresného výboru (komisií), ktorí sú príslušníci jazyka tejto menšiny, v tých veciach, ktorých pojednávanie náleží okresnému výboru na základe toho, že jeho posobnosť vzťahuje sa na tento súdny okres, činiť prejavy, podávať návrhy, zprávy, dotazy a sťažnosti vo svojom jazyku a pri hlasovaní podľa mien v tomto jazyku hlasovať.

(²) Kde v obvode okresného úradu podľa posledného súpisu ľudu býva aspoň 20 percentov štátnych občanov toho istého, avšak iného jazyka ako československého, môžu členovia okresného výboru (komisií), ktorí sú príslušníci jazyka tejto menšiny, v pojednávaní okresného výboru a komisií činiť prejavy, podávať návrhy, zprávy, dotazy a sťažnosti v svojom jazyku a pri hlasovaní podľa mien v tomto jazyku hlasovať.

(³) K návrhom, správam, dotazom a sťažnostiam (odst. 1 a 2) má podávateľ právo pripojiť písomne preklad do jazyka štátneho, neurobí-li tak, obstará preklad okresný úrad. Ak sú takéto návrhy, dotazy a sťažnosti krátke a jednoduché a nezdržuje-li sa tým pojednávanie, predseda podľa svojho uváženia buďto sám ich ihneď preloží alebo ich dá preložiť. Podkladom pojednávania, poľažne odpovedi, sú tieto československé preklady.

(⁴) Formula o slube členov okresného výboru prečíta sa členom, ktorí sú príslušníci jazyka v odst. 1 a 2 zmienenej menšiny, tiež v ich jazyku a členovia títo môžu slub skladať vo svojej reči.

(⁵) V zápisoch zaznamenajú sa prejavy členov, ktorí sú príslušníci zmienenej národnej menšiny, prednesené v jazyku tejto menšiny, pokiaľ sú predmetom zápisu, v československom preklade, ktorý obstará okresný úrad, nepripoji-li člen sám do 24 hodín prekladu.

(⁶) Odpovedá-li okresný náčelník písomne na dotaz alebo sťažnosť podanú v jazyku takejto národnej menšiny, pripojí sa tiež preklad v reči dotazovateľa (sťažovateľa).

Článok 8.

(¹) V správnom okrese, v ktorom podľa posledného súpisu ľudu býva viac ako 50 percentov štátnych občanov toho istého, avšak iného jazyka ako československého, môžu usnesením okresného výboru so schválením županovým byť zavedené dotyčne užívania jazykov v pojednávaní nasledujúce odchýlky od toho, čo je ustanovené v čl. 6 a 7:

a) zprávy, návrhy, dotazy a sťažnosti podané od členov okresného výboru (komisií) v jazyku štátnom, prekladajú sa do jazyka dotyčnej národnej menšiny; preklad tento, vedľa povodného znenia v štátnom jazyku je tiež podkladom pojednávania. Pokiaľ sú predmetom zápisu, zaznamenajú sa v povodnom znení v jazyku štátnom;

b) zprávy, návrhy, dotazy a sťažnosti, podané od členov okresného výboru (komisií) v jazyku dotyčnej národnej menšiny, sú vedľa svojich prekladov československých (čl. 7, odst. 3) tiež podkladom pojednávania a zaznamenajú sa do zápisov tiež v jazyku tejto menšiny;

c) prejavy členov, učinené v jazyku zmienenej menšiny, pokiaľ sú predmetom zápisu, zaznamenávajú sa tiež v jazyku tejto menšiny;

d) overenie zápisu verifikátormi, ktorí sú príslušníci národnej menšiny, môže byť vykonané v ich jazyku.

(²) V správnom okrese, v ktorom podľa posledného súpisu ľudu býva viac ako 80 percentov štátnych občanov toho istého, avšak iného jazyka ako československého, môže sa okresný výbor so schválením županovým usniesť krem toho, čo uvedené je v odst. 1, na tom, aby sa upustilo od prekladov návrhov, zpráw, dotazov a sťažností, podaných v jazyku tejto menšiny, do jazyka štátného, leda že by niektorý člen o preklad žiadal, alebo predsedajúci sám takýto preklad za nutný uznal.

(³) Usnesenia zmienené v odst. 1 a 2 platia na dobu volebného obdobia okresného výboru, ale pozbývajú platnosti aj skor, ak počet onej menšiny zmení sa tak, že podľa výsledkov posledného súpisu ľudu činí menej než 50, poťažne 80 percentov všetkých štátnych občanov, bývajúcich v obvode okresného úradu. Pokiaľ usnesenia tieto platia, môžu funkcionári, uvedení v čl. 6, odst. 1 užívať tiež jazyka národnej menšiny potial, nakoľko toho vyžaduje snadný chod pojednávania a ochrana pred škodami z neznalosti jazyka štátného.

(⁴) Tam, kde podľa predošlých ustanovení sa pripúšťa užívať vedľa československého jazyka tiež jazyka národnej menšiny, sluší jazyka československého užívať vždy na mieste prvom.

Článok 9.

Predsedovi okresného výboru ponecháva sa, aby zariadil, ako majú byť obstarávané potrebné preklady. Predseda má právo dať preskúmať a podľa potreby opraviť preklad, ktorý pripojil člen sám.

Článok 10.

O tom, v akom jazyku lzä činiť podania na okresný výbor a v akom jazyku majú tieto podania byť vybavované, platia tie isté predpisy ako pre okresný úrad.

Článok 11.

Okresný náčelník sprostredkuje styk okresného výboru na vonok podľa predpisov jazykového zákona a prevádzacieho nariadenia k nemu vydaného, platiacich pre okresný úrad.

Článok 12.

(¹) Toto nariadenie nabýva účinnosti dňom vyhlásenia.

(²) Jeho prevedením poveruje sa minister vnútra.

Čís. 221.

43. Zákon ze dne 9. října 1924 o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří.

Část druhá: O organizaci pojištění.

Oddíl první: O organizaci pojištění nemocenského. Úředníci a správce (ředitel).

§ 69.

(³) Ústřední sociální pojišťovna jest povinna dbáti, aby mezi těmito úředníky poměr národnostní příslušnosti byl přibližně shodný s národnostní příslušností pojištěncův.

1925.

Čís. 20.

Vládní vyhláška ze dne 18. prosince 1924 o rozhodnutí konference velvyslanců ze dne 28. července 1920 o Těšínsku, Oravě a Spiši. 44.

III.

3. Osoby, které mají domovské právo v území, přirknutém Polsku neb československému státu ve smyslu tohoto rozhodnutí a které se odlišují rasou aneb jazykem od většiny obyvatelstva, budou moci v šestiměsíční lhůtě, počínaje dnešním dnem, optovati pro tu zemi, která byla částí bývalé rakousko-uherské monarchie, neb stala se nástupkyní území řečené monarchie, v níž většina obyvatelstva jest složena z osob, mluvících týnnž jazykem a jsoucích téže rasy jako ony. Ustanovení článku II., týkajícího se provádění opčního práva, vztahují se na provádění práva, uznaného tímto článkem.

Čís. 102.

Zákon ze dne 23. dubna 1925, kterým se mění a doplňuje zákon ze dne 14. dubna 1920, č. 347 Sb. z. a n. o akciové bance cedulové. 45.

Článek VI.

(¹) Text bankovek jest v jazyku státním, oficiálním a obsahuje počet korun československých, na které platí. Tato hodnota bude uvedena také v jazyku ruském (maloruském), německém a maďarském.

(²) Tím zrušuje se odst. 1 a poslední věta odst. 2, § 18 bankovního zákona.

K zákonu č. 102/1925.

P o u k a z y :

- Bank. zákon (č. 347/1920) přisl. části viz Prameny č. 20.
- Viz též text příloh k §u 60 bank. zákona, změněný v čl. XVI této novely.
- Viz vládní nařízení jazykové č. 17/1926, čl. 13 (Prameny č. 47).
- Zákon č. 102/1925 nabyl platnosti dnem vyhlášení, t. j. dne 26. května 1925.

Článek XIII.

(¹) Firma banky jest: „Národní banka Československá“, „Národní banka Československá“, v překladu ruském (maloruském) „Народный банк Чехословацкии“, německém „Czechoslovakische Nationalbank“, maďarském „Czehszlovák nemzeteti bank“.

(²) Tím mění se odst. 1, § 53 bankovního zákona.

Čís. 205.

46. Zákon ze dne 15. října 1925, kterým se mění řád volení do poslanecké sněmovny ze dne 29. února 1920, č. 123 Sb. z. a n.

§ 23.

První odstavec zní: Ke kandidátní listině budiž připojeno písemné, vlastnoručně podepsané prohlášení všech kandidátů, že kandidaturu přijímají, k jaké národnosti se hlásí a že se svým souhlasem na jiné kandidátní listině, ani v jiném volebním kraji navrzeni nejsou.

§ 53.

Třetí skrutinium.

Ústřední volební komise rozdělí strany, ke kterým se při druhém skrutiniu přihlíželo, ve dvě skupiny:

I. skupinu tvoří strany, na jejichž kandidátních listinách jest nadpoloviční většina kandidátů jedné nebo více národnostních menšin, německé, maďarské nebo polské. Pro otázku, ke které z těchto menšin dlužno kandidátní listinu přičísti, je rozhodnou národnost, k níž se přihlásila (§ 23) větší část kandidátů téže strany; přihlásili-li se kandidáti k různým národnostním menšinám ve stejném počtu, rozhodne los.

II. skupinu tvoří všechny strany ostatní.

Podle týchž zásad rozdělí ústřední volební komise strany, k nimž se při druhém skrutiniu nepřihlíželo, ve skupiny A a B. Při tom včítají se do skupiny A pouze strany, s nimiž národnostně stejné strany byly zařaděny do skupiny I., ostatní strany včítají se do skupiny B.

Ústřední volební komise sečte všechny platné hlasy všech stran, k nimž se ve druhém skrutiniu nepřihlíželo, pokud patří do skupiny A nebo B, z celé republiky dohromady, dělí součet těchto hlasů počtem neobsazených mandátů, zjistí tak volební

číslo, jímž jest celé číslo beze zlomku dělením vyšlé, rozdělí mandáty mezi skupiny I. a II. a na to mezi strany každé příslušné skupiny zvlášť podle zásad § 52; při tom je základem výpočtu součet všech hlasů, straně v republice odevzdaných.

1926.

Čís. 17.

Vládní nařízení ze dne 3. února 1926, jímž se provádí ústavní **47.** zákon jazykový pro obor ministerstev vnitra, spravedlnosti, financí, průmyslu, obchodu a živností, veřejných prací a veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, pro veřejné korporace, podléhající těmto ministerstvům v republice Československé, jakož i pro úřady místní samosprávy.

O soudech, úřadech, ústavech, podnicích a orgánech republiky.

Díl I.

Hlava I.

Všeobecná ustanovení o úřadování.

Článek 1.

(¹) Všechny soudy, úřady, ústavy, podniky a orgány podřízené ministrům vnitra, spravedlnosti, financí, průmyslu, obchodu a živností, veřejných prací a veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy republiky Československé úřadují, vydávají vyhlášky a mají zevní označení ve státním, oficiálním jazyku, není-li připuštěna výjimka v následujících ustanoveních.

(²) Jsou tedy zejména povinny a oprávněny jen v tomto jazyku :

a) přijímatí podání a opatřovati je podací značkou, přijímatí vyjádření a návrhy stran :

b) sepisovati jejich prohlášení úředním zápisem :

K vládnímu nařízení č. 17/1926.

Poukaz :

— Viz jazykový zákon č. 122/1920, Prameny č. 10.

c) o nich jednati a o jednání sepisovati zápisy ;

d) konati porady, udržovati úřední styk mezi jednotlivými odděleními a dávatí příkazy kanceláři ;

e) vyřizovati podání a návrhy a vydávati svá vyřízení, i když nejsou vydávána na návrh nebo žádost stran ;

f) dopisovati si vespolek a jiným státním i samosprávným úřadům, zastupitelským sborům a veřejným korporacím ;

g) používati všech tiskopisů, zejména rejstříků, záznamů a seznamů a do nich zapisovati ;

h) vykonávati zápisy do veřejných knih, rejstříků a jiných záznamů (zemských desk, pozemkových, horních a železničních knih, depositních knih, firemních rejstříků, operátů pozemkového katastru a pod.) i připojovati doložky o takových zápisech na listiny ;

i) ověřovati podpisy na listinách a opisy listin ;

k) vydávati vyhlášky ve své úřední působnosti ;

l) označiti vně i uvnitř budovy a úřadovny ;

m) označovati úřad úřední pečeti na listinách a spisech ;

n) podávati zprávy, sdělení a výkazy nadřízeným úřadům.

Článek 2.

(¹) Soudy ve smyslu zákona a tohoto nařízení jest rozuměti všechny soudy, řádné i mimořádné, jež podléhají jmenovaným ústředním úřadům aneb aspoň jejich dohledu, jakož i ty, při nichž jest k účasti povolán soudce z povolání nebo státní úředník.

(²) K ústavům počítají se zejména státní trestnice, věznice, polepšovny, ústavy zdravotní, výzkunné a jiné ústavy ve správě některého z jmenovaných úřadů.

(³) Orgány republiky po rozumu zákona jsou zejména notáři (veřejní notáři), tlumočníci, zeměměřiči, autorisovaní civilní technické a bářští inženýři, jakož i technické a inženýři na Slovensku a v Podkarpatské Rusi v § 3 zákona ze dne 18. března 1920, čís. 185 Sb. z. a n., o inženýrské komoře, zmínění, státní obvodní a obecní lékaři a jiné osoby pověřené státní správou, pro svůj úřad anebo svou službu, nebo pro obstarávání prací vlády ve veřejném zájmu.

Článek 3.

(¹) Za podání ve smyslu zákona a tohoto nařízení jest považovati ústní nebo písemní žádost za úřední výkon i každé ústní nebo písemní sdělení.

(²) Při osobních dotazech stran, žádostech o informace a o urychlení úředního řízení budiž stranám neznalým státního nebo menšinového jazyka, jimž se v tom kterém okrese mohou podání vyřizovati, styk se soudem anebo s úřadem usnadněn, pokud jest to soudu neb úřadu možno.

Článek 4.

(¹) Podání, jež bylo učiněno stranou nezastoupenou právním zástupcem v jiném než státním jazyku, vrátí se, pokud soudu, úřadu nebo orgánu není známo, že strana je znalá jazyka státního, k opravě formální vady bez prodlení na přiměřenou krátkou dobu, leda že jde o podání podle článku 5. Jde-li o podání vázané lhůtou neb o podání, jemuž zákon přiznává jisté pořadí, jest povinna strana je předložiti ve vyhotovení ve státním jazyku věcně nezměněné, připojíc původní podání. To buď straně oznámeno. Při tom jí může býti uloženo, aby prokázala, že původní podání se shoduje s podáním v jazyku státním. Totéž platí také o návrzích v knihovních věcech; tu musí býti podání vyhovující příkazu učiněno ve třech dnech po doručení k opravě. Do této lhůty se nezapočítávají dny poštovní dopravy.

(²) Bylo-li podání v určené lhůtě ve státním jazyku opět učiněno, zachovají se mu účinky prvního podání, jako by bylo řádně učiněno. Podá-li je strana po určené lhůtě nebo pozměněné, anebo nepřipojíc původního podání, kde jest to předepsáno, anebo nevyhovujíc vyzvání, aby prokázala shodu obou podání, nebude k prvnímu podání hleděno; bylo-li původně již vázáno lhůtou a prošla-li již tato, bude nové opravené podání jako opožděné zamítnuto; jinak bude vyřizeno, jako by bylo podáno v den, kdy znova došlo.

(³) Učiní-li za stranu podání v jiném než státním jazyku právní zástupce nebo učiní-li podání takové strana, o níž je soudu, úřadu nebo orgánu známo, že je znalá státního jazyka, anebo předloží-li strana vrácené jí podání nevyhovujíc příkazu, buďž odmítnuto, ježto se nehodí, aby o něm bylo po zákonu zahájeno jednání.

(⁴) Žádala-li by strana přednessi svou věc ústně, aby byl s ní o tom sepsán zápis proti těmto ustanovením, budiž poučena po rozumu zákona; setrvá-li na své žádosti a nejde-li o takový případ, kde jest jednati ve státním zájmu z úřední moci (čl. 5), budiž odmítnuta a o tom sepsán stručný záznam.

Článek 5.

(¹) Podání, jejichž přijetí žádá nevyhnutelně důležitý zájem státní, směji býti přijata, i když nebyla učiněna ve státním jazyku. Podání taková se vyřídí a o ních bude jednáno jen jazykem státním. Nebylo-li podání přijato, nemůže se strana stěžovati pro porušení jazykového práva.

(²) Za taková podání nepokládají se podání a přiznání poplatníků (jih zástupců) týkající se veřejných daní a dávek.

Článek 6.

(¹) Podání, jež bylo učiněno kromě případu čl. 22 a 28 ve státním a jiném jazyku tak, že je nelze oddělit, a jež ani podmínce čl. 5 nevyhovuje, buď vráceno, pokud se týče odmítnuto, podle čl. 4, aby bylo podáno pouze ve státním jazyku.

(²) Bylo-li učiněno v oddělených vyhotoveních, buď odmítnuto vyhotovení v jiném jazyku, ježto se nehodí, aby po zákonu bylo o něm jednáno, a o vyhotovení ve státním jazyku buď zahájeno předepsané řízení.

Článek 7.

(¹) Listiny a spisy sepsané v jiném jazyku než státním, ale v takovém, jímž mluví některá národní menšina ve státě, lze předložit jako přílohy, doklady, k důkazu nebo k jiným úředním účelům bez ověřeného překladu do státního jazyka jen tomu soudu, úřadu nebo orgánu, jehož sídlo jest v obvodu sborového soudu druhé stolice, ve kterém jest aspoň jeden soudní okres s takovou národní menšinou a byly-li zřízeny před 6. březnem 1925.

(²) Soud, úřad nebo orgán může přes to uložit straně, aby předložila ověřený překlad ve státním jazyku, není-li mu plně srozumitelná taková listina.

(³) Zápis do veřejných knih, rejstříků a operátů pozemkového katastru může však povolen býti jen podle listin, sepsaných ve státním jazyku anebo podle listin jejichž ověřený překlad v tomto jazyku byl připojen.

(⁴) K listinám nebo spisům sepsaným v jiné řeči než uvedené v odst. 1, musí býti vždy připojen ověřený překlad do státního jazyka.

Článek 8.

(¹) Se stranami a jinými účastníky buď jednáno jen ve státním jazyku.

(²) Jsou-li však svědci (znalečtí svědci, přezvědné osoby, důvěrníci nebo pamětníci), jakož i strany vyslychané k důkazu nebo obvinění, příslušníky jazyka některé menšiny (hlava II.) v obvodu téhož sborového soudu II. stolice a přesvědčili se soud nebo úřad je vyslychající anebo je-li známo z bydliště neb pobytu vyslychaného nebo z jiných okolností (dřívějšího jednání a pod.), že vyslychaný není tak mocen státního jazyka, aby mohl v něm věcně správně vypovídati, mohou tyto osoby bez tlumočnicka býti vyslechnuty ve svém jazyku.

(³) Nezná-li soudce neb úředník, jemuž podle pravidel náleží toto úřední jednání, jazyka osoby, jež má býti podle odst. 2 vyslechnuta, vyslechne ji, je-li to podle zákonných ustanovení přípustno, soudce neb úředník jejího jazyka znalý; úřaduje-li se ve sborech a nejsou-li všichni členové znalí jazyka strany, vyslechne ji jeden ze členů tohoto jazyka znalý a tlumočí pak její výpověď.

(⁴) Není-li to přípustno (na př. před nalézacím soudem) nebo možno, aby byla taková osoba vyslechnuta jiným soudcem nebo úředníkem, buď přibrán k jednání tlumočnick. Jde-li jediné o věc strany, hradí útraty prozatím strana dovolávající se této osoby s výhradou konečného rozhodnutí o útratách, jinak je hradí stát.

(⁵) Výpověď buď do zápisu ve státním jazyku zapsána, ale budiž pak vyslychanému stlumočena a v zápisu potvrzeno, že se to stalo a že zápis byl sepsán správně podle učiněné výpovědi. Záleží-li na doslovném znění výpovědi, o čemž rozhodne z úřední povinnosti anebo na návrh strany s konečnou platností soudce, úředník anebo senát, u něhož se výslech koná, zapíše se výpověď též v jazyku, ve kterém byla učiněna. Není-li snad zapisovatel znalý tohoto jazyka, zapíše ji vyslychající nebo tlumočnick a podepíše vyslychaný.

(⁶) Je-li třeba ustanoviti za znalce osobu neznalou státního jazyka, poněvadž tu není znalců toho oboru znalých tohoto jazyka, budiž s ní jednáno obdobně podle odst. 2 až 5.

(⁷) Odpírá-li vyslychaná osoba vypovídati v jazyku státním, jehož je znalá, a nelze-li pro ten případ užití jiného ustanovení, budiž donucována pokutami do 1000 Kč (§ 8, odst. 4 zák.).

Článek 9.

Není-li předepsáno pro řízení nucené zastoupení právním zástupcem a nejedná-li strana ani plnomocníkem, může s ní

za podmínek odst. 2., čl. 8. býti jednáno v jejím jazyku. Zápis bude sepsán ve státním jazyku. Straně může však také býti uloženo, aby si přibrála k hájení svých práv plnomocníka znalého státního jazyka, není-li soudce neb úředník úplně znalý jejího jazyka a není-li ani strana s to, aby se vyjádřila srozumitelně ve státním jazyku o předmětu jednání.

Článek 10.

(¹) Strány a jimi účastníci nemohou se toho dovolávati, že právní zástupci, obhájci nebo plnomocníci jimi ustanovení nejsou úplně znalí státního jazyka.

(²) Není důvodem pro přivzetí tlumočnicka, že se účastní jednání právní zástupce, obhájce nebo plnomocník, který není znalý jazyka, jimž se projednává. Straně náleží, aby se dala zastupovati vždy zástupcem jazykově způsobilým.

(³) Je-li třeba, aby ustanoven byl straně právní zástupce, obhájce neb opatrovník z úřední povinnosti, buď ustanoven, pokud možno, takový, jenž jest úplně znalý jak státního, tak i jazyka, jimž mluví zastoupený jako příslušník národní menšiny. Totéž platí o správcích podle řízení exekučního, konkursního a vyrovnávacího.

Článek 11.

Ve veřejných knihách, pro které bylo dosud použito tiskopisů v menšinovém jazyku a v nichž jsou nadpisy napsány v tomto jazyku, buďtež do lhůty, kterou určí předsednictvo sborového soudu druhé stolice podle pracovních poměrů soudu, přeměněny jak znění tiskopisů vůbec, tak nadpis vložky (pozemnoknižní zápisnice) na znění ve státním jazyku, buď razítkem nebo vepsáním, a to na předním místě, ve všech vložkách dosud užívaných. Obdobně buď postupováno ve firemních i jiných rejstřících, záznamech, katastrálních operátech a pod.

Státní ústavy a podniky vyjímajíc ústavy osvětové.

Článek 12.

(¹) Státní ústavy a státní podniky podřízené ministrům uvedeným v čl. 1 úřadují a vydávají vyhlášky s výhradou toho, co níže ustanoveno, jazykem československým.

(²) Jejich budovy a úřední místnosti jsou označeny v jazyku československém a v témž jazyku jest zhotovena i jejich pečef úřední.

(³) Jejich korespondence se stranami potřebná k jich provozu po stránce odborné a obchodní a jejich odborné publikace nejsou co do užívání jazyků podrobeny předpisům o úřadování. Avšak i tu užívati jest jazyka jiného než státního jen, je-li to nezbytně nutno.

(⁴) Ve státních ústavech a podnicích těchto při osobním styku s osobami neznalými jazyka československého budiž použito dle možnosti jejich jazyka mateřského, po případě jiného, v němž lze se dorozuměti.

(⁵) Vyhlášky a pokyny písemné určené pro vnitřní potřebu v ústavech a podnicích těchto vydají se dle potřeby též v jazycích jiných.

Platidla a kolky.

Článek 13.

(¹) Československá platidla kovová i papírová, jakož i kolky vydávají se v jazyku státním.

(²) Hodnota papírových platidel bude na rubu vyznačena podle potřeby též jazyky, jimiž mluví menšiny republiky československé (čl. 14).

Hlava II.

O jazykových menšinách.

Článek 14.

Národní a jazykovou menšinou po rozumu zákona a tohoto nařízení míněni jsou státní občané Československé republiky téhož, avšak jiného než státního jazyka, jichž obývá podle výsledku posledního soupisu lidu úředně uveřejněného alespoň v jednom soudním okrese republiky nejméně 20 procent.

Článek 15.

Soudním okresem po rozumu § 2, odst. 2, zákona jest obvod okresního soudu, v němž podle výsledku posledního soupisu lidu úředně uveřejněného obývá alespoň 20 procent státních občanů hlásících se k některému, a sice témuž jazyku v čl. 14 uvedenému. Byl-li tento poměr zjištěn o příslušnících několika jiných jazyků než státního, platí pro každou z těchto menšin zvláštní ustanovení zákona a tohoto nařízení. Pokud v území jedné obce je zřízeno několik okresních soudů, pokládá se celá obec za jediný soudní okres.

Článek 16.

(¹) Příslušníky jazyka národní menšiny mohou být nejen osoby fyzické, nýbrž i osoby právnické a jim podobné samostatné subjekty právní, dále samosprávné úřady, zastupitelské sbory, církevní úřady a jiné korporace.

(²) Příslušnost k menšině buď posuzována při písemných podáních podle řeči podání, pokud soudu, úřadu neb orgánu není známo jinak, že strana je příslušníkem jiného jazyka. Má-li soud, úřad neb orgán závažné pochybnosti o tom, že strana je příslušníkem menšinového jazyka, v němž bylo učiněno podání, vyžádá si ústní nebo písemné prohlášení strany. Do té doby pokládá se strana za příslušníka menšiny, v jejímž jazyku bylo učiněno podání. Při jednání ústním buď ke straně, která chce jednati jazykem menšinovým, vždy učiněn dotaz po její jazykové příslušnosti, pokud soudu, úřadu nebo orgánu není nepochybně známo, že strana je příslušníkem toho jazyka.

(³) Při právnických osobách, jim podobných samostatných subjektech právních, dále samosprávných úřadech, zastupitelských sborech, církevních úřadech a jiných korporacích, přihlížeti jest k tomu, v jakém jazyku jsou zapsány ve veřejném rejstříku, anebo jaký mají jednacím jazyk podle stanov, jednacího řádu, nebo jiných vnitřních předpisů, po případě podle tohoto nařízení; mají-li několikerou jednacím řeč, rozhodným jest státní jazyk, je-li také jazykem zápisu nebo jednacím řečí, jinak jazyk, který jest tu uveden na prvním místě. Při majetkových podstatách (pozůstalostech, konkursních podstatách a pod.) rozhodným jest jazyk dosavadního vlastníka, při nadacích a podobných účelových jměních jazyk, kterým se vede správa jejich, anebo který vyplývá z účelu nebo z listiny zřizovací.

(⁴) Stranám a jiným účastníkům a jejich právním zástupcům buďtež uloženy pořádkové pokuty (§ 8, odst. 4, zákona) do 1000 Kč, učiní-li o jazykové příslušnosti a znalosti nepravdivé udání. Na ustanovení toto nutno upozorniti, kdykoliv se činí dotaz ke straně podle ustanovení odst. 2. Uložení pokuty právnímu zástupci nevylučuje případného stíhání kárným řízením.

Článek 17.

Práva a výhody, zaručené zákonem a tímto nařízením příslušníkům jazykové menšiny, přísluší jen straně osobně; jedná-li strana zmocněncem, zákonným anebo právním zástup-

cem, rozhodným jest jazyk strany, nikoliv jazyk, jehož užívá zmocněnec nebo zástupce. Tento nemůže zjednávatí platnost své jazykové příslušnosti.

Hlava III.

Výjimečná ustanovení.

a) O soudech, úřadech a orgánech, jichž působnost se vztahuje na soudní okres s jazykovou menšinou.

Článek 18.

(¹) Výjimky v dalších člancích z ustanovení v hlavě první uvedených platí za těchto podmínek:

a) je-li v soudním okrese jazyková menšina podle čl. 15,

b) jde-li o věc, již vyříditi náleží soudům, úřadům nebo orgánům na základě toho, že jich působnost se vztahuje na tento okres pod a) uvedený,

c) že strana neb osoba zúčastněná jest příslušníkem jazyka menšiny v odst. a) uvedené, a

d) že v tomto jazyku činí podání, prohlášení nebo jedná.

(²) Není třeba, aby strana neb jiný účastník, k němuž dlužno přihlížeti, měli své bydliště, pobyt nebo sídlo v tomto okrese, pro nějž jest založena příslušnost soudu, úřadu neb orgánů.

Článek 19.

(¹) Jsou-li tu podmínky čl. 18, jsou soudy, úřady a orgány, jichž se to týče, povinny a oprávněny přijímati od příslušníků dotčeného menšinového jazyka podání také v jejich, nikoliv i v jiném menšinovém jazyku a vydati jim vyřízení nejen ve státním, nýbrž i v jazyku podání. Ostatním ve věci zúčastněným, o nichž je soudu, úřadu neb orgánu z dřívějšího podání nebo jednání anebo jinak známo, že jsou příslušníky téhož menšinového jazyka, vydáno buď vyřízení i v jejich jazyku.

(²) Bylo-li podání učiněno v jiném než příslušném menšinovém jazyku, anebo bylo-li učiněno v jazyku menšinovém někým, kdo není jeho příslušníkem, buď postupováno obdobně podle čl. 4 a 5.

(³) Podání učiněné v jazyku státním a v příslušném jazyku menšinovém, jehož příslušníkem jest podatel, budiž přijato a

o něm řízení zahájeno. S podáním učiněným v jazyku státním a v jiném menšinovém anebo učiněným v příslušném jazyku menšinovém, jehož jest podatel příslušníkem, a v jiném menšinovém, buď naloženo obdobně podle čl. 6.

Článek 20.

(¹) Listiny nebo spisy sepsané v jazyku menšiny, jež byla v čas podání v okresu, lze předkládati jako přílohy, doklady, k důkazu nebo k jinému úřednímu účelu bez časového omezení a bez ověřeného překladu do jazyka státního.

(²) O listinách nebo spisech, sepsaných v jazyku jiném než příslušné menšiny, užití jest obdobně ustanovení čl. 7.

Článek 21.

(¹) Nepředchází-li podání strany, dostane se jí vyřízení ve státním jazyku, je-li však soudu, úřadu nebo orgánu známo, že strana jest příslušníkem jazyka některé menšiny v okrese, vydá jí vyřízení v jazyku státním i v jazyku příslušné menšiny.

(²) Strana, která jest příslušníkem jazyka menšiny a již se dostalo vyřízení jen ve státním jazyku, může žádati do 3 dnů od doručení, aby jí bylo dodáno vyřízení i v jejím jazyku. Žádati lze ústně, což se osvědčí záznamem ve spisech, anebo písemně. Při písemných žádostech se nezapočítávají dny poštovní dopravy. Tato žádost nepodléhá kolku. Strana může však také žádati, aby jí soud, úřad neb orgán přeložil dodané vyřízení jen ústně do jejího jazyka. Tyto žádosti buďtež ihned vyřízeny.

Článek 22.

(¹) Sepisuje-li soud, úřad nebo orgán se stranou, která jest příslušníkem jazyka menšiny, protokolární podání, které má býti zasláno ku příslušnému vyřízení soudu, úřadu nebo orgánu, který není oprávněn přijímati podání v jiném jazyku než ve státním, sepíše, šetře jinak jazykového práva strany, podání pro příslušný soud, úřad nebo orgán v jazyku státním.

(²) Má-li návrh učiněný za podmínek čl. 18 v jazyku menšiny u soudu, úřadu neb orgánu, který jest oprávněn přijímati podání v jazyku tomto, po předběžném vyřízení zaslán býti k příslušnému řízení jinému soudu, úřadu neb orgánu, který není oprávněn přijímatí podání v jiném než státním jazyku nebo v tomto menšinovém jazyku, anebo přísluší-li vyřídití takový

návrh samostatně každému z těchto soudů, úřadů neb orgánů, sepiše se návrh jazykem státním a vedle toho pro úřední potřebu soudu, úřadu neb orgánu návrh sepisujícího nebo také pro potřebu soudu, úřadu neb orgánu, jenž je oprávněn přijímati podání v témž jazyku menšinovém, také jazykem menšiny pro ně rozhodné (na příklad návrh na povolení exekuce, žádost za zápis společných zástavních práv u různých soudů u jednoho z nich podaná a pod.). O listinách platí tu ustanovení čl. 7, odst. 1. a 3.

(3) Písemné návrhy v takových případech musí rovněž vyhovovati ustanovením platným pro příslušné soudy, úřady neb orgány.

Článek 23.

(1) Veřejný žalobce jest povinen vznésti obžalobu (návrh na potrestání) proti obviněnému, který jest příslušníkem jazyka menšiny, i v tomto jazyku; stejně budtež činěny a ostatní návrhy a prohlášení, jichž se dostává přímo účastníkům.

(2) Soud prohlásí v tomto případě obviněnému ústně obžalobu, své nálezy a usnesení a dá příslušné poučení v jeho jazyku; dodávají-li se písemně, staniž se to v jazyku státním a v jazyku obviněného. Zahájí-li se trestní řízení na úřední oznámení sepsané v jazyku státním, jest povinen soud na žádost obviněného příslušníka jazyka menšiny, v dotyčném soudním okrese obývající, opatřiti překlad oznámení do jeho jazyka a připojiti jej ke spisům.

(3) Jde-li o trestní věc z okresu, v němž jsou různé jazykové menšiny, a jsou-li obvinění příslušníky jazyka různých těchto menšin, budiž obdobně používáno všech těchto jazyků.

Článek 24.

(1) Jsou-li strany, obvinění nebo jiní účastníci příslušníky jazyka menšiny a jednají-li v něm skutečně, budiž i od soudu, úřadu neb orgánu v něm s nimi projednáváno a jejich výpovědi do zápisu v tomto jazyku zapsány.

(2) Účastní-li se jednání též osoby, jež užívají státního jazyka, projedná se věc s každým účastníkem v jazyku, jímž mluví, při čemž soudce, úředník nebo orgán bude hleděti k tomu, aby přednesy účastníků staly se srozumitelnými i druhým účastníkům neznalým tohoto jazyka. Zápis budiž sepisován státním jazykem a výpovědi nebo prohlášení zúčastněných příslušníků menšinového jazyka budtež zapisovány v jejich jazyku, ne-

žádá-li strana, aby byly zapsány také v jazyku státním. Souhrnné protokoly buďtež tu sepsány jen státním jazykem; žádá-li za to strana, buď připojen úřední překlad.

(3) Vyřízení vydáno buď stranám státním jazykem a jazykem menšiny, ledaže se účastníci zřekli vyhotovení v tomto jazyku.

Článek 25.

(1) Vydávají-li se vyřízení ve státním a v jazyku menšiny, buď vyřízení ve státním jazyku na předním místě. Použije-li se tiskopisů, mohou býti lomeny tak, že vyřízení ve státním jazyku bude na levé straně anebo před vyřízením v druhém jazyku. Text tiskopisů vícejazyčných buď vždy tak upraven, aby byl státní jazyk na předním místě.

(2) Pro rejstříky, záznamy, seznamy buď používáno tiskopisů se zněním jen ve státním jazyku, stejně jako všech tiskopisů, jež slouží jen vnitřním (evídenčním a pod.) účelům a do nichž strany nemají práva nahlédnouti.

(3) Do rejstříků, záznamů a seznamů zapisována budiž věc ve státním jazyku, ledaže jde o návrh anebo přednes příslušníka jazyka menšinového, který se zápisem do rejstříku osvědčuje; v tom případě jest jej zapsati v jazyku přednesu.

(4) Spisové obaly a přehledy buďtež vedeny jen ve státním jazyku.

(5) Pro výkazy, záznamy, knihy a pod., jež jsou strany dle předpisů o veřejných dávkách a monopolech povinny vésti k účelům finanční správy, platí zásady hlavy I. a III. tohoto nařízení.

Článek 26.

(1) Pro veřejné knihy buď používáno všude v okresech uvedených v čl. 15 tiskopisů v jazyku státním na prvním a v jazyku menšinovém na druhém místě.

(2) Ve veřejných knihách, pro které bylo dosud použito tiskopisů jen v menšinovém jazyku a v nichž jsou nadpisy vložek jen v tomto jazyku, jakož i ve firemních a jiných rejstřících, záznamech, katastrálních operátech a pod., buďtež doplněny jak znění tiskopisů tak nadpisy zněním ve státním jazyku, a to na předním místě. Při tom jest se zachovati obdobně podle čl. 11.

(³) Jiné zápisy po účinnosti nařízení řídí se předpisy čl. 27. a 28.

Článek 27.

(¹) Byl-li podán návrh na knihovní zápis v jazyku státním, vykoná se zápis v knihách jen v tomto jazyku, byť bylo vyrozuměti o něm i účastníky, kteří se hlásí k jazyku menšinovému.

(²) Byl-li podán návrh jazykem menšinovým od příslušníka tohoto jazyka, zápis vykoná se jazykem státním a jazykem podání.

(³) Má-li býti vykonán knihovní zápis jen v zápětí jiného návrhu než knihovního, který podal příslušník jazyka menšinového v tomto jazyku, stane se zápis v jazyku státním i v jazyku onoho podání.

(⁴) Nařídí-li se zápis bez návrhu z úřední moci (na příklad podle odevzdací listiny nebo pod.), vykoná se jazykem státním, ledaže jest ze spisů patrné, neb soudu či úřadu známo, že účastníci jsou příslušníky jazyka menšiny. Tu se vykoná zápis i v jejich jazyku.

Článek 28.

(¹) Může-li na jediný návrh povolen a vykonán býti zápis v knihách různých soudů neb úřadů, lze podati návrh u soudu neb úřadu, jenž jest oprávněn přijímati podání jen ve státním jazyku, jen v tomto jazyku; u soudu a úřadu pak, jenž jest oprávněn přijímati podání v jazyku menšinovém, v jazyku státním a v jazyku této menšiny, je-li zúčastněn také některý soud neb úřad, který není oprávněn přijímati podání v jazyku menšiny, a toliko v jazyku menšiny, jsou-li všechny zúčastněné soudy neb úřady oprávněny přijímati podání v jazyku této menšiny.

(²) Pro vyřízení a zápis platí u každého soudu neb úřadu ustanovení o tom podle jazykových předpisů proň platných.

Článek 29.

Doložka na listinách o vykonaném zápise buď napsána v tom jazyku, ve kterém se stal zápis.

Článek 30.

(¹) Žádostě o zápisy do veřejných rejstříků (obchodního, společenstevního a j.) posuzují se podle jazykových poměrů

okresu, ve kterém má firma (společnost, společenstvo) své sídlo, nikoliv podle obvodu její působnosti. Jde-li o zápisy do rejstříku odštěpného závodu, řídí se žádosti jazykovými poměry okresu, ve kterém jest tento odštěpný závod.

(²) O žádosti v jazyku menšinovém, v němž soud nebo úřad oprávněn je podání přijmouti, vykonají se zápisy vždy ve státním a tomto menšinovém jazyku. Do vyřízení a zápisu buď převzato doslovné znění firmy přijaté žadatelem, nechť jest v jakémkoli jazyku, pokud je přípustné jinak podle platných předpisů.

Článek 31.

(¹) Ve výpisech z veřejných knih a rejstříků buď zachován jazyk jednotlivých zápisů.

(²) Žádá-li však strana jen částečný výpis a zejména ze zápisů vykonaných v různých jazycích jen v jednom z nich, buď vydán jako částečný s výslovným označením, v kterých jazycích jsou to které zápisy v knihách anebo rejstříku vykonány.

(³) Nadpis a konečná doložka (datování) výpisu buďtež psány ve státním jazyku; bylo-li však žádáno zaň příslušníkem jazyka menšinového, buďtež psány jazykem státním a jazykem žádosti.

Článek 32.

Doložky o ověření podpisu nebo vidimace opisu na listinách buďtež psány jazykem státním, a bylo-li žádáno v jazyku menšiny, též tímto jazykem.

Článek 33.

(¹) Podací značka na spisech buď vytištěna vždy ve státním jazyku. Rovněž kolky buďtež přetištěny (obliterovány) razítkem jen ve státním jazyku.

(²) Úřední pečef, již jest podle ustanovení zákonů neb nařízení opatřiti vyřízení a listiny vyhotovené v jazyku státním a menšinovém, je-li nezbytnou součástí vyřízení pro stranu, buď vytištěna v obou jazycích tak, aby slovní výplň ve státním jazyku byla na prvním místě.

Článek 34.

Zevní označení soudů, úřadů a úředních místností orgánů, jakož i jednotlivých úřadoven řídí se místem, kde budova jest. Je-li v okresu, kde není menšiny jazykové podle čl. 15, buďtež

označeny jen ve státním jazyku; je-li však v okrese, kde jest také jazyková menšina, budou označeny na předním místě v jazyku státním a kromě toho i v jazyku menšiny.

Článek 35.

(¹) Vyhlášky, jež vydá soud, úřad nebo orgán v okrese s jazykovou menšinou pro obvod tohoto okresu, buďtež vždy v jazyku státním a menšinovém.

(²) Vyhlášky, jež vydá soud, úřad nebo orgán, jehož působnost se vztahuje také na okres menšinový, buďtež vydány pro okres menšinový v jazyku státním i v jazyku dotyčné menšiny.

b) O soudech, úřadech a orgánech, jichž působnost se vztahuje na několik soudních okresů.

Článek 36.

(¹) Soudy, úřady a orgány, jichž působnost se vztahuje na několik soudních okresů, z nichž v některých jest jazyková menšina podle čl. 15, jsou povinny přijmouti od příslušníků jazyka menšiny podání v jejich jazyku jen tehdy, vztahuje-li se na věc, pro niž jsou příslušny pro její vztah k okresu s jazykovou menšinou. Takové podání vyřídí jazykem státním a menšinovým a platí jinak ustanovení čl. 18 až 35, kdežto ustanovení čl. 1, 3 až 11, platí ve všech ostatních věcech.

(²) Úřední jednání, jež se koná v několika okresích (vyhláskové řízení, pochozí komise a pod.), prováděno buď po stránce jazykové v každém okrese dle pravidel pro tento okres platných.

(³) Jazyková úprava projektů technických, plánů, rozpočtů a pod., jež mají vyloženy býti k veřejnému nahlédnutí, nebo mají býti předmětem komisionelního jednání v různých okresích, řídí se předpisy platícími o jazyku vyhlásek v tom kterém okrese.

c) O možnosti jednati a vyřizovati jen v jazyku menšinovém.

Článek 37.

U soudů a úřadů, jichž působnost jest omezena na jediný soudní okres, v němž alespoň dvě třetiny státních občanů okres obývajících jsou příslušníci téhož, avšak jiného jazyka než státního, lze ve věcech, které vyříditi jim náleží proto, že jejich působnost se vztahuje na tento okres, a ve kterých bylo učiněno podání od příslušníka menšinového jazyka v tomto jazyku a

účastní se jako strany jen příslušníci tohoto jazyka, nebo ve kterých se projednává bez předcházejícího podání jen s příslušníky jazyka menšinového, také jen v tomto jazyku :

a) vyříditi podání kromě těch, jež mají v zápětí zápis do veřejných knih (čl. 27), a vyřízení dodatí zúčastněným :

b) vydati vyřízení bez předcházejícího podání ;

c) projednávat se stranami, a pokud jsou příslušníky téhož jazyka, i s jinými účastníky a činit¹⁾ o tom úřední zápisy nebo záznamy ve spisech ;

d) vydati nálezy a usnesení ;

e) vyplniti označení příjemce na doručovaných spisech, obálkách a doručných listech.

Článek 38.

Soudy a úřady instančně bezprostředně nadřizené soudům a úřadům v čl. 37. uvedeným mohou ve věcech, které v první stolici podle ustanovení čl. 37. byly projednány a rozhodnuty jen v jazyku menšiny a instančním pořadem jich došly, vydati vyřízení kromě těch, jež mají v zápětí zápis do veřejných knih nebo rejstříků (čl. 27, 30), projednávat se stranami, sepisovat zápisy o jednání a vydati nález také jen v tomto menšinovém jazyku.

Článek 39.

V případě uvedeném v čl. 37. a 38. může podati veřejný žalobce trestní žalobu a učiniti návrhy a prohlášení uvedené v čl. 23, odst. 1, také jen v jazyku menšiny. Jinak platí pro veřejného žalobce ustanovení čl. 37.

Článek 40.

Na vyřízeních a listinách vydaných jen v jazyku menšiny vtištěna buď za podmínek čl. 33. úřední pečeť v jazyku státním a menšinovém, a to se slovní výplní v jazyku státním na předním místě.

d) O úřadech a orgánech, jichž působnost se vztahuje na menší obvody, než jest soudní okres, nebo na části několika soudních okresů, nebo na soudní okres celý a části okresu jiného.

Článek 41.

⁽¹⁾ Soudy, úřady a orgány, jejichž působnost vztahuje se jen na část soudního okresu s národní menšinou (čl. 15), po-

vinny jsou vždy přijímati podání od příslušníků jazyka této menšiny v jejich jazyku. Ostatní výjimečná ustanovení hlavy III. vztahují se na soudy, úřady a orgány tyto jen tenkrát, jestliže také v úředním obvodu těchto soudů, úřadů a orgánů obývá aspoň 20 procent, pokud se týká obývají aspoň dvě třetiny státních občanů příslušníků téže národní menšiny.

(²) Skládá-li se obvod působnosti soudu, úřadu nebo orgánu ze dvou nebo více částí uvedených v odst. 1, nebo také z částí okresu nemenšinového, nebo ze soudního okresu celého a částí okresu jiného, jest se soudu, úřadu nebo orgánu zachovati ohledně každé jednotlivé součásti podle předpisů pro ni platných.

Hlava IV.

O prorogaci a delegaci.

Článek 42.

(¹) Stane-li se soud neb úřad příslušným dohodou stran, platí pro podání a řízení ustanovení platná pro tento soud nebo úřad podle předchozích předpisů.

(²) Soud neb úřad delegovaný na návrh některé strany, nebo soud nebo úřad, na který byl na návrh přenesen výkon jednotlivých jednání, řídití se bude předpisy jinak proň platnými. Bylo-li však naň přeneseno jednání s jiného příslušného soudu neb úřadu, pro který platí předpisy čl. 18. a násl. bez návrhu účastníků, budiž k tomu hleděno, aby co možná byla zachována i pro příslušníky jazyka národní menšiny jen tímto jazykem mluvící ustanovení pro ně daná.

Hlava V.

O celních úřadech.

Článek 43.

(¹) O tom, jakého jazyka jest užívati při úřadování, zevnějším označení a při vyhláškách úřadů celních, rozhodují předpisy platné pro soudní okres, v němž jest sídlo celního úřadu.

(²) Je-li toto sídlo v cizině, rozhodují o jazyku úřadování předpisy platné pro nejbližší tuzemský soudní okres.

H l a v a V I.

O osvětových institucích menšinových.

(§ 5 jaz. zák.)

Článek 44.

(¹) Správa osvětových institucí, podřízených úřadům státním v čl. 1. uvedeném a zřízených pro příslušníky národních menšin, řídí se po stránce jazykové tím, co ustanoveno je ve věci té pro obor, v němž nejvyšší správu a dozor vykonává ministerstvo školství a národní osvěty.

(²) Za instituci osvětovou dle tohoto článku považuje se korporace, sdružení nebo ústav, jenž dle zákona nebo úředně schválených stanov určen jest, aby výlučně sloužil vědeckým, uměleckým, vyučovacím, vzdělávacím nebo náboženským úkolům příslušníků některé z národních menšin (čl. 14), a jenž tuto činnost také skutečně jako jedinou činnost svou vykonává.

H l a v a V I I.

Zvláštní ustanovení o četnictvu.

Článek 45.

Velicím jazykem četnictva jest jazyk státní. Jeho se užívá při velení zejména k udílení povelů, to jest úsečných, služebními předpisy přesně ustanovených ústních rozkazů, jež nutno ihned provésti.

Článek 46.

Služebním jazykem četnictva jest jazyk státní. Jeho užívají jednotlivá četnická velitelství a příslušníci četnictva při služebním styku mezi sebou.

Článek 47.

(¹) Jazyka státního se užívá ve veškerých služebních pomůckách (seznamech, záznamech, výkazech atd.) četnictva, jakož i na úředních pečetích a ve styku se soudy a státními úřady, vojenskými velitelstvími, útvary, úřady a ústavy.

(²) Jinak platí i pro četnictvo ustanovení předchozích hlav I. a III.

K hlavě VII.

— Viz zákon o četnictvu č. 229/1920.

Článek 48.

V ústním služebním styku s obyvatelstvem mohou četničtí orgánové užívatí jazyka, ve kterém se mohou dorozuměti.

Hlava VIII.

Jednání za stát jako stranu.

Článek 49.

Soudy, úřady a orgány, jednajíce v zastoupení státu jako strany, užívají vždy státního jazyka.

Hlava IX.

Úřední pečeti orgánů republiky.

Článek 50.

Pokud orgánové v čl. 2, odst. 3, zmínění používají úředních pečeti, jsou povinni používatí pečeti ve státním jazyku; vztahuje-li se však jejich působnost na okres s jazykovou menšinou podle čl. 15, budiž pro věci sepsané v jazyku této menšiny použito úřední pečeti se slovní výplní ve státním jazyku na předním místě a v jazyku menšinovém. Úřední pečeti s výplní pouze v jazyku menšinovém není dovoleno používatí.

Hlava X.

Dopisování s úřady cizích mocností.

Článek 51.

S úřady cizích mocností v území státním i mimo ně bude tam, kde přímé dopisování přípustno, dopisováno státním jazykem. Soudy, úřady a orgány jsou s předpokladem vzájemnosti povinny přijímatí dopisy cizích úřadů i v jazyku těchto neb v jazyku diplomatického styku. Odchytky mohou býti ustanoveny jen mezinárodními smlouvami nebo dohodami.

Hlava XI.

Některá zvláštní ustanovení.

a) O vyšších soudech a úřadech.

Článek 52.

Soudům a úřadům vyšších stolic a ústředním úřadům, jsou-li povinny vydatí vyřízení i v jazyku některé národní

menšiny, jest dáno na vůli, aby tam, kde o vyřízení zpravovány jsou strany prostřednictvím nižšího soudu nebo úřadu a není-li to na újmu správnosti znění vyřízení nebo žádoucí jeho jednotnosti, nebo jinému zájmu úřednímu, pověřily vyhotovením v jazyku menšiny onen nižší soud nebo úřad.

b) O výkladu vyřízení v různých jazycích.

Článek 53.

(¹) Bylo-li vydáno vyřízení jazykem státním a jazykem národní menšiny a je-li mezi oběma texty nesouhlas, rozhodným jest, pokud nesjedná se úřední opravou souhlas mezi oběma texty, znění ve státním jazyku.

(²) Je-li takový nesouhlas mezi dvěma texty v jazycích menšinových a není-li tu textu československého, budiž potud, pokud nesjedná se úřední opravou souhlas mezi různíci se texty, hledán výklad srovnáním obou sporných textů.

c) O soutěžích.

Článek 54.

Konkursy na místa nadační a podobné soutěže vypisovány buďtež jazykem, jehož užívati jest při úředních vyhláškách.

d) O matrikách, doložkách, průkazech a osvědčeních.

Článek 55.

Pokud jsou matriky o narozeních, sňatcích a úmrtích vedeny úřady správy politické nebo státními matričními úřady (matrikáři), platí o jazyku zápisu a vedení ostatní matriční agendy předpisy hlavy I. a III. Doslovné výpisy z matrik buďtež vydány v jazyku, ve kterém jest zápis. Nadpis a konečná doložka (datování) výpisu buďtež psány vždy státním jazykem, a bylo-li o výpis žádáno příslušníkem menšinového jazyka za podmínek čl. 18, též v jazyku žádosti. Výpisy jiné než doslovné a potuhá potvrzení na základě matrik vydávaná jakož i jinaká úřední osvědčení těchto úřadů buďtež vydána, žádá-li o ně strana v jazyku státním, v tomto jazyku, i když státní jazyk není jazykem zápisu; žádá-li o ně příslušník jazyka menšinového za podmínek čl. 18, též v jazyku žádosti, i když tento jazyk není jazykem zápisu.

Článek 56.

(¹) Matriky vedené úřady církví nebo náboženských společností píší se jazykem těchto úřadů. Žádosti strany o zápis v jazyku státním musí však vždy býti vyhověno. Doslovné výpisy z těchto matrik buďtež vydány v jazyku, ve kterém jest zápis. Nadpis a konečná doložka (datování) výpisu buďtež i tu psány ve státním jazyku, žádá-li za to strana. Výpisy jiné než doslovné a pouhá potvrzení na základě matrik vydávaná, jakož i jinaká úřední osvědčení těchto úřadů buďtež vydána, žádá-li o to strana, v jazyku státním, i když tento jazyk není jazykem onoho úřadu nebo jazykem dotyčného zápisu.

(²) Dodatečné zápisy, jež nařizuje příslušný státní úřad v matrikách církví neb náboženských společností, jest vykonati v jazyku státním, nebo v jazyku státním a v jazyku menšinovém, dle toho, jak ustanoví úřad, zápis nařizující.

Článek 57.

Schvalovací doložky ke stanovám spolků, společností a pod. píší se v onom jazyku, v němž podle předpisu slušelo by vyříditi příslušnou žádost. Nepřístupno je psáti doložku pouze jazykem menšinovým.

Článek 58.

(¹) Cestovní pasy, jakož i legitimace určené k tomu, aby se jich užilo v cizině, vydávají se vždy v jazyku státním; za podmínek čl. 18. budou vydány také s textem v dotyčném jazyku menšinovém. Vysvědčení a jiná úřední osvědčení, určená pro cizí úřady, vydávají se v jazyku státním. Ustanovení tato nevyklučují užívání jazyka francouzského, po případě jazyka jiného státu, podle platných smluv nebo dohod mezinárodních.

(²) Úřední osvědčení a vysvědčení soudů, úřadů, notářů (veřejných notářů) a jiných orgánů, legitimace a pod., jež určeny jsou pro potřebu ve vnitrozemí a jež vydávají se stranám, píší se dle předpisů hlavy I. a III. v jazyku státním anebo v jazyku státním a příslušném jazyku menšinovém.

Článek 59.

Při úředních závěrách finanční správy (olověných, voskových a pod.) užití sluší výhradně jen jazyka československého. Totéž platí o cejchovních značkách při novém cejchování.

Hlava XII.

O jazykové způsobilosti státních zaměstnanců a orgánů.

Článek 60.

(¹) K jakékoliv službě, ať definitivní, zatímní, přípravné, výpomocné nebo smluvní, může býti u všech soudů, úřadů a ústavů podléhajících ministrům v čl. 1 jmenovaným nově ustanoven, připuštěn nebo orgánem (čl. 2, odst. 3) této správy jmenován neb za takový připuštěn jen ten, kdo jest úplně znalý státního jazyka tak, že jest s to, aby samostatně a i ve věci správně úřad nebo službu konal a se stranami jednal.

(²) Také odborným soudcem laikem a přisedícím soudu může státní správa zpravidla jmenovati jen toho, kdo vyhovuje podmínce odst. 1.

(³) O přijímání četníků na zkoušku platí § 17 zákona ze dne 14. dubna 1920, č. 299 Sb. z. a n., o četnictvu.

Článek 61.

(¹) Výjimečně může v oborech, kde jest nedostatek odborně vzdělaných úplně jazykově kvalifikovaných sil a kde tím ani výkon služby, ani styk se stranami netrpí, se souhlasem ministra do služby (přípravné praxe) zatímně býti přijat neb orgánem zatímně býti ustanoven také uchazeč, který zná alespoň částečně státní jazyk, s podmínkou, že se písemně zaváže, že do roka prokáže úplnou znalost, lze-li o něm očekávati, že tuto podmínku splní. Tuto lhůtu může ministr na žádost ze závažných důvodů nejvýše o půl roku prodloužiti.

(²) Nevykáže-li uchazeč v určené nebo prodloužené lhůtě úplně jazykové způsobilosti, budiž příslušným úřadem zatímní služební poměr ihned rozvázán. Uchazeč může býti zatímně přijat jen s touto výslovnou výhradou, již dlužno pojmouti do jmenovací (ustanovovací) listiny.

Článek 62.

(¹) Znalost státního jazyka může uchazeč prokázati buď :

1. vysvědčením veřejného učiliště s vyučovacím jazykem státním, jež s prospěchem navštěvoval, je-li nepochybné, že od té doby znalosti jazyka státního nepozbyl, nebo

K hlavě XII.

— Viz poukazy při §u 1, odst. posledním jaz. zákona (Prameny č. 10). —

2. vysvědčením, že vykonal s prospěchem některou praktickou zkoušku pro svůj služební obor zcela nebo částečně ve státním jazyku, anebo

3. vysvědčením o zkoušce vykonané před zvláštní zkušební komisí.

(2) Tuto zkoušku může prominouti ministr, je-li z dosavadního zaměstnání nebo z jiných okolností uchazečova úplná znalost státního jazyka nepochybná a potvrdí-li to přednosta úřadu, oprávněného přijmouti uchazeče.

Článek 63.

(1) Zkouška uvedená v čl. 62, č. 3, vykoná se před komisí sestávající z předsedy a dvou členů; je a jejich náhradníky v potřebném počtu jmenuje ministr.

(2) Předseda sestaví komisi a ustanoví místo a čas zkoušky. Tato bude písemná a ústní a trvatí má pro každého kandidáta alespoň hodinu; koná-li několik kandidátů zároveň zkoušku, může ústní trvatí vždy pro tři kandidáty jednu hodinu. Předmětem zkoušky písemné bude sepsání nějaké žádosti, zápisu nebo vyřízení ve státním jazyku, překlad listiny, vyřízení nebo části soudních nebo úředních spisů do státního jazyka a diktát; předmětem zkoušky ústní pak rozhovor o předmětu písemné zkoušky neb o věci, spadající do služebního oboru.

(3) Komise rozhodne většinou hlasů.

(4) Zkoušku lze jednou opakovatí po lhůtě určené komisí, pokud neuplynula lhůta stanovená v čl. 61, odst. 1.

(5) Podrobnější ustanovení o zkoušce vydá každý ústřední úřad výnosem pro svůj obor.

Článek 64.

(1) Soudcové, úředníci, čekatelé a jiní zaměstnanci již ustanovení musí prokázati podle čl. 62 do šesti měsíců ode dne, kdy toto nařízení nabude účinnosti, že znají státní jazyk, jak toho vyžaduje čl. 60 tohoto nařízení, ačli jim tento průkaz nepromine ministr z toho důvodu, že z dosavadního zaměstnání nebo z jiných okolností jejich úplná znalost státního jazyka je nepochybná.

(2) Znalost státního jazyka nemusí zvláště prokazovati ti, kdož podle služebních výkazů ji již způsobem v čl. 62, č. 1 nebo 2, naznačeným vykážali. Přednosta nadřízeného soudu

nebo úřadu dá sestaviti seznam všech zaměstnancův u podřízených soudů nebo úřadů svého obvodu a v něm zjistiti, kdo z nich podle osobních výkazů vykázal znalost státního jazyka takovým vysvědčením, aneb u koho z nich je po jeho soudu z dosavadního zaměstnání nebo z jiných okolností úplná znalost státního jazyka nepochybna. Ostatní upozorní na povinnost podle odst. 1, podotkna, že mohou v krátké lhůtě jím určené vykázati znalost státního jazyka nebo žádati za prominutí tohoto průkazu podle odst. 1. O těchto pak, jakož i o těch, u nichž z dosavadního zaměstnání nebo z jiných okolností je úplná znalost státního jazyka nepochybna, předloží úhrnný návrh ministrowi.

(3) Ti, kdo nevykázali znalosti státního jazyka vysvědčením anebo kterým průkaz nebyl prominut, prokáží ji buď při praktické zkoušce, vykonané v době v odst. 1 stanovené nebo v téže době zkouškou podle čl. 62, č. 3 a čl. 63, odst. 1 až 3 a 5. Zkoušku tuto lze jednou opakovati ve lhůtě komisi určené, nejdéle však do roka od zkoušky prvé.

(4) Zkoušky mohou býti zproštěny ministrem soudcové, úředníci a jiní zaměstnanci, kterým v den, kdy toto nařízení nabylo účinnosti, bylo již alespoň 50 let a vykazují aspoň částečnou znalost státního jazyka, zjedná-li si ministr přesvědčení, že mohou býti dále ve službě zaměstnání, aniž tím trpí služba, stejnoměrné rozdělení práce a zájmy stran.

Článek 65.

Soudcům, úředníkům a jiným zaměstnancům umožní správa služebním přidělením na dobu k výcviku přiměřenou, aby nabyli dostatečné jazykové způsobilosti; za tou příčinou mohou býti konány též, pokud možno, u jednotlivých soudů a úřadů cvičební jazykové kursy, jež upraveny budou výnosem příslušného ministra.

Článek 66.

(1) Neprokáže-li některý soudce, úředník nebo jiný zaměstnanec v ustanovené lhůtě náležité znalosti státního jazyka, nelze mu ani propůjčiti samostatného nebo vedoucího místa, ani ho jmenovati do vyšší hodnostní třídy. Neznalost státního jazyka jest pokládati za důvod pro přiznání kvalifikace méně uspokojivé nebo neuspokojivé, nebo za důvod, aby byl soudce, úředník nebo jiný zaměstnanec považován za trvale nezpůsobi-

lého zastávati své služební místo a aby přeložen byl podle platných předpisů na trvalý odpočinek. U smluvních zaměstnanců, neprokávavších znalosti státního jazyka, jest služební poměr rozvázati.

(2) Odpírá-li soudce vykonati zkoušku ve lhůtě nebo vykázati jinak znalost státního jazyka, je to důvodem, aby jej kárný soud dal do výslužby pro nezpůsobilost úřadovati. U soudcovských čekatelů je tato okolnost hrubým porušením služebních povinností podle odst. 3, § 17 zákona ze dne 27. listopadu 1896, č. 217 ř. z., o organisaci soudní.

Článek 67.

(1) Orgánové (čl. 2, odst. 3), podléhající ministrům jmenovaným v čl. 1, již ustanovení musí rovněž podle čl. 62 prokázati ve lhůtě uvedené v čl. 64, odst. 1, způsobilost úřadovati ve státním jazyku, ačli jim tento průkaz nepromine ministr z toho důvodu, že z dosavadního zaměstnání, nebo z jiných okolností jejich úplná znalost státního jazyka je nepochybná. Tu platí obdobně ustanovení čl. 64, odst. 2 až 4.

(2) Odpírají-li ti, kdo podléhají kárnému řízení, vykonati zkoušku v určené lhůtě nebo vykázati jinak znalost státního jazyka, jest to důvodem, aby je kárný soud zbavil úřadu. Jini orgánové mohou býti zbaveni své funkce neb oprávnění.

(3) Nedotknuta zůstávají opatření provedená podle zákona ze dne 12. srpna 1921, č. 305 Sb. z. a n., kterým se vydávají prozatímní ustanovení o veřejných notářích na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.

(4) Úkony soudního komisařství mohou býti přikázány jen notářům (veřejným notářům), kteří jsou způsobilí úřadovati ve státním jazyku.

Článek 68.

(1) Státní správa jest zavázána, šetříc přesně zásadních předpisů zákona a tohoto nařízení, obsazovati jednotlivá služební místa podle skutečné potřeby soudci, úředníky a jinými zaměstnanci nebo státními orgány jazykově způsobilými.

(2) V okresech soudních, v nichž podle posledního soupisu lidu obývá alespoň 20 procent státních občanů téhož, však jiného jazyka nežli československého, jakož i u sborových soudů a

úřadů nadřízených soudům a úřadům v oněch okresech, ustanoví správa také podle potřeby soudce, úředníky a jiné zaměstnance, jakož i orgány, kteří vykážou způsobilost úřadovati a jednati se stranami také v jazyku této jazykové menšiny.

Hlava XIII.

O jazyku zkoušek.

Článek 69.

(¹) Soudcovské, politické, finanční, administrativně-technické, fysikátní a jiné ve státní správě jmenovaných oborů předepsané zkoušky (jako knihovní, kancelářské a pod.), dále zkoušky předepsané k tomu konci, aby bylo dosaženo autorisace potřebné pro orgány republiky (čl. 2, odst. 3), jako zkoušky notářské a j., konají se státním jazykem.

(²) Na žádost kandidátovu může býti zkouška vykonána také částečně jazykem některé národní menšiny (hlava II.) v obvodě, pro který je zřízena zkušební komise.

(³) Vysvědčení vydá se ve státním jazyku. Vykonali-li kandidát zkoušku částečně i v jiném jazyku, buď ve vysvědčení potvrzeno, zdali prokázal dostatečnou znalost tohoto jazyka. Toto vysvědčení jest průkazem podle čl. 68 tohoto nařízení.

Díl II.

O samosprávných úřadech, zastupitelských sborech a veřejných korporacích

Hlava XIV.

Úřady místní samosprávy. Zastupitelské sbory.

Jednací jazyk obce. Podání a vyřízení podání.

Článek 70.

(¹) Obecnímu zastupitelstvu přísluší v mezích tohoto nařízení ustanoviti jednací jazyk obce, jehož užívati jest obec oprávněna v mezích tohoto nařízení. Obecní zastupitelstvo ustanovuje také v mezích tohoto nařízení, mají-li se úřední výkony konati jen v jednom jazyku, či zda a v jaké míře má býti užíváno též jiného jazyka jednacího. V obcích, v nichž

podle posledního soupisu lidu neobývá ani 20 procent státních občanů téhož, avšak jiného jazyka než československého, jest jazyk státní jednacím jazykem obce. Jazyk státní stává se vždy také jednacím jazykem obce, obývá-li příslušníků jazyka státního v obci více než příslušníků některého jazyka menšinového, který byl ustanoven za jednací jazyk její. Jazyk, jehož příslušníků státních občanů je v obci aspoň 50 procent, jest vždy také jednacím jazykem obce.

(²) Usnesení obecního zastupitelstva, které by bylo v odporu s předpisy tohoto nařízení, jest neplatné. Každé usnesení zastupitelstva obecního o jednacím jazyku oznámíti jest do 8 dnů bezprostředně nadřazenému dohlédacímu úřadu státní správy.

(³) Pokud magistráty měst s vlastním statutem vyřizují záležitosti státní správy politické a finanční, jsou považovány za orgány republiky (§§ 1 a 2 zákona) a vztahují se na ně předpisy hlavy I. a III. tohoto nařízení. Totéž platí o městských notářských úřadech a o obecních a obvodních notářích.

(⁴) To, co ustanoveno je v této hlavě o obcích, platí obdobně také o osadách, které mají své vlastní zastupitelstvo.

Článek 71.

(¹) Každá obec jest vždy povinna přijmouti ústní a písemná podání učiněná v jazyku československém a je vyřídití.

(²) Jde-li o podání v jiném jazyku než státním, jest obec, v níž podle posledního soupisu lidu obývá alespoň 20 procent státních občanů téhož, avšak jiného jazyka, než který jest jednacím jazykem obce, povinna od příslušníků jazyka této menšiny přijmouti podání v tomto jazyku učiněná a je vyřídití. Příslušnost k té které menšině posuzuje se podle čl. 16.

(³) Podání, jež učiněno bylo stranou nezastoupenou právním zástupcem v jazyku jiném, než zmíněném v odst. 1 a 2 tohoto článku a v článku předchozím, a jehož obec přijmouti nemůže, budiž neprodleně podateli vráceno k opravě této formální vady do přiměřené lhůty.

(⁴) Bude-li pak ve lhůtě té podáno opět, a to ve správném vyhotovení jazykovém, zachovají se účinky prvního podání, jako by bylo řádně učiněno. V dalším platí obdobně ustanovení čl. 4.

Článek 72.

(¹) Obec má právo, jestliže podle čl. 70 obecní zastupitelstvo jinak neustanoví, podání k ní došlá vyřizovati ve svém jednacím jazyku. Je-li jazyk podání též jednacím jazykem obce, stane se vyřízení vždy v jazyku podání.

(²) Avšak obce, pro něž je ustanoven obecní neb obvodní notář, dále obce, v jichž zastupitelstvu je členem příslušník jazyka československého, jakož i obce, v nichž podle posledního soupisu ľdu obývá aspoň 20 procent státních příslušníků československého jazyka, jsou povinny vydati vyřízení podání učiněných v jazyku československém v tomto jazyku. Takovou povinnost mají i jiné obce, jestliže podle posledního sčítání ľdu mají nejméně 3000 obyvatelů a mají úřední silu znalou jazyka státního (čl. 73, odst. 2). Nepředchází-li podání strany, je-li však obecnímu úřadu známo, že strana je příslušníkem jazyka státního, vydá jí vyřízení v tomto jazyku. Strana, již se nedostalo takto vyřízení ve státním jazyku, může žádati do tří dnů od doručení vyřízení jazykově nevyhovujícího, aby jí bylo dodáno vyřízení v tomto jazyku. Žádati lze ústně nebo písemně. Při písemných žádostech se nezapočítávají dny poštovní dopravy. Žádost nepodléhá kolku a buď ihned vyřízena.

(³) Domovské listy a legitimace pro pohraniční styk buďtež vždy a vysvědčení nemajetnosti, žádá-li to strana, vydány také s textem v jazyku státním na prvním místě, i když jazyk československý není jednacím jazykem obce.

Článek 73.

(¹) Ve městech s vlastním statutem musí starosta a jeho náměstkové býti úplně moeni jazyka státního. Tutěž povinnost mají starosta a členové městského předsednictva, kteří zastupují starostu ve městech, jež podrobena jsou předpisům o městech se zřízeným magistrátem.

(²) Obce, které podle posledního soupisu ľdu mají alespoň 3000 obyvatelův, musí nejpozději do tří let ode dne, kdy toto nařízení nabude účinnosti, míti podle potřeby služby dostatečný počet úředních sil znalých jazyka státního ve slově i písmě, nejméně však jednu. V obcích s menším počtem obyvatelstva, kteréž mají povinnost vyřizovati podání v jazyku československém došlá v tomto jazyku, musí býti rovněž postaráno o jazykově bezvadné vyřizování spisů v jazyku československém.

(³) Vzejde-li spor o tom, zda dotyčná síla úřední jest znalá jazyka státního, náleží politickému úřadu II. instance, aby jazykovou kvalifikaci této úřední síly přezkoumal a o ní rozhodl.

Článek 74.

(1) V obcích, jimž podle předchozího článku nebyla uložena povinnost mítí úřední síly znalé jazyka státního, pokud se týká postarati se o jazykově bezvadné vyřizování v jazyku státním, budiž s podáním učiněným ve státním jazyku naloženo podle těchto zásad :

(2) Nezná-li obecní starosta jazyka československého, odevzdá podání prvému, po případě druhému náměstkovi nebo některému členu obecního zastupitelstva znalému státního jazyka, aby je tlumočil do jednacího jazyka obce. Jestliže ani nikdo ze členů obecního zastupitelstva není znalý jazyka státního a nelze-li jinak vhodným a rychlým způsobem pomocí hodnověrné osoby opatřiti překlad podání do jednacího jazyka obce, zašle starosta obce podání toto pod vlastní zodpovědností, nejdéle do 24 hodin po jeho přijetí, bezprostředně nadřízenému úřadu státní správy, aby opatřil překlad do jednacího jazyka obce. Tento úřad opatří co nejrychleji, dle možnosti do dvou dnů překlad a zašle jej s původním podáním obci k vyřízení. Shledá-li však, že není tu nemožnosti svrchu naznačené, pořízení překladu může odepřiti. Obec nahradí úřadu skutečné výlohy vzešlé pořízením překladu.

(3) Obce uvedené v odst. 1 mohou podle potřeby užiti obdobně ustanovení předchozího odstavce, aby mohly dostáti předpisu čl. 72, odst. 3.

Článek 75.

Jde-li o podání učiněná v jazyku menšiny podle čl. 71, odst. 2, a nemá-li obec úřední síly znalé jazyka menšiny, naloží se s podáním učiněným v jazyku této menšiny podle zásad článku předchozího.

Článek 76.

Příslušník jazyka státního, jemuž se podle předchozích ustanovení dostalo vyřízení v jazyku jiném, může kromě případu, kde podání učinil tímto jiným jazykem, vyřízení toto zaslati do tří dnů k úřadu státní správy, který obci jest bezprostředně nadřízen, aby opatřil překlad do jazyka státního.

Překlad takový jest s urychlením a v případech, kde jde o zachování lhůty, ihned pořídití a straně dodatí.

Ústní styk obecních úřadů se stranami.

Článek 77.

(¹) Pro ústní styk se stranami platí obdobně předpisy článku 71 a 72 o přijímání a vyřizování podání. Dle možnosti budiž však vždy u obecního úřadu usnadněn straně, neznající jednacího jazyka obce, styk úřední.

(²) Jestliže by vzhledem ke skutečným poměrům nebylo to možno, může příslušník jazyka československého, neznalý jednacího jazyka obce, obrátiti se na nejbližší nadřízený úřad správy státní, kterýž na místě obecního úřadu s ním věc projedná a obsah projednání sdělí obecnímu úřadu za účelem příslušného vyřízení. Tam, kde ustanoven je obecní neb obvodní notář, jest užiti i tu jeho pomoci.

Dopisování úřadům.

Článek 78.

(¹) V jakém jazyku dopisují obce soudům, státním úřadům a orgánům, řídí se podle předpisů hlavy I. a III., pokud se týče článku 16 tohoto nařízení. Jestliže soud, státní úřad neb orgán podle ustanovení hlavy I. a III. není oprávněn přijmouti podání v jednacím jazyku obce (čl. 16), jest obec povinna dopisovati jemu v jazyku státním.

(²) Není-li obec, samosprávný úřad nebo veřejná korporace, jimž se dopisuje, oprávněna přijmouti podání v jiném jazyku než státním, aneb v jiném menšinovém jazyku, než jest její jednací jazyk, jest jim dopsati v jazyku státním. Při tom může obec dopisující podle potřeby užiti obdobně čl. 74 za podmínek tam stanovených.

Jednání ve sborech zastupitelských.

Článek 79.

(¹) Jednání v obecním zastupitelstvu, obecní radě a v komisích děje se jednacím jazykem obce.

(²) Ve schůzích a poradách obecních zastupitelstev, obecních rad a komisí jest vždy možno užívati jazyka českosloven-

ského. Návrhy a podněty v tomto jazyku učiněné musí se státi předmětem jednání.

(3) V obcích, v nichž podle posledního soupisu lidu obývá alespoň 20 procent státních příslušníků jazyka jiného než československého, který není zároveň jednacím jazykem obce, jsou příslušníci onoho jazyka oprávněni tohoto svého jazyka užívatí ve schůzích a poradách obecních zastupitelstev, rad a komisí. Návrhy a podněty v tomto jazyku učiněné musí se státi předmětem jednání.

Článek 80.

(1) Schůze obecních zastupitelstev, rad a komisí buďtež řízeny jazykem jednacím, po případě všemi jazyky jednacími. Návrhy učiněné v jazyku jiném než jednacím, o nichž má se hlasovati, buďtež přeloženy do jazyka jednacího a naopak návrhy učiněné v jazyku jednacím buďtež přeloženy do jazyka jiného tehdy, jestliže v obci jest podle posledního soupisu lidu nejméně 20 procent státních příslušníků dotyčného jiného jazyka. Od překladu lze upustiti jen tehdy, když všichni zúčastnění členové s tím souhlasí.

(2) Ale i v obcích jiných, jejichž jednacím jazyk není československý, buďtež návrhy učiněné v jazyku státním přeloženy do jednacího jazyka obce a návrhy učiněné v jazyku jednacím přeloženy do jazyka československého, jestliže některý člen obecního zastupitelstva, rady nebo komise o to požádá.

(3) Obecní starosta, po případě předseda komise, který jest neznalý jazyka státního, povolá ke spoluřízení schůze náměstka znalého tohoto jazyka. řeční-li člen zastupitelstva nebo komise v tomto jazyku, nebo činí-li v něm návrh. Totéž platí obdobně pro jazyk menšinový v případě odst. 1 tohoto článku. Není-li žádný náměstek znalý těchto jazyků, povolá předseda některého člena, po případě úředníka ke zprostředkování.

(4) Protokoly o schůzích nebo poradách v odstavcích předchozích zmíněných sepisují se jazykem jednacím (čl. 70). Návrhy a prohlášení učiněné v jazyku jiném než jednacím jest k žádostí navrhovatele zapsati do protokolu v jazyku, v němž se staly, je-li v obci podle posledního soupisu lidu alespoň 20 procent státních občanů příslušníků tohoto jazyka. V obcích aspoň s 3000 obyvateli, jichž jednacím jazyk jest jiný než státní, jakož i v obcích, pro něž je ustanoven obecní neb obvodní notář,

a v obcích, v jejichž zastupitelstvu je členem příslušník jazyka československého, jest k žádosti navrhovatele návrhy a prohlášení učiněné v jazyku československém zapsati do protokolu v tomto jazyku, i když v obci není 20 procent státních příslušníků jazyka československého.

Vyhlášky obecních úřadů.

Článek 81.

(¹) Vyhlášky obecních úřadů konají se jednacím jazykem obce, po případě všemi jednacími jazyky obce.

(²) V obcích, jež mají podle posledního soupisu lidu aspoň 3000 obyvatelův, budiž vyhláška vydána vždy také jazykem československým.

(³) V obcích, v nichž podle posledního soupisu lidu obývá alespoň 20 procent státních příslušníků jiného jazyka, než který jest jednacím jazykem obce, buďtež vyhlášky činěny v jazyku jednacím, jakož i v onom jiném jazyku.

(⁴) Úřad státní správy může však při vyhláškách větší důležitosti a všeobecnějšího rázu naříditi, aby připojeno bylo znění v jazyku československém i v oněch obcích, jež nespadají pod ustanovení odst. 2 tohoto článku. V tomto případě úřad správy státní sám dodá znění vyhlášky v jazyku československém. Úřad obecní jest pak povinen vyvěsiti vyhlášky v tom uspořádání, jak byly úřadem státní správy upraveny.

(⁵) Předpisů tohoto článku použití jest obdobně i tam, kde veřejně vyhlašuje se v obci způsobem jiným, než vyhláškou písemnou (bubnováním a pod.). Nelze-li při ústní vyhlášce (bubnováním) pro neznalost jazyka příslušného zřízence požadavku tomu vyhověti, staniž se vždy také vyhláška písemná.

(⁶) Orientační nápisy na silnicích a cestách buďtež vždy v jazyku státním. Jsou-li také v jazyku jiném, buď jazyk státní vždy na prvním místě.

Zevní označení obecních úřadů.

Článek 82.

(¹) Pro zevní označení obecních úřadů a úřadoven platí obdobně ustanovení odst. 1, 2 a 3 předešlého článku. Budovu, v níž nalézá se obecní úřad, jest však vždy označiti (též) jazy-

kem československým, nápisem stejných rozměrů a stejné úpravy.

(²) Obecní pečeť v obcích, v nichž jest aspoň 20 procent státních příslušníků jazyka československého, nesmí býti bez slovní výplně stejných rozměrů a stejné úpravy v jazyku státním. Také v jiných obcích, jejichž jednacím jazyk jest jiný než československý, musí býti užito pečeti, obsahující slovní výplň stejných rozměrů a stejné úpravy v jazyku státním, jde-li o listiny, spisy nebo vyhlášky, které vydává obec v jazyku státním anebo v jazyku státním a menšinovém.

Ustanovení k zachování předpisů.

Článek 83.

Proti orgánu obecní správy, který by jednal proti ustanovením tohoto nařízení, anebo který by se neřídil rozhodnutím úřadu správy státní na základě tohoto nařízení ve věcech jazykových vydaným, může býti zakročeno podle příslušných předpisů obecního zřízení, po případě obecních řádů. Měštští notáři, obecní neb obvodní notáři použijí svého práva k odvolání a odporu podle předpisů o tom platných.

Článek 84.

Učiní-li obecní rada nebo obecní zastupitelstvo usnesení přičítající se předpisům tohoto nařízení, má dohlédací úřad správy státní povinnost výkon usnesení takového zastaviti a po případě, uzná-li toho potřebu, obecní zastupitelstvo rozpustiti. I zde buď použito odvolání a odporu v předechozím článku zmíněného.

Článek 85.

Jestliže by obecní zastupitelstvo nebo obecní rada opominuly učiniti některé opatření ve smyslu tohoto nařízení anebo plniti povinnosti podle tohoto nařízení obci náležející, má dohlédací úřad správy státní na náklad obce sjednati odpomoc, již jest potřebí.

Článek 86.

Orgán obecní správy, který vykonává svůj úřad úmyslným jednáním neb úmyslným opominutím proti tomuto nařízení ohrožuje zájmy veřejné správy, trestá se podle § 25 zákona ze dne 19. března 1923, č. 50 Sb. z. a n., na ochranu republiky.

Okresní zastupitelstva v Čechách a silniční výbory na Moravě a ve Slezsku.

Článek 87.

(¹) Předpisy tohoto nařízení o obcích platí obdobně též pro okresní zastupitelstva a okresní výbory (okresní správní komise) a silniční výbory. Pokud podle předpisů těchto rozhodným jest jisté procento nebo celkový počet obyvatelstva, přihlíží se při výpočtu jeho u okresních zastupitelstev a okresních výborů (okresních správních komisi) a silničních výborů k počtu obyvatelstva okresu.

(²) Pokud jde o zakročení proti orgánům okresní správy podle obdoby čl. 83 a 84, platí předpisy zákona o okresních zastupitelstvech, pokud se týká silničních výborech.

(³) Ve styku s obcemi svého obvodu může okresní zastupitelstvo, po případě silniční výbor, i kromě případů, kde je k tomu podle odst. 1 tohoto článku povinen, užiti také jednací řeči obce.

Zemské (správní) výbory.

Článek 88.

Zemské (správní) výbory (komise) upraví užívání jazyků ve svém úřadování v duchu tohoto nařízení usnesením, jež schválí ministr vnitřní v dohodě se zúčastněnými ministry a jež pak bude vyhlášeno ve Sbírce zákonů a nařízení.

Ústavy a podniky ve správě samosprávných úřadů.

Článek 89.

(¹) Ústavy a podniky ve správě samosprávných úřadů řídí se předpisy jazykovými, platícími pro tyto úřady.

(²) V osobním styku s osobami neznalými jazyka takto určeného budiž použito dle možnosti jejich jazyka mateřského, po případě jiného, v němž lze se dorozuměti.

(³) O korespondenci se stranami, potřebné ku provozu ústavů a podniků těchto po stránce odborné a obchodní, o odborných publikacích, jakož i o vyhláškách a písemných pokynech, potřebných pro jejich vnitřní potřebu, platí obdobně ustanovení čl. 12, odst. 3 a 5. Pokud příslušníkům některého jazyka podle předpisů hlavy XIV. vydati jest vyřízení v jejich jazyku, budiž toho šetřeno i v této korespondenci.

Zastupitelské sbory župní a okresní.

Článek 90.

Užívání jazyků v zastupitelských sborech, o nichž jedná zákon ze dne 29. února 1920, č. 126 Sb. z. a n., o zřízení župních a okresních úřadů v republice Československé, upravuje se zvláštním nařízením vládním.

Hlava XV.

O veřejných korporacích mimo úřady místní samosprávy.

Článek 91.

(¹) Veřejné korporace podléhající správě ministerstev v čl. 1 uvedených, jako advokátní, notářské komory, státní regulační komise pro hlavní město Prahu, komise pro kanalizaci Vltavy a Labě, zemská komise pro úpravu řek, lékařské komory, lékárnická gremia, výbory kondicinuujících farmaceutů, resp. jejich správní komise a j., upravují si užívání jazyků ve svém úřadování podle předpisů a v duchu zákona jazykového a tohoto nařízení vlastním usnesením, jež vyžaduje schválení nadřízeného ministra. Jako zásad jest zejména dbáti, že jsou povinny přijímati podání v jazyku státním a je v témž jazyku vyřizovati, že ve styku se stranami rozhodným je, vztahuje-li se působnost jejich v určitém případě na okres bez menšiny, či s menšinou, že člen korporace nemá méně práv než strana, že státním úřadům a zejména ministerstvům jest dopisovati a podávati zprávy v jazyku státním, a to i tehdy, je-li jednacím jazykem korporace některý jazyk menšinový, a není-li v tomto případě státní úřad podle předpisů proň platných oprávněn přijmouti podání v jednacím jazyku korporace, dále že ve schůzích a poradách korporace je vždy možno užívati jazyka státního a že návrhy a podněty v tomto jazyku učiněné musí se státi předmětem jednání. Při zevním označení korporací a úředních místností jejich jest vždy použití jazyka státního, na listinách, jež vydávají korporace ve státním jazyku nebo také ve státním jazyku, jest použití pečeti se slovní výplní v tomto, pokud se týká také v tomto jazyku, při čeníž státní jazyk musí býti na prvním místě, a vyhlášky jimi v úřední činnosti vydávané musí býti sepsány zpravidla v jazyku státním

K čl. 90.

— Viz vládní nařízení č. 26 a 27/1924 (Prameny č. 41 a 42).

a vedle toho, týkají-li se okresu s národní menšinou, i v jazyku této menšiny.

(²) Předpisy předchozího odstavce platí také pro obchodní a živnostenské komory, jejich ústřednu a pro společenstevní jednoty (svazy) s tím dalším ustanovením, že obchodní a živnostenské komory, pokud jsou činnými v záležitostech ochranných známek a vzorků, jsou považovány za orgány republiky (§§ 1 a 2 zákona) a vztahují se na ně v této příčině předpisy hlavy I. a III., že společenstevní jednoty (svazy) používají ve styku se společenstvy svého obvodu vždy také jednací řeči společenstva, o které jde, a že jednoty (svazy) organisované na podkladě národnostním, jejichž jednací jazyk jest jiný než československý, mohou se ve vyhláškách určených výhradně pro své členy, příslušníky tohoto jiného jazyka, omeziti na tento jazyk, ačli nejde o vyhlášku v soudním okrese, kde není aspoň 20 procent příslušníků tohoto jazyka.

(³) Nepředloží-li korporace do tří měsíců ode dne, kdy toto nařízení nabude účinnosti, pokud se týká nově vzniklých, do tří měsíců ode dne jejich ustavení, své usnesení o užívání jazyků ke schválení nebo učiní-li usnesení, jež neodpovídá předpisům a duchu jazykového zákona a tohoto nařízení, anebo nevyčerpává-li dostatečně předmět, náleží věc upravití příslušnému ministru.

Článek 92.

(¹) Ve finanční správě může ministr financí zmocniti finanční úřady II. stolice, aby právo v předchozím článku mu vyhrazené samy vykonávaly.

(²) Užívání jazyka v daňových komisích upraví se podle ustanovení odst. 1 a 3 předchozího článku s odchylkou, že usnesení o užívání jazyka musí býti učiněno v první plenární schůzi po účinnosti tohoto nařízení.

Článek 93.

(¹) Živnostenská společenstva (hlava VII. živnostenského řádu [zákon]) řídí se, co se týče užívání jazyka, obdobně předpisy, jež platí pro obce (hlava XIV.), při čemž tam, kde ve smyslu předpisů těch záleží na počtu příslušníků určitého jazyka, rozhodným jest počet ten v obyvatelstvu místního obvodu společenstva stanovami určeného.

(²) Vysvědčení vydávaná podle předpisů živnostenského řádu (zákona) povinna jsou živnostenská společenstva, jejichž jednacím jazyk jest jiný než československý, vystavovati neb potvrzovati vždy také v jazyku státním, a to na prvním místě.

(³) Proti starostovi nebo místostarostovi živnostenského společenstva, který by jednal proti ustanovením tohoto nařízení, anebo který by se neřídil rozhodnutím úřadů státní správy na základě tohoto nařízení ve věcech jazykových vydaným, může býti zakročeno pořádkovými pokutami podle předpisů živnostenského řádu (zákona).

Článek 94.

Užívání jazyků při inženýrské komoře upraví se v duchu zákona jazykového prováděcím nařízením ku provedení zákona o inženýrské komoře ze dne 18. března 1920, č. 185 Sb. z. a n.

Díl III.

O ochraně stran, o sporech o užívání jazyka, dohledu a jiných opatření.

H l a v a X V I.

O ochraně stran.

Článek 95.

(¹) Soudy, úřady a orgány, ať státní či samosprávné, jsou povinny dáti stranám poučení, aby byly uechráněny právních újem, jež by jim z neznalosti jazyka mohly vzejíti. Strany, jimž se dostalo vyřízení v jazyku, jehož neznají, mohou žádati příslušný soud, úřad neb orgán anebo soud, úřad neb orgán toho druhu místně nejbližší nebo tam, kde je zřízen obecní neb obvodní notář, tohoto za vysvětlení věci nebo za ústní překlad dodaného vyřízení. Soud, úřad neb orgán, po případě obecní neb obvodní notář jest povinen takové žádosti vyhověti, pokud jeho jazykové znalosti k tomu stačí.

K čl. 94.

— Viz zákon č. 185/1920 a vládní nařízení č. 654/1920 (Prameny č. 11 a 25).

K čl. 95, odst. 1.

Viz výnos min. spravedlnosti ze dne 30. listopadu 1926, č. 51.128, Věstník minister. spravedlnosti 44.

(²) Kde by ta nebo ona věc působila příslušnému soudu, úřadu neb orgánu při vyřizování značné jazykové obtíže, může v případech zvláštní důležitosti, a nelze-li tomu jinak odpomoci, příslušný nadřízený soud neb úřad delegovati jiný soud, úřad aneb orgán stejného druhu a řádu ku projednání věci nebo naříditi, aby byl vyslán od jiného úřadu v jeho obvodu soudce, úředník neb orgán s příslušnou jazykovou znalostí, aby věc u příslušného soudu neb úřadu projednal.

H l a v a X V I I.

O sporech o užívání jazyka, o dohledu a opatřeních k zachování předpisů.

Článek 96.

(¹) Spory o užití jazyka při soudech, úřadech, ústavech, podnicích a orgánech státních jakož i při úřadech samosprávných a korporacích veřejných vyřizují příslušné státní orgány dohlédací jako věci státní správy odděleně od věci, ve které vzešly (§ 7 zák.).

(²) Strana, která má za to, že bylo porušeno její jazykové právo, může sobě stěžovati do 15 dnů u státního úřadu, jenž podle příslušných zákonů jest povolán vykonávati přímo dohlédací právo nad orgánem, do jehož opatření si stěžuje, pokud úřadu dohlédacímu také náleží rozhodovati o stížnostech. Sbledá-li tento úřad, že není příslušným, odstoupí stížnost ihned příslušnému úřadu a zpraví o tom stěžovatele.

(³) Uzná-li, že jest příslušným, rozhodne co nejrychleji, nařídí případně nápravu, která jest podle povahy věci ještě možna, a zpraví orgán, na který si bylo stěžováno, a jeho prostřednictvím i stěžovatele. Nemůže však sám vydati vyřízení s právními účinky vyřízení příslušného orgánu, zejména prvý výrok zrušiti a nahraditi výrokem jazykově správným.

(⁴) Není-li ze stížnosti a jejích dokladů věc zcela nepochybnou, zpraví dohlédací úřad o tom, že byla stížnost podána, neprodleně orgán, na který byla stížnost podána, s vyzváním, aby do přiměřené lhůty předložil jednací spisy. Dohlédací úřad jest pak povinen co nejrychleji rozhodnouti a vydati rozhodnutí straně i orgánu, na který si stěžovala.

(⁵) Do rozhodnutí může si strana stěžovati k úřadu, jenž je nejblíže vyšším úřadem dohlédacím; o řízení a lhůtách platí předpisy pro tyto úřady jinak závazné. Není-li předpisů tako-

vých, jest stížnost podati do 15 dnů od doručení rozhodnutí u úřadu, do jehož rozhodnutí jest si stěžováno. Lze si stěžovati postupně až k nejvyšší instanci. V rozhodnutí úřadu buď vždy poučena strana o právu stížnosti k vyššímu úřadu a o tom, kde a do jaké lhůty je stížnost podati.

Článek 97.

(¹) Shledá-li dohlédací úřad i mimo případ stížnosti, že některý orgán jeho dohledu podřízený porušil jazykový zákon anebo toto nařízení, jest povinen mu to vytknouti a může vhodným opatřením zjednatí nápravu.

(²) Kde v tomto a přecházejícím článku mluví se všeobecně o orgánu, míněn jest tím soud, úřad, ústav, podnik, orgán, samosprávný úřad nebo veřejná korporace, po případě soudec, úředník neb jiný zaměstnanec, do jejichž opatření bylo si stěžováno, pokud se týká jejichž opatření zavdalo příčinu k zakročení podle tohoto článku.

(³) Proti soudcům, úředníkům, zaměstnancům a orgánům, kteří porušují proti předpisům zákona a tohoto nařízení jazykové právo, bude postupováno kárným řízením bez újmy ustanovení § 25 zákona ze dne 19. března 1923, č. 50 Sb. z. a n., na ochranu republiky.

Článek 98.

Kárné řízení proti soudcům, úředníkům a zřízencům státním řídí se po stránce jazykové obdobně podle příslušných ustanovení hlavy I.

Díl IV.

Závěrečná ustanovení.

Hlava XVIII.

Povinnost k jazyku státnímu v případech zvláštních.

Článek 99.

(¹) Žádá-li toho veřejný zájem, aby se užilo státního jazyka republiky (§ 1, odst. 1), může politický úřad i kromě případů, o nichž se jedná v předchozích ustanoveních, tam, kde korporace nebo jiné osoby oznamují něco veřejnými vyhláškami nebo

označují nápisy pro potřebu obecnstva nemovitost nebo jiné předměty, určené k veřejnému užívání, jim uložiti, aby vyhláška nebo označení stalo se i jazykem státním, a ustanoviti při tom úpravu a umístění textu v jazyku státním.

(²) O stížnosti do opatření takových a o řízení platí obdobně čl. 96.

(³) Obce nemohou zakazovati nebo odpirati vývěs nebo vylepování návěští z příčiny té, že je sepsáno nebo tištěno v jazyku státním.

(⁴) Ustanovení odst. 1 nevztahují se na vyhlášky, označení a oznámení v časopisech, na inserci a obchodní reklamu vůbec.

H l a v a X I X.

Podkarpatská Rus.

Článek 100.

(¹) Než bude upravena otázka jazyková pro Podkarpatskou Rus jejím sněmem, platí i pro ni ustanovení tohoto nařízení.

(²) Jazykem ruským (maloruským) lze při všech soudech, úřadech a orgánech v celé Podkarpatské Rusi činiti podání a podání taková jest v téměř jazyku projednávatí a vyřizovati. Jazykem tímto buďtež vedle státního jazyka úřední budovy označovány a úřední vyhlášky vydávány.

(³) Podání učiněná jazykem ruským (maloruským) musí býti u všech samosprávných úřadů a veřejných korporací v Podkarpatské Rusi přijímána a za týchž obdobných podmínek platných pro jazyk státní také v onom jazyku vyřizována. Ve schůzích a poradách jejich jest vždy možno tohoto jazyka užívati a návrhy a podněty v jazyku tom učiněné musí se státi předmětem jednání. Pokud jde o zevní označení samosprávných úřadů a veřejných korporací a jejich vyhlášky, budiž jazyka ruského (maloruského) užito také za týchž podmínek, za kterých jest užiti jazyka státního.

(⁴) Státní úředníci, kteří obstarávají správu v župních a služnovských úřadech, podléhají předpisům platným pro státní úředníky.

H l a v a X X.

Účinnost nařízení.

Článek 101.

Nařízení toto nabývá účinnosti dnem vyhlášení a provedením jeho pověřují se ministři vnitra, spravedlnosti, financí, průmyslu, obchodu a živností, veřejných prací a veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy.

K čl. 101.

Nařízení bylo vyhlášeno dne 4. února 1926.

D o d a t e k.

1. Říšský zákon o školách obecných.

(Zákon ze dne 14. května 1869, č. 62 ř. z., s proměnami zákonem ze dne 2. května 1883, č. 53 ř. z., způsobenými.)

A. O veřejných školách obecných.

I. K čemu jsou školy obecné a jak mají býti zařízeny.

1. O školách obecných.

§ 6. V kterém jazyku se má vyučovati a zdali se má učiti některému jinému jazyku vlastenskému, rozhodne v mezích zákona školní úřad zemský, slyšev ty, kteří školu vydržují.

2. O školách měšťanských.

§ 17. Na měšťanských školách neněmeckých dána buď příležitost naučiti se jazyku německému.

III. O vzdělávání učitelů a uzpůsobení k učitelství.

§ 31. Kterým jazykem se má na těchto ústavech vyučovati, ustanoví k návrhu zemského úřadu školního ministr vyučování, ač nevyměří-li se nic jiného zákonem zemským.

Kde toho vyhledává potřeba, budiž chovancům poskytnuto také příležitosti ke vzdělání se v některém jiném jazyku vlastenském, aby nabyli způsobilosti vyučovati v případě potřeby také jazykem tímto. —

K zákonu o školách obecných.

K §u 17.

Zrušen §em 2 zákona č. 226/22 Sb. z. a n. (viz zde pod č. 36.)

Číslo 17.

Zákon, daný dne 24. února 1873 pro království České, jenž se týče dohlídky ke školám *).

I. O dohledu místní rady školní ke škole.

§ 7.

V místech, nečinících školní okres o sobě, kde se nalézají německé i české školy, a není možné, by se zřídily vykázáním místních mezi pro ně zvláštní okrsky školní, buďtež dle tuto předeslaných předpisů zřízeny místní rady školní, jak pro německé školy, tak i pro české zvláště; zastupitelstvo zvolí zástupce obce pro obě školní raýy místní, kteří rovněž jak místní dozorce školní zvoliti se mají z příslušníků národnosti té, pro kterou zřízena byla škola, již místní rada školní zastupuje.

§ 17.

Vztahuje-li se působnost místní rady školní na několik škol, mohou býti zřízeni dva místní dozorcí školní; tak se musí státi všude tam, kde jsou školy co do jazyka rozličné.

II. O dohledu okresní rady školní ke školám.

§ 21.

Okres školní zahrnuje zpravidla veškeré obce školní, jichž školy leží v témže okrese politickém.

Kdež však školní obce, náležející k témuž politickému okrese, co do jazyka vyučovacího od sebe se různí, utvoří se z nich dva okresy školní, z nichž jeden všechny německé, druhý pak všechny české školy zaujímati bude, neb když by obcí školních některého jazyka nebylo tolik, aby školní okres tvořiti mohly, přidělí se tyto obce školní nejbližšímu školnímu okrese téhož jazyka.

Je-li v politickém okrese některá školní obec co do jazyka smíšená a jsou-li v ní zřízeny školy německé i české, aniž by se na dva okrsky školní rozdělití daly, tedy zůstane ve svém posavadním okrese školním. Rozkládá-li se však dle předstojících ustanovení posavadní okres školní na dva okresy školní, rozhodne zemská rada školní, ke kterému tato obec školní se přidati má. — — —

*) Upraven zákonem ze dne 24. června 1890, č. 46 z. z. č.

III. O dohledu zemské školní rady.

§ 43.

Zemská školní rada koná jednak sezení plenární, jednak sezení sekcí.

Zřizují se dvě sekce, jež v okruhu své působnosti se samostatně usnášejí.

Jedné z těchto sekcí přikazují se veškeré školy a ústavy (§ 39, č. 1, 2 a 3) s českou vyučovací řečí, jakož i všechny záležitosti (§ 42) českých školních okresů s výjimkou těch záležitostí, jež se týkají německých škol v těchto obcích. Druhé z těchto sekcí přikazují se všechny školy a ústavy (§ 39, č. 1, 2 a 3) s německou vyučovací řečí, jakož i záležitosti (§ 42) německých školních okresů, s výjimkou oněch záležitostí, jež se týkají českých škol v těchto okresech.

Plenárním poradám a usnášení zemské školní rady zůstávají vyhrazeny všechny záležitosti, jež jsou společné školám českým i německým vůbec, či alespoň některé jejich kategorií, zejména též zkoumání rozpočtů školních okresů podle zásad zjednaných se zemským výborem (§ 29 zákona ze dne 24. února 1873, z. z. č. 16, zákon z 1. května 1886, č. 47 z. z. č.), jakož i zřizování tak zvaných škol minoritních. Až budou zřízeny tyto školy, budou také jejich záležitosti podle jich vyučovací řeči přiděleny sekcím. — — —

Číslo 20.

3. Zákon, daný dne 20. března 1891, jenž se týče zemědělské rady pro království České.

I. Organisace zemědělské rady.

§ 1.

Sídlo a roztrídění zemědělské rady.

Zemědělská rada jest ústavem zemským, má sídlo své v Praze a skládá se:

1. Z českého odboru,
2. z německého odboru,
3. z ústředního sboru pro záležitosti společné.

K zákonu č. 20/1891 z. z. č.

Moravský zákon zemský ze dne 19. května 1897, č. 40 z. z. m., téhož znění.

§ 4.

Volitelným ve smyslu §u 2 jest každý svéprávný člen mužského pohlaví, náležející ke spolkům, které mají právo voliti do odboru dotyčného.

§ 5.

Každý odbor vykonává úkoly své samostatně a odděleně od druhého a dle dotyčných ustanovení tohoto zákona a řádu jednacího, a sice :

1. shromážděním delegátů, vyslaných do odboru podle § 2, po případě § 11 („shromáždění delegátů“); v tomto shromáždění mají právo zasedati a hlasovati také členové výboru dotyčného odboru, kteří uvedeni jsou v následujícím § 6, pod číslem 2, 3, 4 a 5 ;

2. výborem odborovým.

§ 8.

Sbor ústřední.

Sbor ústřední skládá se :

1. z předsedy zemědělské rady, jež jmenuje císař ;
2. z místopředsedy zemědělské rady, jež též jmenuje císař ;
3. z obou předsedův odborových a jejich náměstkův (§ 7);
4. ze zástupce vlády, místopředsedou ustanoveného ;
5. z přisídícího výboru zemského, ustanoveného výborem zemským ;
6. ze šesti členů, z nichž volí po třech každý z obou výborův odborových.

Členové sboru ústředního pod č. 1, 2 a 4 uvedení, mají býti znalí obou jazyků zemských.

§ 18.

Do působnosti ústředního sboru patří tyto záležitosti :

1. zastupovati zemědělskou radu na venek ;
2. stanoviti rozpočty pro ústřední sbor samotný a jeho kancelář, dále pak pro oba odbory na základě návrhů jimi předložených (§ 28) ;
3. rozdělovati subvence říšské a zemské mezi oba odbory, při čemž — pokud to dle kategorií subvencí možno jest — hleděti se má ku poměru obou národností dle obyvatelstva a výše daně pozemkové a domovní daně třídní ;
4. spravovati pokladnu ;

5. řídití a spravovati ústavy, jež ústřednímu sboru již přiděleny jsou, neb přiděleny budou: a to zvláště:...

6. zprostředkovací styky v jednání s c. k. vládou a zemským výborem s jedné, a s oběma odbory se strany druhé;

7. podporovati ministerstvo orby v záležitostech zemského chovu koní;

8. podávati dobrá zdání a návrhy iniciativní, jež se týkají zemědělství;

9. jmenovati delegáty a zástupce ve všech případech, kde zemědělská rada co taková pouze jediným zástupcem zastoupena jest.

§ 19.

Působnost odborů.

Každý z obou odborů obstarává samostatně a odděleně úkoly, které dle § 15 náležejí zemědělské radě, pokud jako záležitosti společné ve smyslu § 18 nepatří k působnosti sboru ústředního.

Buďtež tedy také dobrá zdání, vyžádaná od celé zemědělské rady neb od obou výborů odborových, každým z obou odborů, pokud se týče výbory jejich, zvláště podávána a předsednictvu zemědělské rady odevzdávána; tomuto bude ponecháno na vůli předložiti je sboru ústřednímu čili nic.

Taková dobrá zdání se však předložiti musí, žádají-li o to nejméně tři členové sboru ústředního.

Záležitosti učilišť hospodářských, zejména jmenování zástupců do kuratorií, náležejí dle jazyka vyučovacího do odboru českého neb německého.

§ 20.

Dobrá zdání odborů buďtež předsednictvem zemědělské rady beze změny dále předložena, nehledíc k tomu, zdaliž sbor ústřední vlastní dobrozdání podal čili nic.

§ 21.

Každý odbor má svou vlastní kancelář, oddělenou od kanceláře odboru druhého, jmenuje úředníky její, zahrnujíc v to učitele kočující a vykonává nad nimi moc disciplinární.

Kancelář jest podřízena dotyčnému předsedovi odboru.

§ 22.

Předseda zemědělské rady koná vrchní dozor k jednání odborů bez újmy samostatnosti těchto, pokud zákonem tímto je stanovena. Bližší ustanovení obsahuje řád jednací (§ 35).

§ 26.

Společná shromáždění členův zemědělské rady.

Přeji-li si toho souhlasně oba výbory odborové, mohou všichni členové zemědělské rady svoláni býti ke společné poradě.

O svolání tomto, jakož i o programu jednání mají oba předsedové odborové dohodnouti se s předsedou zemědělské rady.

Tento předsedá a může se dáti zastupovati místopředsedou zemědělské rady.

§ 33.

Společné schůze obou výborů odborových.

Přeji-li si toho souhlasně oba výbory odborové, mohou se spojití ke schůzi společné.

O svolání schůze té jakož i o programu jednání nechť se dohodnou oba předsedové odborové s předsedou zemědělské rady.

Tento předsedá a může se dáti zastupovati místopředsedou zemědělské rady.

O způsobu usnášení se ve schůzi společné platí obdobně ustanovení § 32.

Čís. 4.

Moravský zemský zákon ze dne 27. listopadu 1905 o zřízení 4. a návštěvě veřejných škol obecných.

Oddělení I.

§ 8.

... V obcích, ve kterých nalézají se české i německé školy, aniž jest možno ohraničiti místní obvody školní, budiž jak pro české, tak i pro německé školy zvláštní místní rada školní dle předeslaných předpisů dosazena...

... Zástupcové obce pro obě místní rady školní buďtež voleni z příslušníků oné národnosti, pro kterou ustanovena jest

škola, již místní rada školní zastupuje. Věcné náklady pro oba obvody školní nese školní obec.

§ 19.

Školní obvod, podřízený okresní školní radě, jest školní okres. Školní okres pojímá zpravidla všechny obce školní, jichž školy leží v tomtéž okresu politickém.

Kde se však školní obce, k politickému okresu náležející, různí dle jazyka vyučovaciho, utvoří se z nich buď dva okresy školní, z nichž jeden pojímá všechny české a oboujazyčné, druhý pak všechny německé obce školní, anebo budou přikázány v případě, že by počet školních obcí jednoho jazyka pro utvoření školního okresu byl příliš nepatrný, tyto školní obce, po případě místní obvody školní (§ 8) k nejbližšímu školnímu okresu stejnojazyčnému.

Tyto předpisy nedotýkají se příspěvků obcí k okresní školní pokladně ve smyslu § 47 zákona ze dne 24. ledna 1870, čís. 17 z. z., dle znění zákona ze dne 12. prosince 1883, čís. 77 z. z., pokud se týče dle článku I. zákona ze dne 5. července 1899, čís. 57 z. z.

Pro město Brno budiž zřízena německá a česká okresní školní rada, které budou přikázány německé, pokud se týče české školy, v městě Brně se nalézající.

V ostatních městech se zvláštními statuty budiž obdobně použito druhého odstavce tohoto paragrafu a mohou v tomto případě školy přikázány býti také ke stejnojazyčnému školnímu okresu venkovskému...

§ 20.

...Mužové, kteří do okresní školní rady se mají vyslati, musí býti příslušníky oné národnosti, pro kterou jsou určeny školy, jež okresní školní rada zastupuje, a mají také členové pod b) uvedení míti pokud možno své bydliště ve školním okresu.

§ 35.

Nejvyšším dozorčím úřadem školním v zemi jest c. k. zemská školní rada.

Zemské školní radě přísluší v záležitostech škol jí podřízených dřívější působnost zemského politického úřadu a — bez újmy práv, která v zákoně ze dne 25. května 1868, č. 48 ř. z., církevním vrchním úřadům jsou vyhrazena — působnost církevních vrchních úřadů a vrchních dozorců školních. Ona

se skládá ze dvou sekcí, jedné české a jedné německé, které v oboru své působnosti samostatně se usnášejí.

Těmto sekcím přísluší :

1. dozor k okresním a místním školním radám, dozor a řízení ústavů ke vzdělání učitelů a učitelek a cvičných škol k nim náležejících ;

2. rozhodovati v záležitostech veřejných a soukromých škol a vychovávacích ústavů, přikázaných do působnosti okresních školních rad a jmenovati, pokud se týče potvrzovati podle platných předpisů síly učitelské ;

3. dozor ke školám středním, jakož i ke všem, do oboru jejich spadajícím vyučovacím ústavům soukromým a odborným, pokud ústavy ty podřízeny jsou nejvyššímu řízení ministerstva vyučování, a sice tak, že všechny české ústavy (1, 2, 3) podřízeny jsou sekci české, německé pak ústavy sekci německé ;

4. potvrzovati ředitele a učitele na středních školách dotyčné národnosti z obecních prostředků vydržovaných, při čemž šetřiti jest zvláštních práv, která přísluší obcím, korporacím a osobám soukromým ;

5. podávati dobrozdání o učebních prostředcích a učebních knihách pro školy střední a odborné toho kterého vyučovacího jazyka.

§ 36.

Sekce, a sice každá o sobě, sestávají :

1. z náčelníka zemské vlády nebo náměstka jím ustanoveného jako předsedy ;

2. po pěti členech, které vysílá moravský zemský výbor ; volitelni jsou všichni, kteří mohou býti voleni do sněmu. Zemský výbor jest vázán ternem, které navrhuji přisedící zemského výboru příslušné národnosti ;

3. z jednoho zástupce města Brna, kterého k návrhu terna jeho obecního zastupitelstva zvolí dotyčná národnostní kurie zemského sněmu a který příslušetí musí k dotyčné národnosti ;

4. z jednoho referenta pro správní a hospodářské záležitosti ;

5. z oněch c. k. zemských školdozorců, kterým dozor na česká, pokud se týče německá učiliště v zemi trvale jest přikázán ;

6. ze dvou katolických, jednoho evangelického duchovního a jednoho zástupce víry israelitské ;

7. ze tří členů stavu učitelského, totiž z jednoho zástupce škol národních a měšťanských, jednoho škol reálních a jednoho gymnasií.

§ 37.

Členy zemské školní rady, v § 36 pod č. 4, 5, 6 a 7 uvedené, jmenuje císař k návrhu ministra kultu a vyučování, jenž dorozumětí se má s ministrem vnitř, jde-li o jmenování správních referentův.

Členové z duchovenstva a učitelstva (§ 36, bod 6 a 7) vyvolí se na návrh náčelníka zemské vlády, jenž — pokud vůbec lze — pro každé takové uprázdněné místo pojmenovati má pět vhodných osobností, náležejících k té které národnosti, z nichž pak příslušná národní kurie sněmovní, byvši zemským výborem uvědoměna, podá terno, jež jest směrodatným při činění návrhu císaři.

Pokud jde o členy duchovenstva, kteří do návrhu pojmutí se mají, jest na náčelníku zemské vlády, aby se s příslušným nadřízeným církevním úřadem dorozuměl.

V případě, že by pro takové místo jmenovati se mohly pouze tři osoby nebo méně, může národní kurie obmeziti se na návrh jedné z těchto osob.

Pokud národní kurie sněmovní nejsou sestaveny, nebo v případě, že by některý z členů v § 36 pod číslem 6 a 7 uvedených ze zemské školní rady vystoupil v době, kdy zemský sněm není shromážděn, dále v případě, kdyby sněm, pokud se týče příslušná kurie nevykonala volbu do 3 měsíců od té doby, kdy návrh náčelníka zemské vlády zemskému výboru byl dodán (odst. 2), jest ministr kultu a vyučování oprávněn, vyžádav si dobrozdání zemského výboru, za takové členy ustanoviti náhradníky. Ustanovení toto pozbývá však platnosti dnem, kdy národní kurie ve smyslu předcházejících zákonných ustanovení použije svého návrhovacího práva.

Doba úřední působnosti členů zemské školní rady v § 36 pod číslem 2, 3, 6 a 7 uvedených trvá šest let. Vždy však mají vystupující členové setrvati v působnosti své až do doby, kdy nastoupí jich nástupci.

Členové stavu učitelského dostávají funkční přídavek z prostředků státních.

§ 38.

Obě sekce zemské školní rady sestupují se též ke schůzím plenárním.

Plenární úradě a usnesení zemské školní rady zůstaveny jsou všechny záležitosti, které českým a německým školám vůbec nebo některé kategorii jejich jsou společny, dále jest jí vyhrazeno podávati dobrozdání o otázkách organizace školství, o učebných plánech, o změnách zákonů o národním školství, zejména též zkoušeti rozpočty okresů školních dle zásad se zemským výborem ujednaných, podávati výroční zprávy o stavu veškerého školství v zemi c. k. ministerstvu kultu a vyučování, konečně veškeré záležitosti, které nejsou vyhrazeny sekcím.

Oddělení II.

§ 20.

Bezprostředně před začátkem každého roku školního za-
píše místní rada školní, nehledíc k vyznání nebo ku právu

K zákonu č. 4/1905 z. z. m.

K odd. II §u 20 (lex Perek).

Rozhodnutí nejvyššího správního soudu:

O závaznosti tohoto paragrafu:

— Okolnost, že min. nařízení ze dne 14 května 1907, č. 52 z. z., a ze dne 1. srpna 1911, č. 53 z. z., vydaná k provedení §u 20 t. zv. Perkova zákona, byla zrušena výnosem min. školství a národní osvěty z 1. září 1919, č. 40.064, nemá vlivu na platnost a užitelnost zmíněného zákona. — (Nález ze dne 27. června 1923, č. 11.297, Boh. č. 2568.)

O znalosti jazyka:

— Znalost jazyka jest pouze jedním z podstatných znaků národnosti; stejně i prohlášení dítěte nebo jeho zástupce o národnosti jeho (Nález ze dne 7. června 1922, č. 6962, Boh. č. 1397, nález ze dne 23. května 1923, č. 8817, Boh. č. 2391, a nález ze dne 4. ledna 1924, č. 22.208/23, Boh. č. 3051.)

— Dítě školou povinné náleží zpravidla k téže národnosti, jako manželský otec. (Nález ze dne 5. ledna 1923, č. 145, Boh. č. 1821.)

— V řízení podle §u 20 je národnost dítěte posuzovati zpravidla shodně s národností manželského otce; na tom nic nemění předpis vl. nař. ze dne 14. července 1922, č. 198 (poučení o tom, jak vyplňovati rubriku 26 listu sčítacího). (Nález ze dne 20. září 1923, č. 15.364, Boh. č. 2668.)

— Český původ manželského otce neprokazuje za všech okolností českou národnost jeho dítěte. (Nález ze dne 4. ledna 1924, č. 22.210/23.)

— Národnost dítěte přijatého za vlastní řídí se zásadně národností adopt. otce, nebylo-li ve smlouvě o přijetí nic stanoveno. (Nález ze dne 27. listopadu 1924, č. 20.928, Boh. č. 4162.)

— Jde-li o zjištění národnosti dítěte za příčinou návštěvy školy, není národnost otce, který dítě opustil a o ně se nestará, pro národ-

domovskému, všechny děti v obvodu školním, jež jsou ve věku školou povinném.

nost dítěte rozhodnou, nýbrž sluší přihlížeti k poměrům, za kterých dítě po odchodu otcově bylo chováno. (Nález ze dne 21. září 1922, č. 12.703, Boh. č. 1514.)

— Je nezákonné, posoudil-li úřad národnost dítěte nikoli podle národnosti manželského otce, ale podle národnosti matky, pokud nezjistil zvláštních důvodů, pro které dítě v konkrétním případě sleduje národnost matky. (Nález ze dne 26. května 1923, č. 8289, Boh. č. 2407.)

— Původ nevyklučuje pozdější změny národnosti. (Nález ze dne 4. května 1923, č. 7480, Boh. č. 2309.)

— Původ není v každém případě a po celý život důkazem národní příslušnosti. (Nález ze dne 20. září 1923, č. 15.365, Boh. č. 2669.)

— Okolnost, že někdo mluví v rodině převážně jazykem odlišným od jazyka odpovídajícího jeho původu, sama o sobě ještě neprokazuje, že změnil svoji národnost. (dtto.)

— Okolnost, že dítě navštěvovalo již několik roků školu jazyka, který se neshoduje s jeho národností, nezbavuje dítě to povinnosti k návštěvě školy s vyučovacím jazykem jeho národnosti. (Nález ze dne 5. ledna 1924, č. 22.386/23, Boh. č. 3059.)

— Bylo-li dítě vyloučeno právoplatným výrokem z návštěvy veřejné školy národní na Moravě s německým vyučovacím jazykem podle tohoto paragrafu, nezakládá okolnost, že dítě nenavštěvuje školu s českým vyučovacím jazykem v tomže místě, sama o sobě skutkovou povahu přestupku proti škol. povinnosti (§ 14 zák. ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n.). (Nález ze dne 2. května 1924, č. 7637, Boh. č. 3547.)

— Předpisy vl. nař. č. 198/22 o evidenci provinilců nemají významu pro zjištění národnosti škol. dítěte podle tohoto zákona. (Nález ze dne 4. ledna 1924, č. 22.208/23, Boh. č. 3051.)

— Je nezákonné, usoudí-li úřad školní v řízení podle tohoto paragrafu na českou národnost dětí, jichž otec je národnosti německé a posílá je do německé školy, jen z té okolnosti, že nevlastní matka, jsouc Českou, vychovává je po česku. (Nález ze dne 5. června 1924, č. 9907, Boh. č. 3699.)

Příslušný úřad:

— Rozhodovati o sporném přijetí dítěte ze školy jednoho jazyka a o vyloučení dítěte ze školy druhého jazyka je příslušným onen úřad pro dozor ke školám zřízený, který oběma školám, o něž jde, je společně nadřízen: tedy, jsou-li obě školy školami normálními podle zemského zákona o zřizování škol, plenum zemské školní rady nebo v případech naléhavých předseda zemské školní rady; je-li pak jedna ze škol školou menšinovou podle zákona č. 189/19, do 30. prosince 1920 předseda zemské školní rady a od 1. ledna 1921 ministr školství a národní osvěty. (Nález ze dne 7. června 1922, č. 6962, Boh. č. 1397.)

— Školní úřad není příslušný rozhodovati o tom, který z rodičů dítěte školou povinného je oprávněn určovati jazyk školské výchovy. (Nález ze dne 18. prosince 1924, č. 22.157, Boh. č. 4245.)

Do škol obecných směji zpravidla přijímány býti toliko ditky, jež jsou vyučovací řeči mocny.

Zásady řízení:

— Řízení je podstatně vadné, opřel-li úřad v řízení podle tohoto paragrafu svůj úsudek o národnosti školních dítek hlavně o výpovědi svědků stranám nesdělené, které byly učiněny před orgánem školy, pro niž děti jsou reklamovány, a vyloučil-li příslušné spisy i v řízení před n. s. zem. z nahlédnutí stran. (Nález ze dne 9. ledna 1924, č. 13.057/23, Boh. č. 3075.)

— Zjišťuje v reklamačním řízení podle tohoto paragrafu úřad národnost dítěte objektivními znaky, není vázán na určité takové znaky. (Nález ze dne 4. ledna 1924, č. 22.208/23, Boh. č. 3051.)

— Není nutno, aby komisionelní řízení bylo stranám předem oznámováno. (dtto.)

— Není podstatnou vadou řízení, netázal-li se úřad, vyslýchaje v tomto řízení otce dítěte, tohoto otce po jeho (otecově) národnosti. (dtto.)

— Není vadou řízení, opřel-li úřad, rozhodující podle tohoto předpisu, svůj úsudek o národnosti dětí také o data zjištěná při sčítání lidu. (Nález ze dne 27. června 1923, č. 11.297, Boh. č. 2568.)

— Není vadou řízení, byl-li k zakročení příslušného úřadu ve věci takové dán podnět úřadem nepřislušným nebo i osobou soukromou. (Nález ze dne 4. května 1923, č. 7480, Boh. č. 2309.)

— Není vadou řízení, nebyl-li k řízení tomu přibrán okr. školní inspektor. (dtto.)

— Je však vadou řízení, nebyl-li v řízení tom slyšen zákonný zástupce dítěte. (dtto.)

— Je podstatnou vadou řízení, nezjistil-li úřad při sporné národnosti dítěte národnost zemřelého manželského otce. (dtto.)

— Není vadou, jestliže úřad, vylučuje děti z návštěvy školy, odvolává se též na zákon č. 189/19. (Nález ze dne 26. května 1923, č. 8289, Boh. č. 2407.)

— Nebylo-li rozhodnutí takové doručeno zákonnému zástupci dítěte, nýbrž osobě, která jím není, trpí řízení podstatnou vadou. (Nález ze dne 23. května 1923, č. 8817, Boh. č. 2391.)

— Není předepsáno, že by v řízení tom vedle otce musila býti vždy slyšena také matka dítěte. (Nález ze dne 7. června 1922, č. 6958, Boh. č. 1398.)

„Strany“ v řízení:

— Při zjišťování národnosti dítěte jsou stranami jednak děti, pokud se týče jich zákonní zástupcové, jednak zákonní zástupcové obou škol, o které jde, tudíž místní školní rada a při školách menšinových ministerstvo školství, po případě jím zmocněný místní školní výbor. (Nález ze dne 7. června 1922, č. 6962, Boh. č. 1397.)

— Postavení strany v řízení podle tohoto paragrafu má jen místní školní rada, ne jednotliví její členové nebo skupiny členů. (Nález ze dne 30. června 1922, č. 9107.)

Kdo by dítě nedal zapsati, neb o něm udal něco nepravého, potrestán buď peněžitou pokutou ode 2 až do 40 korun, anebo kdyby pokuty platiti nemohl, vězením od jednoho až do čtyř dnů.

— V řízení podle tohoto paragrafu musí sice příslušná místní školní rada jako strana býti slyšena, není však třeba, aby byla přibrána ke všem jednotlivým úkonům šetření. (Nález ze dne 8. února 1924, č. 2078, Boh. č. 3229.)

Rozhodnutí:

— Jest podstatnou vadou řízení, k níž n. s. s. hledí z moci úřední, bylo-li rozhodnutí o vyloučení dítěte z návštěvy školy podle tohoto paragrafu sice doručeno zákonnému zástupci školy, ze které se dítě vylučuje, ne však zákonnému zástupci dítěte. (Nález ze dne 3. května 1923, č. 7310, Boh. č. 2299.)

— Vyslovili-li se úřad v řízení podle tohoto paragrafu, že děti školu navštěvující jsou národnosti odlišné od zjištěné národnosti otce, je podstatnou vadou, neuvedl-li zvláštní skutkové okolnosti, na jichž základě k tomuto úsudku dospěl. (Nález ze dne 14. dubna 1924, č. 6070, Boh. č. 3488.)

Stížnost k nejvyššímu správnímu soudu:

— Ke stížnosti na n. s. s. jménem dítěte ze školy vyloučeného podle tohoto paragrafu je legitimován jedině zákonný zástupce jeho, t. j. manželský otec nebo poručník. (Nález ze dne 23. května 1923, č. 8817, Boh. č. 2391.)

— Ani nemanželská matka ani pěstoun nejsou legitimováni ke stížnosti k n. s. s. proti rozhodnutí o vyloučení dítěte z návštěvy školy podle tohoto paragrafu. (Nález ze dne 3. května 1923, č. 7310, Boh. č. 2299.)

— Manžel nemanželské matky dítěte není legitimován ke stížnosti na n. s. s. pro vyloučení dítěte ze školy podle tohoto paragrafu, ledaže je jeho poručníkem. (Nález ze dne 4. května 1923, č. 7480, Boh. č. 2309.)

— Rodiče dítěte, o jehož vyloučení ze školy určí jazyka podle tohoto paragrafu jde, nejsou oprávněni ve stížnosti své vytýkati, že v řízení správním nebyla slyšena příslušná místní školní rada. (Nález ze dne 7. června 1922, č. 6958, Boh. č. 1398.)

Věcný rejstřík.

- A**dvokátní komory 187.
Amtsblatt der Českoslovakischen Republik 27, 131.
Apelační soud 7.
Autonomie národnostní 12, 46, 47, 48, 50, 64, 195 sl.
- B**adeniho jazyková nařízení 11.
Banka akciová cedulová 26, 27, 33, 37, 78, 107, 151.
Bankovky 3, 27, 33, 37, 41, 77, 78, 107, 151, 159.
Branná moc 28, 35, 78.
- C**edulová banka — viz „Banka akciová cedulová“.
Cejchování 173.
Celní úřady 169.
Cenné papíry 78.
Církev 46.
Cizina, dopisování 171.
Cizinci 19, 38, 91, 124, 160 — viz též „Státní občanství“.
Claryho jazyková nařízení 11.
- Č**eskoslovenský jazyk — viz „Jazyk československý“.
— národ 15, 19, 51, 64, 68, 90, 94, 96.
Četnictvo 26, 41, 79, 81, 170, 174.
Číslování domů 95.
- D**aňové fassé 156.
— komise 188.
Delegace 169, 190.
Desky zemské — viz „Veřejné knihy“.
Diplom říjnový 9, 14.
Doložka ověřovací — viz „Ověřovací doložka“.
- Doložka schvalovací 173.
Dopisování obcí (okresů) úřadům 182.
Dukáty československé 3, 159.
Dvorská komora 7.
— státní kancelář 7.
— vojenská rada 7.
- E**vidence soudních provinilců 26, 78.
- G**autschovo jazykové nařízení 11.
Gubernia 7.
Guvernér Podkarpatské Rusi — viz „Podkarpatská Rus“.
- H**absbursko-Lotrinský rod 64.
Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká v Praze 45.
- I**nserce 192.
Inženýrská komora 29, 38, 49, 85, 118, 189.
- J**azyk československý 22, 23 sl., 39, 74, 75, 84, 105, 107, 118, 124, 126, 129, 131, 135, 138, 144, 145, 146 sl., 151, 153 sl., 179 sl., 187, 191.
— český 10 sl., 23, 27, 52, 85, 131, 136.
— jednací mezinárodních orgánů a komisí 4.
— jednací Národního shromáždění 31, 33, 42, 105.
— jednací obcí 29, 41, 84, 188 násl. — viz „Obce“ a „Samospráva“.
— jednací říšské rady vídeňské 9.
— jednací státní správy — viz „Úřadování“, státní „orgány“, „podniky“, „soudy“, „úřady“ a „ústavy“.
— jednací zemských sněmů

- Jazyk menšinový 22, 27, 31, 34 sl., 79
násl., 85, 105, 107, 118, 127, 129, 131,
135, 144, 145, 146 sl., 151, 159 sl.,
179 sl., 187. Viz dále: „maďarský“,
„německý“, „polský jazyk“.
- mezinárodních smluv 3.
- říšského zákoníku předlitav-
ského 10.
- podkarpatoruský 27, 31 sl., 37, 42,
69, 105, 107, 131, 192.
- samosprávy zemské 10, 12, 84,
86.
- Sbírky pákonů a nařízení — viz
„Sbírka zákonů a nařízení“.
- slovenský 13 sl., 22, 23, 27, 51,
52, 85, 131.
- státní, oficiální — viz „Jazyk
československý“.
- styků soukromých, obchodních,
náboženských, tisku a veřejných
projevů 22, 72, 135, 159, 191.
- veřejných korporací — viz „Korpo-
race“.
- vyučovací 31, 33, 44 sl., 69, 74,
85, 123, 136, 139, 194.
- zemských zákoníků 10.
- Jazyková menšina — viz „Menšina
národnostní“.
- nařízení v Předlitavsku — viz
„Badeniho“, „Claryho“, „Pražá-
kovo“, „Schönbornovo“, „Stremaye-
rovo“ nařízení.
- Jazykové nařízení k úst. zákonu jazy-
kovému 23 sl., 153 sl.
- spory — viz „Spory“.
- zkoušky 43, 45, 174 násl.
- Jazyk -- učebním předmětem 45, 74,
140, 144, 194.
- Jazykový zákon 21, 22, 23 sl., 45, 73,
75 sl., 153.
- Josefinský řád soudní 11.
- K**abinetní list dubnový 7.
- Kárné řízení 191.
- Knihy veřejné — viz „Veřejné knihy“.
- Kolky 3, 159.
- Komise pro kanalizaci Labe a Vltav-
y 187.
- zemská pro úpravu řek 187.
- Komory: advokátní — viz „Advo-
kátní komory“.
- inženýrská — viz „Inženýr-
ská komora“.
- lékařské — viz „Lékařské
komory“.
- notářské — viz „Notářské
komory“.
- obchodní a živnostenské 188.
- Korporace veřejné 28, 31, 42, 84, 88,
118 sl., 187 sl.
- L**abská plavební společnost česko-
slovenská 73.
- Lázeňská místa 129.
- Legionáři 1, 90.
- Lékárnická gremia 187.
- Lékařské komory 187.
- Letectví 3.
- Listiny 156, 162, 187.
- M**aďarský jazyk 13 sl., 24, 37, 42, 105,
107, 131, 151, 152 — viz dále „Jazyk
menšinový“.
- Matriky 172.
- Menšina národnostní 18, 19, 21, 38,
53, 71, 79, 91, 112, 119, 122, 126,
127, 132, 136, 143, 146 sl., 152, 159,
170.
- Menšinové jazyky — viz „Jazyk
menšinový“.
- školy 12, 45, 46, 47, 53, 65, 98, 102,
103, 112, 123.
- Mezinárodní smlouvy 3, 19, 21, 32,
34, 45, 46, 50, 68, 71, 76, 85, 122,
125, 132, 133.
- Mimořádná opatření pro Slovensko
22, 51.
- Ministr financí 188.
- Ministerstvo školství a národní osvěty
55, 63, 98, 103, 115, 139, 144, 194.
- vnitřní 92, 110, 126.
- Mírové smlouvy 19, 125, 132, 135, 139.
- Místní tabulky 95, 126, 129.
- N**ájem vnucený pro menšinovou školu
56 sl., 103.
- Nálezy — viz „Usnesení“.
- Národ 1, 19, 21, 143.

Národ československý — viz „Československý národ“.

Národní banka — viz „Banka akciová cedulová“.

— shromáždění 2, 31, 33, 42, 70, 84, 104 152.

— výbor 15, 51.

Národnost 1, 16, 18—19, 28, 74, 108 násl., 118, 122, 130, 142, 145, 152.

Národnostní autonomie — viz „Autonomie národnostní“.

— menšiny — viz „Menšiny národnostní“.

— poměry v Československé republice 4.

— právo 1, 15.

Návěští 192.

Názvy měst, obcí, osad a ulic 20, 26, 36, 78, 92, 126.

Názvy nevhodné 20, 96.

Nejvyšší justiční místo 7.

— soud (v Předlitavsku) 12, (v ČSR.) 78.

Německý jazyk 9 sl., 24, 37, 42, 52, 105, 107, 123, 131, 151, 152, 194 — viz dále „Jazyk menšinový“.

Notářské komory 187.

— pečeti 3, 166.

Obce: a) jazyková praxe obcí 29 násl., 41 násl. 94, 127, 129, 178 násl.

b) názvy obcí — viz „Názvy“.

c) viz dále „Samospráva“.

d) volební řád do obcí 2, 101.

Obnovené zřízení zemské 7.

Obžaloba veřejná 35, 82, 163, 168.

Oderská plavební společnost čs. 73.

Odnárodnování 18, 74.

Oficiální jazyk — viz „Jazyk československý“.

Ohrožování veřejné správy orgánem moci veřejné 185, 191.

Ochrana menšin — viz „Menšiny“.

— národnosti 19, 126, 203. — Dále viz „Menšiny národnostní“.

— republiky 18, 20, 142, 185, 191.

Odkolkování bankovek 3.

Okresní nemocenské pokladny 2.

— sociální pojišťovny 2.

Okresní výbory, zastupitelstva a úřady (podle župního zákona) 2, 18, 28, 37, 50, 78, 79, 84, 140, 145, 146 sl., 187.

Okresy samosprávné 29 násl., 41 násl. 178 násl. — viz „Samospráva“.

Opce 17, 19, 91, 110, 125, 132, 134, 153.

Orgány státní — viz „Státní orgány“.

Organické články zařízení pro korunní země rakouského mocnářství 8.

Osvětové instituce menšinové 170.

— sbory 66.

Ověřovací doložka 154, 166.

Označení veřejné, nevhodné 20, 96.

— zevní, státních:

a) orgánů, podniků, soudů, úřadů a ústavů 27, 33, 40, 77, 84, 107, 153, 156, 166, 192.

b) v oboru samosprávy 30, 84, 126, 184, 192.

c) v oboru veřejných korporací 31, 84, 187.

Pasy cestovní 41.

Pečeti: a) notářské — viz „Notářské pečeti“

b) obecní 30, 185.

c) presidenta republiky 27.

d) státní 27, 37, 41, 78, 154, 166, 168, 171.

e) techniků civilních 121.

f) veřejných korporací 187.

Perkův zákon 13, 17, 18, 46, 203.

Persekuce v době světové války 1, 20.

Pillersdorfova ústava 8.

Platidla 3, 28, 41, 159.

Podací značka 166.

Podání 29, 31, 33, 39, 40, 41, 80, 84, 128, 153 sl., 161, 179, 187, 192 — viz též „Úřadování“.

Podíl na veřejných rozpočtech 49, 74, 136.

Podkarpatská Rus 21, 22, 27, 32 násl. 44, 48, 68 sl., 77, 79, 85, 88, 133, 137, 144, 192.

Podniky samosprávné 186.

— státní — viz „Státní podniky“.

Pochozí komise 167.

Pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří 49, 150.

- Polský jazyk 37, 42, 105, 131, 152.
 — viz „Jazyk menšinový“.
 Poměrné zastoupení 2.
 Poradní sbor pro otázky hospodářské
 26, 49, 78, 138.
 — sbor pro tělesnou výchovu 1.
 — pro ústavy léčebné a humanitní
 49.
 Poslanecká sněmovna — viz „Národ-
 ní shromáždění“.
 Povinnost k jazyku státnímu v pří-
 padech zvláštních 191.
 Pozemková reforma 1, 20, 64.
 Právní pomoc 3.
 — zástupce 158, 179.
 Pražákova nařízení jazyková 11.
 Pražské noviny 27.
 President republiky 70, 137.
 Přejícné hospodaření 3.
 Projekty technické, jazyková úprava
 167.
 Propuštění z práce 18.
 Prorogace 169.
 Protokoly — viz „Úřadování“.

Rasa 16, 19, 71, 91, 122, 132, 142.
 Rejstříky veřejné — viz „Veřejné
 knihy“.
 Reklama 192.
 Rovnost 19, 22, 34, 71, 133.
 Rozpočty, jazyková úprava 167.
 Rušení obecného míru 18, 20, 142.

Říšská rada (předlitavská) 9, 13.
 Říšský soud 12.

Samospráva 12, 27, 35, 41, 84, 88, 178
 násl., 189, 192.
 Sbírká zákonů a nařízení 27, 33, 37,
 78, 130.
 Sčítání lidu 17, 96, 108.
 Sdružení národové (s českosloven-
 ským) 20, 94, 96.
 Senát N. S. — viz „Národní shromáždění“.
 Schönbornovo nařízení jazykové 11,
 50, 52.
 Silniční výbory 186.
 Slezské správní komise 84, 186.
 Slíb členů župního resp. okresního
 zastupitelstva 147.
 — poslanců resp. senátorů Národ.
 shromáždění 31, 33, 42, 104.
 — služební veř. zaměstnanců 3, 79,
 Slovensko 22, 23, 45, 51, 64, 79, 84,
 85, 88, 97, 102, 116, 133, 139.
 Smlouva se spojenci 19, 21, 32, 45,
 46, 50, 68, 71, 76, 85, 133 sl.
 Smlouvy mezinárodní — viz „Mezi-
 národní smlouvy“.
 Sociální pojištění — viz „Pojištění
 zaměstnanců“.
 Soud ústavní — viz „Ústavní soud“.
 Soudy státní — viz „Státní soudy“.
 Soutěže 172.
 Spojená česká a rakouská dvorská
 kancelář 7.
 Společenstevní svazy 188.
 Společnost Národů 137.
 Spory o užití jazyka 43, 86, 189.
 Správní soud 12.
 Stát český 6.
 Stát stranou v řízení 171.
 Statistická rada státní 1.
 Státní jazyk — viz „Jazyk česko-
 slovenský“.
 — konservatoř hudby v Brně 45,
 v Praze 45.
 — občanství 1, 19, 90, 110, 125, 132,
 134, 139, 141, 151.
 — orgány 25, 26, 27, 32, 39 násl., 44,
 77, 79, 127, 153/4, 161 sl., 174,
 189.
 — podniky 25, 27, 32, 40, 77, 127,
 153, 158.
 — regulační komise pro Prahu 187.
 — soudy 25, 27, 32, 39 násl., 44, 50,
 52, 77, 79, 88, 127, 153/4, 161 sl.,
 171, 174, 189.
 — úřady 25, 27, 32, 39 sl., 44, 77, 79,
 127, 153, 161 sl., 171, 174, 189.
 — ústavy 25, 27, 32, 40, 77, 127, 153/4,
 158, 174.
 — zaměstnanci, znalost jazyku — viz
 „Zaměstnanci veřejní“.
 Státovky 3, 27, 35, 77, 159.
 Stížnost stran do nezachování jazyk.
 předpisů 190.

- Strany v řízení 39, 44, 156 sl., 163, 168, 186.
- Stráž bezpečnosti 79.
- Stremayerova jazyk. nařízení 11.
- Svátky a památné dny 1.
- Svaz čs. spořitelů 73.
- Svědci 39 sl., 154.
- Školní rady (výbory):**
 místní 12, 47, 49, 101, 111, 195, 199.
 okresní 12, 47, 49, 116, 195, 200.
 zemské 13, 47, 55 sl., 98, 103, 117, 139, 194, 200.
 župní 47, 49, 99, 139.
- Školské právo národnostní 44, 74.
- Školy 74, 98, 122, 136.
 — menšinové — viz „Menšinové školy“.
 — obecné 12, 45, 46, 53, 96, 98, 103, 139, 194.
 — měšťanské (občanské) 12, 45, 53, 96, 98, 103, 139.
 — střední 12, 46, 98, 143.
 — ústavy učitelské 143, 194.
 — odborné 98.
 — soukromé 63.
 — vysoké 1, 12, 45, 48, 52, 53, 98.
- Šlechtictví 64.
- Tiskopisy** 3, 154.
- Tituly stát. úředníků 78, 81.
- Tlumočník 39, 107, 156.
- Učitelé** 97, 99, 103, 124.
- Učitelské ústavy — viz „Školy“.
- Ulice 95, 128.
- University:
 pražské 1, 48, 53.
 brněnská 45.
 bratislavská 45.
- Úradné Noviny** 27, 31.
- Úřadování 25, 29 sl., 32, 35, 38 sl. 77/8, 153, 156, 161, 168, 180, 187, 192.
- Úřady samosprávné — viz „Samospráva“.
 — státní, — viz „Státní úřady“.
- Úředníci býv. státu uherského 79.
- Úřední list Československé republiky 27, 131.
 — — civilní správy Podkarpatské Rusi 27.
 — — Podkarpatské Rusi 27.
- Úřední listy 27, 78.
- Usnesení — viz „Úřadování“.
- Ústava březnová 8.
 — kroměřížská 8.
 — prosincová 9.
 — únorová 9.
- Ústavní listina 2, 16, 18, 19, 22, 32, 45, 46, 50, 68 sl.
 — soud 26, 33, 78.
- Ústavy samosprávné 186.
 — státní — viz „Státní ústavy“.
- Ústředna obchodních a živnostenských komor 188.
- Ústřední sociální pojišťovna — viz „Pojištění zaměstnanců“.
- Útisk 18, 126.
- Válečné půjčky** 1.
- Veřejné knihovny obecní 46, 48, 50, 64 sl.
 — knihy 6, 40, 128, 154, 156, 164 sl.
 — korporace — viz „Korporace“.
- Vlajka státní 78.
- Volební řady do Nár. shromáždění 18, 21, 152.
- Vojenští gázisté 20, 89.
- Vojsko — viz „Branná moc“.
- Výbory okresní a župní — viz „Okresní“ resp. „Župní“ výbory.
- Vyhlašky 27, 30, 31, 33, 40, 77, 84, 85, 107, 153, 158, 167, 184, 187, 192.
- Vyřizování podání — viz „Úřadování“
- Vysoká škola báňská 45.
 — obchodní 45.
 — zemědělská. 45.
 — zvěrolékařská. 45.
- Vystěhovalectví 73.
- Vyučovací jazyk — viz „Jazyk vyučovací“.
- Vyučování jazykům — viz „Jazyk jako učební předmět“.
- Vzorky 188.

- Zápisy** — viz „Uřadování“.
- Zastavení usnesení obec. orgánů, odporujícího jazyk. předpisům** 185.
- Zastoupení národnostní** 118.
- Zastupitelstvo obecní** — viz „Obce“.
- okresní — viz „Okresní zastupitelstvo“.
- župní — viz „Župní zastupitelstvo“.
- Závěry finanční správy** 173.
- Závodní výbory** 2, 18, 130.
- Zemědělská rada zemská česká, resp. moravská** 13, 196.
- Zemská správa politická** 98.
- Zemské sněmy** 9, 13.
- Zemské (správní) výbory** 186.
- Zkoušky jazykové** 43, 45, 174 sl.
- Znak říšský, rakouský** 96.
- státní, republiky 78.
- Znalci** — 39 sl., 154.
- Znalost jazyků** 42, 45, 50, 52, 97, 141, 174 sl., 180 sl., 192.
- Známky původu** 3, 188.
- Zřízení státu československého** 51.
- Železniční rady** 26, 37, 78.
- Živnostenská rada státní** 1.
- Živnostenská společenstva** 2, 188.
- Župní úřady** 50, 78, 79, 140.
- výbory a zastupitelstva 2, 18, 28, 37, 78, 79, 84, 145, 146 sl., 187.

Závěrečné slovo.

Právní látka, pojatá do této knihy podle zásad v I. kapitole uvedených, byla uzavřena ke dni 31. prosince 1926.

Z několika možných způsobů jejího podání zvolen ten, že po analytickém, historickém a systematickém úvodu následují v chronologickém pořadí jednotlivé prameny právní. — Evidenci jest pomůženo obsažným rejstříkem.

V Praze v dubnu 1927.

Autor.

O b s a h.

	Strana
I. Rozsah národnostního práva	1
II. Národnostní poměry v republice Československé	4
III. Historický vývoj národnostního práva na území naší republiky	6
IV. Československé národnostní právo	15
A. Vymezení pojmu národnosti v československém právu	16
B. Ochrana národnostní příslušnosti	18
C. Postavení a ochrana národa jako kolektiva	19
D. Jazykové právo československé	21
E. Školské a kulturní právo národnostní	44
F. Národnostní autonomie personální	47
G. Národnostní autonomie teritoriální	48
H. Ustanovení o národnostním zastoupení ve veřejných úřadech a orgánech	49
CH. Ustanovení o rozpočtovém podílu podle národnosti	49
J. Rozdělení agendy uvnitř veřejných orgánů podle národnosti	50

Prameny:

Číslo pořad.	Číslo Sb. z. a n.	Obsah právních pramenů.	Strana
1.	11/18	Zákon ze dne 28. října 1918 o zřízení samostatného státu československého	51
2.	54/18	Zákon ze dne 10. prosince 1918 o mimořádných přechodných ustanoveních na Slovensku	51
3.	56/19	Nařízení ministerstva spravedlnosti o obsazování míst radů a projednávání osobních a disciplinárních záležitostí u vrchního zemského soudu v Praze a obsazování míst u soudů a státních zastupitelstev	52
4.	79/19	Zákon ze dne 13. února 1919 o služebním poměru učitelů vysokoškolských	52
5.	189/19	Zákon ze dne 3. dubna 1919 o školách národních a soukromých ústavech vyučovacích a vychovávacích	53
6.	215/19	Zákon ze dne 16. dubna 1919 o zabrání velkého majetku pozemkového	64

Číslo pořad.	Číslo Sb. z. a n.		Strana
7.	430/19	Zákon ze dne 22. července 1919 o veřejných knihov- nách obecních	64
8.	607/19	Nařízení vládní ze dne 5. listopadu 1919, jímž se pro- vádí zákon o veřejných knihovnách obecních ze dne 22. července 1919, č. 430 Sb. z. a n.	65
9.	121/20	Zákon ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky	68
10.	122/20	Zákon ze dne 29. února 1920 podle §u 129 ústavní listiny, jímž se stanoví zásady jazykového práva v republice Československé	75
11.	185/20	Zákon ze dne 18. března 1920, jímž se zřizuje inže- nýrská komora pro Československou republiku	89
12.	194/20	Zákon ze dne 19. března 1920, jímž se upravuje pře- jímání vojenských gážistů býv. rakousko-uherské, rakouské a uherské branné moci do branné moci republiky Československé, a jímž se upravují za- opatřovací nároky bývalých vojenských gážistů, kteří se na československém národě provinili	89
13.	236/20	Ústavní zákon ze dne 9. dubna 1920, kterým se doplňují a mění dosavadní ustanovení o nabývání a pozbývání státního občanství a práva domovského v republice Československé	90
14.	266/20	Zákon ze dne 14. dubna 1920 o názvech měst, obcí, osad a ulic, jakož i označování obcí místními tabul- kami a číslování domů	92
15.	267/20	Zákon ze dne 14. dubna 1920 o odstranění nevhodných názvů	96
16.	276/20	Zákon ze dne 14. dubna 1920 o platnosti ustanovení o zkouškách učitelské způsobilosti na Slovensku	97
17.	292/20	Zákon ze dne 9. dubna 1920, jímž se upravuje správa školství	98
18.	295/20	Zákon ze dne 9. dubna 1920 o školách národních a soukromých ústavech vyučovacích a vychovávacích	103
19.	325/20	Zákon ze dne 15. dubna 1920 o jednacím řádu posla- necké sněmovny Národního shromáždění	104
20.	347/20	Zákon ze dne 14. dubna 1920 o akciové bance cedulové	107
21.	592/20	Nařízení vlády republiky Československé ze dne 30. října 1920, jímž se provádí zákon o sčítání lidu ze dne 8. dubna 1920, č. 256 Sb. z. a n.	108
22.	601/20	Nařízení vlády republiky Československé ze dne 30. října 1920 ku provedení ústavního zákona ze dne 9. dubna 1920, č. 236 Sb. z. a n., o nabývání a po- zbývání státního občanství	110

Číslo pořad.	Číslo Sb. z. a n.		Strana
23.	605/20	Nařízení vlády republiky Československé ze dne 6. listopadu 1920 o místních radách školních a o místních výborech školních (pro školy menšinové) . . .	111
24.	608/20	Nařízení vlády republiky Československé ze dne 6. listopadu 1920 o zrušení okresních rad školních a o zřízení okresních výborů školních	116
25.	654/20	Nařízení vlády republiky Československé ze dne 22. prosince 1920 ku provedení zákona ze dne 18. března 1920, č. 185 Sb. z. a n., jímž se zřizuje inženýrská komora pro Československou republiku	118
26.	107/21	Smlouva mezi republikou Československou a republikou Rakouskou o státním občanství a ochraně menšin, podepsaná v Brně dne 7. června 1920	122
27.	217/21	Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Německem, a protokol, podepsané ve Versailles dne 28. června 1919	125
28.	309/26	Zákon ze dne 12. srpna 1921 proti útisku a na ochranu svobody ve shromážděních	126
29.	324/21	Nařízení vlády republiky Československé ze dne 25. srpna 1921, jímž provádí se zákon ze dne 14. dubna 1920, č. 266 Sb. z. a n., o názvech měst, obcí, osad a ulic, jakož i o označování obcí místními tabulkami a číslováním domů	126
30.	330/21	Zákon ze dne 12. srpna 1921 o závodních výborech	130
31.	500/21	Zákon ze dne 20. prosince 1921, kterým se mění částečně § 3 zákona ze dne 13. března 1919, č. 139 Sb. z. a n., jímž se upravuje vyhlášení zákonů a nařízení	130
32.	507/21	Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Rakouskem, podepsaná v Saint-Germain-en-Laye dne 10. září 1919	132
33.	508/21	Smlouva mezi čelnými mocnostmi spojenými i sdruženými a Československem, podepsaná v Saint-Germain-en-Laye dne 10. září 1919	133
34.	3/22	Nařízení vlády republiky Československé ze dne 29. prosince 1921, jímž se vydávají nové stanovy Poradního sboru pro otázky hospodářské	138
35.	102/22	Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými i sdruženými a Maďarskem. Protokol a deklarace. Dne 4. června 1920 (Trianon)	139
36.	226/22	Zákon ze dne 13. července 1922, jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských	139
37.	290/22	Nařízení vlády republiky Československé ze dne 21. září 1922, kterým se vydává jednací řád pro župní a okresní úřady	140

Číslo pořad.	Číslo Sb. z. a n.		Strana
38.	308/22	Smlouva o státním občanství mezi republikou Československou a říší Německou	141
39.	50/23	Zákon ze dne 19. března 1923 na ochranu republiky	142
40.	137/23	Zákon ze dne 8. června 1923, kterým se upravuje vyučování jazyku státnímu, jakož i jazykům národních menšin na školách středních a ústavech učitelských	143
41.	26/24	Vládní nařízení ze dne 31. ledna 1924, kterým se vydávají jednací řady pro župní zastupitelstva, župní výbory a okresní výbory	145
42.	27/24	Vládné nariadenie zo dňa 31. januára 1924, ktorým sa upravuje užívanie jazykov pre župné zastupiteľstvá, župné výbory a okresní výbory, sriadené podľa vládneho nariadenia zo dňa 26. októbra 1922, č. 310 Sb. z. a n.	145
43.	221/24	Zákon ze dne 9. října 1924 o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří	150
44.	20/25	Vládní vyhláška ze dne 18. prosince 1924 o rozhodnutí konference velvyslanců ze dne 28. července 1920 o Těšínsku, Oravě a Spiši	151
45.	102/25	Zákon ze dne 23. dubna 1925, kterým se mění a doplňuje zákon ze dne 14. dubna 1920, č. 347 Sb. z. a n., o akciové bance cedulové	151
46.	205/25	Zákon ze dne 15. října 1925, kterým se mění řád volení do poslanecké sněmovny ze dne 29. února 1920, č. 123 Sb. z. a n.	152
47.	17/26	Vládní nařízení ze dne 3. února 1926, jímž se provádí ústavní zákon jazykový pro obor ministerstev vnitra, spravedlnosti, financí, průmyslu, obchodu a živností, veřejných prací a veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, pro veřejné korporace, podléhající těmto ministerstvům v republice Československé, jakož i pro úřady místní samosprávy	153

Dodatek.

1.	62/1869 ř. z.	Říšský zákon o školách obecných ze dne 14. května 1869 (změněný zákonem ze dne 2. května 1883, č. 53 ř. z.)	194
2.	17/1873 z. z. č.	Zákon, daný dne 24. února 1873, pro království České, jenž se týče dohlídek ke školám (změněný zákonem ze dne 24. června 1890, č. 46 z. z. č.)	195
3.	20/1891 z. z. č.	Zákon, daný dne 20. března 1891, jenž se týče zemědělské rady pro království České	196
4.	4/1906 z. z. m.	Moravský zemský zákon ze dne 27. listopadu 1905 z. z. Moravský zemský zákon ze dne 27. listopadu 1905 o zřizování a návštěvě veřejných škol obecných	199
Rejstřík věcný			207
Závěrečné slovo			212
Obsah			213